Neues Vorsatzbl.

War aufgeklebt

I

B, 69, a

131 Blatt Papier

+ 2 Perg.

B 69 a

Hec sunt rubrice sive capitula de ~~auctoribus~~ floribus auctorum.

De vera sciencia et sapiencia · i ·
De fide · ii ·
De spe · iii ·
De commendacione spei · iiii ·
De caritate · v ·
De paciencia · vi ·
De flagello dei · vii ·
De pace · viii ·
De iniuriarum remissione · ix ·
De paciencia 2° · x ·
De presencia dei et consciencia · xi ·
De loquacitate et detractione · xii ·
Quod homo non ledatur [?] nisi a se ipso [?] · xiii ·
De voto reddendo · xiiii ·
Contra amicum dimittendum et occultum [?] · xv ·
De humilitate · xvi ·
De diversis [illegible] · xvii ·
De dilectione dei et proximi
De obediencia · xviii ·
De malis [illegible] · xix ·
pro obediendis
De castitate · xx ·
De paupertate · xxi ·
De contemptu divitiarum · xxii ·
et vane glorie
De contemptu mundi · xxiii ·
De amore mundi · xxiiii ·
De amore sui · xxv ·
De societate vel amore mulierum · xxvi ·
De peccato originali · xxvii ·
De decimis dandis · xxviii ·
De gracia dei · xxix ·
De nomine dei · xxx ·
De amore dei · xxxi ·
De amore dei
De sequela dei · xxxii ·
De desiderio ad deum · xxxiii ·
De graciarum actione · xxxiiii ·
De recordacione [?] et beneficiorum dei · xxxv ·
De iusticia et severitate · xxxvi ·
De timore dei · xxxvii ·
De mansuetudine et clemencia dei penitentibus · xxxviii ·
De passione Christi · xxxix ·
De passione Christi [?]
De [illegible] Christi · xl ·
De virtute sancte crucis · xli ·
De baptismo · xlii ·
De incarnacione · xliii ·
De adventu Christi · xliiii ·
De resurrectione et ascensione Christi · xlv ·
De compassione cordis · xlvi ·
De sacra scriptura · xlvii ·

B 69 a

LANDES- UND STADT-BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

quadruplici corpore xlvij
De superioribus corporibus xlviij
De angelis xlix
De anima l
De corde lj
De diversis viciis lij
De detractione liij
De infidelitate liiij
De periculo peccatorum lv
lxi. + de septem misericordiis di.
De exemplo lvj
De elemosina lvij
De missa et corpore xlix
De verbo dei sive predicatione lx
De predicatoribus lxj
De cogitationibus et que
homo debeat cogitare lxij
De bona voluntate lxiij
De propria voluntate lxiiij
De oracionibus lxv
De locutione sive de prava loquela
De detractione lxvj lxvij
De propria discussione lxviij
De opere lxix
De temptatione lxx
De oratione lxxj
De casibus episcopalibus lxxij
De lacrimis effectibus lxxiij
De confessione lxxiiij
De penitentia lxxv
De ieiunio lxxvj
De virtute ... lxxvij
De morte lxxviij
De memoria mortis lxxix
De gloria et felicitate celesti lxxx
De gloria felicitate celesti lxxxi
De laude gloriose marie virginis lxxxij
De xij meritis beate marie lxxxiij
De nomine marie lxxxiiij
De benedictione marie lxxxv
De humilitate marie lxxxvj
De ... et nomine beate marie lxxxvij
De virtute et dignitate marie lxxxviij
De castitate et puritate marie lxxxix
De plenitudine gratie marie xc
De misericordia et pietate marie xcj
De mansuetudine marie xcij
De pugna domini cum maria xciij
De beneficiis que maria
peccatoribus prestat xciiij
De fructu ventris marie xcv
De gloria et felicitate marie xcvj
De dignitate sacerdotis xcvij
De penis inferni xcviij
De iudicio xcix
De septem peccatis capitalibus C
De invidia cj
De ira cij
De accidia ciij
De avaricia ciiij
De gula cv
De ebrietate cvj
De luxuria cvij
De ebriosis cviij
De absolucionibus a papa cviij
De absolucionibus
: absolucione papali et episcopali cviij

ab epo si tm notoriu
De absoluendis ab epo
si notoriu vel no
De cognac spuali .cix.
De ieiuniis .cx.
De pctis isti .cxi.
De pctis infnalibus
De pcto infnali .cxii.
De utilit tpis .cxiii.
De scala dvna .cxiiii.
De diuis virtutibus .cxv.
De diuis viciis .cxvi.
De amore dei et primi .cxvii.
De bonitate et dignat dei .cxviii.
De repulsione dapnadorum .cxix.
De pcto .cxx.
De desperacione .cxxi.
De oracione dnica .cxxii.
De ieiunio .cxxiii.
De dileccione dei et pxi .cxxiiii.

Explicit tabula. Incipit liber qui vocatur
flores autorum. Ex ptinet fratribus sce crucis in dusseldorp.
nota. Autorum flores eu collegi meliores.
Hij tribuunt mores. et nos ducunt ad honores.

De vera sapia atque scia. Caplm primum

Nichil scia suauius. nichil sapiencia
utilius. nichil prudencia melius. nichil
stulticia peius. Inter sciam et sapienciam
talis dra ē. Quia scia ad agnicionem
ptinz ad contemplacionem sapiencia. Scia
temporalibus bn utitur atz incautis malis scu
intelligendis ul' appetendis bonis. Vsa sapiencia
vo tm eterna contempla. Item nonnulli ite prudenciam
et sapienciam ita intelligi voluerunt ut sapienciam
in diuinis prudenciam autem sciam in humanis negocijs
poneret. Ufm aut scia ē multa bona agere et
de illis laudem non querere quam deus precepit facere et
sim in utile se sc an oculos dei existimare. Hugo
Ad sacre scripture cognicionem opus ē scia consuetudine
pocius quam profunda investigacione. ex clerus gentibus quam
argumentis. oracione quam lectione. Pubreus. melior
ē sapia cunctis opibus et omne delectabile huic non potest
comparari. Leoninus. Ec. stom. Solum sapiens ē sed deum stulti
ē sapiens ē qui humilis et mitis ē. De autem in opa
ciē sapie aliena ē exigua. Aug. Si pru
dentes dicuntur qui omnibus agunt moribus ut et viuat
paucos dies quam stulti sunt qui sic viuunt quam perdunt et scia
eternum diem. De vera sapia sic dicit alanus in exemplo
Primo omnium querendum ē homini quid sit vera scia.
Vera quam sapiencia. Quia scia huius seculi stulti
cia ē apud deum. Scia vera ē dyaboli suasio
nes a peccatis recedere. Perfecta est deum colere sic mandata
eius illius et vitare quam in hijs duobus vita beata

l' et sapia

acquirit sicut ait ps. Diuerte a malo et fac bonum.
Nec est sufficit tamen mala non facere nisi etiam et bona
faciat. nec bona facere nisi etiam et mala obmittat. Omnibus
enim qui sic sapientes procul dubio beatus erit in eternum. Nam
Beata ~~gemis~~ vita est cognitio diuinitatis. Cognitio
diuinitatis virtutis boni operis est eterne beatitudinis fructus. Isidorus
Sancte morum aspectus scientiam plurimorum non facit quippiam
bonum sed vita recta cum fide. Utile est multa scire et
recte viuere et si utrumque non valemus melius est bonum viuere
di studia perseque. Gregorius. Quo sapiens vel
paciens esse potest qui non sapientiam nec patientiam dei habet
Sapiens est ille qui et humilis et mitis est. Apostolus
ad romanos. Prudentia carnis mors est. Prudentia
spiritus vita et pax est. Hec est vera prudentia qui homo discernit
bonum a malo et declinat a vitiis et transit ad virtutes.
Inuenisti plane sapientiam si priores vite
defleas peccata. Si huius seculi desideria parui pendis. Si
eternam beatitudinem magno desiderio concupiscis.
Sapientia est lucerna in via paradisi. Augustinus.
Melius est scire in firmitate quam habens reum laudabi-
liorem est animus. Non est in firmitas sua quam qui castus fide
reum dicat scientia. Bernhardus. Sunt qui scire
volunt eo tamen ut sciant et turpis curiositas est. Alii
ut ipsi sciantur et videantur et turpis vanitas est. Alii ut
ut scientiam vendant et turpis questus est. Alii ut edificent
et prudentia est. Crisostomus. Sapiens dum laudatur in facie
cruciatur in mente. Seneca. Qui de futuro non premedi-
tatur in omnia incautus decidit. De fide capitulum secundum
Cognitio diuinitatis est scientia veritatis per fide dis-
cenda est catholicum quia sine fide impossibile est

deo placere. Ysidorus. Ubi bonus est qui recte credendo bene
vivit et bene vivendo fidem rectam custodit. Sed nullatenus
tamen fidem christianam sine opere vel a christiana doctrina dis-
ferunt. Igitur sicut ociosa est fides sine operibus bonis, ita
nil proficiunt opera bona sine fide recta. Unde Jacobus
apostolus ait: Quid proderit fratres mei si fidem dicit
se quis habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides
salvare eum? Fides sine operibus ociosa est, et iterum fides
sine operibus mortua est. Leo papa. Quid prodest si
impie agentes dominum voce invocamus quem operibus negamus.
Deus in bonis operibus fidelium non tantum considerat obla-
tionis magnitudinem quam fidei firmitatem. Quid
quod potentie quod quod virium inde(m) in hostibus corrup-
tione inter nostre in ... quam in fidelitate mittitur. Hiis
qui magis volunt opera dei examinare quam credere non se-
cure sensum sed carnis ... non discutiamus
qualiter deus de virgine natus sit, sed credamus et unigeni-
tum dei filium deum et hominem confitentes, confessa-
teneamus celestis fidei veritatem. Aug. Magna
fides magnum meretur. Fides enim mortua in potestate
est ad debitas actiones. Beda. Sicut fides est
origo virtutum, ita fundamentum est virtutum [illegible]
dulcitate persistere. Item de fide quid sit. Augustinus. Fratres
Fides est totius iusticie fundamentum quod nos a peccatis
purgat, mentes illuminat, deo reconciliat, spe remunera-
tionis future inspirat, auget virtutes et confirmat.
Ambrosius. Inter omnia que credere debemus nil ita
credere [illegible] cum a nobis sicut oratio symboli in hora
mortis qui in summo fuit [illegible] quoniam committit nobis [illegible]

De spe ysidorus iii Capitulum

Nemo quāuis ingenti peccatorum pondere pmatur
de bonitate diuine pietatis desperare debet dz. Sz
spe certa mē cuius indulgenciā s cotidianis
dz d' p̄p̄ētual lacrimis Qui male agere nō desistunt
vana spe indulgēciā de dei pietate inquirunt Quā
recte quereret si ab actione praua cessaret.
Metuendū valde ē ut neq3 ꝑ spem venie quā
ꝓmittit deus pseuerāt peccare neq3 quia peccatū
iuste astinguit veniā desperemus sz utrumq3 periculo
cauendo et a malo declinemus et de pietate dei veniā
speremus Qui cum veniā de peccato desperat plus de
desperatione q̄ de culpa cadit desperatio auget
peccatū desperatio peior ē q̄ peccatū Corrigere tempus
et indulgencie habeto spem nulla tam grauis ē culpa q̄ nō
habeat veniā In omni tribulacione angustia spe ad
solaciū superne pietatis currendum ē quia in eo solo omnis
spes et salus sūt dicitur asistit dicente apostolo In deo
salutare meū et gloria mea deus auxilij mei et
spes mea in deo est. Bernhardus Cū sentio te iratū
tūc spero te ꝓpiciū quia cū iratus fueris misericordia
bers. ysidorus Sic spera misericordiā ut iusticiā me
tuas sic spem indulgencie erigat ut metus iehē
ne spe te affligat.

De commendacione spei iiii Capitulum

Spes ē expectacio future beatitudinis veniens ex
dei gracia et meritis precedentibus Spes militū
in hoc commendat quia sacra scriptura ad spem
tocius nos hortatur ps. Speret q̄ n no t Item

sperate in eo omnes congregatio populi. Item in domino sperantes
sceptrum ... beatos. psalmus. Beatus vir cuius est nomen domini
spes eius. Ideo beati omnes qui confidunt in eo. Ve ... [illegible]
optima eius succedunt. Item spes que in deo est quia non
fallit nec falli potest hominem non confundit. psalmus. In te spe-
raverunt et non sunt confusi. Idem. In te domine speravi
non confundar in eternum. Augustinus. Respicite ab initio
mundi usque in finem et videte si aliquis confidens in domino
derelictus sit. Ecclesiastici ii. Nullus in eo speravit et confusus
est. Item spes est oliva per fontem divine misericordie irrigata.
psalmus. Sperantem autem in domino misericordia circumdabit. Trenorum iii.
Bonus est dominus sperantibus in eum. Ideo dicit psalmista. Ego
sicut oliva fructificavi speravi in misericordia dei. Item
securum facit sperantem. psalmus. In deo laudabo sermones sperabo
non timebo quid faciat mihi homo. Item spes facit patientem
fortem contra pressuras miserie. Gregorius. Ille bene novit
in exterioribus miseriis subsistere qui scit de spe interna
congaudere. Item salvat. psalmus. Dicit salvum fac sperantes
in te. Romanos viii. Spe salvi facti sumus. Item fortem efficit.
Ysaie xl. Qui autem sperant in domino mutabunt fortitudinem
scilicet humanam in divinam felix commutatio ... homo de sub-
sidiis diffidens de dei adiutorio confidit qui propria
fortitudine se exuens dei fortitudinem se induit
... ut de ipso confidit. Bernardus. ... omnipotentiam ...
id est filii dei ... reddit quod ... omnipotentes facit
omnes qui in se sperantes. Item spes ... est sustentans
quod qui ... non corruit ... psalmus. Non
delinquet omnes qui sperant in eo.

De caritate Gregorius. ii.

In preceptis dei caritas optinet principatum sine cuius
perfectione neque deo placere posse testatur Apostolus.
Et si martirium nec sciencie conceptum nec dei largitionem
sine caritatis officio quicquam proficere posse ostendit. Gregorius
Caritas est dilectio dei propter Christum in toto corde et in tota mente et
quecumque volumus ut nobis faciant homines ita ut nobis faciamus
illis. Ille veram caritatem habet qui amicum diligit in deo et inimicum diligit
propter deum. Amandi sunt proximi et impendenda est caritas omnibus et
propinquis et extraneis non tamen pro eadem caritate a dei amore flec-//
tendum. Nullum est enim opus si non habemus caritatem que in
omnibus mandatis dei arcem atque principatum habet. Sicut enim multi
rami arborum ex una ~~radice~~ radice prodeunt sic cetere
virtutes ex una caritate generantur. Nec habet aliquid viriditatis
ramus boni operis qui non manet in radice caritatis. Tanto
amplius rubigo peccatorum consumitur quanto peccatoris cor magno
caritatis igne crematur. Habenti supple caritatem dabitur gratia et
habundabit. Qui autem quis caritatem non habet etiam quod preripisse videatur
amittit. Qui enim caritatem non habet omne bonum quod habet
amittit. Tunc enim ad alta caritas consurgit cum ad
yma proximi se misericorditer inclinat et que benigne
descendit ad infima valenter recurrit ad summa. Augustinus
Si per viam vere caritatis volumus currere ad eternam patriam feli-
citer possumus pervenire. Sine caritate omnia que agimus nichil
nobis prodesse facere. Et tantum expedimus studium si non
habemus caritatem que est deus. Ita sit licet desit frustra
habentur cetera; si assit recte habentur omnia. // Sicut corpus
tuum sine spiritu est sine anima mortuum ~~est~~ est ita et anima
tua si sine caritate fuerit mortua dicitur. Paulus. Ponite
corda vestra in virtute eius id est in caritate. Augustinus. Caritas
est vita virtutum et vita dicitur anima virtutum est sicut

~~[P]ropter quod dei caritas optinet principatum sicut eius~~
~~presencia non deest~~ corpus non vivit sine anima sic nec virtu-
tes sine caritate. Caritas non impletur nisi in vice omnia portet.
sicut omnibus liquoribus supereminet oleum sic supereminet
via est caritas pre ceteris ad celum quo habe caritatem
et omnia habebis quia sine caritate nil prodest quicquid habuis.
Caritas est concordia meritum sanctorum electorum vita
beata animarum et angelorum non nisi per caritatem vincetur.
Ieronimus. Incito omnium malorum tege quoque caritate
agit ex quo pendet tota bonitas. Ambrosius. Sicut sine
via nemo pervenit quo tendit sic sine caritate que dicta est via
non ambulare possunt homines sed errare. Augustinus
Quamvis non nulli fide atque operibus sanctis videantur
esse precipui quia privantur a caritate fratrum nec dilectionibus
·tra· nullum habent incrementum virtutis. Nullum premium
caritatis compensatur. Caritas enim virtutum omnium optinet
principatum. Caritas in dilectione dei et proximi consistit.
Dividat autem in se dilectionem quia a caritate non dividitur
proximi. Qui a fraterna societate se dividit a divina caritate
participacione privatur. A regno enim dei se separat
qui se contra ipsos a caritate dissociat. Omnis omnium bonitas
ex hac caritate et in caritate procedit. Cesarius. Vera caritas
et obedienciam et timentes non de viribus mentis presumant.
fit de divina misericordia confidat. Talia sine caritate sunt sicut lampades sine oleo lucerna.
Nichil nobis prodest quod pro nobis angelis laborant
si inter nos caritatem non habemus quia nil nobis prodest si
corpus affligitur quando caritas non perficit in corde nostro.
Si caritas in nobis et vera humilitas non fuit de solo
habitu religionis presumere et confidere non debemus. Bernardus
Caritas unius mercatur celum secundum quantitatem caritatis

estimanda est ut si magnam habeat magis sit preciosa
parva si minus nulla teste apostolo qui ait Si caritatem non
habuero nihil sum Deus caritas est quia preciosus est quam magis
in caritate in deo magis quis servivit deo in eo quod intendimus Cassiodorus
Qui ab amore christi deviat ab amore dei se alienat.
Licet caritas sit preciosa id est precio plena et ideo cara
patet ex hoc quod placet ad eos Si distribuero in cibos pau-
perum omnes facultates meas caritatem autem non habuero nihil
mihi prodest sine caritate nullus homo quod sit preciosum vel deo facit
gratum. Et homines proximum tam parum diligunt quod pro
homo quod ei consilio et auxilio tam parum subvenire sata-
gunt tamquam subvenire et canum quod a lupis mordetur
quam hominem qui in nimia penuria gravatur vel fame
moritur. Fulgencius Caritas est fons et origo omnium
bonorum operum hec est scala per quam ad celum ascendere potest
omnis homo hec est via in qua qui ambulaverit errare
a rectitudine non poterit nec timere ipsam actionem dirigit.
ipsa nos protegit et ad deum quia vera caritas est absque
dubio producat. Gregorius Caritas vera est cum in deo
diligitur amicus et propter deum diligitur inimicus. Caritas
in dilectione dei constat et proximi de hoc petrus manduca-
tor ait. Precipimur deum diligere ex toto corde ut scilicet
omnes cogitaciones nostras ad ipsum referamus. ex tota
anima ut affectiones anime ad ipsum dirigamus. ex tota
mente ut omnes rationes quibus intelligimus et discernimus in
ipso habeamus. In dilectione proximi duo notanda sunt ut quod
tibi non vis fieri alii ne feceris et quod vultis ut faciant vobis
homines et vos illis faciatis. Longinque diligitur proximus
dum beneficiis fovetur et nullo malo leditur. Augustinus
Si pigri estis ad perscrutandum thezaurum scripturarum

non sibi pigeat unam margaritam corde fra et quo
vis securus ambula. hec margarita est dilige deum
de toto corde et proximum tuum et omnium diviciarum spiritualium
plenitudo est dilectio dei et proximi. Neque enim diligit
qui excessus aliorum corrigit sed qui adulando errores
eius approbat ipsi consentiendo. Beda. Misterie
panis signat caritate quia sicut sine pane in opibus videre
mensa ita sine caritate cetere virtutes non sunt quia in sola
caritate perficiuntur. Augustinus. Sicut corpus sine anima mor
tuum est sic anima sine caritate mortua in peccatis. Omnis in
iudicio coram deo est mortuus qui proximo invidet vel
iniuriatur. Remigius. Caritas nos a diabolo liberat.
purificat a peccato. reconciliat nos deo. Caritas
est concordia membrorum. dulcedo et gaudium angelorum
beatitudo omnium electorum quia nec angeli nec electi ullo modo
valent sine caritate esse beati. **De paciencia sermo vi.**

Melioris multi est adversa pacienter tollerare
quam bonis operibus insudare. Gloriosius est
iniuriam tacendo fugere quam respondendo supe
rare. Ysidorus. Contumelias dent hemum pa
ciencia superat. Contra ligne gladium paciencie prebe
scutum. maius est utique si non habes ledas a quo lesus
es. Maius est gloria si cum potuisti nocere parcas.
Crisostomus. Nobile vincendi genus est ignoscere victo. Crede
quod te contigit adversi pro tuo peccato advenit tibi pa
pro dolore tuum et heto paciens in adversis. Cr. vite
future premia diligentes excogitant mala vite
presentis equanimiter portant. Boecius. Singulare consilium
est ut fortunis vinctis solius paciencie clipeo
opponatur. Ovidius. Nobile vincendi genus

e paciencia vincitur qui pati si vis vincere disce pati.
Leo super magnus plagarum est faciens malignus quod paciens
quia iniustum sua malicia dirigit ad penam iustum autem
tollerancia ducat ad gloriam. Grego. Omnia pereunt preter solam
et non erit gloria qui tollerauit. Criso. In mensium
pondere futurum gloria leue fuit presentis temporis tribulaciones. Isydorus
Gregorius. Considerans quantum mereatur vnum flagellum.
non umquam putares scit concordia in prosola pacienciam. Augustinus
Quod fuit paciencior ad iniuriam potencior constitutus in
regno dominum ihesum legimus doluisse fleuisse exitum
fatigatum fuisse opprobria et contumelias sustinuisse.
sputa flagella crucem suscepisse numquam quod legimus conquieuisse.
a passatum in presenti fuisse hic spe gaudeat omnis
electum cum reperiunt adiunctis in mundi fatigatur sicut
paul dicit alia dicere via non est per quam possimus ex
los penetrare teste apostolo qui ait Oportet nos per
multas tribulaciones intrare ad regnum celorum. Et quod dominus ait Venite
mittans vescere ad regnum ibi tu erit pro dominus ait Vbi
esset cum malo nos hominibus et per se non fuerint et o dixo
ma adiuuans nos me per mentem gaudete in illa die
et exul erat mecum vita mea et mundus est in celis. Ieronimus
ut vere sis paciens in aduersis laborem prius annorum oculos
tuos pinge mente quod oculus non vidit. Isidorus
paciencie ab vno fendum est quod multum accidit tollerare
hic vite pena verius est et quod affligit et quod affligitur
mortalis est iustus est tam diu quod non in verum fiat sunt sibi
celo finis ferre omnia inpossibile est ut homo sibi et non gustes
angustias dolorum et tristicia super omnibus omnia. Vita
ista lacrimis plena est quod nasci a fletu incipit vnde
Quantum in presenti affligimur tanto in futuro gaudebimus
si hic flagellis attimur purgatur in iudicio in hominem
Sed deus hic vulnerat quos ad salutem perpetuam preparat.

Basilius. Ut patienter tollerat mala si futura bona
meditetur. Si quis tibi intulit mala ne ei irascaris sed de
dolore potius pro eo quod deus illi irascitur. Augustinus. Pa-
tienter mala tolleramus deinde ut illuc veniamus ubi sunt
omnia quibus ineffabiliter delectemur. Nichil ibi triste tibi ipse Christus
quia una pax est omnibus in premio. Bernardus. Ne indig-
neris si mali in mundo florent vobis de patrimonio non estimant
pro nulla dignitate in terra exaltari sed de premio mali
nichil habent in celo. Vobis in mundo sustinetis sicut boni ad quod spe
tenditis si quid vobis in via contingit semper gaudere debetis.
Ysidorus. Ut ab omni peccatorum sorde purgeris ad
purgatorium sunt ista omnia que sustinemus. Idcirco mur-
mures non blasphemes non dicas quare sustineo
[illegible] mala. Sed dic peccavi et ut sum dignus non recipio
non sunt tanta supplicia quanta extiterunt peccata. Cum
enim in flagellis minuat dominus qui se plus irritatum
vero ad usum patienter tollerat dominum cuius sibi placuit.
Cogitat homo qualibus cruciatur et [illegible] qualibus sceli-
penas in sede quorum tormentorum et dolorum arbitratur.
[illegible] totum [illegible] et leve et breve est quod patitur.
Iste pene temporales sunt ille eterne sunt. Si quis sub flagellis
emendatur est quod patitur. Qui hic castigatus corrigitur
illic liberatur. Qui vero sub flagellis non corrigitur
et temporalem penam et eternam dampnationem. [margin: de flagello dei Gregorius vii]

De flagello dei Gregorius vii

Quosdam percutit deus misericorditer percutere posse in
salute flagellat quosdam in [illegible] corporis
[illegible] ut eis utilis sit [illegible] languo-
re ut ne pereant [illegible] ad dampna
[illegible] ad salutem quod remanent [illegible] ad dampna
hic deus hic punit tollat quos ad perpetuam salutem
parat. Electos suos deus ita asperitate ferit ne diu

[margin notes: nichil; spe; emendatur; tolleat]

delectamur in vita obliviscimur eorum que sunt in patria. Augustinus.
Si exceptus fueris a passione flagellorum, exceptus
eris a numero filiorum. Hugo. Illi irascitur deus quem
peccantem non flagellat, nam quem flagellando non emen-
dat in futuro dampnat. Augustinus. Cum te flagellat
in hoc seculo ad emendationem tuam facit non ad dampnationem.
Flagellat enim deus ut timeat quem diligit. Nonnulli
est sicut flagellum dei ad iusticiam erudit bonos, sic
patientia dei ad penitentiam invitat malos. Jo. deus
terrenis ~~felicitatibus~~ amari non inniciant ut ad gratiam felicitatibus
felicitatibusque dulcedo non fallax est. Leo. Cum nato
in hoc seculo persecutione vel in minorum potestate paupertate vel
infirmitate afflicti fuerimus facto in futuro maiora premia — maiora
consequemur. Cum flagellamur si patienter patimur si
mali sumus peccatorum indulgentias accipimus. Si boni
beatitudinem consequemur. ~~Correctio~~ dum tenuit vita ac et — Correctio
fecit resurgere a peccatis. Unde deus per flagella nos cor-
ripit et in terrenis regnum compellit. De pace basilius viii

Placatus homo consortem angelorum merebitur. Invidus
pater principis demonum efficitur. Cum enim
amplectitur pacem in sue mentis hospitio mansio-
nem preparat christo, quia christus est pax et in pace requiescit.
Gene. Pacem habeto cum hominibus, cum viciis autem bellum
Rerumque deus qui in pace deduxit, qui hic sit pace
vixit. Ysidorus. Qui in ~~iniuriis~~ conciliantis per pacem confugit tunc
quam in iniurias mala tua ad faciunt. Leo. Cum ad diversa
pertrahis si per quibus inferuntur concedis. Si constanis — pori
in aliquo fratrem tuum satisfac illi. Si offendas quemquam
respice ei parce. Non dormias nisi fueris ad pa-
cem. Pacem ama. Pacem cum omnibus retine. Contendentes
ad pacem invita, discordantes ad concordiam revoca.
Ex hoc dei filius eris et consiliabitur tibi deus.

basilius Non pacificum in tranquillitate. Invidus in
prosperitate esse. Pacificus ita est ut vinea honusta
fructu copioso. Invidus autem opus in egestate et miseria
deficit. Pacificus consortium angelorum meretur. Invidus
participes demoniorum efficitur. Sicut pax in mente il-
luminat, ita invidia occulta mentes excecat. Hec tamen
scio fili desiderabilis virtute pacis ut fructus pacis
possis acquirere et excecare invidiam ne malorum fruc-
tibus repleari. Dicitur enim Matthei. Beati pacifici quoniam filii dei
vocabuntur. Theophilus. Dicit christus eadem pax quam ipse
pacem consequitur non penitus habet. Bernardus. Qui habet pacem
teneat eam, qui non habet querat eam. Qui inquietus fuit
sit ea a patre exheredi, tamen filius reputabit aliquis
se reputabit aliquis. Unde deus in pace deduxit
qui habet suum pacem vivit. Augustinus. Qui recipit corpus
qui habet suum pacem vivit, non recipit pro se sed quia se.
et non habet pacis unitatem non recipit pro se sed quia se.
Pacificus est qui inter discordantes pacem firmat vel pacem
facit. Secundo vero filius dei dicitur qui pacem non vult complecti.
Pax dilectionis est inter fratres caritas scilicet deo assi-
milatur et deus in eo qui pacem secum manet. Gregorius
Filii dei vocantur qui pacem habent vel sectantur. Paulus. Sa-
thanas qui pacem destruunt. Beda in omelia. Apparens
ihesus discipulis statim eis pacem mandavit ut per suam
passionem et resurrexionem angelicam et humanam naturam
conciliatam esse ostenderet. Resurgens ihesus a mortuis
pacem discipulis commendavit ut illos ad suam visionem fu-
turos monstraret quia pacis concordia corde et corde
servaret. Augustinus. Pax est mentis tranquillitas simplicitas
cordis vinculum amoris. Commentator. Dicit christus pax est consequitur
quia pacem caret Christum non habet ubi pax est ibi omnia prospe-
rabuntur. Bernardus. Tres sunt gradus pacis. Humiliter audire
loqui sapienter, oportune tacere. Qui humiliter audit non

concedit. qui sapienter loquitur concedere videtur. qui tacet proximum
non offendit. Apostolus. Pacem sectamini et sanctimoniam
sine qua nemo videbit deum. Greg. Beati pacifici quoniam
filii dei vocabuntur. Qui scilicet quia dei patris heredes esse desi-
derant. filii eius existere habent custodiendo non tenuat.
Crisostomus. Pacificos homines et concordes deus in domo
sua habitare facit. **De mutua remissione iniurie.**
Passum est ignoscere ut ignoscatur tibi. Unusquisque
tale indulgentie accipitur quale adeo alteri impen-
dedit proximo. Crisostomus. Frequenter tardius reconciliatur deum
tardius sibi placatur. Quicumque enim peccanti dominum querit qui
proximo suo placari negligit. Nemo potest peccata dimitti ei
qui se peccanti peccatum non dimittit. Cap. Si re-
laxa proximo tuo nocenti te et tunc deprecanti te peccata sol-
ventur. Cesarius ait. Cum in se peccanti clemens fuerit in-
dulserit illius peccati vestigium in eius anima remanebit. Item
August. Qui ledi non desinat orare pro se ledentibus a-
liorum [illegible] dominum sanare sicut [illegible] medicamentum
si ad fratrem eo sit non [illegible] oratio in eius proficiat eis
ad dolorem in mente et odium manens in pectore. Nota
quod propter septem debemus iniurias dimittere proximo. Primo propter 1o
preceptum domini quia iubet dimittendum esse quotiens peccat.
Math. Non dico tibi usque septies sed usque septuagies septies, agens
id est totiens quotiens peccaverit. Secundo propter exemplum quod 2o
nobis in passione exhibuit quia non se iudicavit sed pro
inimicis oravit. Math. Pater dimitte illis etc. Tercio
propter utilitatem quia si dimittitis illatas iniurias di- 3o
mittentur peccata vestra. Quarto propter [illegible] ut
[illegible] ad penitenciam. Luc. Si sitit inimicus tuus 4o
potum da illi et si esurierit ciba illum. Sic enim facies ignis
carbones congeres super caput eius scilicet ad diligendum. Quinto ut a ite 5o
dyabolo separemur quia si videremus quem inimicus noster amat sic nos
fratrem [illegible] et a dyabolo conculcamur.

60

Sexto ne qꝫ nos angli i digne ꝗ ~~mīa~~ (gr̄a) deo deponāt que
iā de nobꝭ Narrat enī angli dō q̄ fiūt i terꝭ ꝗ hō
dr̄ sēꝫ gregoriō de p̄scieībꝫ fabul' orādo p eis.
Septimo ne ira dei i grauamꝫ ꝙ sic fecit dicit Cum
vidimi ~~dimitti~~ a p̄xio vt a deo i ueīet videtur. Ysidorꝫ
Magnū vtiꝫ est si nō ledis eū a quo lesꝫ es. magꝫ
forte dō si lesꝫ remittas magnā glā. si eū rote potes
prass. Ambros'. Donate i uice si alt' i alterū pc̄c.
alioq̄n deꝫ i petit dimissam. Hi enī i hꝫ verbꝫ gtēptꝫ fuit
s̄ti dīc̄o rēuabit sim'ꝫ p ꝗ maiꝫ dedat. Sicut i
ciuīc de suo nequā lec̄ ꝙ i s̄uum s̄pīg r̄ pl̄hesꝫ ē con-
Gregoriꝫ Crēdas eum ~~cūa~~ cilꝫ gstat ꝙ si nō ex corde
dimittiꝫ ꝙ i nos delinq̄ ꝗ hō rursū exigi q iā
nobꝭ peccaꝫ dimissū fuisse gaudebaꝫ. Augustꝫ.
p Et' diui bn̄ficiꝫ oblitꝫ suas vt vīdicaret iniurias.
nō solū de peccatꝭ pn̄ bꝫ ꝗ futurꝭ ueniaꝫ nō merebit.
sꝫ ꝯ p̄ita q iā dimissa r̄ dcebat ad vindictā repl̄i-
cabunt. Ysidorꝫ. Qui cito veniā lebet i dulge, īdecēte
offensi susc̄ipe benigne rāite. Dimitte ut dimittat
r̄ Nō enī habebis i dulgēciā si dederis. Et si p̄xig
r̄ dimitti nō postulat si p̄mitte sꝫ nō agnoscat
sim̄ r̄laxa ex corde tu veniā ap̄a volūtate ꝙ crede. Basiliꝫ
dēnaĺoꝝ Remitte p̄ximo tuo. r̄ debitū ut r̄ remittat deꝫ x
miliū talentoꝝ ꝗ q̄le cupis fieri tē erit diui tal' esto
ipse ergo p̄ximū tuū Nō pt peccator a deo maiꝫ
sperare q̄ r̄ ipse maiꝫ nō facit peccantibꝫ i se Certis
sic i dulgencias a deo exspectare potit q̄ i dulgencias
p̄xiꝭ dare noluit Hi misericordiꝫ iudicantꝫ i nos de
linquentibꝫ misericorditer iudicat de nobꝭ i se peccantibꝫ
Augꝫ Vt deꝫ dimitte ꝗ dimitte r̄ r̄ Hic prior
dimisi dicte p̄ximo m̄ si nō dimiserꝫ r̄ nobo te

nō

et quod dimiserit suplicabo te. Dimitte deus proximo ut
spirituale homagium faciamus. Joh. Qui odit proximum
suum homicida est quia quantum ad se occidit. Gen. Qui odit proximum animam
suam occidit animam suam. Item historia ... valeamus — ut
Basilius. Qui dimittit iniuriam et pacem servat cum proximo suo
in suis cordibus hospicia mansiones preparat ... quam ... pacem et in pace
filio requiescat. Hugo ... ita ... vade prius reconciliari proximo
Item ut oblaciones dignas deo offeras. Nota sicut arbor mala
fructus bonos facere. Aug. Qui suas iniurias non vult
vindicare bona pacie in futuro recipiet. Gen. Quam feliciter
sunt gaudia tot invidorum sunt gaudia in tormenta. Gregorius i
Ergo nos ad [illegible] dimissionem admoneo quod ad sanandum
peccatorum vulnera nullum medicamentum utilius cognosco. Nulla
remissio peccatorum dabitur si odium a corde non expellitur. Item mittit
... gloriosius est iniuriam tacendo dissimulare quam respondendo superare.
Disce ... in iniuriis tuis quia persecutoribus suis ignovit.
Homines ... adeo mentem indulgencie qui a proximo vendicamus
desperamus. Greg. Si obligat nos cum proximo peccando dis
cordiam habere erubescimus veniam petere et satisfacere cum tamen
deus ad nos legatos suos mittat ut nos qui peccavimus
ad pacem rogari veniam. Ysido. Multi a quorum ... reprehendere
et inducunt et sua non inspiciunt, tamen ipsi in maioribus criminibus te
neantur crimina proximis non dimittunt. Si inscienter fuit ...
... proximum tuum crede te adeo consequi mercedem. Gregorius. Ille
... sine dilacione veniam postulat qui ... in ipso delinquitur
relaxat. Petrus apostolus. Nota reddentes malum pro ~~bono~~ malo
vel maledictum pro maledicto quia in hoc vocati estis ut benedictionem
hereditate possideatis. De paciencia Ysidorus. x

Contumelias ... cum paciencia suscipe propria ...
aspectum ... pacis dixerit. Quamvis ...
... dicat ... iniuriam faciat, tu sile.
tu dissimula tacendo ... Disce a Christo modestiam et
tollerantiam pro nobis namque passus colaphis alapis et

flagellis cesus, consputus, derisus, clauis confixus et in dap-
natus non maledixit. Sed conticuit et in hiis exemplum nobis
reliquit. Basilius. Penitenciam arripe ut magis utiliter et maxime
mitteris cum causa ut uelociter ad spiritualem possis surgere. In
infirmitatibus non contristeris sed gratias age deo. Valente anima
magis optanda quam corpore. Diuersa corporis remedia sunt.
Ysidorus. Beato Iob nullus aduersarius potuisset nisi deus potesta-
tem ei dedisset nec habuisset mentem [illegible] quasi non permittente
deo. Dimissa que tibi accidunt non ueniunt absque dei volun-tate.
Nam quod debilitatibus corporis frangeris, quod carminibus morbi-
na [illegible] afficeris, quod tantis angustia torqueris hec ipsum pro pecca-
tis tuis dei iusticia irrogat tibi. Omnis enim aduersitas tem-
poris delictorum tuorum meritis [illegible] pro quo peccasti per illud torqueris.
[illegible] carne flagellatur in carne. Caro tua
est supplicii que fuit causa peccati. De perseuerancia
et consuetudine viciorum.

Si bonis operibus permanseris iusticia elongabitur a te.
Si in iniusticia perseueraueris iusticia non occurret tibi [illegible] Cum
plaga nec mors [illegible] habebit [illegible] In tempore tuo dei
filium et opus tuum [illegible] ad dominum conuerte
[illegible] et dono [illegible] post [illegible] domine [illegible] et diuino dono [illegible]
nec mittis tuis tunc. Bernardus. Diste bene [illegible]
[illegible] in eterna. Grauius [illegible] ablutam assi-
due [illegible] consuetudo in naturam [illegible] Consuetudine peccandi to-
[illegible] pugna. Bernardus. Graue pati [illegible]
ex consuetudine radicatum. Unde [illegible] non assuescat [illegible]
dum iuuenescat. Quia uix nescit dissuescere quod senescit.
Gregorius. Grauiora sicut in [illegible] sunt leuia sed ex consuetudine in
[illegible] sunt [illegible] quod leuibus [illegible] incipit hoc
[illegible] lenior lingua prodit. Augustinus. Pro peccatis quod
consuetudine vilescat [illegible] hominem [illegible] sit quod non dolore et
pudorem perdidit nec dolet quod non dolet [illegible] non [illegible]
sed pro mortuo computandus est. Gregorius. Usitata culpa

obligat mentem ut neque se erigere possit ad rectitu//
dinem. Si surgere conatur labitur quia ubi sponte diu
constitit ibi cum surgere voluit coacta cadit. Sepe
multa a prius actibus consilue cupimus sed quia peccatorum
gravi pondere deprimimur ita in mala consuetudinis carcere in
cludimur ut per seipsos exire non possint. Ideo Ovidius
Principiis obsta sero medicina paratur. Cum mala per
longas convaluere moras. **De loquacitate et detractione capitulum xii.**

Ab ocioso sermone compesce linguam tuam. Ser
mo ociosus non erit absque iudicio. Unde ...
quia reddituri sunt homines sermonum ~~...~~ omnis ... sermonum suorum
sua verba stabunt. Gregorius. Ociosum verbum non reprimimus ad noxia
cito transit. De gradibus mendacii. Semper fuge mendacia. Mendacio
enim fides tollitur, error ... inducitur, veritas abolet(ur).
Nullum iustum mendacium. Omne quod mendacium est peccatum est.
Omne quod a veritate distorquetur iniquitas est. Os enim quod mentitur occi
dit animam. Absconde a lingua vicium detrahendi. De malo
alieno os tuum non tangas. Non detrahes peccanti sed
condole ei. Detractio gravius peccatum est detractoris quam vicium
est et gravibus ... hac fedius non est. Detrahentes non audiamus.
Pari reatu detrahentes et audientes detractionem et pari pena
punientur. Apostolus. Seducunt ... in iudicium omnia ... ociosa
Gregorius. ... hominis cogit ad ... homicida vocat.
Augustinus. Detrahentes ... in membris suis plus cum offendunt
quam animas ... occidunt ... corpus die tercia resurrexit
... Cave ne aliis detrahas ... audias
detrahentes. Hugo. Detractor et libens auditor utique
dyabolum portat in lingua. Ysidorus. Non ... falsum
de alio proferre [illegible] ... plura.

Quod homo non ledat proximum verbo vel facto. Basilius xiii.

Omnem blasphemiam longe facito a te et superflui
sermones non procedant de ore tuo quia ... ociosis

Verbis redditurus sum rationem in die iudicii. Frustra ad maledicen-
dum quod assuescis linguam tuam que ad benedicendum deum
et laudandum facta est. Ysidorus. Testimonio tuo nulli noceas.
ad nullius periculum nocere testificationibus tuis adhibeas.
Talis esto alteri quales tu tibi alios esse cupis. Quod non
vis pati ne facias quod non vis fieri tibi alteri ne inferas. Non
inferas aliis mala ne patiaris similia. Lex quoque te constrin-
git iudicium quod aliis ponis ipse portabis. Aug. Cum per
lapidem mittat fratrem proximum suum in terram interit. In ewangelio. De omni verbo
ocioso quod locuti fuerint homines rationem reddent in die iudicii.
Gregorius. Ociosum quippe verbum est quod aut utilitate rectitudinis
aut ratione iuste necessitatis caret. Aug. Cum homines provocant
ad maiorem iracundiam et fit cum maturus vincat homicida.
¶ quibus immunda corpus occidit sed animam proximo duabus animabus
sit reus quod mentem provocat et suam. Gene. Inopem iurgia
fugere nam sepius non est quod cum eo gerere bella cum quo fa-
miliariter vixeris. Gregor. Sicut deo nihil preciosius est vir-
tute dilectionis ita nil desiderabilius est dyabolo extinc-
tione caritatis. ¶ Seminando iurgia dilectionem proximorum
perimit. hostis dei familiaris fuit. Discordes tamen
deum bonis operibus sacrificium deo non immolant quod diu a
proximorum caritate discordant. De voto reddendo ysidorus
Ad bonum quod spopondisti. Et non patefacit.
non pollicearis multum enim deo recipis
si non reddideris quod vovisti. Displicet deo qui
vota sua non implet et melius est enim non promittere quod fide
promissionis non exsolvere. Melius est non vovere quam
promissionem post votum non reddere. In malis autem promissis
rescinde fidem. In turpi voto muta decretum quod incaute
vovisti non facias. Impia est enim promissio que scelere
adimpletur. Basilius. Si castitatem vovisti omni fidelitate

1o solvas quia dominus qui sum etc. ... ante Ille pol-
luitur deus vir inscii membra tua que filius sunt dedicata
et promissa Vide ergo ne te seducat corporis pulchritudo
ne decorem anime amittas Dominus in evangelio Cum noctis
novicibus domino deo tuo non tardabis reddere quia requiret deus tuus

Quod ante deum nichil est occultum ysidorus xv

Omne vitium absconditum non relabitur Quandoque
opera mala quae in occulto admittuntur Ita ergo
peccata declinat qui celare non possit Item Ideo
ante deum videre occulta que fecit abscondita deus videt
per quos committuntur in longe est quia nichil eius non occultum est
Ipse cogitationes novit ipse cor inspicit Ideo sunt
et semetipsum effugere et si te non dampnat publica
fama condempnat tamen ipsa conscientia. Boeci. Omnia qui
dei uno mentis ictu cernit omnia que fuerunt que sunt et que
erunt tamen nichil ergo est futurum neque illa poterit esse voluntas
quando divina providentia falli nescia non consensit magna
est nobis indicta benefaciendi necessitas quia vivimus
ante oculos iudicis cuncta cernentis. Apostolus Omnia nuda
et aperta sunt oculis eius. Luce. Item opertum quod non reuelabitur
neque occultum quod non sciatur. Gregorius Hic deus vias nostras
et opera considerat et omnia nostra dimittendat
ut nichil minime cogitationes actus verba iniustitia que apud nos
illiuceret eius iudicio in discussa non remaneat Ex
omni tanta iuditio vel fine Ideo sunt ut terreno distritius suprema eius sentiatur
intestate iustitia Voluit tamen ipsum in ima
dum in veritate inde et time ...
quanto clarior cordibus ut ad eius clementiam non inclinat.

De humilitate xvi Bernhardi

Magna et sublimis virtus humilitas que promeretur
quod non docetur digna adipisci quod non valet addisci
digna a deo et de deo concipere quod suis explicare
verbis non potest humilitas nos reconciliat deo placet

deo

q̄cūq;

ī nob' Insipiēs ē ⁊ ī semꝫ ~~q̄ē~~ ī a'l⁹ intēmitꝭ
q̄cūq; ~~q̄ē~~ ī alia ī ꝛ̄ōe seu sapiā n̄ ī sola hūilitate
ꝯfidit Cedo tu ī flatꝰ o hō q̄ extollis sn̄ ca Sola
la ē hūilitas q̄ exaltat sola q̄ ducat ad vitā.
Sola nō solz glari· n̄ nouit p̄sūmē ꝯtende nō
ꝯsueuit. Ideo ꝯcedit iudicio nō p̄tendit iustiā
q̄ vē hūilis ē Volu⁹ ee hūil'es sn̄ despc̄u paup̄es
sꝫ sn̄ defc̄u obediētes sine ꝯtuelijs· casti sine
macerāde carnis Vides hō q̄ se pt ꝯgnoscere
⁊ despicē ꝓbāe ⁊ ip̄bāe nā q̄s' displicꝫ deo placꝫ
et q̄s' vilis ē deo carꝰ ē Crudelitas sit iustia licz
opis ap⁹ ~~dn̄m~~ dn̄m iudicē nll'a ē si hāc eleuat
tumor mētꝭ Reuā peīt oē q̄ agi² si nō solliate
ī hūilitate custodi² Sup ea fma sedē hūilitas p̄sto
ut scꝫ attēdat hō q̄ fuit an̄ ortū ⁊ q̄ ē ab ortu
vsꝫ ad occasū ⁊ q̄ erit p⁹ hāc vitā Vn̄ supbiat
hō ī miserie nō q̄ fuit vile semē ī utero p⁹ modic
ī deserū vite h⁹ miseriis expoit⁹ ⁊ ꝑro· tādē
cinis ⁊ esca vmiū fut' ī tumulo. Vn̄ ~~sup~~
supbit hō cū ꝯcep⁹ culpa. nasc̄i pē· labor vite viuā
nēē mori. In tuē hūilitatis ⁊ māsuetudīs spcl'm dn̄m
tuū ihm xp̄m vniūs facere fatiste medio iudice
viuo⁴ ⁊ mortuo⁴ ꝯsistentē añ pedes hoīb' et
ꝓditoꝝ suis genua se curuāte Disce mis' hō q̄
mitꝭ ē ⁊ hūil' corde et ꝯfūde ī supbia tua et eru //
besce ī ipacīā tua Hūilitas grāz dei ꝯfert
⁊ suat grāz acceptā q̄ nō ī q̄escit spc̄ dn̄i n̄ sup
sc̄a hūile ⁊ q̄etū Estō ī hūilitate fundat⁹ ī xp̄o oīm
ultima virtu⁹ nll'i te ꝑponas cristiāo oēs supiores ee c'

q̃uis sum9 sib· hũli^te tene· si hũli^te tenueris
glãz hẽbis. Caue iactãc9 nõ te īsollert' ex
tollas· alas sup'bie nõ extẽdas nl' de te psu
mas· n^l boi ī attbuas· De iusticie ũtute nll'a
clarõe sup'bias de bono ope nõ gl'ezan extolle^r
hũiliabit^r q̃ exaltit^r deicit^r De alto cas9 g̃uior ē·
Supbia ãglos de celo iecit· s^bllimes hũilauit·
hũilitas aũt cad^9 nescit· Cognosce hõ q2 de9 hũil'
veit· fac obe· usq3 ad morte· ambula hũilit'
sequẽ xp^m e9 noli ee erect9 s3 vil' 4 despect9·
Gregorius Q' ceteras ũtutes sĩ hũi^te ogregat q̃
puluere ī uetu port^d· hũ^tas nõ ē i collo s3 in
corde· Ille vẽ hũil' ī boīs q̃ nõ ē defesor ī ma // est
lis. Augusti^n· hũ^tas ē fũda^m oĩm ũtutũ·
Sĩ si vis fabcã celsitudĩs ostiue cogita de
fũda^to hũi^t· ī q^d fũda^m spũale edificiũ ostu^re
esat ī teplũ scm̃ dño· Ipsa hũi^tas ē custos ũtutũ·
Grego^r· Peit oẽ qd agi^r si nõ ī hũi^te custod^r·
Ipsa ē supplemetũ oĩm defectuũ ũtutũ· Hin^c sup cam
~~Sup~~ dom^m 19 hz nõ possu9 q2 ī mlt' offedim9
oẽs n^c eũ falle possu9 q2 ipe nouit absconda cor
dis q^o g^o u ad r^e media hũi^t de9ng tõ mete to
fuge 4 ẽpẽp nõ hõmg ī a^lis ũtutibg de ea supplea^r·
Ipsa ē doctrix sapie· Tholome^9 Int' sapiẽtes sapie^or sapientes
ē q̃ hũilior ī uerit^r Ipsa ē clauis padisi vñ apoca·
Ecce dedi corã te hostiũ apẽu· i· celũ q2 modicã
hẽs ũtute· i· hũi^te Ipsa vinc^t dñm Tãte eĩm ũtutis
ē hũi^tas q^p me^or inagnã dei tmez 4 e9 aũt irã·
Et sicut alta sicut^r 4 pma reple^r ita de9 sbis resistit
4 hũi^b9 dat grãz sicut d^r bern^9 Q' de suis mitis

confidit et capiens in multis operibus tuis non intrat quia
plenus est aliis. Ysidorus. Descende ascendas. humiliare ut
exalteris. Esto parvus in oculis tuis ut sis magnus in oculis
dei. Cristus dominus immortalis est ab angelis ut nos
equaremur angelis et quos non pro christo humiliet se. Augustinus
Deus humilis propter hominem factus est. erubescat homo esse superbus.
Dei humiles in se quia excelsi sunt in deo suo. Elige in hoc
mundo humilitatem ut habeas apud deum ad hoc abscondita
claritatem. Claritas enim humilitatis est premium humilitas claritatis est
meritum. Contra humilitatis humiliavit se christus usque ad sputa
vincula alaphas et flagella et usque ad mortem
non qualemcumque sed crucis. Omnia opera nostra nulla sunt si non humilitate
fulsiantur. Erigis te deus fugit a te humilias te deus
descendit in te. Ysidorus. Descende ut ascendas humi-
liare ut exalteris ne exaltatus humilieris. Humilitatis exi-
mia virtus est hiis decipiendis hominibus fuit celestes per hanc
dyabolus superatur per hanc eius laquei vitantur. Vir humilis est
secto deo similis et in templo cordis sui gestat eum. Superbus autem cum deo
sit odibilis dyabolo est similis. Deficiat ergo superbia tua ut
intus maneat virtus dei. Prime pre omnibus humiliari
stude quia est omnium virtutum sublimius ut ad perfectionis fas-
tigium ascendere possis. Quantum enim humilior fueris tantum sequi-
tur gloria dei altitudo. In summo honore fuerit humili-
Tanto sibi maior humilitate conspicuus quanto eius est maior dig-
paratis nitate. Sap. Quanto magnus es humilia te in omnibus et
coram deo invenies gratiam. Ambrosius. In omnibus operibus
Basilius tuis humilia te coram deo et non erit gratum quod perficis
cum superbia. Christo autem fit humilis acceptus est ei et gratum
fili pre omnibus humiliari stude quia est omnium virtutum sublimius
ad perfectionis ut fastigium possis ascendere. Vir humilis deo similis est et in
templo cordis sui gestat eum. Superbus cum sit deo odibilis
dyabolo est similis. Humilis enim constituit omne mandatum n

se testa^r fecisse & de eo̅ virtutes a̅ic sue relac̅ festinat
s̅; diuulgat opa eius & exaltat et clar̅ efficiat illu̅
& in tpe vitu̅ suar̅ ip̅ postulat in perl̅ui. Augustin̅
Dis ut quescat in te spc sc̅ esto humil' castus et quietus.
Humilitas e fundatu̅ sapiencie .i. radix bonoru̅ lux decoris.
quod honoris. his ē illius quia nulla preciosior apud deu̅. nulla
vtilior ad mu̅du̅. nulla securior ad premiu̅. Humiliac
nos qz mortis necessitas. vite breuitas. lapsus assidui-
tas secunda difficultas inscicie. uel implicitas omnipotentis sublimitas
dei positas & superbo̅ angelo̅ infelicitas & eo̅ irreparabi-
bilitas. Seneca Scis du̅ felix es si no̅ fuerat derisus
Si felix vis ee̅ studeto primu̅ contempne & ab aliis deridi
& contempni velle. Sunt derisores derisus deridebo Augus
Vis clarus filius ē demoni cum quo humil' & quietus no̅ fuis
uo pt in te habitac gra dei. Ambrosius Quanto quis hic
dum despeccior in his sub hec tanto magis in celo exalta-
bitur. Gregorius Cum humil' & quietus no̅ fuis no̅ pt in te habitac
gra sc̅i spc. Illum facit humana derisio deo proximu̅.
quem ab humanis prauitatibus inutile reputatur alieni
Lume intelligere humilitas apertaliter contempla diuine
lumen. quia confundis se dimittit per humilitate. Ysidorus
Humil' dr quasi humo acclinis. i. yinus inherens. Quanto
quis apud deu̅ erit preciosior tanto fuit apud oculos
suos despectior. Un9. In vita didici nil eque
efficax ee̅ ad gram̅ promerenda̅ quam si in oi tpe inveniaris
humil' & timidus. Contra tres sunt gradus humilitatis quorum primus ē nolle
dnari. hoc gradu caruit lucifer. qui dixit similis ero al-
tissimo. Secundus velle subici. hoc gradu caruerit primi parentes
in paradyso quia voluerit ee̅ similes deo ut scirent
bonu̅ & malu̅. Tercius ē in subiectione contumelias pati. hunc
gradu̅ habent qui ad tempus contemnunt & in tpe tribulacionis recedunt.

Jtem nō pfecta humilitas · s[e]z tres gradꝰ quorum primꝰ ē subdere se maiori
et nō pferre se equali · iste gradꝰ nō sufficiens et tamen iusto
necessarius ‖ 2ꝰ subdere equali et nō pferre se minori · hic
dicitur habundans ‖ 3ꝰ ē subdere minori et nō pferre se alicui
modo ē oīs iustitia · hic humilitatis casu cessat · **De diuer-
sis anime virtutibus et de dilectione dei · primum Dist[inctio]** xvii

a Audi fili admonitiones meas et inclina aurem ad
verba oris mei. Si cupis militare deo, scito quod
illi soli nō militas qui terrenis. Sicut enim qui militant
regi terreno oībus iussis eius obediunt, sic qui militant celesti
regi debent custodire precepta celestia. Miles terrenus
quamuis a rege mittitur patriam et parentes et nec potest vxorem
ac liberos contra excusare audebit [illegible] miles
[illegible] ad quod tempus regis sui iuramentum debet obedire. nunc
Ille cum superauerit hostes ad domum [illegible] reuertitur
vo hoste prostrato · [illegible] celeste cum suis oībus
in [illegible] plaudere terreno terrenum recipit donatiuum
pro spiritali certamine firmum consequitur celeste. Igitur o
miles xpi omnia vicia expelle ab aīa tua ut virtutes
aīe acquirere possis audi que sit virtus aīe et que maxime
contrariantur. Virtus ē aīe diligere deum et odire mundum que nō
diligit. Virtus ē aīe patientiam seruare et ab oībus [illegible]
declinare. Virtus ē aīe castitatem seruare et omnem voluptatem
carnis subiugare membris. Virtus aīe ē vanam gloriam
contempnere et humilitati studere. Virtus aīe ē vitare amplectari
et oē ~~[illegible]~~ mendacium fugere. Virtus aīe ē iram prohibere et furorem
reprimere pacem diligere et inuidiam extinguere. Virtus ē aīe
accidiam fugere et auaritiam compescere et gulam refrenare.
Hab~~itum~~ virtutes facile poteris obtinere si secula-
rium curas neglexeris ac caducis et terrenis celestia
posposueris ‖ Extra igitur mente diligere deum ut in

omnibus actibus placeas illi. Lu(cas). Qui deum diligit et eius
precepta custodit. Qui diligit proximum filius dei vo-
cabitur; qui autem ipsum odit vocabitur filius dyaboli.
[non] quod tibi fieri non vis, cupias proximo evenire. Leo papa
Quanto anima est prestantior et melior corpore tanto pla-
ga et vulnus anime periculosior est quam plaga corporis.
Augustinus. Anima est substantia a deo creata invisibi-
lis incorporea immortalis deo simillima ymaginem habens [Hom]
creatoris sui. Vita nostra dilectio est. Quomodo mors
nostra est cruciatur mente dilectio quod ducit ad vitam. [sola]
Nichil preciosius coram deo virtute dilectionis. Nichil
desiderabilius est dyabolo extinctione caritatis.
Basilius. Cum deus nobis magna beneficia prestat,
nichil a nobis exigit nisi ut diligamus eum et templa
nostra cordis et corporis ei impolluta servemus ut
ipse in nobis habitet et nos in illo permaneamus. Di-
lectio dei morti comparatur. Unde Salomon: Fortis est
ut mors dilectio. Sicut enim mors violenter separat [dilectio]
animam a corpore, ita dilectio dei violenter segregat
hominem a mundano et carnali amore. Cyprianus.
Cum deo manere non possunt qui cum Christo concorditer [prio]
vivere nolunt.

De obedientia xviii

Obedientia est virtus et thezaurus preciosus quia
regnum dei acquiritur quod per inobedientiam est
amissum. Unde sic diffinitur: Obedientia est virtus
que ceteras virtutes menti inserit et custodit. [inserit mentibus]
Gregorius. Melior est obedientia quam victima, quia per
victimam aliena caro, per obedientiam propria mactatur.
Bernardus. Verus obediens nescit moram, mandatum
non procrastinat, sed statim parat oculos visui, aures
auditui, manus operi, pedes itineri, et sic se totum

d obedientia ... 18

colligit intra ut extra precipientis faciat voluntatem
Vera obediencia est non discernere qualiter et quod quis preci-
piat. sed ad hoc tantum intendit ut hilariter et fideliter fiat
quod maior precipit. Mementote fratres. Xristus ne perderet obe-
dienciam perdidit vitam. In signum obediencie in ultimo capi-
te emisit spiritum. Capud inclinavit propter quatuor. Primo
in signum obediencie patris. 2o in signum reuerencie matris.
3o in signum deuocionis oracionis qua deum orat pro nobis
Certo in signum ne exaudicionis latronis. Quinto ~~…~~ in
signum osculorum nobis concordantis. Obediencia deo maxime est
signum in se est potentissimus et mirabilis in operacione. iustissimus
et fortissimus in iudicii ~~…~~ districcione. fidelissimus
et laudabilis in peccatorum remissione. largissimus et
amabilis in remuneracione. Dignissimus et incomparabilis
[imitacione] in mutacione. Dulcissimus et totus desiderabilis in fruicione.
Beda Nec virginitas nec vigilie nec ieiunia nec
ipsa oracio nec leccio seruus dei prodesse potest si non eius
obediencia perfecta. et humilitas vera non fuit. Gregorius
Si obedientes fuerimus prepositis nostris obedit deus oracionibus
nostris Sola obediencia virtus est que ceteras virtutes me-
ntibus inserit. inseritas custodit Obediencia non tantum est virtus
sed et mater virtutum Ieronimus. Tanto deum cicius placat
quisque quanto repressa arbitrii sui superbia gladio precepti
se immolat Obedientes qualem suum capud est aputatur
a Xristo et caput sibi Xristum constituunt. Neque vero per
obedienciam debet malum fieri aliquando. aliquando debet bonum quod agitur per
obedienciam intermitti Sit modus obediencie tenendus est
ut bonis in malo non consenciamus. nec malis contradicamus in
bono. In malis nulli penitus obediendum est. Augustinus.
Obediencia mater est omnium virtutum et custos regni celorum

mitum obedientia in termino vite erit. tanto etiam ibi consti-
tuetur sublimior quanto hic modo in ipsa obedientia manet perfectior.

De malis iussionibus non obediendis Ysidorus xix.

Malum facere iussus non acquiescas. In malis
noli tuo prelato consentire etiam si pena compel-
lat vel supplicium imminet. Melius est
mortem pati quam perniciosa iussa complere. Melius est ab
homine iugulari quam et non iudicio dampnari. Non
solum factores sed et consentientes pari tenentur obnoxii. Reus
enim est innumeris a scelere qui ut scelus fieret obedivit.
Similis est qui consentit in malum et qui agit malum. Faucen-
tem et obsequentem par pena constringit. In omni opere
tene discretionem. Quod quamvis bonum cum discretione fe-
ceris virtus est. Quod sine discretione gesseris vicium est.
Virtus enim indiscreta pro vicio reputatur.

De castitate xx.

Castitas est fructus suavis quae animam odorife-
ram in deo conservat. Unde Cassiodorus magna est
et admirabilis est fructus castitatis quae ipsa est
forma iusticie. speculum sanctimonie. anime decor. corporis
nitor. ornamentum virtutis. vita angelorum. ymago
dei. Castitas conscientiam securam reddit. corporalem
quietem prestat. plus quam preceptum est implet. et ideo
coram hominibus dat graciam et accumulat gloriam.
Non est dubium quod qui casti perseverant et virgines
angelis dei efficiuntur equales. Virginitas est
soror angelorum. expurgatio demonum. et eternorum
securitas gaudiorum. Castimonia integritas est regina
omnium virtutum et fructus salutis perpetue. Gregorius
Duo sunt que iubentur a deo scilicet ut et mundicia casti-
tatis in corpore et lumen veritatis in operatione servetur. Nec

castitas magna· sñ bono ope· nᵒ opꝰ bonū ē·
quid sñ castitate· Ambros᷒. Castitas angelicā
vitā ē· castitas cū humilitate spc̄ sc̄i meret̄ habita-
cōez q̄ expellit ī mundiciā libidinū· Ambros᷒
Maior ē virginū corona q̄ angeloꝝ. Ysidorꝰ Cas-
titas hōiez ad celoꝝ regnū ꝑducit. Castitas
dei hōiez filiū et herede celi facit. Basilius. Castū
te ī oībꝰ serua ut videas dominū in gla.
Leonius. Quamcunqꝫ virtute polleas quibuscūqꝫ
opibꝰ bonis niteas si castitate careas ī vanū la
bon borabis. Beda. Maior ē vita de gratia carne
forte extinguere luxuriē q̄ ī mundos spc̄ expellere·
Augꝰ· Inter oīa xp̄ianoꝝ certamina duriora st̄
certamina castitatis et iō cotidiana pugna sꝫ raro
victoria. Ideo nō sit turpe fugere sed si vis pal
mā castitatis habere cū aliis nō poss de luxuria
triumphare. Graue ī inimicū sortita est castitas
ex familiaritate feīaꝝ cū nō solū ē resistendū
sꝫ dimisso eo longius fugiendū. Grauis igr̄
rigidus et asper cū mulieribus sermo ē habendus
nec iō minus cauende q̄ bone indolis ēē dicunt̄
vel bone conuersacionis ēē ꝓbant̄. q̄ quāto sunt me
liores fame· tanto cicius alliciunt et sub affectu pie
tatis latet virus libidinis. Leonius. Mulier
ē ianua dyaboli via iniquitatis scorpionis
percussio· Rodium q̄ genus feīarum ꝓximat ad
stipulā incendit igne flamigero igne pauit
feīa consciaz ꝑit habitatis. exuit qꝫ fundamentū
morum. Leonius. Crede mi nō pt̄ toto corde cū
deo habitare q̄ feīaꝝ copulat̄ accessibus proxima

temptamenta delectorum sic feminarum frequentes accessus.
Quid tibi necesse est versari in illa domo in qua necesse est
aut perire aut vinci. Ideo nichil prodest habere carnem
virginem si mente quis nupserit. Cum virginitate
habent carnis cum corruptione mentis similes sunt sepulchris de albatis que hominibus apparent extra spe-
ciosa et intus plena sordibus ossibus mortuorum.
Nichil prodest virginitas corporis ubi operatur corruptio
mentis. Crisostomus Castitas est res angelica per
hanc homines singularitate angelis assimulantur et con-
iunguntur. Bernardus Virginitas est gemma et
ornatus virtutum soror angelorum lux sanctarum animarum.
Ipsa vincit dyabolum contempnit seculum deprimit om-
nie periculum. Nota virginitas est thesaurus abscon-
ditus in agro cordis et corporis. Thesaurus est pro-
preciositate cum nulla est digna ponderatio continentis
anime. Thesaurus ille non solum preciosus est. et in eo gloria
que omnibus electis est communis sed et gloria specialis. Virgini-
tas dominum amicum et familiarem homini reddit. Unde
Johannes. Virgo specialiter vocatur discipulus quem diligebat
Ihesus. ipse eciam Christo familiarior fuit pectus domini recubuit.
Beda Sicut Christus in summa pace natus est.
ut se pacem diligere ostenderet. ita de virgine natus
est. ut virginem deum diligere se monstraret. Virgines
debent esse humiles. Bernardus Pulchra permixtio vir-
ginitatis et humilitatis. Nota mediocriter placet
deo anima sed in qua humilitas commendat virginitatem et
virginitas exornat humilitatem. Potest placere humilitas
que virginitatem deplorat amissam sine humilitate

mãe

audeo dicē · nº v̄ginitas nī ib deo placuisset
Ist v̄gines dēnt cū caritate. Bern9 Castitas
sn̄ caritate lāpas ē sn̄ oleo sb3 the oleū lā
pas nolucz ~~lz~~ tolle caritatē castitas deo nō
plac3. Cyprian9 Pudicicia ē ornamentū nobi
liū exaltacō humiliū pulcritudo viliū decus re
ligiosis mnoracō criminū multiplicacō meritoꝝ
amica dei creatoris om̄. Thōs. Castitas
ē om̄ v̄tutū et fructuū salutis ppetue v̄gini
tas ē soror āgeloꝝ et om̄ spūaliū bonoꝝ
possessio victoria de inimicis et vite eterne securitas

21 De paupertate bn̄9 xi

Vis possidē celū qd̄ āgeli apostata
pdidit v̄tilitate paupertatis āplectē
et tuū erit Eccl̄. Cōgregacōm
paupm affabilē te facito. Ber9 Amicicia
paupm amicos regis facit. s3 amor paupertatis
regēs cōstituit. Grego9 Cumq3 stimulo
amoris excitat9 h3 · possessa reliquerit pcul
dubio · culmine iudiciarie potestatis habebit.
ut sil9 tūc iudex cū iudice veniat. q̄ sese h3 cū
districcōe voluntarie paupertatis castigat
Hos de9 elegit quos mund9 despicit. qr ple3
q̄3 ipa despcō hoīez revocat ad se ipm̄ et q̄s
moꝝ infirmitas vulnerat medicina paupertatis
sanat. Bern9 Magna abusio ē ut dives
eē velit v̄miculus p quo de9 maiestatis paup
eē voluit. Crisos. Egestas bn̄ tollata p xͫ
fit meritū. Greg9. Penuria paciēt' tolleata celes
tes acquirit q̄ divicias. Ber9. Vere v̄tus

qui intelligit super egenum et pauperem qui invite pe-
tit et verecunde accipit et accipientibus orat pro eo qui
intellectus est. Aug. Non displiceat tibi paupertas.
nihil potest ea ditius. In veteribus libris sanctorum locuples
est pauper patiens celum emit. Lin. O bona
paupertas si non deus ipse tulisset te. tua divicies
multis ingrata fuisset. De contemptu divi-
ciarum et vane glorie. ysidorus. xxii.

Divites in hac fallaci vita de potentia et rerum
habundancia gloriam quesiverunt et gestiverunt repente
hora qua nesciunt improviso exitu rapiuntur atque
absorbentur profundo eternandi eternis suppliciis depu-
tantur. Quantum quisque amplius secularibus honoribus
dignitatum sublimatur tantum gravioribus curarum ponderibus
aggravatur. Jeronimus. Avare, quid colligis terrena.
oblivisceris celestia et dum thezauros in terra faciunt
subito morientes quos habuerunt amittunt. Sap.
Quid nobis contulit superbia aut divitiarum copia.
quid nobis contulit iactantia. transierunt omnia sicut umbra.
Math. Ve vobis divitibus qui habetis consolacionem
vestram. Bern. Plenitudo et habundancia temporalium
oblivionem et inopiam facere et nam divitiarum amor
insaciabilis longe amplius desiderio torquet animam
quam refrigeret usu suo. ut pote quarum acquisicio laborum.
possessio timoribus. amissio plena doloribus invenitur.
Cum ea divicias divitias non acquirat absque labore.
nec tamen absque metu non deserit absque dolore. Ve
ve vapor est admodum pares quos eterne felicitatis ad-
ditum includit. Sicut sunt divicie et vane glorie. Greg.
Tanto magis est quis deo proximus quanto magis a suoc

~~laudis~~ laudis fuit alienus. Fallaces sunt munda-
ne divitie quia nobiscum non possunt permanere. Falla-
ces quia nostram inopiam non expellunt. Fallaces sunt quia non
dant quod promittunt. Gregorius. Divicie mundane mendaces
~~ne~~ sunt. divitiam promittunt et servum faciunt. securitatem
promittunt et decipiunt. delicias promittunt et pungunt.
~~unt~~ Augustinus. Cum tremens intrat gehenna non cogi-
tat et adversis in futuro carebit. Ambrosius. Mundum quasi
fetidum vito et quasi inimicum caveo et quasi nocivum elongo.
Mirum esset si fuit hic [illegible] funem tantum tollunt letus esset.
hoc facit qui de diviciis et vanis [illegible] gaudens sunt
apostoli glosa divicie laquei dyaboli secundum [illegible]. Qui volunt divites
fieri incidunt in laqueum dyaboli. Bernardus. Si vis hec
mistli inimicorum angelorum fuge consolationes seculi et temptationibus
resiste dyaboli. Boecius. Heu felicitatis dulcedo
multis amaritudinibus respersa est. Isidorus. Cave honores
quos tenere sine culpa non potes. sublimitas honorum
magnitudo sceleris est. In maiore gradu sunt dubio
maior pena est quam minor est neme [illegible]. [illegible]
est huius mundi felicitatibus. modica est huius mundi gloria
caduca et fragilis est temporalis potentia. Dic ubi
sunt reges. ubi principes. ubi locupletes terrarum. ubi po-
tentes seculi. qui umbra transierunt. velut sompnia
evanuerunt. quaerunt et sunt. Dic usque ad periculum
ducunt. multi propter opes in discrimen et in mortem vene-
runt. Hugo. Numquam inest requies hic quia curis terrenis
se subdit. Gregorius. curis terrenis se implicat a dei
amore se separat. Ideo propter complecti dei gratiam
[illegible] et seculi contempne et vinces quia post mortem non
potest tenere. Item de divitibus quere supra

De contemptu mundi ambrosius xxiii

Qui vult deum possidere renunciet mundo ut sit
illi deus verus possessio. Augustinus Homo in tem-
pore ad dei servicium conversus quantum moritur mundo tantum
vivit deo et est vera hostia O amatores mundi cur
sic mundum amatis. Maior nec esse potest spes vestra
in mundo quam ut amici mundi sitis. Ibi quod non fra-
gile plenum est periculis. et per plura pericula pervenitur ad
maius periculum. pereunt hic omnia et dimittimus hic
vana et insana Conferamus ergo nos ad sola
mansura in quibus sic tenere corda quae finem non habent Erit mundus
transit et concupiscentia eius quod vos ergo vero amare ipsa
et transire in tempore cum amare et in eternum vivere.
Prospera mundi huius asperitatem veram habent et gaudii
falsam certum dolorem incertam voluptatem. durum laborem
timidam quietem. est plena miserie et spem beatitudinis
inanem. Beda Princeps mundi est dyabolus qui principa-
tur his qui ordine perverso mundum ponunt quam mundi conditorem
diligunt. Tres sunt hostes qui contra nos conjura-
verunt. caro. mundus. dyabolus ab hiis nemo
tutus indutias nocendi extorsit Caro pugnat
contra nos. desideria prava et delectationes excitando.
mundus concupiscentiam rerum et prosperitatem vestium in-
ferendo. Dyabolus stimulo superbie et cultus invidie
inpugnando. Qui diligit mundum deum diligit
inimicum suum. Gregorius Cum mundus contempnitur deus
diligitur. De amore mundi xxiiii

Amor mundi est adversarius ~~caritati~~ caritati Jo.
Nolite diligere mundum neque ea que in mundo
sunt. Si quis diligit mundum non est caritas

prius in eo quod dicit quod omne quod est in mundo aut est concupiscentia
carnis aut concupiscentia oculorum aut superbia vite.
Secundum quod amare mundum est amare inimicum.
Jacobus. Quicumque amicitia huius mundi inimica
est deo. quicumque ergo voluit esse amicus huius seculi in-
imicus dei constituitur. Item amare mundum est amare
proditorem suum. Judas dicit demonibus quemcumque osculatus
fuero tenete eum. Item amare mundum est amplecti
immundum. Augustinus. Si delectat te mundus semper vis
esse immundus. si iam te non delectat hic mundus iam tu es
mundus. Nichil ergo commune habeas cum mundo quia qui tetigit
picem inquinabitur ab ea. Item amare mundum est amare
periculum suum. Augustinus. Si amas mundum absorbebit
te. Ecclesiasticus 3o. Qui amat periculum peribit in illo. Item
amare mundum est amare locum tormentorum. Augustinus.
Abice a te diviciarum omnia vincula voluntatis anxietates
et tedia. Nota quod breviter quod amor mundi primum est
omnium malorum quia dat homini occasionem omnium flagitiorum.
Sicut enim dilectio dei fons est omnium virtutum ita di-
lectio mundi omnium viciorum. Igitur manere in ~~domo~~ est
mundo manere in domo ignee succense. totus enim mundus in
maligno positus est. Johannes. Domus ardet et ignis
mis ~~aue~~ instat acriter et tu manes non egredi-
ulterius consilium recuti. Si quis amat ymmo mundum non
diligit istum mundum non mundat sed mundus polluit.
quomodo Augustinus manens in mundo quomodo mundus erit.

De amore sui. Capitulum xxv. Crisostomus

Omnium malorum causa radix. et fons est amor sui.
Creatura hominem adeo excecat ut semetipsum

de amore sui capitulo 22

nō uideat. Hugo. Amor sui ul' odiū vitatis
nescit iudiciū. Iste amor iste peior ē odiū. Joh.
12. Qui amat aīaz suā pdet eā. Augꝰ. Si
male amauis odisti. si bn̄ odis amasti. Greg.
Cum bn̄ aīaz nr̄am odim̄ cū eius appetitū frāgim̄ et
ꝯ voluptatibꝰ reluctam̄. Crisost. Aīaz amare est
desideria aīe .i. corpis ī quiete facere. Eu. Si
pstes aīe tue .i. corpi concupiscēcias eius faciāt te in
gaudiū ī inimicis tuis. Ite qui nimis amat se pdit
sē onō' quo cor sup ī. Sicut uestis i archa posita ī tinea
comedit. ps. Oēs sicut vestimentū ueterascent.
Ite pdit se nimis delicijs se replendo cum
ꝑ crapulā multi perierūt. Augꝰ. Si voli amare
aīaz tuā ī hac vita ne pdas in futura vita.
Qui aūt odit aīam suā ī hoc mundo ī vitā eternā
custodit eā. Gregorius. Quō se hō nimis dili
get si se ipm bn̄ inspiceret. De putredine conspim
ī putredine nascim. putredo ē ꝯ potē nos et ī
putredinē reuertem. Si carni m sinis dabit
t' momentanea voluptatē. Si mundo trāsito
riā dignitatē. Si diabolo ppetuā captiuitatē.
Si seruis deo dabit t' eternā felicitatē. Quō
ī aliū misericors ē q sibi crudelis ē. Vn̄ misericors
ē qui ī se ipō incipit et se diligēt a peccato cus
todit. Augꝰ. Quid miseriꝰ misero nō hn̄te
miām ī se ipō et nō deflente morte aīe quā
sibi facit se nō amādo. Apud xpianos nō qui
patit sz q facit contumeliā miser est. De sollicitu
dine vel amore mulierū xxvi.

Familiaritas et societas mulierum dicitur esse moles-
tia sibi inconvenientibus castitatem et cupientibus
ad artem divini amoris ascendere. Alit. ii. Leo.
Non potest quis toto mente contemplari deum qui frequentia tenetur
mulierum. Quod mente non est in illa domo in qua oculi sunt
a pure. Facies cornuta inimici gladius quasi acuta
lancea quasi sancti meum absque fuga in tutum. Leo.
Dum mulieres in spiritum dicit lenitros oculos a nullos trahe.
Freia sathane far sathane fetens rosa venenum.
Ex persona rei quam prohibetur et Vitet omni vultu visu
risu cute cultu. Hinc ab insultu cunctorum potes esse
paul tu. Leo. Frequens feminarum usus mentem mollifi-
cat et exterit sensum ebetat. sapientem esse non patitur.
Gregorius. Quanto quis quibus magis appropinquat favori hominum
tanto magis recedit a favore dei. ps. Qui hominibus
placere inde placere desiderant confusi sunt quoniam deus spre-
vit eos. Basilius. Ab aspectu nefando averte oculos
tuos et ne delecteris in vultibus pulchrarum mulierum.
ne pro tali oblectatione ultra solvas supplicia.
memento cui dedicasti membra tua et ne contamines
illa meretricibus. flecte amorem amorem tuum ab amore
ab amore mulierum ne te ab amore dei amor eius
excludat. Non accedas ad mulierum domos nec
velis cum eis uti longis et otiosis fabulis ne vitiis
mens polluatur. Qui ad suas feminarum domos ac-
cessit in porta clericus vel monachus et ille peccatum
huius intromittere ad secretum. in mutat post mea dignitas
voluntate, et quod deo polliciti sunt sua voce amittunt et cum po-
tuerunt huius mansionem in se domino preparare sed desolabuntur
ut lignum aridum. vide ne te seducat corporis

pulchritudo ne decorē aīe amittas. Ideo in pbo
orlo intueare mulierē spēs ne intret mors in
aīam tuā p fenestras tuas mulierē tm ne oīo
ne velis tangē ne ptactu eis iflāmet² cor tuū.
et spū labaris in pdicōez. Sicut eīm fenū
prīm igni ꝯbūr ita q tāgit mulierē carne
nō euadit sn̄ dapno aīe sue et licet corpe casts
euaserit mēte tn̄ et corde corrupts abscedit. Dic
m quēso qb sit pfcus aīe amare pulchritudinē
carnis. nōne sicut fenū cū a fuore estatis pcussū
fuit. arescit. et paulatī p pstinū decorem
amittit. Et cū infuenerit mors. tūc pennus oīs
pulchritudo delet². Cū vidēris totū corpꝰ i tuore
et horrore vsū cōspcōne intuēbis. horrorē cōcuties
nō claudis nares sustineas fetorē. et tūc re
cognosces q vanitas ē q aīm tantū diligebas.
Ubi sūt blanda vba. vbi sūt risus iocus et ma
nus leticia vl' lux. hc oīa ut fui flux⁹ aque trāsiert
fuit et nūq ꝯparebūt hc ē finis i pulchritudis
carnis q̄ sic diligis. Reflecte igr² aīm tuū ab
obscenis amoribus et quīte ad splendissima pul
chritudīez vt ut radiis fulgoris eis illustret cor tuū.
Hs pulchritudo diligenda ē q leticiā spūale parē
et quietē aīabus solz infudet. Fuiteme igr² pul
chritudines pniciosas ne oīum maloz grā gnā
in nos i irogent².

De pctō virginali Gregorius xxvii

Si scieremus q lit p vnū q̄s pctm vulneat
et fetz aīa vsq ad mortē. pctō resistem⁹.
Anselmus Intollerabilis fetet canis putidus hoībus
q aīa peccatr deo. Augus. Sicut oīa medi

tamen eciam nil valet ad sanandum vulnus quod diu fer-
rum infixum fuit nisi ipsum extrahatur ista omnia ad vitam
nichil prosunt nisi peccatum relinquatur etc. Gladius
trencibus est lingua detractoris quia crudelior est lancea
que latus Christi perfossum est. fodit enim hic Christi latus eciam
lingua detractoris. interficit ipsum detractorem. et eum
qui audit si consentit et illum cui detrahitur si percipit.
Singulis membris quibus iniquitatem fecerunt sua debetur
pro qualitate et quantitate commissi pena sic quo enim me-
bro creatorem plus offendit. peiorem gravius torquetur.
Quantum possimus delicias mundi. et ciborum opulen-
ciam fugiamus ne aquam cruciat inflammam guttam
aque queramus. et nullum refrigerium obsequamur.
Dicere blasphemiam longe fac a te. Superfluum sermonem
non procedat de ore tuo. quia postea ubi reddituri
sumus racionem in die iudicii. Noli ad maledicendum
quoque assuescas linguam tuam sed ad benedicendum. et lau-
dandum deum creata est primo hic. Mulier est
hominis confusio. insaciabilis bestia continua solli-
citudo indesinens pugna cotidianum dampnum
domus tempestatis. castitatis impedimentum. hominis in-
continentis naufragium Scit ea fallere falsa que dicere quam
movebit Secura piscabitur et mare fluctibus ca-
rebit Scientia quod superat numquam vivit sine pena liber-
tate carens vili constrictus habena Heu non mors fa-
ciat non rumpitur illa cathena Felices illi quos non
capit illa sagena Pene puellarum lacrimis
movearis cautus Ut fleret et oculos erudiere

suos. Ambrosius. Ideo servi sunt qui vicijs serviunt. qui
vero iusticie servivit et obedivit vere liberi sunt. nulla
enim melior est maior vero nobilitas quam servire deo.
Nobilis est ille qui nobilitat sua vita. Ieronimus. Contabi
cum fratribus qui in altari domino famularis eo qualiter in altari
eisdem labijs osculavi. Audivi filium virginis quibus quando
in lupanar osculatus est filia veneris .i. meretrix.
Augustinus. Nemo desperet quia iudam traditorem non tam
scelus quod commisit quam tamen indulgentie desperatio fecit pe-
nitus interire. Ysidorus. Nulla desperare debet veniam
etiam si circa finem vite ad ~~penam~~ convertatur. unusquisque prima
enim de suo fine non de vita preterita iudicat. Peccare
trare flagicium. mors est anime. sed desperare est in
infernum descendere. Augustinus. Nolite contempnere
venialia quia minima sunt timete et cavete quia plura
sepe enim bestie minute multum nocent. Minutissima
sunt grana harene si tamen minimis ~~in navim~~ mittatur
mergunt illam et minutatim gutte pluvie nonne flumina
~~splendent~~ implent et domos deiciunt. timenda est
ergo ruina multitudinis venialium peccatorum. Ysidorus. Maior
culpe est manifeste peccare quam occulte dupliciter enim reus
est qui aperte delinquit quia agit et docet peccatum. Cassiodorus
Tamen unusquisque admittere repellit quam eius peccata cumulare
quia tamen ad regnum longior efficitur quam in nodoso crimine dilatatur.
Ysaie. Fortitudo vestra quasi favilla stipe que
mox accenditur et opus vestrum sicut scintilla que mox ex-
tinguitur. Unde utraque succenditur et non erit qui extinguat
Ve qui iustificat impium pro muneribus et iustum vita

vita cōtēpnat. Petri apli mei cōmedunt sa-
dotes cerdotes. De impio in malū et lucro eius manum
i. opim eius fiet et fugite a facie gladii ultor est
iniquitatis gladius dei et sternet sub te tinea
et operimentum tuum erunt vermes.

De decimis dandis augustinus xxviii

Hec est dni iustissima dandi consuetudo ut si
tu illi decimam non dederis tu ad decimam
reputaberis id est demonibus qui sunt decima
pars angelorum associaberis. Talibus inquit impio dicitur
qui non vis dare deo si decimam dederis non solum ha-
fructuū bundanciam ~~fructuum~~ recipies sed etiam sanitatem anime et
corporis consequeris. Qui decimas dando et terrena
et celestia poteris promereri. quia dominus qui dignatus
totum dare decimas a nobis dignatus est recipere.
Attende homo quod creatura decima inter intellectuales
creaturas est homo. Quia angeli in novem ordinibus sunt
constituti decimus autem ordo est hominum et ideo debet homo
decimam solvere ut ruinam angelorum valeat supplere.
Cum decimas dare noluerunt res invadunt iniuste
alienas quod aspras perdunt. Romanus. Quia non dedistis
decimas ideo estis in penuria et fame maledicti
estis. quia dum deo et proximo pua subtrahitis u-
bertate frugum ~~vestrarum~~ vestrarum perditis. Creatis vos
non perdidisse habundanciam frugum quia fraudastis
me parte mea. Domino sicut vere in mea ut ego
restituam vobis vestra. De gratia dei. bis. xxix

Quibus anime gratia dei est dulcissima suavitate et omnibus in se suavitate non tamen delectant sed infrat

De decimis dandis aug 28

de gratia dei bis 29

et medetur. Dixi anima querens deum ne magnum bonum
~~bonum~~ in magnum sibi detorqueat malum. nouit se
preuentam nullo et tamen quesitam quam attente sperat vere
et absque dubio eo quisque pessimus quo optimus est si hoc ipsum quod optime
asserebat sibi nempe pessimum sit. Et si dicat quis
absit. agnosco gratiam dei sed id quod sum. studeat ut
captare gloriosam pro gratia quam accepit. nonne fuit et gloria
et latro. Gratia me reddit iustificatum gratis
et sic liberatum a seruitute peccati. Sciat quisque absque
gratia non ad cogitandum bonum sufficere cor humanum. Sed
sufficiencia nostra ex deo est. Non enim sufficientes sumus
ut cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis nisi ipse dederit
nobis qui dat omnibus affluenter. Si vis hanc gratiam
in bene agendo debes habere promptam deuocionem. In ueri
tate didici nil ideo efficax esse ad gratiam promerendam
quam si omni tempore coram deo inueniaris non altum sapere sed
timere. Duplex est gratia dei scilicet operans que facit hominem
bonum velle. Et cooperans que facit bonum perficere. Dominus
pro quibusdam causis gratiam suam subtrahit. Prima scilicet ne gratia
assiduitate vilescat. Secunda ne mens donis illius superbiat
ut cum maiori desiderio queratur recuperata diligencius
custodiatur. quandoque tamen est culpa vel malus ut illa caueas
caueatur. Aug. Talis est gratia spiritus sancti ut si in corde
tristiciam inuenit illam consumit et dissoluit. si timorem
abicit. et desiderium et amorem bonorum facit. Aug.
Deus bonus nullo indigens bono. ipse est summum bonum
ut quo sumus boni deo indigemus. quia ab eo est omne
bonum. Constat quod si ipse est beatitudo nostra nil erit

recedenti ab ipso non in miseria. Gratia dei velut plu-
uia est, vas vero gratie humilitas, et secundum amplitudinem
humilitatis gratia confertur humilibus. O magna lauda-
bilis gratia tua deus, cum non essem me fecisti, cum essem in-
gratum dedisti, cum peccasse ignovisti, quem sum vi-
vificasti, perseverantie coronasti. Quid igitur retribuam
domino pro omnibus que retribuit mihi. Ego sum via
dulcis errantes. Veritas illuminas ignorantes. Vita
vivificas morientes. Nec ille predicat nec ille
credit sine gratia dei. *de nomine domini Bern(ardus) xxx*

O Dulce nomen Ihesu sub quo nemini est des-
perandum. Ipse enim ihesus est in nomine dulcis,
dulcis est in opere, dulcis in facie, dul-
cissimus apparebit in divinitatis visione. Vere
dulcis est in nomine. Dulce enim nomen ihesu. Conse-
cratum est ab eterno, nominatum ab angelo, prophetatum
sanctorum oraculo. Hic scriptura ait: Oleum effusum nomen eius.
Bernardus: hoc nomen ihesu est mel in ore, melos in aure,
et iubilus in corde. Act. Non est aliud nomen datum sub
celo hominibus in quo oportet nos salvos fieri. Hic psalmista
dicit: Deus in nomine tuo salvum me fac. Dulcis est
ihesus in opere, scilicet in ostensione miraculorum, in conversione
peccatorum, in illuminatione iustorum, in porrectione sacramen-
torum, in impressione supplicationum. In omnibus hiis suavitas
et caritas claruit, gratia eius et pietas apparuit.
Vere enim dulcis est ihesus in facie. Speciosus est
enim non solum pre filiis hominum sed et pre milibus angelorum.
Verumptamen erit in veritatis visione quando faciem ad

dulcissima

facie videbimus eum sicuti est. Tunc satiabitur cor nostrum tunc implebitur desiderium. ps. Adimplebis me letitia cum vultu tuo. Secundum quod desiderabilis est ihesus in exilio peccatoribus ut cunctantur. Tertium Huic omnes prophete testimonium perhibent remissionem accipere per nomen eius qui crediderit in eum. Ihesus in mundo necessitatem patientibus ne deficiant patiantur. Ambrosius. Ihesus omnia est in omnibus. Si febribus estuas ~~fons~~ fons est. si vulnus curare desideras medicus est. si mortem times vita est. si tenebras fugis lux est. si auxilio indiges virtus est. si cibum queris panis est. Gustate ergo et videte quam suavis ~~est~~. et delectabilis est dominus ihesus. Quartum omnibus qui credit et sperat in eo quod non confundetur in eternum. Ihesus in iudicio diligentibus ut a dextris collocentur. ut sue dignitatis visione perpetuo satientur. O bone ihesu memoria tua est dulcis super cibum. loqui de te plena refectio. nosse de te summa consolatio. adherere tibi vita eterna. separari mors perpetua. Hoc nomen ihesus est medicina infirmorum. solacium peccatorum. confusio demonum. salus fidelium. et premium beatorum. Nomen ihesus est mel in ore. de se loquentium. iubilus in corde se diligentium. salus in anima et corpore iuste viventium. Dulciter ergo ihesus salvator interpretatur. Propterea enim mundus expectat salvari. Ihesus itaque mundum a malo liberat. in bono confortat. et ad eternum bonum nos portat. Ihesus a malo preterito mundum immundum mundat a peccatorum

spiri. cuius in suo sanguine abluendo. A malo presenti
liberat. a demoniorum insidiis et periculorum angustiis
protegendo. A malo futuro saluat. a penis perpetuis
erudiendo. Ihesus ihesus mundum in bono confortat. bonam (eripiendo)
voluntatem inspirando et graciam largiendo. Ihesus ad
eternum bonum mundum portat ad gaudia perducendo.
et pro singulis bonis operibus premia retribuendo. Dignum
ergo et iustum est quod ab omni mundo Ihesus honoretur et ser-
uiendo et nomen eius sanctificetur super gratias referendo.
Anselmus. Ihesus redemptor perditorum saluator redemp-
torum [deleted] spes et dulce solacium desolatorum. fortitudo
laborancium. corona triumphancium. summum meritum et leticia
omnium ciuium supernorum. vbertimus fons omnium virtutum
et graciarum. complecio omnium desideriorum et deliciarum.

De amore dei. Augustinus. cap. xxix.

Amor qui semper ardes et numquam extingueris. O
caritas deus meus accende me. Quis mihi da-
bit ut venias in cor meum et inebries il-
lud et obliviscar mala mea et unum bonum meum
amplectar te. Scio domine quod male mihi est sine te. et
omnis copia que deus meus non est egestas est. Cum inhesero
tibi ex omni me. omnino nusquam erit labor et dolor. sed vi-
ua erit vita mea tota plena te. nunc autem quoniam tui
plenus non sum oneri mihi sum. Amore dei nil suauius.
nil sublimius. nil utilius. nil iocundius. Quanto
nunc amor dei fuerit feruencior. tanto eius visio erit
clarior et suauior. Et quanto nunc eum desideramus
ardencius. tanto eum intuebimur clarius. Quanto deum
quis ardencius amat. tanto melior efficitur

Dolor sine molestia amatur, cum iocunditate amplectitur,
cum securitate desideratur. Qui amat non laborat, vel
non sentit laborem. Cogita mercedem. Quicquid difficile est
in precepto, leve erit amanti. Heu mihi, heu anime mee, quid
faciam, quo vadam, ubi te queram, ut inveniam te? Recessis-
ti consolator vite mee. Nunc vale dixisti mihi. Per iter roga-
bo. Quis annunciabit dilecto meo quia amore langueo. Re-
nuit consolari anima mea nisi de te. Dulcedo mea. O
bone Ihesu, quomodo diligis diligentes te, qui perfundis oleo
misericordie crucifigentes te. Exigat hoc magis deo dilecto meo
quam eo offenso vivere. Hugo de sancto victore. Attende
anima mea quid Christus tibi fecerit, cum non eras, et cui fecerit
cum peccaras. Magna contulit quibus dignus non fueras.
Pro te dura sustinuit, quod non merueras, ut eum te
levaret illuc. Unde ceciderat ~~et ut te iuste redderet~~.
~~quod perdideras~~ ipse descendere dignatus est. Hic ubi iacueras
2 ut te iuste redderet quod perdideras ipse dignatus est pro te pa-
ti quod tollerabas. Hugo. Christus descendit, suscepit, susti-
nuit, vicit et restauravit. Descendit Christus ad humanitatem.
suscepit mortem [mortalitatem]. sustinuit passionem. vicit mortem.
et restauravit hominem. Ecce anima mea obstupesce
tanta miracula. tamen vel tanta beneficia a Christo tibi exhibi-
ta. Hugo. Anima mea cogita quantum Christus diligat
te qui tanta facere dignatus est pro te. Pulchra et munda
facta fueras eius munere, feda facta es tua iniquitate. Sed
iterum munda facta es et formosa eius pietate cooperante
tamen hoc sua caritate. Olim tamen cum non esses Christus dilexit
te ut conderet, postquam cum esses feda dilexit te ut pul-

chra faceret. et ut ostenderet t(ibi) q(uan)tu(m) te diligeret.
non in cruce moriendo a morte liberare voluit.
ut tamen pietatis impederet beneficium. verum etiam caritatis
demonstraret affectum. Dic autem tam sincera caritate te
diligit ac si ipse aliquid eo prestitisset nec exprobrat ingrati-
nec imperat tibi beneficium et si deinceps fidelis tu cum
eo in suo amore et servicio perseverare volueris.
maiora prioribus se daturum promittit. Hugo.
Numquam tam bene dilectione dei ergo me cognoscere.
si in tantis periculis eam expertus non fuissem. Nulla
dilectio maior. nullus amor sincerior. nulla caritas
sanctior. nullus affectus ardencior. mortuus est pro
me xpc innocens. nichil in me quod amaret inveniens.
Quid ergo domine tam dilexisti in me ut mo-
reris pro me. quod in me invenisti. pro quo tanta et tam
dira sustinere voluisti. A deo recesseras et in peccati-
tibus deformata eras. venit ille in mundum propter te.
ut redimeret te. et tam dilexit te. et sanguinis sui
precium dare pro te. talique pacto te reduxit de exilio.
et redemit te de demonibus servicio d'amore dei greg(orius)

De amore dei gregorius xxx

Amor dei numquam est ociosus operatur enim magna
si est. si vero operari renuit amor non est.
Quantum quisque cum xpo patitur tantum amat. si enim amas
patis. si desistis amare desistis tollerare. Tanto
frigescit quis actibus seculi quanto surgit ardencius
in amore. Ille caput deum magis in amore perficiat qui
adeo amorem plurimos habet. Cum mente integ

deū desiderat · p̄fecto iā l3 q̄ amat · Demisē aīe ·
q̄ xᵐ nō q̄rit · nͤ amat · arida manet · et misera
p̄dit q̄ viuit q̄ deū nō diligit Alia q̄ deū nō q̄rit ·
nec diligit, mūdū diligit peccatis seruit · viuit et
subiecta ē · nūq̄ est quieta · nūq̄ secura Vere deū
diligim9 si mādata ei9 seruam9 Vere diligi=
m9 si a m̄ris nos voluptatib9 castigam9 · Aug9 ·
Illi deū diligit · qui nō aliud q̄ vnū nomē ei9
honore extēdit Nō discernūt filij dei a filijs dya
boli ń caritate q̄ hn̄t caritatē sunt ex deo · q̄ non
hn̄t nō sūt ex deo · habe sapiam et q̄cq̄ boni uel
virtutis hr̄e volueris habe ń caritatē habeas nichil
tibi p̄derit · alia si nō habeas · hāc habe et ip̄a p̄sti
legē Quātū deū diligas debes ex dilcōe legis
ondere · Ambros9 · Vere diligit q̄ sn̄ ecclia ul
timore volūtario potius studio q̄ coacto p̄cepta
seruat · Criso · Cogor racōib9 mlt̄is deū dili=
gere · a quo me video oīa ī pigno9 dilcōis acce=
pisse · dedit ce · dedit viue · dedit corp9 cū sensib9 ·
aīam cū virib9 · dona cū sacramentis · virtutes cū in=
crementis · mūdū cū ɋtentis · filiū cū tormētis · spm̄
scm̄ cū donis · Nemo amatorum carnaliū · etiā
si sit sup̄ modū īflamat9 ita ī ardescit ut ī amore
~~det~~ dilcē sue sicut deus ardet ī amore aīarū
nr̄arum Nō hō diligere deū et sequi in q̄tuor modis
Primo ut voluntate dei diligeret ingrat Scd̄o ut
suā volūtatē diuine voluntati ɋformet Tercio ut
suā volūtatē diuine volūti cōria fuisse s3 doleat.

Certo ut diuine voluntati se obedienter supponat.
Gregorius Nichil est carius vel preciosius deo virtute
dilectionis. nichil est desiderabilius dyabolo
extinctione caritatis Dilectio dei est omnia commoda
et incommoda postponere cum fruendi deo. Augustinus
Miser ego quantum debere diligere deum qui me fecit
cum non eram ad viam vite reduxit cum pietatem
non lapidem vel bruinam sed hominem me fecit non iudeum
vel paganum sed christianum. dedit in virtutem sentire
discernere a dyabolo et inferno suo sanguine me liberauit ad eterna gaudia me vocauit. et seipsum
si ei adhesero in premium repromisit De amore dei bernhardus

de amore dei bernhardus xxxi

Valde in omnino amandus est. Ego quod sum vel
et sapio Sed in magistus sum et indignus sum. Frustra ad audiendum legendum amoris carmine qui non
amat accedit. quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quod enim grece loquentem
non intelligit qui grecam non nouit nec latine loquentem qui latinus non est. et ita dicentibus sit lingua amoris ei qui non amat barbara erit. erit enim sicut es
sonans aut cimbalum tinniens Exigit deus timeri
ut dominus honorari ut pater et ut sponsus amari. quid
in hiis prestat. quid eminet. nempe amor. Absque amore timor penam habet. et honor non habet graciam. Et
qui de amore non venit honor non honor sed adulacio
est Et quidem soli deo honor et gloria sed horum acceptabile
neutrum deus habet nisi melle amoris condita non fuerit.

Super omnia reddit amabilem te mihi Ihesu bone calix quem bibisti opus nostre redempcionis Dulcis est deus et dulcis diligi debet quia in multitudine dulcedinis sue diligentibus se non cessat ministrare. Vis scire quare deum ardenter non diligitis. quia bonitatem eius non agnoscitis. quanto ergo in cognicione bonitatis eius ascenditis tanto in amore eius inardescitis Et revera sunt corde super omnia te diligunt: nec repleti esse possunt quia amore tuo aliquid preponunt. qui dum terrena contempnunt tui sunt. qui vero celestia appetunt. revera sunt O bone Ihesu et amor tuus non est ociosus. qui te diligunt non tepescunt. meditacio tua super mel est dulcis. loqui de te plena est refectio nosse te perfecta consolacio. adherere tibi vita eterna est. recedere a te mors est perpetua Isti non seducuntur mundi fallaciis. non abducuntur carnis blandiciis. non franguntur per persecucionem in adversis. Hoc est toto corde. tota anima. tota mente diligere deum Si naturaliter amat filius patrem a quo habet partem sui corporis. quanto magis amare debet deum qui corpus et animam ex nichilo fecit. et sanguine proprio redemit Nimis misera res est. discedere a deo qui presens est ubique. Ambrosius. Deum vere amat. qui sine tristicia et timore. voluntario pronus studio quam coacto precepta servat. Gregorius pro magno diligi non debet quod quidem fine clauditur. illa appetenda. illa summopere diligenda sunt que inventa non amittuntur. que accepta non finiuntur. nichil est preciosius. nichil deo desiderabilius. quam virtus dilectionis

Gilbertus. Amor animi non aliud nil querit. da go cor tuum dilecto ihesu et ama ipsum si vis amari ab ipso. qui enim pure amat: iam pignus future vite habet. Bernhardus. Delicata res est consolacio divina que non dabitur admittentibus alienam. Anshelmus. Certe domine quia me fecisti debeo me ipsum amori tuo totum quia me redemisti tanto debeo plus quam me ipsum quanto tu maior es me pro quo dedisti te ipsum. Augustinus. Vita anime est amor dei et proximi. qui non amat mortuus est. Gregorius. Qui redemtionem amoris dei non bibit. qui odium amat iudicium in corde gerit. O felix amor ex quo oritur puritas desideriorum. sanitas operum bonorum. claritas intuitum. fecunditas meritorum. dignitas. et sublimitas premiorum. Augustinus. Anima deserto creatore amans creaturam adultera est. Creatoris amore vero dulcius nichil. felix qui illo deserto et amore creature amplectendo efficitur immunda et despecta. O anima ut cum apostolis digna sis dimitte amorem creature et inhere illi. euelle cor tuum ab amore creature ut inhereas creatori. Tenete dilectionem dei ut quando deus est eternus. ita et nos semper leti et quieti maneamus in eternum. In mensura es domine bone ihesu et sine mensura debes amari et laudari ab hiis quos tu precioso sanguine redemisti. Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo quia creator tuus est. ex totis ~~vl~~ viribus quia redemptor est. ex tota anima quia eternus remunerator est. De sequela dei Vincencius ...

De seqla dei Vncencius ...

O Anima sponsa sola esto ut soli domino servabis te-
ipsam ei custodias quem ex omnibus elegisti
fuge publicum · recede ab intimis et fa-
miliis et ab hijs qui tibi ministrant · nescias ve-
nditum te lira sponsum qui neque quem sua tibi indulget
presenciam pluribus cetibus Sede ergo solitaria sicut
turtur nichil tibi cum turbis · sperne honores · et
esto mortua mundo propter deum et nulli placere studeas
nisi soli deo quia ille summum est bonum quia nulli bonum est
sine ipso Dignus plane est morte qui te domine ihesu
recusat vivere · et mortuus est et qui te non sapit
desipit · et qui curat esse nisi propter te pro nichilo est et nichil
est · Propter te ipsum deus fecisti omnia et qui esse voluit sibi ·
et non tibi · nichil esse incipit inter omnia · Ut magna sa-
peres que dei sunt Intelliges quam mundi presumi debes
que infirmi sunt presto infima horrebis · superna petes ·
que mundi sunt contempnes · Quando te bone ihesu inter
agnatos et notos meos invenio quem inter tuos
minime eos invenio · quando invenio te in gaudio
quem inter dolores vix invenit. Augustinus · Te nemo
amittit domine nisi qui te dimittit

De desiderio ad deum verum xxxiiii

O Consolator dilecte veniat ora tempus ut quem
nunc ei et oculis aspicio quod nunc a longe
salutem apprehendam · quod desiderio amplector et in
amoris tui abisso totus absorbear · Augustinus ·
Quem venies consolator meus quem expecto · O si quis

videbo gaudium meum quod desidero. O si saciabor quando apparuerit gloria quam esurio. O si inebriabor ab ubertate dimitatis tue quam suspiro. O si potabis me delectabili voluptate tua quod sitio. Bern(ardus). Deus dum queritur et desideratur occultat se et manifestatur. occultat se ut ardencius queratur. et quesitum cum gaudio invenitur. Inventus sollicite teneatur. et tentus non dimittatur donec in amoris sui cubiculum mansione fruitionis introducatur. Augustinus. Deus est finis nostrorum desideriorum qui sine fine videbitur sine fastidio amabitur sine dolore laudabitur. Tantus debet esse in hac vita amor et desiderium perveniendi ad id ad quod factus es et dolor quod ibi nondum es. et timor ne non pervenias ut nullam leticiam sentire debeas nisi de hiis que dant tibi amorem aut spem perveniendi ad id quod amas. Bernardus. Si primum videre desideras sicut est videre eum sicut pro te factus est. Numquam enim socii passionibus patientur a gloria glorie coheredes quia si compatimur et conregnabimus. Cum vitam eternam petimus et non illam fervide desideramus clamamus et non exaudiemur.

De graciarum actione xxxiiii

Dignum est pro deo gratias agere qui numquam cessat benefacere. Igitur ad graciarum actiones alliciat nos scriptura. Agamus fratres gratias factori benefactori redemptori remuneratori nostro. fecit te deus tuus fecit tua multa pro te facta est ipse tecum caro ne una. te quod facit secum spiritum unum disce in referendo gratiam. non esse tardus aut segnis disce ad singula dona gratias agere diligenter considera que tibi apponuntur ut nulla dei dona debita gracia…

actiōe frustret᷑ ad colo. iiiº Omne q̄ncūq̄ facitis
ī v̄bo aut ī ope oīa ī noīe dn̄i ihū xp̄i facite gra-
tias agētes deo et patri. Augustinus Quid melius
aīo gerim[us] ore p̄ferim[us] calamo scribim[us] quā
deo grās. hoc nec dici breui[us] nec audiri letiq[us] nec
agi fructuosius pt. De talentibus de deo qui loquā-
tes muti sunt cū loquela de eis ī laude dei (?) cog[nos]
felix lingua q̄ nō nouit nisi de diuinis texere sermones.
Crimine q[uis] hoc p[er] deū nō laudat qm̄ quelibet cre-
atura ad laudandū ip̄m inuitat nō ē dign[us] donis
q[ui] nō agit grās de datis. Bernardus Ingratitudo
ē uent[us] urens q̄ siccat sibi fontē pietatis. rorē
mīe fontē grē. Trib[us] modis bndicim[us] deū
scz bn̄memorādo p̄cepta ei[us] obediēdo. et grās ei
referendo. Similiter trib[us] modis bndicimur a deo
scz grām īfundēdo p̄ccā remittēdo. et vitā ppe-
tuā conferēdo. Gregorius Nemo ī hui[us] vite itinē
torpeat ne in patria locū p̄dat. De recordatiōe
miīarz et beneficiorz dei bli[?] xxxvi.

Recordem[ur] miīaz dei ut sic attēdam[us] in
amore ei[us] tenoremq[ue] ad memoriā bō q[ue]
nob[is] tribuit. Quō in p[er]icul[is] sepe c̄stitutos clemē-
ter eripuit nec unq̄ p̄ccīs nr̄is vinci potuit.
oblitos sui de se admonuit. auersos a se reuocauit. ve-
nientes ad se. benigne suscepit. penitentib[us] in-
dulsit. p̄seuerātes custodit. stātes tenuit. lap-
sos erexit. malas ~~delec~~ delectacōes ī amaritudine

couertit. et rursum salubriter amaricatis consolationes
tribuit. Tribulatione purgatis conscientie et pacem restituit.
Qui nunquam desinit peccantibus ut corrigeret. nec iustos
ut custodiret. Recogitemus quanta bona fecit deus
nobis non rogantibus. nec desiderantibus primo recusan-
tibus. et quam multa peccata dimisit nobis et a quantis pe-
riculis nos liberavit. liberator deus. Quam magna
pietas quod ingratos. et innumeris quotiens nos a tot peccatis
nos liberavit gratia dei in que cadere potuimus sicut
in alia multa incidimus. Ideo sicut nullum est mome-
ntum quo non utimur dei pietate. et misericordia. sic nullum debet esse
momentum quo eum presentem non habeamus in memoria.

De iustitia et severitate augustinus xxxvi

Omnipotens tam misericors et iustus sit. ex misericordia
penitenti ignoscit. ex iustitia vero peccatum
impunitum non dimittit. aut enim homo punit. aut deus
punit. Ad magnam iustitiam indicatur pertinet
ut nunquam careat supplicio qui dum viveret nunquam ca-
ruerit peccato. Quanto patiens est deus in sustinen-
do delicta nostra tamen severus erit in discutiendis actibus
nostris. Ut securi simus in die iudicii. et perveniamus
ad diem glorie. cito surgamus in die gratie. surgamus
et ad deum redeamus. a quo peccando recessimus.
ibi esse nostrum non habebit mortem. ibi velle nostrum non
habebit errorem. surgamus nunc in die. Re contra-
nitur [?] semine. Ve nobis qui exclamavit dicens. Gregorius
Terribilem iudicem venientem considera et eius adventum
in tua conscientia contremiscat. nec tunc timeas. qui

corā eo celū et t̄ra tremuit. Amb᷑ Ve m̄ q̄r
pctā mea nō defleuero. Ve m̄ si nocte nō sur-
rexero ad confitendū nōi tuo. Ve m̄ si malum
p̄xio fecero. Ve m̄ si veritatē locutus nō fuero.
ad tradicē scrib᷑ poēē faciet firm̄ q̄ p̄t grē q̄
nō p̄t penitenc. Bn᷑. In die illa cū dn̄s
ad iudiciū veneit vniusciusq3 ɔsciā ad testiōniū
adducet. et ap̄to libro ɔsciē oīb᷑ culpa añ oculos
reducet atq3 ita cogēte ɔsciā vnus q̄sq3 erit accu-
sator. et iudex suus. Postea statuā me añ me
et iudicabo me ipm̄. ut illius extrē diei iudiciū
euadere possū. Añ dei iudiciū. cogēte ɔsciā tu
ipse eris accusator. et iudex tuus contemptus teste ip̄a
ɔsciā et testib᷑ oculis ipius iudicis. Fugere nō po-
teris. si timeb᷑ et angustus stabis ad giustiā suā
in angusto piculo tamen illo recepturus ē in ip̄e
tum amittere nō poteris. Anacl᷑ Iudex erit vehe-
mens iratus et terribilis districtus. snīa ei᷑ semel
lata erit imutabilis. Tortores horribiles qui
nunq̄ miserebunt. erunt pati ut data snīa te dap-
natū a tormenta rapiant. Tormenta erunt sine
intervallo. sine temperamento. sine fine. O quātus terror
conturbabit te. cū terra aperietur corā te. et tu
ruens in stagnū fulguris ardentis. et fetentis.
Ignis extingui non ne tuā combures. vermis intus con-
sciām corrodet. ibi eris sine fine. sine spe veniē et
vite. Omnia vero gehenne supplicia superabit
deū nō videre et bonis carere q̄ in p̄tate hui᷑ sunt op-

tine Cum vis omnes malas cogitaciones a
corde expellere. hec sepe cogita. Ieronimus Heu
quo fugiet peccator in die iudicii. superius erit iudex
iustus iratus Inferius patens infernus. a dextris
peccata accusancia. A sinistris innumerabilia demo
nia ad supplicia trahencia. extra totus mundus
ardens Intus consciencia remordens. peccator sic deprehensus
in qua parte se premet. latere erit impossibile apparere in
tollerabile. sive comedam. sive bibam. sive aliud faciam
semper vox illa videtur insonare in auribus meis. surgi
te mortui. et venite ad iudicium Quociens diem
iudicii cogito. toto corde et corpore contremesco. Augustinus
Cognoscetur dominus iudicia faciens. et non iniuria pa
ciens ignorari. Iohannes. Videbunt in quem transfixe
erunt Ier. Ieronimus Attende homo quam dure tibi erit in die
iudicii quando contra te loquetur consciencia. Te accusabunt ele
menta Contra te portabit crux testimonium Cla
vi et vulnera christi de te conquerentur Tunc dicent de
mones Iuste iudex. da nobis eos pro culpam.
qui tui noluerunt esse per penitenciam vel obedienciam Ad
hanc vocem angeli contremiscent ergo dum hec cogito.
cor ~~palpa~~ palpitat. manus tremunt. oculi hu
mescunt. corpus totum trepidat. Anselmus O lignum
aridum et inutile eternis ignibus dignum quid respon
debis in illa die cum exigetur a te omne tempus vivendi
tibi impensum qualiter a te fuit expensum. Tunc quippe
condempnabitur quicquid in eo fuit vite operibus vel
ociosi sermonibus usque ad minima cogitacionis

etiā q̄ vixisti si nō fuit̄ ad volūtatē dei di//
recti. Omībꝰ nudabunt̄ iniquitates tue et ꝯtē
vniūsa patebūt scelera nō solū actuū veꝝ etiā
cogitacōm et locucōm. Hec sunt pctā tua pꝛiuet
ex inprouiso q̄ ex insidijs q̄ modo nō videbꝭ. Et te
forsā pluā et terribilioꝛa hijs q̄ nūc videbꝭ. Ibi
procul dubio recipies pꝛut gessisti ī corpe tuū cū iā
nō est tēpꝰ mūc tuū cū penitēcia nō recipietʳ
cū emēdacio nō pmittetʳ. Recogita q̄ gessisti
ī corpe q̄ oportrat te recipe. Quid tuū erit.
quis eruet te de manibꝰ dei. Vbi erit ꝯsiliū. vbi salus.
Vbe venia omīpotētis dei. ne irruat sup me
qꝛ nō ē in toto me q̄ pt̄ tollare te. D. Veniet
In agone illa dies ī q̄ plꝰ valebūt pura
corda q̄ astuta vba. ꝯsciā bō. q̄ marsubia
plena. qn̄ etiā videbitʳ iudex ille. q̄ nō falletʳ
donis tuis. Ysidorꝰ. Nunq̄ qꝛ iudicat deꝰ secꝫ
q̄ ipm̄ iucit. nō qrit pcia. sꝫ pn̄am. Ira
dei grauis ē qꝛ ipaꝫ nō potuit ferre celū.
deiecit lucifer ī isnc padisus deiecit adam et
euam. nc terra qꝛ pctores picit ī infernum
Crisostomus. Plāget ī iudicio omēs pctores tūc.
qꝛ ibi resistēdi vtq̄ ē ꝯtra deū. nec fugiēdi facul//
tas a facie ire eiꝰ. nec penīe locꝰ nec satis
factionis tēpꝰ. Hug Veniet dies illa ī qua
plꝰ valebūt pura corda q̄ astuta vba. ꝯsciā
bō. q̄ marsubia plena. Leo. Illic elīgnes
et miti feliciores loq̄cibꝰ erūt. pastores phīs.

muti

i. iustitia regibus ceteris arguitis preferendi erunt. Unde psalmista: Omnis iniquitas opilabit os suum, id est claudet. Ideo adam in initio mortis sue pro commisso tamen annis penituit et v. milibus annorum in inferno fuit, quid ergo de nobis erit. **Gregorius.** Memento quod erit de te in die iudicii: ibi conscientia arguet te. Elementa clamabunt contra te. Crux et clavi aderunt in testimonium contra te. Vulnera et sanguis Christi conquerentur de te. Tunc dicet dyabolus: O iuste iudex, da mihi istos in penam qui tui noluerunt esse per penitentiam. **Ysidorus.** Versetur ante oculos tuos iudex futuri iudicii [struck through] pena modo ... cuius passurus futuram dei sententiam cogita et hanc super te formida. In ezechiele. Hec dicit dominus: Nunc venit finis super te et emittam furorem meum in te et ponam contra te omnes abhominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te et non miserebor, sed vias tuas ponam super te. Afflictio venit, tempus prope est dies occisionis. Effundam iram meam super te et complebo furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas et imponam tibi omnia scelera tua, et non parcet oculus meus neque miserebor, sed vias tuas imponam tibi et scietis quia ego dominus sum percutiens. Quia superastis gentes et in preceptis meis non ambulastis, idcirco ecce ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium. **Beda.** Sicut donata est hic concupiscentia mundi temporalis, sic donabitur ei centuplum pena perpetua, ubi est fletus et stridor dentium sine fine penarum. **Gregorius.** Veniet dies iudicii in quo iniquitas nostra et malorum nequitia manifestabitur, ubi revelabit deus occulta

prouide

cordiū· et r̄ddet vnicuiq3 ſcdm opꝰ ſuū Cogi-
tāda ē dieb9 iudicij nā ex eiꝰ obliuione multa
mala puenīut hoī ꝑb Ingnate ſtᵈ die illiꝰ
Tōi tpe et ſvdiᵉ cīa Auferūt iudicia tua a facie
eiꝰ pū ꝛꝫ Viri iniq nō cogitauerūt iudiciū·
a qᵒ requirūt dnm aīaduētūt oīa pū 18 Añ
iudiciū īterroga te ipm· Gregꝰ Illū diem
fres kmi Alī oculos poīte et qᵘꝫ nō graue
ſīming ī eiꝰ cōparatōe leuia· Augꝰ Quā vnū-
qᵘſq3 de die nouiſſio formidare dꝫ· qꝛ vnuſquiſq3
quale cū īvenit ſuꝰ nouiſſimꝰ dieb cū de mū-
do egredi tal' in die nouiſſimo iudicatur.

De timore dei Aug° xxxviii

Ubi tīor dei ibi ſalꝰ Timor pn̄s ſeruil' ſe-
gnāt ſepitnā ꝑb Oculi dnī ſup timē-
eū ēcc. Ecc°.1. Timēti dnm bn̄ erit et in
dieb9 cōſūmacioīs bñdicē Qᵘ timet deū fa-
ciet bona. Augꝰ. In vanū dei miaꝫ ſperat.
qᵘ eiꝰ iuſticiā nō formidat. Basilius Memē-
to te ſub dei cōſpectū ſtare q omnia cordib cōſpiat
et ~~abſcōd~~ abſcondita nouit. Gregꝰ O qūtū
timebit pctōr vbi videbit iudicē iratū ſup ſe.
Infrā aptū ſubt' ſe totū mūdū ardēte circa
ſe· cōſciaꝫ accuſāte intᵘ ſe. abi fiet pcōꝝ nudatᵒ.
bonoꝝ opm q̄ facere debuit et nō fecit expbra-
tio. terribil' comiñ· cū ſine placatio ſez Ite maledicti
in ignē eī. Iſidorꝰ Ecce qñ facia dū venerit ſup me
formido cōtinedi iudicij. qd rn̄debo cū ante

De timore dei aug° xxxviii

tbunal iudicij fuero pūtatꝰ. Ve sup illū dic
qⁱ mūdū nīsiu. Ve sup illū dic qⁱ pctāiu
ut nō illuxissꝫ m. melꝰ m eēt si nō fuisse
natꝰ. qꝫ et nos pati cruciatꝰ. Timor dñi spēig
p emēdat. tīoz dñi p expellit pctm. Ubi ṅo
tīoz nō ē. ibi dissolucio vite ē. Ubi tīoz nō ē. ibi
scelez habitātia. et pdicio ē. Si ergo iustitia
mē ꝑtordatꝰ fuerit. qᵒs sustinebit. qᵒs nā
tā iustꝰ. q se audeat dicē. Ecce sū pctō.
Quis psumat corā deo de iusticia. nullꝰ enī
hoīm absqꝫ pctō. nullꝰ mūdꝰ a delicto. Age
gᵒ qꝫ equū est. ppone ut ultiꝰ nō pecces. Ca
ue culpas tuas itite̅ſtams ē pena qꝫ seqꝫ
comiqnat culpa. vlnꝰ ītitū tardiꝰ sanat.
Petrꝰ manducator. Si iussꝰ deū time.
illū cogita oīa vidē. Bernᵣᵈ. Esto qꝫ nemo
te videat. vidz tn̄ te dyabolꝰ. qᵒ flagicia
suggerit. videt et bonꝰ āgelꝰ. q idignatꝰ rec
dit. vidz qꝫ te deꝰ. iudex iustꝰ. cui oportet te
assiste tbunali. Boecius. Magna ē nob fa
ciedi nccītas. qꝫ an oclos diuinꝰ iudicis
gcta cnentf. Ieronimꝰ. Si deū pnte et oīa
videre et iudicātē crederemꝰ. et lʒ sepe pasa
remꝰ. credo qꝫ raro. ulꝰ nuqꝫ pctaremꝰ. deꝰ
ē ubiqꝫ potēcialit oībꝰ subuēiendo. pñcialit oīa
ī suis naturis tenēdo. Bnᵈ. Ingtitudo ē hostꝭ
grē dei. et inimica salutꝭ ītuitū diffisio cuctioꝝ
meitoz ventꝰ ne urēs ex ~~meātis~~ mūs sic
dissipatur

vidēdo. eēnaa
liter omsa

tanbus fontes pietatis. rogerus inic. et flueta gra-
tie dei. Ingratus est qui dissilat. Ingratior qui gratias non
reddit. Ingratissimus qui oblitus est. Bernardus. Dum consi-
dero virum iob in sterquilinio sedentem et samie testa
radentem. et baptistam in heremo degentem. et postea
herodis gladio occumbentem. et petrum in cruce penden-
tem. tunc cogito qualiter puniet deus in futuro quos
reprobat. ex quo in presenti sic affligit quos amat.
Augustinus. Iudicium est horribile ex omni parte. super
erit iudex fortis iratus et iustus. in sinistra sed lata
manet immobilis. subtus patens infernus in quo est ignis
insatiabilis. A dextris peccata accusantia. A sinistris
demonia ad tormenta trahentia. heu tormenta sunt
in intervallo. sunt in proximo. sunt intus. Rursus ergo homo considera
cum peccator in tot periculis fuerit ex omni parte deprehensus
in quam partem se premet. vel quo fugiet. certe latere. aut resiste-
re erit impossibile. apparere intollerabile. atque insuper non poterit
pro se a palio respondere. quia omnibus iniustis oppilabit os
suum id est claudet xxxviii

De mansuetudine et misericordia dei in penitentes. Bernardus

Non ingenite medicre mansuetudinis argu-
menta quia et parcet expectat delinquentes
et clementer recipit penitentes. Gemina dulcedo domini
ihesu exhibuit in peccatore scilicet longanimitas in expectando.
et in donando facilitas. Ad hoc sicut dicit suo suspendit
sententiam vel cotidie a contemptu ut semper exhibeat graciam
remissionis in penitente. Sufficit mihi ad omnem iusti-
ciam solum habere propicium cui soli peccavi. Omne quod ipse

mi nō imputacē decreuit sic ē qui fuit nō Pcuā diues
munificus es ī mīa· qm̄ magnificus in iusticia ī grā qm̄ uiuificus
dn̄e deus nr̄ Nō ē q̄ similis tui sic remunerator equissime·
piissime liberator gratis respicias Dulcis iuste iudi
cas ī nocentes misericorditer saluas etiā peccatores·
O qm̄ multus es ad ignoscendū O qm̄ magna multitudo
dulcedinis tue dn̄e O qm̄ firmata ē sup impios
mīa tua Sed si magna est iniqtas mea· multo ma
ior dn̄e pietas tua· Nō aūt ad incipim turbatā fuit
aīa mea memor sum multitudinis mīe tue et respiro
ī ea· In cor eni posita ē· offertur oibus· et nemo ille
expers ē nisi qui renuit Excedit quippe pietas ihū
om̄i crimīum q̄ntitate seu numerositate· Maior ē mqr
cuyn iniqtas mea qm̄ ut ueniā mereat· Absit
absit· Maior ē dei pietas· qm̄ quius iniqtas· Reuera
benignus et misericors ē deus suauis et mitis est·
copiosus mīe· p̄stabilis sup maliciā multus adignos
cendū Quippe cuius nā bonitas cui fons pietatis
est masio (mansio) cui familiaris suauitas et cui p̄priū ē mi
sereri Dez id quod dedit cui uult ī durat· sz si qm̄ misere
p̄priū ē illi· ex se enī sumit materiā Na qm̄ iudi
cat et condempnat nos eū quodā mō cogim9 ut
loge aliter de corde ipsius misericordio qm̄ ciadiusio pro
cedere uideatur· Nō igitur nō pr̄ idaonū uel iudicator
dicitur· sz pr̄ mīaz misericordi etiam et originē sumit
ex p̄prio· iudicandi uel condempnandi magis ex nr̄o Deo
nā ē misericors et patiens ut saluet clemencia qm̄ nō
pr iusticia Magis mīa ē ad p̄nis mīaz nō conseq

illuc
h' punit deus ut ibi peat. h' pat. ut h' puniat.
h' ute h' sem. h' peute diuinis pmis i futo ma
ng pectis et latus pforauit ut liceat m' p has
rimas suge mel de pet'a id e gustare et vide
q' suauis e mire s' i nob' mie dei si nraz gside
mg miseria ppt'ea. q' p'certes s' no opuit vol
nera sua s; detegiit et gfite dno qm bong qm
i sclm mia ei9 O bone ihu n miseicordis sola i finis
regno celoz manebo O rex dne oia possi
bilia sut t pt h' solu te no suscipe pctore cu se
gouerit ate O venerada dei pietas peccaum
et peit delinquens et ignoscat offendenti et ad
existit
hic placatus exsistit O q'lis et q'ta e mia dei
nri ihu x' q' no ming diligit guisu a pcco q'
eu q' peti maculas nuq' gtraxit. hemg deu
ualit piu ex mia largissim p grāz dona q's
ab eo dubitat postulae q' si no peta offendit
Aug. M ulti et magni s' dne laguores mei s;
... aplioz e mia tua Quid pemtēti no
ignosti. cu effuso x' sagwis ignosti. Cosidē
rate et videte q' p captiuis valde fidelis
libeator se ipm posuit et velud sposor p hoie
mang suas i cce extendit vn graz fideiussoris
tui scz x' ne obliuiscaris. dedit em p te aiaz
sua Cuiusqs g' necessitas cogit ad pemtecia.
nec q'titas cmis. nec breuitas tpis. nec hore
extremitas si pura fuit voluntatu mutatio ex
cludit auenia s; i aplissimos sinus suos mi

kaitas rñte. suscipit prodigos et volit nolit p[er] vā penitētes suscipit xp̄c. Alioqn̄ p[ro]pha nō di cet miserere mei deus Et quidē est magna mīa; q[uo]m sit. Euerat p[ro]pua mīa tua q[ui] nescied[o] peccauerūt. s[ed] tu m[ih]i miserere mei deus s[ecundu]m magnā mīaz tua. sicut vel gr[ati]az vulneri s[ecundu]m magnā medicīnā tuā Ratū Altissimo odio h[abe]t p[e]cc[at]ores et misere[tur] penitentibus Beatus hō q[ui] sua scelera cogitans cor cōuertit ad dnm. et q[ui] cōfidit i illū veniaz dat sibi credat. nō tñ peccando abutatur dei mīa i[n] et cōtu ē i[n]sistendis delictis n[ost]ris patientior tm̄ senior erit i desistendis actibus n[ost]ris Si āt tuc vis penitentiā agere qn̄ peccare nō potes p[e]cc[at]a te deseruerūt nō tu illa Est itaq[ue] deus nr̄ ācqn̄ miserator. quia peccantibus nō statim reddit s[ed] sustinet ut cōuersis ignoscat. ē et seuerus ut p[ro]t[er] ea q[ue] ab eo cōdita sunt cōseruet ne neglecta pareat vite principium et q[uo]d mirabilius ē tāta ē eius clemencia ut cōtumelias passus ab h[is] quos fecit sufferat et p[ro]ptea nocet eos ad pace deus paciēter expectat benigne reuocat. hylarius suscipit. culpā non tegit dimittit. gr[ati]az suā mitius i[m]pendit. i[m]pēsā multiplicatam cōseruat. Oīs malicia ad mīaz dei sicut scintilla i[n] medio maris Quid potuit maior mīa dei erga nos ēe q[ua]m creatorē. humiliari exaltatorē. seruire dn̄atorē. vendi redēptorē ligari liberatorē. vulnerari sanatorē mori uiuificatorē. Crisost. sup matheum Deus i[n]iuste et cū magno dolore cogit p[e]cc[at]ores

deprecatur magnā misericordiam

sine multiplicat

dampnacione non enim sit dolens quod ab eis effudi. sed quia
violet aliquos peccato cogitur quod quasi in se est ut occis
saluacione. Unde dicit in ysaya heu consolabor super
hostibus meis et vindicabor. Augustinus. Cur dubi
tas quod xristus dabit tibi bona sua qui non dedignatus est pati mala
tua id est penam ultimus vi defectus scilicet fames sitis frigus
et cetera labor dolor et mors. Causa est aliene miseri
rie in nostro corde compassio qua utique si possemus subvenire
compellimur. Nolle misereri est cum infirmis habere
consortium. Augustinus. Tante pietatis est dominus ihesus ut ipsi
misericordie donasset veniam si xristus expectasset veniam. Beda.
Dominus noster per omnia misericors nostre salutis non solum homo fieri
cum deus esset sed etiam cum dives esset pauper dignatus est fieri
pro nobis ~~ut nos~~ ut nos sua paupertate [illegible] et humi
litate divitiarum et divinitatis sue donarum participes.
Gregorius. Nemo in immanitate iniquitatum suarum despe
peret quia pro opere deus sicut perseverantibus in pravitate
distinctus. ita quibus misericors est et pius. Apud mi
sericordem iudicem nemo dubitet veniam consequi.
quia nullum peccatorem r[illegible] despiciat qui peccatores redi
mere venit. Job. Recordare obsecro te quis unquam in
nocens perijt aut quando recti deleti sunt. Greg. Nemo
dubitet veniam consequi quia nullum peccatorem despicit.
qui peccatores redimere venit. Ber. Maior est in
iquitas et misericordia dei quam quevis iniquitas. Bernhardus
Audite clementiam dei nullum ipse pius contempnat. sed
ipsi unius [illegible] auctor est pene. Augustinus. Nemo
de dei pietate diffidat. Quisquis inde id est timere propter
desiderat plus veniam dare quam tu accipere. quia

plus cruciat cum compassio misericordie miseri quam ipsum
miserum miseria sua. Arephas est sperare vel ro-
gare ab illo ~~dimidiam~~ dimidiam veniam in quo vel
a quo summum bonum est. Securus igitur cum pio omnem
spem et falliatudinem quia non potest sapientia falli. potentia
superari benignitas fatigari. Ysidorus. Deus
qui nos malos tolerat non est dubium quin conversis
clementer ignoscat. Crisostomus super Matheum.
Deus tamquam compellitur plurimos dampnare non enim sic
dolet quod ipse ab eis offendatur sed quod cogitur perdere quos
quos omnes cupit salvare. Deus gaudet non de suo
lucro sed de nostra salute et tristatur non de sua iniuria
sed de perditione nostra. Anselmus. Verum est quod conscientia mea
meretur dampnationem et penitentia mea non sufficit
ad satisfactionem. sed hoc certum est quod misericordia dei superat
omnem offensionem. Multum est quod meretur mea
impietas sed longe magis quod receptor possit pie-
tas. Nam quanto superior est deus homine tanto mea
malitia est inferior eius bonitate. Bernardus. Dico
omnes ignorare deum qui nolunt converti ad eum. Neque
aliud procul dubio renuunt nisi quod severum
et grave putant qui piissimus est durum et impla-
cabile qui misericordissimus est. Verum et crudele et terribile qui ama-
bilis est. Nemo de dei pietate diffidat. quo-
niam maior est eius misericordia quam omnis miseria. Et quis-
quis ad deum toto corde clamaverit exaudiet
illum. quoniam benignus est et pius. Augustinus. Deus pater
misericordie est nunquam quando flagellat ut perdat, dum enim male

q̄d agit si p̄ciit. magis ei irasci^r. Itē sup̄ illud p̄s. Et miseracōes eius sup̄ oīa opa eius. Si tollis opa tua mala n̄ timeo n̄ opa tua remaneat nō te deserit misericordia eius. Largissima ē mīa dei ac variis modis se h̄ūane misericie exhibet. Nā p̄ctore patient̄ exspectat. benigne reuocat. hylariter suscipit. plene ignoscit. gratiā sine meritis tribuit et multiplicat multiplicata cōservat. cōservata remunerat et coronat.

De passione dn̄i b̄ris xl 39

Passio dulcissimi salvatoris celebratur et nobis voluptati est sine dampnis. Clamat nobis de cruce. O vos omnes qui transitis p viā attendite et videte si ē dolor similis sicut dolor meus. et nec ē q audiat. nemo qui cōsoletur. nec qui r̄ndeat. Sicio mi domine q̄ sitis que ne te plus cruciat sitis quā crux. de cruce siles de siti clamas. Sicio vestrum gaudium et vestrā salutem. plus aīarum vestrarum sitis quā corporis mei angustia me tenet. O vos omnes et Inde lo͡cus meo videtis dolorem vestrum dolor meus ymago doloris vestri ē Attendite g°. si similis ē dolor. in corde vestro. Transite a vobis in me. et transite a me ad vos. et videte si ē similis dolor ut. sicut dolor meus. Gregorius. Nichil dulcius in p̄ssura tribulacionis quā memoria dominice passionis. q̄ eam asperitate formidabit sua si mente eius occurreit q̄ filii dei passione sit redemptus.

de passione dn̄i b̄ris xl.

Si passio xpi ad memoriam reducitur nichil adeo durum est
quod non equo animo tolleretur. Augustinus. Retributiones premerent
nobis pluries pro temporibus tribulacio prima primum si recor-
damur quantum bibit ad patibulum qui nos invitat ad
premium. Bernhardus. In omnibus adversitatibus meis non invenio
tam efficax remedium sicut recordatio vulnerum
xpi. Richardus. Est optimum virtutes roborat. Sicut memoria
passionis xpi meditacione passionem corporis xpi cruci-
fixi. et vide si aliquid est in eo quod non totum porrectum
pro te premium. Bernhardus. Respice faciem xpi tui et vi-
debis cum corpore flagellatum latere sauciatum. capite
punctum vepribus. pedibus perforatum. clavibus
manibus perfossis. volue et revolue. a capite
usque ad pedes. latera in latus. ubique invenies do-
lorem. ubique cruorem. Cuius non rapere ad spem.
et impetrandi fiduciam. quod corporis xpi in cruce
attendat dispositionem. habet enim caput inclinatum
ad osculandum. brachia extensa ad amplexandum
manus perforatas ad largiendum. pedes cum clavis
affixos ad nobiscum manendum. latus apertum
ad diligendum. totum corpus extensum ad se to-
tum impendendum. Bernhardus. Caput tremendum
angelicis spiritibus densitate spinarum pungitur.
oculi lucidiores sole caligant in morte. facies
pulchrior pre filiis hominum sputis perfidorum conspuitur. aures
audientes angelicos cantus audiunt iudeorum in-
sultus crucifige crucifige. Os quod docet angelos felle
et aceto potatur. manus que formaverunt celos in

cruce extendunt. pectus quorum scabellum adoratur
quoniam scriptum est. crura clauis affigunt quod plura nullum
membrum relinquitur liberum preter linguam ut inter eos dilecto
discipulo commendaret et patrem pro crucifixoribus
exoraret. Hec libertas captiuatur. angelorum
rex illuditur. deus omnium flagellatur. speculum sine
macula offuscatur. candor lucis eterne conspuitur. mo-
rientium vita occiditur. et nobis miseris quid restat
agendum nisi ut tam dilecto ihesu toto corde compacia-
mur. et pro ipso aduersa quelibet paciamur. Sub
spinato capite non decet membra luxuriari. tu
homo es et sertum habes in capite. ego deus porto
spineam coronam pro te. tu cyrothecas in manibus.
ego clauos durissimos. ego pro te brachia exten-
di in patibulo crucis. et tu in chorizacionibus. In facie
mea non remansit species neque color. et tu colores
gemmis exultas et amittis animam quam redemi. Propter
hec in iudicio contempta tecum. et sanguis quem odisti
persequitur in te. Sufficeret ad redempcionem tocius
mundi vna preciosissimi sanguinis gutta sed data
est copia ut magis diligeretur in beneficium redundancie
clarescet. Unus. O bone ihesu quam cum hominibus dulcis
conuersatus es. quam magis eis habundancius largitus es
quam dura et aspera pro eis passus es. dura quidem verba
duriora verbera durissima et horrenda crucis tormenta.
O dulcissime puer quid fecerat. ut tanta et talia

sustinebis. o amantissime unigenite quid deliqueras ut
tam viliter tractareris. ecce ego sum causa tue
dampnacionis et occasio tue mortis. Unde
O homo sollicitus es de regali edificio. ecce
rex tuus iacet in presepio. non est ei locus in diversorio.
cogitas de vestimento. Ecce rex tuus indutus
est vili panniculo. quid gloriaris de dilectu col
legio. Ecce rex tuus cum bove et azino iacet.
quid anxiaris de temporali dominio. Ecce rex glorie matri
et ioseph obedit impio. Quis excogitare
beneficia et supplicia valuerit qualiter christus prefecit
nos. et subiecit nobis. qualiter singularis ma
iestatis mori voluit. ut nos viveremus sine fine.
ut regnaremus. exulare voluit. ut nos re
patriaremur. quis umquam excogitare potuit. Circuire
possum celum et terram ac mare et nusquam te invenio
nisi in cruce in qua te invenit quicumque te querit. O insen
sati et obdurati filii ade. quos non inflammat
tanta benignitas et non accendit tanta caritas et
tam ingens amor. quia pro tam vilibus servi culis
tam preciosas merces expendit. non enim auro vel ar
gento nos redemit. sed precioso sanguine suo. quem ha
bundanter pro nobis effudit. O enim revolve vitam
salvatoris. ab utero virginis usque ad patibulum
crucis et non invenies in eo nisi signa paupertatis.
Gratias tibi agimus o bone ihesu quia dedisti nobis claros
in salsamentum. carnem in cibum. sanguinem in potum. exulate

tuo agone in balneum sudoris sanguis in media
nam animam propriam in receptorem. Peccavi peccatum gran
de et multorum mihi sum conscius delictorum turbatur
conscientia sed non perturbabitur quia vulnerum domini recordabor.
Respice ergo in cruce pendentem. sursum spinis coronatus sub
tus clavi oclavi intrusi quam obtusi. superius suspen
sus. inferius protensus. ante flagellatus. retro cruci
appodiatus. exterius parte extensus, a dextris lanceatus
a sinistris felle potatus. a planta pedis usque
ad verticem non erat in eo sanitas. Nonne pro te satis
sum vulneratus. nonne satis afflictus. noli me plus
affligere. me enim plus affligit compassio vulneris
tui quam passio lateris mei. Vide anima mea quo
poia x pro te mortuus et sepultus. Sub omnibus
oneris dorsum in ... et suam ipsius por
tare ignominiam. ad locum ductus supplicii in crucem
sublevatur. deridetur. blasphematur. felle et aceto
potatur. et adhuc dicit. pater dimitte illis quia nesciunt
quid faciunt. Quid Christo mansuetius quid benignius
anima mea vidisti. ipsum attentius intuere et con
sidera ipsum pro te traditum. captum. ligatum.
nudum. et verberibus laceratum. ignominiose in medio
latronum cruci ferreis clavis affixum. et copio
sos sanguinis rivos ex quinque vulneribus effundentem
et adhuc dicentem pater dimitte illis. O bone Ihesu peccatores
tui non solum ingrati beneficiis tuis extiterunt. sed etiam cru
delius afflixerunt te dominum dominantium. Quid

q° dixerunt non est homo a deo. In principe demo
niorum eicit demonia. demonium habet. Seducit
turbas vorax est potator vini amicus est publica
norum et peccatorum. Amantissime domine. Mitissime domine
Quanta opprobria agente te passa pertulisti. vultum
tuum honorabilem in quem desiderant angeli prospicere
quem et omnes sancti ad implet leticia quem adorant
omnes divites plebis sputis inquinaverunt
~~victu~~ velo in derisionem operuerunt. et tedium
vincere facie tuum suum contemptibilem colaphis
et alapis ceciderunt. Victum sique dei ante faciem
pylati te duxerunt petentes eius supplicio in
timi te qui peccatum non noveras et virum homicidam
donari sibi. agnum luporum lupo preponentes.
O dignissimum et infelix concambium. Quis bone ihesu au
diat sine gemitu. qualiter lupi rapaces homicida
manus fecerunt in te agnum innocentem capientes
vinculis astringentes te quasi agnum mansuetum nil
contradicentem ad instar latronis crudeliose traxerunt
ad victimam. Respice in faciem xpi tui qui deo patri
usque ad mortem factus obediens factus est pro te. non rece
dant ab oculis cordis tui vulnera eius in perpetuum
ut memineris quantam pro peccatis tuis suscepit pas
sionem. Dic puer. dilecte puer bone ihesu quid tam
amaritudine. quid tibi confusione dignum commiseras
persona nostra. Ego domine. ego miser et perditus homo
eius contumeliis. totius confusionis tue causa extiti
tue

Diligendus igitur es domine bone ihesu toto corde tota
anima. tota virtute. quia a planta pedis usque ad sum-
mum verticis totum te in penas passionis dedisti.
ut me a peccatis liberares et mori voluisti ut
me ad vitam redimeres. Item de passione domini xl.

Passio Christi fuit ex dolore amara. ex illusi-
one despecta. ex utilitate multum
fructuosa. Dolor enim eius triplex ex quinque.
Primo ex eo quod ipsa passio fuit ignominiosa et
hoc propter ignominiosum locum. quia in calvaria ubi male
factores puniebantur. propter ignominiosum supplicium quia
morte turpissima condempnaverunt eum. Crux enim
supplicium fuit latronum. et licet tunc fuit multe
ignominie nunc in mense est glorie xvii kalendas augusti. Crux
que fuit supplicium latronum nunc transsit ad fron-
tes imperatorum. Si igitur deus tantum honorem contulit
supplicio suo. quantum conferet servo suo. propter ignomi-
niosum consortium quia cum sceleratis deputatus est. i.
cum latronibus qui prius fuerunt scelerati. sed unus
conversus est. Gismas qui fuit a dextris. et alius
dampnatus scilicet Desmas. Uni dedit regnum alteri
supplicium. Ambrosius. Auctor pietatis in cruce
pendens in secularibus negociis pietatis officia
dividebat. persecucionem apostolis. pacem discipulis.
corpus iudeis. patri spiritum. virgini paranimphum. latroni
paradisum. peccatoribus infernum. christianis penitentibus
commendabat. Secundo ex eo quod fuit iniusta

quia precium non fecit nobis & iunctus est dolus in ore eius
et ideo que uenit indigne pena doleda fuit
[margin: eum] De rebus eius iniuste accusabat scilicet quia tributum
reddi prohibebat Contra hanc excusacionem dicitur
in passione in persona christi hanc excusacionem. popule meus
quid feci tibi aut in quo contristaui te responde mihi quia eduxi
te de terra egipti. parasti crucem saluatori tuo Sic
exprobrat christus beneficia eius collata quasi dicat Accu
sas me de tributi reddicione. pocius gracias agere de
bes. quia ~~[illegible] dicebat Contra hoc excusando dicitur~~
liberaui te ab egipto et a tributo. Item quia se re
gem dicebat Contra hoc excusando dicitur in persona
christi Quia eduxi te per desertum xl annos et et
manna cibaui te et introduxi in terram satis bonam
[margin: crucem saluatori.] parasti ~~crucem seruo tuo~~ Sic christus eis exprobrat ignominiam
in deserto quasi diceret accusas quia dixi me regem
pocius debes gracias agere. quia regaliter paui te
in deserto. Item quia se dei filium faciebat Contra hoc
[margin: Caudulcii] excusando dicitur in persona christi [illegible] do christus in passione pro nobis
~~nobis~~ dedit omnia que habuit. misit se scilicet matrem
et iohannem testibus separando. cruce se scilicet uestes et
tunicam ~~patris~~ diuiserunt sibi uestimenta mea.
O larga donacio quia mihi retinuit. misit se scilicet
sanguinem et animam. o grandis fiducia Qui talar
gus extitit suis crucifixoribus inimicis quam pius et
clemens erit suis seruitoribus et amicis Cristus susti
nuit in tactu flagellorum et clauorum asperitate.

In auditu opprobriorum confusionem. In odoratu
sputorum et ossium mortuorum feditatem. In gustu
aceti et fellis amaritudinem. In visu lacrimarum
effusionem. In corde dolorem. Christus passione sua vi
cit dyabolum quem ligavit. Infernum quem spoliavit.
mortem quam superavit superavit. mundum quem contempsit.
supplicium quod pertulit. celum quod aperuit. Passio
Christi tollit septem vitia. Tollit enim superbiam capite
inclinato. Propter hoc videbatur titulum crucis fugere
in quo scriptum erat. rex iudeorum. Invidiam bra
chiorum extenso qui ad amplexum. Avariciam multorum que erogacio
in passione fundit. Bonus. Disce pariter quantum
debes diligere Christum. qui dedit nobis carnem suam
in cibum. sanguinem in potum. animam in precium. aquam lateris
in lavacrum. vestem crucifixoribus. corpus discipulis.
matrem iohanni. crucem latronibus penitentibus comme
davit. Accidiam tollit festinacio ad passionem.
Iram mollis conversio. Gulam fellis et aceti potacio.
luxuriam lateris vulneracio. Circa passionem Christi nota
septem suavitates scilicet capitis inclinationem. ad
osculum in signum nostre reconciliationis. brachiorum
extensionem ad amplexum in signum receptionis in graciam
de peccato revertentibus. lateris apertionem. per effusi
onem precii nostre redempcionis et ablucionis exivit
enim sanguis et aqua. clavorum in manibus et pe
dibus affixionem. pro memoria nostre recordationis

ysa· Si oblivisci p̄t mulier infantē ut̄i
Recepisti renovaciōez in 3ᵃ exᵐ nr̄e ~~recepciōis~~
ꝯfessiōis q̄ scilȝ deȝ ēē nuda Crucis porcione·
i 2ᵐ nr̄e ymitacōis Corone spinee i posi
cioēz· i figura nr̄e glorificacōis. Augꝰ. D
ñs ꝓ te obediēs fuit pᵉ patri usqȝ ad mortē
crucis· ꝓ te sponte captus et ligatus ē· ut te a
vinculis pc̄ōꝝ solueret· Videas quo amore di
lexit te pᵉ· ut seq̄ris vestigia eius· ꝓ te iudi
catus ē· ut te a ~~iu~~ iudicio et̄ne dampnacōis
liberaret· ꝓ te flagellatus ē· ut a flagellis
et̄ne ire te eriperet· ꝓ te corōtus ē spinis
ut te coronaret i celis· ꝓ te totū sanguinē suū
p̄ciosū effudit· ut i eo te lavaret· et a pc̄īs
mūdaret Tandē ꝓ te i cruce fuit mortuus
ut te a morte ppetua suscitaret· et i gloria vi
vificaret Sepultus ut tua vicia sepeliret·
et surrexit· ut te iustificaret Quid ergo
retribues ei ꝓ oībꝰ q̄ retribuit t̄ Prone te
neris ei obedire et servire. Bernꝰ Tota vita
xpi crux fuit et martirium. Augꝰ Totus fuit fixus
i cruce qꝛ ꝓ te totus fuit suspensus i cruce. Bernꝰ
Si respicio i faciē ihū xpi pendentis i cruce· p̄ m
occurrit q̄ flevit orans sicut dicit apl's cū lac
rimis et clamore valido Sȝ quare flevit· i 2ᵃ qr
cū passio eius sufficeret ꝑ redempcioē omnium ꝓfuit

sunt tamen redempcioni paucarum. Sufficeret ad redemp-
cionem tocius mundi una gutta preciosi sanguinis christi.
sed hunc ex membris singulis fudit copiose ut se
in nobis caritatem monstraret. et de premiis omnibus nos
laboriose per talem penalitatem mutaret. Gregorius
Tanta est vis dominice passionis ut per memoriam eius
temptacio quelibet vincatur. Leonius Omnis creatura
christo compatiebatur morienti. sol obscuratus est. terra tremuit.
petre scisse sunt. velum templi divisum. sepulchra se
aperuerunt. et multa sanctorum corpora surrexerunt.
solus miser homo non compatitur pro quo solo christus patitur. Augustinus
In persona christi dicit. O ego acquisivi te nudis vestibus de-
nudatus. homo tu homo consumis in eo quod nimis es or-
natus. O acquisivi fel et acetum potando. tu ma-
le consumis [illegible] te inebriando
O acquisivi spineam coronam portando tu consumis
pompose caput ornando O acquisivi mortem ama-
ram et turpissimam patiendo. tu consumis voluptuose et
luxuriose vivendo O acquisivi te manibus
affixis clavis et brachiis extensis. tu consumis
in aleis tactis et choreis. tamen redite ad me. et
ego suscipiam te. Augustinus Vere panis quem omnis homo pascitur
et a quo omnis creatura saciatur. et qui est panis
vivus qui de celo descendit per quem vivificatur et roboratur
omnis qui digne suscipit eum. ipse esurivit. per quem omnis
pastus creatur. et qui est fons indeficiens omnes siccientes reficiens
ipse sitivit. In itinere fatigatus fuit qui seipsum
nobis viam in celum fecit. et sedens super puteum

haustum aquae petiuit et in cruce acetum mixtum cum
felle iudaica plebs ei tribuit. Vinctus uoluit
quia de infirmitatum et peccatorum vinculis nos soluit.
Flagellatus est quia omnium flagella dolorum de homi-
num corporibus et cordibus repellit. Crucifixus est
quia cruciatus nostros finiuit. Mortuus est quia mortuos
eos suscitauit et quia viuos et mortuos est iudi-
caturus. Ergo et surrexit numquam moriturus et
celos ascendit perpetuo regnaturus et nobis pro pre-
mia preparauit illo quo omnes iusti sunt futuri nulla umquam
molestia habituri. Hugo. Christus effudit sangui-
nem patre ordinante filio volente spiritu sancto donante
Iuda tradente pilato iudicante populo iudaico
et gentili consentiente. Sic perdidit deus sue perfidissime
caritatis plenitudinem. Bernardus. O homo quid est quod non
compateris ipsi pro te passo cum omnis creatura eius passi-
oni compassa sit. aer obscuratus sol intene-
bratus usque est luna et stelle splendorem suum retrax-
erunt petre fisse monumenta aperta fuerunt
et multa sanctorum corpora cum ipso resurgente surrexe-
runt. Ipse iudeos suos sustinuit contradictores
in factis reprehensores in tormentis illusores
et in morte crucis exprobratores. O homo si Christus fr-
ater tuus est condole fratri tuo pro te passo. Si membrum eius es
compatere capiti tuo plage cum lacrimis tristibus
dole cum gemitibus super inscrutabili morte
unigeniti dei patris. Alioquin si non doles si non
compateris delirans et bestiam sapis. Origenes

Origenes. Magne virtutis est memoria passi/
onis xpi quia si firmiter in mente teneatur omnis error
pravitatis et exercitus demonum fugatur. Aug. Si
possibile esset iterum pati xpm potius sustineret adhuc quam
mortem quam unius peccatoris permitteret quantum in se est
dampnacionem. Bernh. O quam feliciter et amabi/
liter xpus in cruce de amplexatus est ubi modo rumpitur
sanguis de corde effunditur anima ex corpore egre/
ditur. Greg. Hodie magis crucifigitur xpus a
xpianis quam olim a iudeis. Et magis est contempne/
re xpm regnantem in celis quam manentem in terris. Aug.
Ergo quo me redemit non me vendam. Velut quasi xpi
sanguine redempti sint et iterum venales fiunt. Cum
audio dei filium celi dominatorem mundi creatorem
et redemptorem pro me quasi pulverosum. ~~et absque venia mor~~
~~tem~~ et crucibus passum pro me quasi terra sum et absque
venia mortuum cor ingemiscat corpus contremiscat in
tellectus affligitur sensus et racio destruitur. O homo vilis
et mortalis vide et considera filium virginis sua vo/
luntate pro te traditum captum et ligatum colaphis
et alapis verberatum facie velatum et consputum fla/
gellis laceratum spinis coronatum et clavis trans/
fixum. Attende et pensa regem glorie pro te in cruce suspen/
sum membris omnibus et nervis extensum felle et
aceto potatum Recogita angelorum dominum pro te pas/
sum et vulneratum derisum et morte turpissima condem/
natum. Omnibus audivit verba tria quibus vidit filia
O quam iuste debes ei compati et regraciari

et vivificari

xpi iniuste et voluit pati. Flevit xpc in cruce quando
passio eius sufficeret redempcioni omnium plus tamen re-
dempcioni pauperum, non solum oculis sed omnibus membris.
Xpc flevit cum preciose mortis guttas sanguineas
in terram currentes ex omnibus membris sudavit et
singula eius membra que sunt in eum lacrimis rigavit.
lxi Ideo salvator meus pati voluit. et compati voluit
ut compati faceret. miseris factus ut misereri disceret.
Heu claritas lucis eterne commutatur in carne et pro
carne pura gratia. et facies quam angeli desiderant
conspicere in lacrimis egra. Intuere homo illum pro te
sputis illitum. panno in facie velatum. spinis
coronatum. flagellis undique vulneratum. opprobriis
saturatum. Vide pro te tristari leticiam mori vitam.
Ille enim qui habet misericordiam pro te voluit tollerare
non potest tibi graciam denegare si habes sepe volue-
ribus cogitare. de passione xpi aug. ~~xli~~

Vide homo quo amore te dilexit deus tuus
ut vestigia eius imiteris. pro te ligatus
est ut te a peccatorum vinculis absolveret.
Flagellatus est ut te a flagellis eterne ire eri-
peret. Iudicatus est ut te a iudicio eterne dampnacionis
liberaret. Coronatus est corona spinea ut te co-
ronaret in celis gloria. vulneratus est medicus ut
sanareris eger. Crucifixus est ut tuas concupis-
cencias crucifigeres. Mortuus ut te ab eterna morte
redimeret. Sepultus est ut tua vicia sepeliret.
Scribe domine ihesu xpe omnia vulnera tua in corde meo

precioso sanguine tuo cum ut legamus in cruce tuum dolorem (laborem) ·
et tuum amorem · tuum laborem ad sustinendum pro te
omnem alium laborem et tuum amorem ad contempnendum
propter te omnem alium amorem. Dia preciosa non auro re-
dempta vel operibus sed agni in sanguine immaculati.
Attende quanti valeas. quid pro te datum sit cogita.
noli teipsum facere in perdicionem · Christus pro te effudit san-
guinem. satis enim te caram habuit qui tali precio te re-
demit. Attende ergo te ex passione tua in vilescas et
dum precium tuum recogitas. vilis esse desinas. Ex-
tremum genus mortis elegit deus · ne aliquod genus mor-
tis martires formidaret. O stupenda dulcedo.
o invicta mansuetudo regem glorie pro despicatissimo
vinculo crucifigi. Passio domini omni morbo prebet
medicinam. nam inclinatio capitis eius in cruce fuit contra
superbiam. extensio brachiorum a dextris et a sinistris fuit
contra invidiam. obmutuit contra iram qui omnibus occurrit con-
tradicentibus enim. contra accidiam seipsum tradidit contra ava-
riciam acetum potavit. contra gulam guttis sangui-
nis et sudoribus manavit contra luxuriam. O quam
indebita miseratio. O quam inestimata dilectio. O quam stupenda
dulcedo. O quam invicta mansuetudo regem glorie pro te
despicatissimo vinculo crucifigi. quis unquam
audivit talem. quis vidit similem. Vix aliquis pro iustis
et amicis moritur. ipse autem pro iniustis et inimicis
mortuus est. Bernardus. Ille pro te fixus sit in corde
qui pro te fixus fuit in cruce. Augustinus · de Petro

redemptoris nostri morte de tenebris ad lucem de morte
ad vitam de corruptione ad incorruptionem de exilio
ad patriam de luctu ad gaudium celestis ad ce-
leste regnum vocati sumus. Cum me dilexisti bone
ihesu quando in meorum fuisti tui dolorum et meorum mee
salutis. In cruce enim dixisti sitio et non doleo.
O homo vide et considera defectum filii dei pendentis
in cruce. defuit enim terra pedibus eius. lignum
capiti. vestis lateri. potus ori. amicus consolacioni.
Augustinus. memoria passionis per filios hominum
in protectione animarum dei memoria crucifixi crucifixo
est peccati. Nam dominus pro peccatis nostris crucifixus est
et amara crucis amatoribus dulcoravit. mor-
tuus est et mortem devastavit. ut vivi eius per
illum et quis non amet per dominum quis ista cogi-
tans non paratur propter ipsum. Bernardus. Cursum spine
subtus clavi oclavi intrusi. quia obtusi suspen-
suspensus inferius protensus exutus parte ex
ante flagellatus retro cruci appodiatus a
sinistris felle et aceto potatus a dextris
lanceatus a planta pedis usque ad verticem non erat
in eo sanitas. Bernardus. O respice mentali
oculo quanta ter minatoribus deditus per astringitis
Respice sudorem sanguineum crudelia alapas
flagellorum constantiam coronam spineam la-
cientes oculos ora pallancia aceti poculum
mortis ignominiosum supplicium. et ita patet
amor cordis per foramen corporis. Nos igitur
domino cor tuum quia tibi dedit cor suum. Ideo tolatus

suum aperiri voluit ut ex eo amplexus quem et
quotiens velles. Modo placet. Toto se totum te comparavit.
O quam amicabili amplexu amplexatus es me in
cruce bone ihesu ubi effluxit aqua de latere. ma-
navit sanguis de corde. exivit anima corpore. de
Ihesu. bern. Alte ascendit ut ab omnibus videretur.
valde clamavit ut ab omnibus audiretur. lacrimas
addidit ut homo compateretur. Speculum tue pas-
sionis bone ihesu et premium communicationis utriusque
est funus violentissimum. libet te sequor sed
libencius te fruor. Nunquam dum vixero inmemor ero
laborum quos tu sustinuit predicando. fatigacionum
in discurrendo. temptacionum in ieiunando. vigiliarum
in orando. lacrimarum in compaciendo. Recordabor
eciam laborum et dictorum sputorum colaphorum sub-
sannacionum exprobracionum et clavorum horum et
similium. Alioquin requiretur a me sanguis eius iusti
qui effusus est super terram. De cicatricibus christi:

Dominus quatuor de causis ostendit discipulis
manus latus et pedes. Primo ut se vere
resurrexisse monstraret et omnem dubietatem ab eorum
et nostris cordibus auferret. Secundo ut columba
id est ecclesia vel fidelis anima in ipsis plagis quasi
in quibusdam foraminibus nidificaret et a facie
accipitris. i. dyaboli sive machinatoris se custodiret
et absconderet. Tercio ut sue passionis signa
nobis daret et iugem eorum memoriam cordibus nostris
imprimeret. Quarto ostendit rogans ut simus

compacientes ei, et ne peior clauibus peccator ite-
rato eum crucifigeret. Crucifigit hominem primum per peccatum.
Apostolus. Rursum crucifigentes in metipsis filium
dei. Glossa. Id est vilipendentes gratiam dei in primis
iacet. Vnde ipse ad hebreos. Christus ihesus cum suis vulneribus
intravit in celum ut appareat vultui dei pro nobis. Nobis
ostendit adorandas. Ostendit eis manus et pedes.
Beda. Cicatrices servavit et in iudicio
servaturus est. Primo ut fidem resurrectionis
astruat. Secundo ut pro nobis patri supplicans quale genus
mortis pro homine pertulit ostendat ut nostri misereatur.
Tercio ut sua morte redemptis quam misericorditer sit
adiuti apposuit eiusdem mortis in novissimo iudicio.
Quarto ut dampnandi in perpetuis ostensa quam ab illis ac-
cepit cicatrice quam iuste sunt dampnati. Christus igitur
ex imperatoria cicatrices servavit sed ut perpetue
victorie sue triumphum circumferat. Bernardus. Tibi
dico homo propter te minoratus factus est, tua exaltacio eius
labor, tua requies illius contumelia, tua gloria eius
inopia, tue sunt divicie et delicie eius tormenta,
tua tristicia unguenta sunt, passio tua est gloria eius,
tristicia tua leticia eius, infirmitas tua est sanitas
eius, mors tua est vita. Ille laboravit ut tu
requiescas, ille ieiunavit ut saturis, ille bap-
tizatur ut tu mundaveris, mundaveris sanguine sudat ut
tu sanaveris, ligatur ut tu liberaris, consputur ut
tu honoreris, flagellatur ut tu salveris, lacri-
matur ut tu consoleris, contristatur ut tu letificeris.

in cruce suspendi, ut tu in celum exaltareris; clauis
cruci affigi, ut sibi reconsiliareris; morte
turpissima mori, ut tu vitam eternam lucrareris. Si
ergo moriens et viuens totus tuus vtilitatibus im-
pensus est, quis huic fauori impedire poteris non ut
totum te tribuas ei qui se totum tribuit tibi. Ama ergo
illum super omnia qui pro te passus est. Hic omnia sit spes tibi
fixus in corde qui pro te nusquam fuit in cruce. Augustinus
Moritur christus spiritum tradidit viuit a sua deitate
anima ad inferna descendit

De virtute sancte crucis. Cassiodorus xlii

Crux christi est humilium sublimatio, superborum deiectio, vita
victoria christianorum, perditio dyaboli, inferni des-
tructio. Augustinus. Sciendum quod sicut in tecta dya-
boli nocere non potest christiano quia ubi signum
crucis cum fide et dei timore presencierit nichil ibi
ibi nocere poterit

In compendio theologie ca° xx libro iiii°

In cruce christus tria habuit: supplicium quo nullum ma-
ius. Iheremias: O vos omnes attendite nullum maius dico ex
compassione est, ipse iustus ab iniustis pro iniustis
mortuus sub iniustis iudicibus et iniustis penis.
Ius non obprobrium quo nullum vilius. Sapiencie: Morte
turpissima condempnemus eum. Precium quo nullum magis
meritum quia sicut per lignum vicit culpa sic et
per lignum redempcio. Exemplum quo nullum perfectius in
petendo, ut passus est pro nobis. Ad Romanos: semper interpellat; in cruce
protulit: Pater ignosce illis; hodie mecum
eris in paradiso; mulier ecce filius tuus. Sitio

heli heli lamazabathani. Per 2m in manus tuas
commendo spiritum. Consummatum est. Per primum verbum doce-
mur iniurias remittere. Per secundum peccatores exaudire.
Per 3m parentes honorare. Per 4m salutem nostram desi-
rare. Per 5m ad deum in necessitatibus clamare. Per 6m
auxilium nostrum in deo ponere. Per 7m vitam nostram fine
debito consummare. Quatuor brachia crucis sig-
nant quatuor virtutes quibus extendi debet homo noster interior.
Significat enim pars superior caritatem. Pars inferior humi-
litatem. Pars a dextris obedientiam. A sinistris patien-
tiam. Item quatuor brachiis crucis possunt notari quatuor beneficia Christi.
Significat enim pars superior ianue celestis apertionem.
Inferior inferni destructionem. Pars dextra colla-
tionem. A sinistris peccatorum remissionem. Quatuor ligna
fuerunt in cruce. Pes enim crucis fuit de cedro.
stipes de cypresso. transversale de palma. tabu-
la de oliva. Significat cedrus altitudinem contemplationis.
Cypressus famam bone opinionis. palma fructum
iustitiae. oliva lenitatem mentis. Crux devote
et intente que induat compunctionis compassionem
utile obsequium et eternam remunerationem. Crisost.
Crux est spes paganorum resurrectio mortuorum dux
cecorum. spes et vita desperatorum. Propter hoc catho-
licorum consuetudo est ut crucem ante oculos morituri locant
ut confidenter de passione domini commoneantur. Rabanus
Cum sancta crux peccatorum est remissio piis exhibi-
tio meritorum augmentatio remedium infirmorum. Aug.
Crux post nobis tanquam in beatitudinibus est [struck]

hic nos a tenebris luci et quieti reddidit. hic
nos legē a deo constitutos prius constitutit. per
hanc vires demonum superavit. infernum spoliavit.
Porrigit per mortem deum et hominem pacē restituit
mortē quoque nostram moriendo destruxit et ad vitam
perpetuam nos redemit. **Hugo.** Crux ē vere
arbor celestis. preciosior cunctis. sanctior universis.
hinc vite lignum quod solum fuit dignum portare
salutis pretium. Signum crucis a nobis repellit
dyabolum impugnatorem. si tamen cor nostrum per fidem
premium habeat inhabitatorem. **Jeronimus.** Ubi ingressi
fuerint ad te latrunculi. i. demones per aspectum crucis
reprime eos. **Crisostomus.** Ubicumque viderit crucem per
fugiunt dyaboli et succurrunt angeli quia Christi sanguis
in ea effusus omnem orbem terrarum lavit. Crux nobis
omnibus beatitudinis causa ē quia in ea Christus passus ē. **Hugo**
In cruce celestis fructus vite ipsam bonos perfecit.
et remunerat. dyabolos diffugit et dampnat. crux
ē mestorum consolatio. iustorum gloria. **Crisostomus.** Tanta
ē virtus crucis ut si in mente fidelium habeatur nullus de
monum ante eos stare potest videns gladium quo
deiectus et victus ē. De baptissmo augustinus xlii

Tantum vero baptismus per hominem contemptibile
contemptum per apostolum dicitur. Aliquis autem alio minus
vel melius baptizatus dici non potest sive ab inferiore sive
a maiore baptizaverit. **Rabanus.** Baptizati caput
post sacram unctionem mistico velamine tegitur
ut intelligat se dyademate regni et dignum potiri

Infideles et iniusti baptismum cum fide suscipi-
entes sic absolvuntur a debito dampnacionis ut non te-
neantur debito expiacionis. Fideles vero et iniusti
post lapsum vere penitentes sic absolvuntur a debito dam-
nacionis ut tamen teneantur sub debito expiacionis.
Sed autem quos expiatur difficilius non quod offendunt
quilibet Cassiodorus. In baptismo sic omnia et origina-
lia delicta et peccata mundantur ut illi nos re-
stituat puritati quam Adam nasci esse ante peccatum Bap-
tismus est commissio factum cum invocacione trinitatis. Apostolus Omnis
quod in Christo id est in institucione Christi baptismus est peccatum in
dimissis. Hugo. Baptismus habet quatuor principa-
les effectus culpam relaxat penam condonat.
fortem primum debilitat. graciam dei donat. Ista quattuor
signata sunt in hiis que acciderunt filiis israel dum
recesserunt de egipto Nam mare rubro submersi
sunt hostes eorum ecce peccatorum remissio a labore
sunt liberati ecce pene dimissio. Amalech
devicerunt hostem in quo fortis debilitatio manna
de celo acceperunt in quo gracie donacio
signatur. Alios effectus habet baptismus quod de filio ire
fit filius gracie. liberatur homo a culpa et illuminatur
gracia efficitur templum spiritus sancti et heres regni
dei Ista sunt signata in baptismo Christi Christus ecce ibi vox pa-
tris audita est hic est filius meus in quo michi complacui homo de
filio ire i. dyaboli fit filius gracie Celum ascendit
de aqua in quo notatur quod homo a culpa ascendit ad virtutem
et illuminatur gracia Columba spiritus sancti corporali specie descendit

sicut columba in ipsum. In hoc notatur quod baptismus facit
nos templum spiritus sancti. Certo apertum est celum per quod
notatur quod hic per baptismum heres regni fit et deus
ei celum aperit. de incarnatione xpi et sermo xliiii

Modo quomodo virgo concepit factum est et quomodo factum sit
nescio. miraris quia ego nescio. omnis
creatura ignorat. Augustinus. Si homo
non perisset filius hominis in mundum non venisset.
Dicat mihi incredulus iudeus quemadmodum arida
virga floruit frondivit et nuces protulit
et ego dicam illi quomodo virgo concepit et peperit
et post partum virgo permansit. Explicare conceptum
tuum non est virginis partum. Gregorius. Volens Christus salutem
agnoscere de celo venit in uterum virginis de utero
in presepium de presepio in crucem de cruce in sepulchrum
de sepulchro resurrexit et rediit in celum.
Mediator dei et hominum ihesus christus ut culpas nostre
transgressionis extingueret venit ipse mortalitatis
flagella tollerare et qui patri equalis est per divinitatem
pro nobis venit ad flagella per carnem. quia nimirum
flagella non susciperet nisi formam hominis carnaliter
et redimendi suscepisset. Tria sunt opera et Bernardus
tres mixturas fecit omnipotens illa maiestas in assump-
cione nostre carnis ita mirabiliter ~~singula~~ et singu- singularia
lariter mirabilia ut talia nec facta sint nec facienda
~~super terram~~ sint amplius super terram. Coniuncta quidem sunt
ad invicem deus et homo mater et virgo fides et cor huma-
num. Verbum enim id est dei filius anima et caro in unam con-
venere personam ut hec tria unum et hoc unum tria sunt.

n᷑ in cōfusiōe sb̄e sʒ ī vnitate p̄e. Ieō epā et
sup excellēs mixtura. Secūda ē ūgo et mr̄ .A
sclo nō ē auditū qȝ ūgo ēēt q̄ pepit. qȝ mr̄
ēēt q̄ ūgo pmāsit. Sʒ ne mireis ūgis ptū in
telligē natū deū. Augꝯ. Nulla ēm ī cītatib[us]
fuit p⁹ n̄ pctōres saluos face, tolle morbos
uicioꝝ et sanare vlna aīaꝝ. Nō eū de celo
mita mr̄ sʒ pcca traxerūt. Tercia ē fides et ccē
hūanū et h᷑ sicȝ ccē mixta ifelioꝝ. Sʒ forsan n̄
minꝯ forte mirū eīn ē. q̄ hūanū hijs duob[us]
fide accomodauit ut crede posset qȝ deꝯ hō
ēēt et ūgo fuit q̄ pepit. sicut ferrū et testā
iūgi nō pūt sic h᷑ duo nequīt cōiūgi si
nō misceat glutinū id ē donū spc̄ sc̄i et hec
q̄ccū mixtura excellēs ē. Lucas. Oportebat
xpm pati et resurge die tercia. Beda sup
hō. Erat ipos ... saluat mūdū n̄ deꝯ homo
venitz ī mūdū, et hoiēs q̄ ēēnt dīa istrue
ret. et morte ut hd sucsperet et hac dīa uiui
te superaret. De aduentu cristi augꝯ xliiii

Nulla ēm veniendi ī mūdū fuit p⁹ nisi
pctōres saluos face si nō ēēnt vlnā
ul⁹ morbi nō ēēt opꝯ medici. De
gō p⁹ de celo ut magnꝯ medicꝯ. qȝ p totū
mūdū vbiqȝ iacebat egrotꝯ nō eīn eū de
celo ad tr̄a mita n̄ ē sʒ pcca traxerūt. Pr̄
et filiꝯ et sps̄ sc̄s venīūt ad nos dū venīꝯ
ad eos. venīūt ad nos illuīando. nob[is] sub
veniendo dū venīꝯ credendo et bn̄ opando.

Ambros. Hoc tēpꝰ nō sīn causā dn̄i aduentꝰ
uocatū est. Nō sn̄i prēs reperūt aduentū celebrare
ut quisquis fidelis se pparet ut dei sui natiuitatē deuo-
te possit honorare. ut eius corpꝰ sacratissimū digne
valeat manducare. Beda. Venio ut errantes
ad viā vite reducā. infirmātes adiuuē. du-
bitantes ī fide cōfirmē. certantes ab hostiū in-
sidiis liberē. operantes pmptius remunerē
et glādine clauitatis mee lettificē. Leo mgꝰ
Dignū ē ut aduentū dn̄i tāto deuotiōe celebimꝰ
nō plū aduentū. quo venit in mundū cogitemꝰ
et qui quare venit saluū facere mundū. q pereat.
sz et illū inchoemꝰ pensemꝰ aduentū quo
veniet ad iudiciū et assumet nos ad seipm̄.
Vt autē hos duos aduentꝰ iugi meditatiōe uer-
semꝰ quanta bona ī p̄mo aduentu p̄stitit et quanta
pmisit in secundo. Nota aduentꝰ xpi quadru-
plex ē. sz ī carne. in mente. in mortem.
et ad iudiciū. De resurrectiōe et ascensiōe xpi Augꝰ. xliiii

MOrs xpi nos viuificauit. resurrectio
erexit et iustificauit nos. xpi ascensio
consecrauit. Ascensio xpi confectio fidei fuit.
ut cū sequitur ī posterū credemꝰ. Resurrectio dn̄i
spes nostra ē. ascensio glorificatio nostra ē. Gre-
gorius et si deuote sī fideliter ascensionē dn̄i
celebramꝰ. ascendamꝰ cū illo. et sursū cor-
da habeamꝰ. Cunctorū sepulchrorū ī passiōe xpi
sūt patefacta. horū corpa xpo resurgente de pul-
uere sūt suscitata. debebat enim ut ille p̄ior resur-
geret. deinde illi sicut dicit paulꝰ. xpūs resurrexit

Hinc is [illegible]

…resurrectione et ascensione xpi Augus. xliiii

a mortuis primitie dormientium, et sicut cum
domino surrexerunt ita cum eo ascendente et
ipsi ascendisse creduntur. Dominus noster ihesus christus
dum naturam humanam ad celos portauit creden-
tibus celum patere posse monstrauit. Greg.
Illo fuerat rediturus post vnde venerat et illuc redi-
bit, vnde remeabit quia cum per humanitatem ascen-
deret in celum per diuinitatem suam et terram pariter con-
tinebat et celum. Oportet fratres illuc sequamur
mente corde vbi ipsum credimus ascendisse,
et si adhuc tenemur in infirmitate corporis,
sequamur tamen eum passibus desiderij et amoris.
quibus quia placidus ascendit. terribilis redibit.
Beda. Nemo ascendit in celum scilicet ipsa vir-
tute nisi ipse qui descendit de celo, quisquis ergo in celum
ascendere desiderat. ei qui de celo descendit,
se vera fide et dilectione coniungat aperte intelli-
gens quod nullo alio ordine nisi per illum qui de celo
descendit. in celum ascendere possit. Crisost.
Depone superbiam te humiliando. dimitte in-
iuriam, inuidiam condonando. respice auariciam
bona iniusta reddendo. expugna luxuriam
resistendo, expelle maliciam consistendo, et
fecisti altum gradum qui te ducit ad celum. Greg.
Dominus monstrauit exemplo quod promisit in premio
ut sicut ipsum resurrexisse et celos ascendisse
fideles cognoscerent ita in seipsis in fine mundi
premia resurrectionis in celo sperarent. Non
plus quam triduanam mortem suam per se voluit

; ł manebat

ne sit in illo resurrexio distare in nobis omnino debes
parere. Habemus spem nostre resurrectionis.
consecratam gloriam prius nostri capitis. Deus ad hoc in car-
ne ad nos venit ut humanam vitam exempla preben-
do ad bene vivendum ostenderet. moriendo redimeret.
~~deit.~~ resurgendo iustificaret. Deus qui ex nichilo
nos fecit. sine morte sua nos liberare po-
tuit. sed ut ostenderet quantam dilectionem et compassio-
nem de nobis habuit. homo pro nobis fieri voluit.
ut in semetipso mortem crucis susciperet. ut
sic nos a morte perpetua redimeret

De compassione cordis xlviii.

Compassio cordis est crux spiritualis
habens quatuor brachia. Superius brachium
est compassio dum quibus compatimur Christo pro nobis passo.
hoc fit quotiens quis eius penas recolit et ~~ob~~ oppro-
bria cogitat et pre fervore gemit vel plorat.
Inferius. compassio dum quibus compatimur hiis qui sunt in
purgatorio dum pro eis orat. Dextrum brachium
est. dum quibus compatimur animabus que per peccata recedunt a
deo et serviunt dyabolo. Sinistrum brachium
est compassio dum quibus compatimur hiis qui sunt in mundo
quantum ad pauperiem vel miseriam temporalem. vel
quantum ad penam. vel mortem corporalem. Sed
multi sunt qui dolent pro corpore. quod per mortem tollitur
de mundo. et ponitur in sepulchro. et non compatiuntur
anime que per peccatum separatur a deo et dampnatur in inferno.
Sed tales non habent veram compassionem

De compassione cordis 28

De sacra scriptura quadrupliciter exponitur xlix

Quatuor sunt regule sive exposiciones
sacre scripture Historia que res gestas
loquitur Allegoria in qua aliud ex alio intelligitur
Tropologia est moralis locucio in qua de mo-
ribus ordinandis tractatur Anagoge id est
spiritualis intellectus per quem ad superiora et celes-
tia ducimur His quatuor tota sacra scriptura exponitur
Iherusalem secundum historiam civitas est Allegorice ecclesiam
significat secundum tropologiam animam cuiuslibet
fidelis est qui ad pacem anhelat eternam
Interpretatur enim visio pacis secundum anagogen
celestem vitam significat que revelata facie videt deum

xlviij De sumpcione corporis xl. l.

Sciendum quod duobus modis homines Christum
induunt. Primo dum sacramentum
baptismi homo suscipit ad emundacionem Apostolus
quotquot estis in Christo id est in fonte ubi vos Christo baptiza-
ti estis Christum induistis. Secundo per sacramenti as-
sumpcionem vel rei id est gracie sacramenti per-
cepcionem Augustinus Induunt homines Christum aliquando
usque ad percepcionem sacramenti aliquando ad vite sanctifica-
cionem atque illud primum bonis et malis potest esse
commune secundum autem proprium est bonorum Bernardus
Sacramentum corporis Christi duo in nobis operatur ut
scilicet contra temptaciones stabiliat et sensum
et in gravibus peccatis tollat consensum Ambrosius
melius est sepe corporis Christi gustare quam raro
quia sicut panis materialis necessarius est

De sac. scriptura quadrupliciter expo. xl9   de sumpcione corporis xl l

adnutendū corp9 sic panis ad viuifi
candā aīām Accipe ergo cotidie · ut cotidie
tibi prosit · et sic viue ut cotidie merearis
accipe Veni scē spc reple tuoꝝ corda fide
liū et tui amoris Glosa Veni scē spc
verā et rectam fidē tribuendo reple tuorū
corda fideliū firmā spem infūdendo · et tui
amoris in eis ignē accende pfectam cari
tate in nob' cōfirmādo. Bernhard' Venit ad
nos ihc xpc filiꝰ dei · venit cū salute. venit
cū vngentis venit cū glā Neqꝫ enī sine
salute ihc · neqꝫ sine vngentis xpc neqꝫ
sine glā venit dei filiꝰ

Sequit' de angelis gregorius in omē.

xlix

Nouē eē ordines angeloꝝ testante sa
cro eloquio scimꝰ scꝫ angelos ar
changelos ūtutes ptates principatꝰ
dnationes thronos cherubin et sera
phī Vnꝰ qssꝫ mpētū sufficit si a prauī
tate pxim reuocat exhortat' ad bene
opandū curat si etiā regnū ul' suppli
ciū errantī denūciat cū vba scē an
nūciacōis impendit pprio angelꝰ dei
existit. Ysidorꝰ Boni angeli ad mini
sterīū salutis hūane deputati sūt ut
singlis ad minstret et regāt oīa iussu
dei. Origēs Ad est vnicuiqꝫ nrm eciā
minimis q' sūt ī ecclīa dei angelꝰ bonꝰ
q' regat moneat et gubnat qui

pro actibus nostris corrigendis et miseracioni-
bus exponendis cotidie oret ante faciem patris
qui in celis est. Agunt angeli leticiam super
hiis qui refugientes consortia demonum per
penitenciam virtutum angelicis festinant se sociare
consortiis. Leo nono Magna dignitas animarum
ut unaqueque habeat ab ortu nativitatis in custodia
sui angelum deputatum. Bernhardus Angelis suis
deus mandavit de te etc. O quantum debet tibi
hoc verbum inferre devocionem et fiduciam pro
custodia, reverenciam pro presencia. Caute ergo
ambula ubi sunt angeli ut custodiant te
in omnibus viis tuis. In quovis angulo reve-
renciam exhibe angelo tuo ne audeas illo
presente quod me vidente non auderes. Assunt enim
tibi ut protegant et prosint. Credimus
sanctos angelos astare orantibus et offerre
deo vota et preces hominum sicut devocione levari
manus prospexerit. Nichil angelis ca-
rius est, nichil deo acceptabilius, nichil
homini fructuosius quam in suscepta religione
subsistere, cura quod obedientie custodie. Et quod
difficile est imperfecto facile est amanti.
Crisostomus Intelligite quantus honor nobis
extitit quod ad nos sicut ad filios et amicos
ministros angelos suos destinavit deus.
Bernhardus Gaudent angeli in conversione
et penitencia peccatorum salutem hominis sicientes. Coti-
die angeli de superna patria descendentes

iustos inter temptationes roborat. et finito
certamine ad palmam retribucionis inducunt
Ad hoc in paradiso homo positus fuerat ut si
se ad creatoris obedienciam stringeret. ad cho-
ros angelorum sine carnis morte transiret.
Sic homo immortalis est conditus. ut si non pec-
casset. eciam mori non potuisset. atque beati-
tudinem celi attingeret in quo nullus peccare vel
mori ~~potuit~~ pt. in illo die aderunt angeli
testes humanorum actuum sub quorum custodia
bonum vel male egerunt. Crisostomus Quilibet
habet angelum sibi a deo datum ad custodiam.
primo dum est in utero ne a dyabolo suffocetur.
dum est egressus ex utero. ne a baptismo im-
pediatur. dum est vivens in mundo ne ad peccata
trahatur. dum est in extremo. ne in fide temptetur.
vel a confessione impediatur. dum recedit de
mundo. ne a dyabolo capiatur. ps. Angelis
suis mandavit de te ut custodiant te in omnibus
viis tuis. Petro de angelis. De anima dicit augustinus
in libro de doctrina xpiana. li.

O Anima xpiana evigila et sicut mater est
virtutis caritatis. dominum tuum imitare ves-
tigia. considera quod ducit te ille qui est via veri-
tas et vita. via non errantis. veritas non
fallens. vita non deficiens. Via in exemplo.
veritas in promisso. vita in premio. Si quero
quod est quod velis habere malum. dicis mihi. nichil
omnino. Non uxorem non puerum. non servum non
tunicam vel caligam et tu vis habere malam vitam.
rogo te postpone animam tuam calige tue.

de aia d aug i libro de doctrina xpiana l

Sicut deus oem creaturam sic aia oem cre-
aturam corporalem dignitate nature precellit.
oibus autem aia aut christi sponsa . aut dyaboli adul-
tera est. Gregorius Tres vitales spiritus creavit
deus. unum qui carne non tegitur qui non unquam
moritur. Aliud qui carne tegitur sed cum carne
ad tempus moritur. Tercium qui carne tegitur
et cum carne semper moritur. primus angelorum
secundus hominum tercius brutorum animalium. Bernhardus Ad
ymaginem dei facta est aia rationalis. terrenis
omnibus occupari potest repleri omnino non potest. quia
quicquid deo minus est animam non implebit.
Cadit asinus et invenit qui se sublevat. cadit
aia et non est qui manum apponat. Crisostomus
Si animam negligimus . nec corpus salvare
poterimus. non enim aia pro corpore. sed cor-
pus pro aia factum est. Qui ergo animam neg-
ligit . et corpus delicate nutrit. tamen
utrumque perdit. Augustinus Vera mors est quam homines
non timent separacio aie a deo. qui est vera
vita aiarum. Quantum hec mors est timenda. quia
mors peccatorum pessima Mala in raptu aie
Exemplum in divite qui sepultus est in infernum peior
in prolacione sententie. Ysaie Spiritu labiorum
suorum interficiet impium. Apocalypsis Ex ore eius exibit
gladius ex utraque parte acutus quo percuciet eos in
corpore et in anima. pessima in terribili de-
monum visione. Agnosce christiane dignitatem
et nobilitatem aie tue. et noli te subicere ser-
vituti dyaboli. tuum precium est sanguis christi
qui in misericordia te redemit. ~~et in veritate te rede-
mit.~~ et in veritate te iudicabit.

Cu-remus fratres ne qua invidia animam
polluat. quia meritis gloria et dei cives
et angelis equales erimus. non ergo digni
tatem nostram pro quouis precio perdamus

De corde Bn. lxi.

Puritas cordis in duobus consistit
in querenda gloria dei et in caritate et uti
litate xpi. Nam non confunderis sursum caput habere et sursum
cor non habes. corpore recte stas quoniam corde repis
super terram. apud homines cor ex verbis. apud
deum vero verba pensantur ex corde. Cassiodorus
Vis scire de fratre tuo quale cor habeat. At
tende unde libencius et frequencius loquatur.
ex habundantia enim cordis os loquitur.
Bn. Elatum enim cor durum est. expers pietatis
ignarum compunctionis siccum ab omni rore spiritualis
gratie. Hugo Cor paruum est et magna cupit.
vix ad unius ancipitris refectionem sufficere
possit et totus mundus ei non sufficit. Durum est
cor quod non emollit dei beneficia. non terrent
supplicia nec alliciunt promissa nec emen
dant flagella. De diuersis viciis gregorius lii

Hodie magis crucifigitur xpus a xpianis
quam olim a iudeis. quia grauius nobis
est offendere xpm quem per fidem cog
noscimus et in celo regnantem scimus. quam
fuit iudeis qui eum non cognoscentes cruci
fixerunt manentem in terris. si enim cognouis
sent nunquam regem glorie crucifixissent. De
iuramento dominus dicit in ewangelio Non

iurabis. Reddes autem domino votum de iuramento
tuo. Salomon. Iurationi non assuescat os tuum.
Vir multum iurans replebitur iniquitate. et non
recedit a domo eius plaga. Ysidorus.
Nunquam iuret qui periurare timet. Qui enim
putant homines tamen decipiunt. sed deum qui
omnia novit non fallunt. Quacumque arte
verborum quis iuret. deus tamen qui conscientie testis
est ita iuramentum accipit sicut ille cui
iuratur intelligit. Duplex autem reus fit qui
et dei nomen in vanum assumit et proximum
dolo capit. Non est conservandum iuramentum
malum quod incaute id est stulte promittitur. Velut
si quispiam adultere cum ea perpetue permanendi
fidem pollicetur. tollerabilius est enim non
implere iuramentum quam permanere in stupri fla-
gitio. Augustinus. Veritatem iurare necessitate
non est peccare. De detractione tercia Capitulum

Ubi peccantes conspicimus non eos facile
iudicemus sed magis eorum interitum
defleamus quia in similibus aut forte maio-
ribus lapsi sumus vel labi possumus. Si
vis corrigere delinquentem corripe cum inter
te et ipsum aperte. ne mordeas occulte.
Quid enim prodest si me nesciente aliis meam
culpam predicas. hoc non est me emendare sed tuo
pravo desiderio satisfacere. Ve illi qui suam re-
nuit corrigere vitam. et aliorum non desinit
detractione. Detrahentis et libenter audi-
entis utriusque similis dampnacio iusta est.

Gregorius Grave est satis et indecens
ut in re dubia certa dicatur sententia. Maius est
enim periculum iudicantis quam eius qui iudicatur. Hinc
ergo dicitur in l(ibro) theologia. Nos decet in dubiis
peiora loqui. Ps. Qui loquitur iniqua non
direxit scilicet pedes in conspectu oculorum meorum.

De infidelitate. luij.

Infidelitas facit homini tria mala que nimis sunt
magna et pessima. Primo facit hominem tam in
gratum coram deo. Rogatur quod quid boni operatur.
quod deum precatur. deus eum non exaudit. nec ei
mercedem tribuit quod diu infidelitas manet
in eo. hebr. Impossibile est sine fide placere
deo. qui autem in christum credit opus dei facit.
et deus eum diligit. Unde in Jo. christus ait hoc
est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. illud
hoc est in christum quem deus pater misit in mundum
Secundo incredulitas hominem filium dyaboli
efficit. Unde in Jo. legitur quod christus iudeis et infide-
libus dixit Vos ex patre dyabolo estis qui non
creditis. Tertio hominem in dampnationem ponit
Jo. Qui non credit iam iudicatus est. Nota
fides debet esse vera ut non habeat admixtum
errorem. firma ut non deficiat propter timorem.
hebr. Sancti lapidati sunt. secti sunt. Eccli.
luce. Ad tempus credunt. publica non occulta
Ro. corde creditur. Mt. Qui me confessus. Sed
quia fides sine operibus mortua est. ideo opus debet in
se esse bonum. Gal. Bonum facientes non
deficiamus. Item debet procedere ex caritate

et cum vera caritate ms Attendite ne iusti
ciam vestram etc. Ita oportet esse cum perseverancia.
Gal. Bonum facientes etc. perseveraverit.
Gregorius Nemo post commissa in virtutibus nisi
prius surrexerit a viciis dignum ergo est
ut a dei beneficiis sit quilibet extraneus qui eius
preceptis non vult esse subiectus Qui siquidem
mandata non explicet quam mali

De periculo peccati lvii

Peccator licet super se celum clausum infra se
se infernum apertum inter se accusantem
conscientiam et culpam inflicientem animam extra
se graciam dei perdidit et participacionem
bonorum operum ecclesie amisit De quibus opi
bus propheta dicit participem me fac deus omnium ti[mentium] te

Septem vias dum video in me quas ho[mo]
facile invenire potest in se prima est quia
multis peccatis in celo positum me custodiunt quod
cor meum conceperunt Quibus cum non videat quod sicut
in multis cecidi sit et in alia potuit cecidisse
nisi omnipotentis pietas me servasset
Certa miseracio est que non potest explicari
sermone quam benigna quam larga sit Ego
peccavi et tu dissimulasti non continebam me
a sceleribus et tu abstinebas te a verberibus
Ego prolongavi multo tempore iniquitatem meam
et tu domine pietatem tuam Secunda quia visitavit
cor meum ut amara ei fierent que male
dulcia prius erant Certa quia penitentem

Di septem misericordiae beneficia. lvi

misericordie suscepisti ut in corpore mundo inue-
nirer, de quibus dicitur Psalmus. Beati quorum remisse
sunt iniquitates. Secunda per quam me continendi de ceteris peccatis emen-
datius viuendi prestitisti virtutem ne recidiuarem.
et fierent nouissima mea peiora prioribus. Post-
quam in hiis quinque miseracionibus a malo libera-
uisti, in duabus aliis bona largiris. Hec
due sunt gratia promerendi, quam scilicet minimus bone
conuersacionis indulges, et spes obtinendi, quam do-
nas homini indigno et peccatori de tua docens
experta bonitate ut ad celestia speranda au-
deat presumere. De exemplo dicit cesarius. lviii.

Quantis exemplis humilitatis caritatis vel
aliarum virtutum prius ostendimus, pro tantis
et cum tantis eterna premia possidebis. Beata
et benedicta illa est anima cuius humilitas contra
superbiam deprimit, cuius paciencia iracundiam
extinguit, cuius labor et sudor alterius mer-
nam increpat et exsuscitat. Hugo. Sic lu-
ceat lux vestra coram hominibus. Hoc fit cum ap-
paret in anima in affectu benignitas, in vultu
humilitas in habitu, modestia in cohabitacione et
paciencia in tribulacione. Bernhardus. Grauiorem
Christus ab eo videtur sustinere persecutorem qui
suggestione maligna, exemplo ~~prauo~~ · scandali [pernicioso]
actione [ordine] peruertit ab eo animas quas redemit
quam a iudeo qui sanguinem eius fudit. Gregorius.
Nemo amplius in ecclesia nocet quam qui peruerse agens

de exemplo dicit cesarius lviii

et nomē ul' ordinē sctatis lymis. ꝑpendo
petꝝ xpm̄ ter negantē, et paulū ꝑsequentē,
ꝯsidero latronē sero penitentē, ꝯspicio
maggdalenā pr̄iam facientē, et zacheū
bona iniusta reddentē, et michi in illis aliud
video nisi q̄ sunt spei et penitencie exempla ante
oculos nr̄os posita. Sunt nō illi quos ad
amorē pr̄e celestis pl9 exempla q̄ꝫ p̄di-
camenta succendunt. Augꝰ. Cum in ꝯspectu
populi male vivit, q̄ntū in illo est eum a
quo attenditur. occidit. Omnis qui male vivit
in ꝯspectu eorum quibus ꝑpositus est q̄ntū in ipso
est, occidit eos. Tot mortibus dignus sunt qt
perdicionis exempla plati ad subditos mittunt.
Gregorius. Tot occidisti q̄t malo exemplo
corrupisti. In quantum bono ope primis
ꝑbeamus exemplum, et penitenciam qua soli
deo placere debemus semper optemus sectari
Pu'. Ex alterius vicio sapiens emendat suum
De elemosina gregorius c hom̄ et orōe
Magna et potens est elemosina et
res utilissima, que ardencium crimi-
num pondera rore mīe dei refrigerat et
extinguit. Beatus ē de cuius domo vacua
manu paup' nō exivit. neq̄ enim quisq̄
magis beatus q̄ qui intelligit sup' egenum necessitate
sitatē et infirmi et debil' erumpnā. Ille sup
pauperē intelligit, q̄ necessitati sue prius ul'
melius subvenit q̄ petit. Crisostomus. Elemosina
dei amica ꝯsistit, et semper ei ꝓpinqua est.

Catho. Alterius disce exemplo q̄ sit sequaris
Que fugias vita ē nobis aliena magistra

paupis

de ela g̃g̃ [illegible]

vincula peccatorum solvit, fugat tenebras,
ignem extinguit. Huic cum multa gloria porta
celi aperitur, et velut regina intrante
nullus ianitorum, nullus custodum qui assistunt
audet dicere: tu quis es, unde venis, quia cunctis
sed omnibus ea revelet et suscipiunt. Habet alas
aureas, in celum volat et semper ante faciem
regis consistit. Magna stultitia est illuc sua
relinquere unde exiturus es, et parum vel
nichil illuc premittere quo iturus es. Illuc
ergo per elemosinam substantiam colloca, ubi
semper mansurus es. Qui collocat thezau-
ros in terra, non habet quod inde speret in
celo. Ut quid respiciat celum, qui nichil
habet repositum ibi, quia quod in elemosinam pro anima fe-
ceris, hoc tuum est; quod autem hic relinqueris
perdidisti. Non est ingrata deo, visa fuit ab Nue
hominibus elemosina, sed que ideo fit ut visa
sit. Petrus Ravennas. Aput deum sibi ianuam
glorie claudit qui manum misericordie mendicanti proximo
non aperit. Cesarius. Quanti pauperes in locis
ubi nos sumus fame vel nuditate mor-
tui fuerint, noverimus nos rationem de ani-
mabus eorum in die iudicii reddituros. Augustinus.
Pasce fame morientem: si scivisti et non
pavisti, occidisti. Jeronimus. Quisquis enim in
quacumque necessitate morituro succurrere potest,
si non fecerit, occidit. Gregorius. Quod homo in dei
sacrificio exstele offert, omnipotentis

dei nō placat irracũ s; irritat. Augꝰ
de orōe ¶ Nullũ credimꝰ ñ orãtem ap-
ilm̃ dei pmereri Obsecro dñe amaricatũ
est cor meũ in sua desolacōe indulcora
illud tua cōsolacioe. Crisostõ. Sicut thi-
miamata delectant hoiem odorantem
sic orō iusti suauis et delectabilis est an-
deũ. Vis ergo scire dignitate oronis.
mox ut de ore processit suscipiunt eã an-
geli et offerunt ãn deũ. Ysidorꝰ Fidei sim-
bolũ et orō dñica p oibus in tota lege
scriptis puulis. ecclesie id lapetis ad celoꝝ reg-
suscipit capienda. omis enim btitudo aiaꝝ
in orōe dñica et symboli breuitate con-
cluditꝰ Qui vult cũ deo semp ee. freqnt-
deb; orare vl legere ¶ Nam cũ oramꝰ cũ
deo loquimꝰ cũ vero legimꝰ. deꝰ nobis-
cũ loquitꝰ Nequaquã orandũ est sine
gemitu sicut nullum in vulne pficit me-
dicamentũ si adhuc ferrũ in eo sit
ita nichil pficit orō illiꝰ cuiꝰ odiũ
adhuc in corde manet. Pro amico nichil
impetrat. qui pro inimico nō orat. Orō
quãto magis est cois. tanto magis
est singularis et salutaris Quãto
tumltꝰ cogitacionũ pmunt grauiꝰ
tanto orōi insistendũ est ardenciꝰ. Augꝰ
¶ Meliꝰ pugnat vir bonꝰ orãdo
q̃ innumeri peccatores pugnando. Crisostomꝰ
hostis dũ orab. pmit dũ cessab erigit.

Bernhardus Quam orōe p̄ciosius que deo
est sacrificiū, angelis organū, sanctis
conuiuiū, orantibus p̄sidiū, contritis
vngentū, p̄clitantibus remediū, hos-
tibus iaculū, et temptatis omnibus
firmamentū. Beda Sicut fur audito
clamore fugit. et vicini excitantur et ve-
niūt ad succurrendū. ita clamor orōis
dyabolū fugat, et sctōs ad succurren-
dū excitat. Vnū q̄ inceptacōe nō orat,
errat. Crisostomus Si nō audit q̄s, hoc nō
facit duricia dei veniam p̄stantis, sed
malicia et negligencia p̄cantis. Ambrosius
Prima orō laudem dei hr̄e debet, secūda
supplicacōez, tercia postulacōem, quarta
graciaz actiōez. Nō debes qui famelicus a ci-
bo incipe, sz ante a laudibus dei. Ieronimus
Cū p centū ul' p mille aīabus missa ul'
psalmus aut orō d'icta dr̄, nō minus ab
oībus q̄ si p vnaquaq3 dicerē a deo accipit.
Nescio qua cōsciā ea lingua qua deū ro-
gat, qui mēcitur aut iurat aut p̄ximo maledicit
et detrahit. Augustinus Da m dn̄e nō plus
sape q̄ oportet sape sapientibus nō inuidere,
ignorantibus nō illudere, de donis oībus
gr̄as tibi referre, oīa errata ī me feliciter
corrigere, singula odire q̄ odis, et ex toto
corde diligere que diligis, fac me dn̄e

sine fictione humilem · dis. sine dissolucione hy
lare · sine detractione spc tiste Nota q
propt quinq racões oro dnica paucis vbis
oprehendit · Primo ut cicius ab omnib dis
catur · et melius teneat · 2° ut de eius
ignorancia nullus excuset · 3° ut freqncius
absq tedio dicat · quarto ut oibus fiducia
impetrandi donet · quinto ut i mentis deuo
cione no in vboz multiplicitate virtus
oroib fore ostendat. Crisostomus Sicut
mens humana peminet exteriorib mem
bris q ad dei seruiciu ordinant · ita
oro dnica peminet alijs oroib et al
tib religiosis De missa et corpe cristi. lx

Missa est honor scoz · salus viuoru
et redempcio mortuoz · que du
du canta pcta tm viuoz mor
tuoz condonat. Tantu valet celebracio
misse · qntu mors xpi in cruce · na sicut
oms credentes saluati sut dm morte ·
sic oms redimunt celebracõe misse · q
digne et deuote audiat. p qd omis ho
salua · Attendite sacerdotes q maior
dignitas est vobis collata q angelis ·
qr id adorat q vos oficitis nec ipi co
ficere possut · Attendite ergo cu qnta re
uerencia et puritate et timore debeatis
accede ad illud sacrificiu ad qd xpc ac
cessurus sanguinez sudauit p angustia

d missa et corpe xi lx

Anselmus Vade anima mea prepara hospicium
cordis tui ad suscipiendum corpus et sanguinem
creatoris tui mundis quidem cogitacionibus
mundis quidem operibus expurga ab omnibus interi-
oribus tuis quidquid potest offendere hospitem tam im-
mense maiestatis. non enim potest in illa anima
vel in illo corde manere quem possidet a qua
contaminacio malicie. Ve misero illi quem christus
propter suas iniquitates deserit. deserens
et dampnandum temptacionibus et periculis inimici
seduci permittit. De sacramento altaris. Hoc
fideliter credere quod veraciter illud corpus christi
sit. quod de virgine natum est. quod crucifixum
est. quod in sepulchro positum est. quod tercia
die a morte resurrexit. in celos ascendit. qd
quod sedet ad dexteram dei patris. Augustinus
In nullo placatur deus acceptabilius se ipso
sicut sacramento altaris. quod illis tamen prodesse plus
creditur qui dum viverent meruerunt illud
devote celebrare. Bernhardus. Corpus christi est
egrotis medicina. peregrinantibus
dieta. debiles confortat. valentes delec-
tat. languorem sanat. sanitatem servat.
fit homo per hoc mansuetior ad correpcionem.
pacientior ad laborem. ardencior ad amorem.
sagacior ad cautelam. ad obediendum
promptior. ad graciarum actionem devocior. Item
O veneranda sacerdotum dignitas inter
quorum manus filius dei velut in utero vir-

ginis incarnatur. O felices sacerdotes
si sacerdotaliter vixerint. O celeste mis-
terium quod per vos pater et filius et spiritus sanctus
operatur tam mirabiliter quod uno eodemque
momento idem deus qui presidet in celo in mani-
bus vestris est in sacrificio. celum miratur
horrescit infernus. contremiscit dyabolus
reueretur plurimum angelorum celsitudo. Quid
retribuam domino ut tantam pro omnibus
que retribuit michi per solo sacerdocio
mihi impresso quod est datum optimum et donum
perfectum. Ubi gratia Ille qui creavit me de-
dit et me creare se. et qui creavit me
sine me. si fas est dicere creatur me-
diante me. O venerabilis sanctitudo
manuum. O felix exercitium. O verum mundi
gaudium ubi Christum tractat proprium sacer-
dos dei filium. cuius delicie sunt esse cum
filiis hominum. Cuius auditus sustineret
auditum ad quod mens non rapietur ad ex-
cessum. Non minus detestabile est
in os pollutum quam in lutum platearum
mittere dei filium. Si iohannes in utero
sanctificatus in heremo conversatus a domino commendatus
non audet tangere verticem domini. quomodo tu peccator
audes eum includere in ergastulo corporis tui.
Gloriosa et amabilis sponsa dei intrinsecus
sponsum habes in sacramento in celis ha-

bitur a sine velamento, et hic et ibi veritas,
sed hic palliata, ibi manifestata. Intra catholicam
ecclesiam in misterio corporis et sanguinis domini
nichil a bono maius, nichil a malo minus
perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis
sed in verbo perficitur creatoris et in virtute spiritus sancti.
Cum omnia sacramenta obsint indigne tractanti-
bus, prosunt tamen per eos digne sumentibus.
Hoc etiam credendum fidei commendamus quod in
una sive in unaquaque hostia totus christus est.
et sumitur et etiam in multis particulis hostie
unius et totus est christus verus deus et homo, nec
plus habet qui multum accepit, nec minus
habet qui minus accepit. O quam bonus pater
qui et angelos pascit per se ipsum ut de ipso
sancientur in patria, et qui est angelorum esca
nobis factus est medicina, et nos pascit
per fidem ne deficiamus in via. Ille panis
qui se ipsum dat angelis ad gaudium stabi-
litatis, se ipsum dat hominibus ad remedium
sanitatis. Ut panem angelorum manduca-
ret homo, creator angelorum factus est
homo, utrosque pascens et integer per-
manens. Crisostomus. Spiritualis cibus eucha-
ristie si aliquis recepit pollutum malignitate,
eum perdit non sui natura sed accipientis vi-
cio. Augustinus. Magis peccat qui tradunt
christum peccantibus membris, quam qui

tradiderūt eū crucifixoribꝰ iudeis. ps
Dederūt in escā meā fel Glosa hoc
adhuc facit contēptor sedenti in celo.
et grauius peccat q̄ qui cōtēpserūt eū
ambulātem in mūdo qui si eū cogno
uissent. deū ꝑ̄e nūq̄ crucifixissent.
cōtempserūt mortalē q̄ talis cōtēpnit
regnantē Notādū q̄ corpꝰ xpī bñ
ꝑ propter quatuor causas sumit sub
panis spē velatū Primo ut sic uitemꝰ
horrorē et crudelitatē. si eni xpm ibi
maifeste videmꝰ nūq̄ hoiem viuū q̄
sciremꝰ esse deū nrm comedē auderemꝰ
et si faceremꝰ. oms crudeles essemꝰ si ꝑ
q̄ nos creauit. et sua morte liberauit
dentibꝰ manderemꝰ. Ideo xpc pie sic
ordinauit q̄ eū nō videmꝰ Scdo prop
cunctorū inbecillitatē. tanta est eni cla
ritas corpis glorificati sub specie pais
velati. q̄ mortales oculi nō pnt pati
q̄ eū intuerent etiā si mille hoim for
titudine fruerent Tercio propter
pctorū indignitatē. nō eni pctores
xpm vide sūt digni cont q̄ sūt tam
crudeles q̄ maligni. q̄ eū rursū pcca
do crucifigūt. et male opando affligūt
Qrto propt meritū fidei et grē fides
nō habet meritū. ubi hūana racio pbet
experimētū. si eni xpm ibi palā videmꝰ
quale tunc meritū fidei habemꝰ. Eusebiꝰ

De hoc pane cum sumitur nichil minus
habent singuli quam universi, et totum unus, et totum
duo, et totum plures, et sine diminucione per-
cipiunt, quia benediccio huius sacramenti scit
distribui, et nescit distribucione consumi.
Ambrosius. Singuli accipiunt christum dominum et
in singulis porcionibus totus est, nec per
singulos minuitur, sed integrum se prebet in
singulis. Panis iste qui sumitur in misterio
illum utique intelligo qui manu spiritus sancti for-
matus est in utero virginis, et igne passionis
decoctus in ara crucis. Qui indigne christum
sumit, idem est ac si interficiat, quia talis
christum crucifigit iterum. Hebr. vi. Rursum
crucifigentes filium dei. Queritur quomodo a peccato-
ribus corpus christi possit in altari tractari
sine manducari et inde non fedari. Solucio. Videmus quod sol
lucens super aurum vel rosas aut super res alias
speciosas, non tamen inde decoratur, nec plus
clarificatur, et lucet super fimum nec tamen defe-
catur neque denigratur: sic christus sol iusticie
a bonis sumitur, nec tamen plus inde ornatur,
et a malis comeditur, nec inde maculatur.
Nota missa est laus et magnificencia
regis celorum, gaudium et leticia angelorum,
honor et reverencia sanctorum, salus et vita
vivorum, redempcio defunctorum. Leonius
Si fuit sacerdos vas incontinencie et libidi-
nis iuxta filium virginis statuit pro dolum

venis et dum profert verba canonis et tuis
figuratoris os eius plenum est maledictione
et amaritudine. et quamvis honoret deum
labiis tamen exspuit in ~~faciem~~ faciem salvatoris.
et dum sumit xpm sumens in os pollutum
tamen melius esset ei si proiceret eum in lutum
platearum. Bernhardus O sacerdos quid tibi
cum corpore xpi qui per illecebras carnis et
luxuriam factus es membrum anti xpi. Si ~~pu~~
pueris noluit tangi manibus adhuc in
sepulcro positus. ~~quanto~~ quanto magis nunc vult ad eum
munditiam cum sit in maiestate gloria subli-
matus. Apostolus An nescitis inquit quoniam corpus vestrum
templum est spiritus sancti qui in vobis est. Qui
autem violaverit templum dei disperdet illum
dominus deus. Delectari et gaudere debemus
in sacramento altaris quo consecrato sacerdos
tenet secum in medio patris et filii et
spiritus sancti angelis astantibus ex omni parte. Sacramen-
tum tam sanctum et tam nobile rex superne glorie
requirit tam festivam sanctitatem tam
illustrium personarum innocentiam. Nichil a bono
bono maius. nichil a malo minus perficitur
sacerdote quia non in merito sacerdotis
sed in verbo perficitur creatoris. Non ergo
sacerdotis iniquitas effectum impedit sacramenti
sicut nec infirmitas medici effectum impedit
medicine. Ambrosius Omnia quecumque dominus
voluit fecit in celo et in terra et quia vo-

luit et sic factum est Ita licet species panis
et vini videantur: nichil tamen aliud quam caro ~~et~~
et sanguis xpi post consecrationem ~~credenda~~
credenda sunt. vnde ipsa veritas aut hoc
inquit caro mea est pro mundi vita Et
ut mirabilius loquar. non alia plane quam
que nata est de virgine. et passa in cruce.
et resurrexit de sepulchro. Augustinus. Ac-
cipe et crede esse in pane corpus quod pepen-
dit in cruce. Accipe in vino sanguinem
qui fluxit de latere xpi Malachias Sacer-
dotes nomen dei polluunt et quantum in se est
panem pollutum offerunt qui indigne ad
altare dei accedunt. Augustinus Pensate karissimi
fratres ihesus ab debuit agnum dei de ore pro-
phetare Jo. digito demonstrare Maria in
utero portare et omnibus isti fuerunt sancti an-
tequam nati Pensate ergo qualis debet esse
qui hunc agnum non solum ore prophetare
sed sumere. non digito monstrare. sed et manibus
tractare. non solum ventre sed et mente
portare debet. Accepto corpore ihesu Joseph
involuit illud syndone munda xpm in-
volvit. qui mente pura eum suscipit Corpus
enim xpi de altari quasi de cruce accipitur.
et dum accipitur quasi in nobis sepelitur. sed
heu horreo dicere. quanti sepeliunt xpm non
in orto florum id est virtutum sed in luto viciorum.
dum illud in sumunt corpori et mentibus involutum
Verecundum est deo hospicium denegare.

Glosa syndone munda

q͛ oc̄m pulsantē solet admittē. Felix est igit͛ ~~est~~ ille qui xp̄i corp⁹ digne cōmunicat nā c̄cy⁹ in eo et ipse i c̄go manet et habitat. Basil⁹ Spirit⁹ s̄c̄s buat tibi in celo mansionē cui tu int͛ corp̄ib tu hospiciū feceras mansione et letus futurū iudiciū expectabis. in quo singuli pro suis actib⁹ recipient mercita

De v̄bo dei siue de p̄dicac̄oe.

Notandū q̄ quilibet debet audire v̄bū dei. peccator ut terreatur. iustus ut magis attendat. penitens ut cōsolet͛. p̄fectus ut delectet͛. V̄n B. Tanta est virt⁹ p̄dicac̄ois q̄ aiām reuocat ab errore ad v̄itatē a viciis ad virtutē. asp̄a cōuertit in dulcia. praua mutat in dir̄a. fidē instruit spem erigit. Roborat caritatē. euellit vicia. plantat utilia. fouet honesta. Est via vite. stola salutis. ianua paradisi. Exauditu v̄bi. nasc͛it cognicio dei. ex agnic̄oe dilc̄o. ex dilc̄oe familiaritas. Verbū dei quatuor reb⁹ cōparatur scz collirio. ex eo q̄ oculū intellectus illuminat. ps Declaratio sermonū tuorum illuminat et intellcm̄ dat p̄uulis. pociom. ex eo q̄ cordis affc̄m ab oi carnali amore purgat Emplaustro ex eo q̄ p̄ctorum vulnera sanat Cibo. ex eo q̄ nos celestiū amore

---

[illegible] sue d' v̄bo dei siu p̄dicac̄oe 85 (?)

delectat. Et sicut hec egroto non valent
nisi cam in se recepit. sic nec anime langue
ti verbum dei prodest nisi illud devote
audierit. Gregorius. Anima aeterna et mace
ratur que non divinis eloquiis pascitur. Augustinus.
Qualis est caro que post multos dies non
percipit cibos talis est anima que non assidue
pascitur dei verbo. Divinum eloquium nutrit vir
tutes extinguit vicia generat amorem
dei et adducit odium peccati. Plus est animam
imperitum duraturam verbo vite reficere quam
ventrem periturae carnis terrestri pane
saciare. Via domini ad cor dirigitur. dum eius
sermo libenter auditur. Non est minus verbum Gregorius
dei quam corpus Christi quia non minus reus erit
qui verbum dei negligenter audierit quam ille qui
corpus Christi sua negligentia in terram cadere
permiserit. Augustinus. Qui verbum dei negligenter
audit idem facit ac si corpus Christi super terram
proiceret. Basilius. Sicut ex temporalibus escis
alitur caro ita ex divinis eloquiis interior
nutritur homo. Sicut sol oriens effugat ca
liginem ita sanctorum doctrina a sensibus expellit
tenebras. In iudicio vel in oratione non potest me
reri quod a deo petit qui in predicatione noluit
audire quod iussit. Psalmista. Eloquium tuum vivificavit
me. Ambrosius. Super illud hoc est anime nutrimen
tum quo alitur et gubernatur nec quicquam est aliud
quod melius vivere faciat rationale animam quam

eloquium dei   Quid aliud sunt p
fidorū corda q̄ defunctorū sepulchra i quib9
nō habitat verba dei. Ambros9 Maius est
aīas in pctīs mortuas suscitare pdicando
q̄ corpꝰ mortui in t[er]ra absconditū viuū ex
trahere Gregor9 Si magne mercedis est a
morte eripe carnē q̄q[ue] moritura? quāti
est meriti a morte aīam p verbū dei liberare
in celesti pria sine fine victuram

De pdicatoribus greg9 lxi

Predicator debet luce doctrina ut sciat
dore q̄ sit vitandū q̄ ne faciendū.
et hoc cū habilitate sermonis. et caueat ne
ne curiosa sit magis q̄ vtilis sua doctrina.
ne scilicet laudari de sua pdicacōne ab
hoīb9 desideret. q[uia] tales adulterare vbū
dn̄i ab aplō dicunt[ur]. Ait eni[m] Non sim9
sicut plures adulterātes verbū dn̄i.
Ieronim9 Summope cauendū est. ne pdices
temetipm sed ihm xpm. si eni[m] ideo pre
dicas ut tu lauderis. ut sapiens videaris.
nō xpm sed teipm pdicas. Si aūt ideo
pdicas ut xp̄s laudet[ur] amet[ur] adoretur.
ipse te faciet laudabilē. et regni sui co
heredē. Ut supbia i te reprimas. me
mento h[oc] nō de tuo corde processisse sed de
di fonte pfluxisse Verus quisq[ue] pdica
tor nō io pdicare debet ut i h[oc] tpe mercedē
recipiat. Qui ideo pdicat ut h[ic] ul9 laudis
ul9 muneris mercedē recipiat. eterna

procul dubio se mercede privat. Gregorius. Cum
sacerdos non poterit agere bona que loquitur, necesse
ei sermo subtrahitur, ne loqui audeat quod non operatur.
Ysidorus. Bonum quod audientibus dicis, bonum quod di-
scentibus doces. Doctrina que a Christo apostolis data fuit,
tanto magis habundat. Quod ore proferes, prius
opere adimple, quod verbis doces, exemplis osten-
dere, si doces et facis tunc gloriosus eris.
In doctrina ab humana laude te tempera, sic instrue
alios, ut te custodias, sic doce, ut humilitatis
gratiam non amittas. Caue ne dum alios doce-
re eligis, ipse laudis appetitu demergaris.
Ita dic, ut intelligaris. Iuxta sensum audientis
erit sermo doctoris, in omni pre patiens esto tempore
ad instructionem, apte et constanter predica,
non erubesce loqui quod pro te defendere. Pro iusti-
cia nullum seculi premium queras, iusticiam pro
solacia et terna retribucione distribue. Qui enim
pecunia dona pro iusticia affectat, futuram gloriam
non speret. Gregorius. Qui lutum in manu
tenet, id est qui peccatum in opere habet, quo
sordes id est peccata aliorum lauabit. Mundus
debet esse, qui aliorum peccata vult corrigere. Crisostomus.
Si sacerdos vel prelatus bene docet et bene non
viuit, populum deum instruit quomodo debeat ipsum
iudicare et condempnare. In vanum laborat lingua
doctoris vel predicatoris, nisi manus operetur
gratia salvatoris. Gregorius. Ille apud deum
magis in amore eius est, qui ad eius amorem
plurimos trahit de predicatoris labore laude

Cum doces noli verborum obscuritate uti

querere quod est aliud quam rem magnam et preciosam vili precio vendere. de cogitacionibus et quid debeat cogitari

De cogitacionibus et quid debeat cogitari homo

In omnibus operibus tuis memorare novissima tua mortis certitudinem terrorem amaritudinem et horrorem iudicii valde tremendum discrimen et ardentis iehenne metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus paciaris Cogita peregrinacionis tue miseriam annos tuos in amaritudine anime tue recogita humane vite pericula et fragilitatem propriam considera et huiusmodi cogitacione si perseveraveris dico tibi parum senciens quod quicquid foris videtur esse molestum dum toto corde circa interiorem molestiam occuparis Sed non patietur dominus te sine consolacione esse quia ille est pater misericordiarum et deus tocius consolacionis et implebitur in te quod dicitur beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur Utinam saperes ac intelligeres ac novissima provideres Saperes que dei sunt intelligeres que mundi sunt provideres que inferni sunt. pro fructu deum diligeres superna appeteres que mundi sunt contempneres infernum horreres Basilius Semper cor tuum promissa celestia meditetur ut ipsa te ad viam virtutis et salutis perducant. Bernhardus Attende homo unde venis et erubesce ubi sis et ingemisce quo tendis et contremisce Ubi est cor tuum ibi est desiderium tuum quoniam illud sepius in cogitacione volvimus cuius amore

plus affci sumus In cogitacione sua cadit quisque vel
stat. si bona cogitas cogitacio sancta custodiat
te. Si mala: spiritus sanctus effugiet fictum. et au-
feret se a te. quoniam perversa cogitacio separat a deo.
et quam templum dei spelunca dyaboli. quem quem
deus deserit. dyabolus arripit. Spiritus sanctus
suggerit bona et dulcia. malignus spiritus mala
et amara. Vana et inmunda. et ideo quacumque
hora mala cogitacio cor tuum tangit. non con-
senciäs illi. nec permittas eam in corde tuo manere
sed illico repelle. Inicio cogitacionibus resiste. et
fugiet a te. Si bona vel cogitamus ante oculos dei
non volant varie cogitaciones nostre. et nulla
momenta temporis in animum transcendunt sine statu re-
tribucionis. Cogitacio prava delectacionem parit.
delectacio consensum. consensus actionem. actio
consuetudinem. consuetudo necessitatem. necessitas
mortem. ~~Sicut lupa a f~~ Sicut lupa a filiis suis
mutis positis lacerata perimitur. ita nos cogi-
taciones nostre quas intra nos nutrimus occidunt. Demonum
est malas cogitaciones suggerere. nostrum est illico il-
las expellere. nam in animo nostro causas latere. nostre at-
tinet voluntati et ipse deputatur culpe. Cogita-
cio tamen inmunda mentem non inquinat cum pulsat.
nisi cum hanc sibi per delectacionem subiugat. Quo-
ciens te sentis turpibus cogitacionibus pulsari.
et ad illicitam delectacionem affici. tociens pone
ante oculos quomodo Christus in cruce crucifixus est pro te. Intuere
quomodo a iudeis tractatur. quomodo velut peccator accusatur.
blasphematur. colophizatur. iudicatur. et

cōtēpnata, expoliata, et flagellata. Et ɔtume
lijs et ɔpprobrijs affectus, inter duos latrones
suspendit. Considera qualiter fuit cruci affixus,
sputis fedatus, ignominiose derisus, et illamatus,
spinis coronatus, clauis et lancea pforatus,
felle et aceto potatus. Ex omnibus membris eius
sanguis emanauit, et inclinato capite
voce magna emisit spiritum ita receptor ~~pro~~
tuus moritur pro te et nescio cuiusmodi sordi
da cogitacione sordidaris in mente. O homo at
tende quis te fecit, de quo fecit, qualem fecit,
ad quid fecit, deus est qui te fecit, ut eum timeas
de terra te fecit, ut non superbias, sed te re
cognoscas et humilior fias, ad ymaginem
suam fecit te in natura, ad similitudinem
suam te fecit in gracia ut eum diligas. Ad quid fecit
ut finem debitum ~~attendas~~ attendas, eterna
queras caduca spernas. Recole primordia, attende
media, memorare nouissima. Utinam saperet
~~et~~ eterna, et intelligeret preterita, et nouis
sima quatuor prouideret, scilicet mortem qua nichil
miserabilius, ~~in~~ iudicium quo nichil terribilius,
demones quibus nichil crudelius, infernum quo
nichil intollerabilius. Septem sunt de essencia
hominis que si recte consideraret numquam peccaret,
scilicet materia vilis, operacio flebilis, exitus flebilis,
status instabilis, mors inestabilis, dissolucio
miserabilis, dampnacio detestabilis. Ieronimus.
Omnis cogitacio quamtumcumque mala ulterius in munda humana
mente non polluit cui racio non consentit

De bona voluntate bu lxiii

Inter oia dei dona q ad salute hois spectare
videntur primu et pncipale donu bona
volutas ee cognoscit primu est quia bona vo
lutate oia bona inchoantur Pncipale est quia
bona volutate hoib9 utilius nichil dat Ex q
hō facit bonu ee nō pt nisi ex bona volutate
precedat Sn bona volutate omno nō potest
saluari cu bona volutate omno perire nō potest
Potestas dei volutas hois est quia igit velle
est hominis volutate ideo totu meritu i volutate
est Quantu vis tantu mereris quantu crescit
volutas tua tantu crescit meritu tuu Fac g
magna volutate si vis hre magnu meritu
Volutas bona nō est si nō operetur bonu qd pt
Gregorius Ante dei oculos nō est vacua manus
a munere si archa cordis plena est bona volu^te
ysidorus Nō est acceptabile opus deo qd vo
lutas nō exhibet prius requirit deus volutate
qm actionem Nec ergo nō poti facere inple
amus volutate Aug. Volutate reus est qui
vult facere qd nō licet facere Gregorius Nō intuetur
deus quantu quisqz male facere valeat sed quantu
velit et du dee est potestas foris si tn intrinsecus
hre pratem appetit quia omnipotens deus corda
pensat iam in eius oculis fecit qd facere affectauit.
Non est immunis a culpa q volute hz peccandi

De prava volutate lxiiii

Volutas prava deo displicet hoi multum
nocet Deo displicet quia domu sibi
aufert et dat dyabolo Sicut obediencia
facit hoiem seruum dei sic prava volu//

tas ~~feru~~ seruū dyaboli. Pria volūtas mul
tipliciť nocet hoī pmo deū aufert. Bernhꝰ
Non dabit in obedienti copiā sui tantꝰ obedi
encie amatorꝰ qui mori maluit q̄ nō obedire
Secdo dei bn̄ficia subthit. Gregoriꝰ Dignū
est ut a dei beneficijs sit quilibet expers cuius qui
eiꝰ iussionibꝰ nō vlt eē subiectꝰ. Tercio me
ritū euacuat. Bernhdꝰ Grande malū
ppa volūtas que facit ut bona tua tibi bona
nō sint. Quarto hoiem cōfundit Osee x Cō
fundetur isrl in volūtate sua. Ysaie Confū
detur omēs qui repugnant et Quinto morte
dignū eternā facit Deut Qui supbierit nolens
obedire sacrdotis imperio morietur. Bernhdꝰ
Quid odit deus aut q̄d punit pt volū te
ppriam. tolle ppā volūtatē et infernꝰ nō erit
Crisostomꝰ. Volūtas dei preuenit ut se sit se
quatur grā, q̄ nec grā sine volūtate aliqd
opatur, nec volūtas sine grā ptꝰ, nā et ter
ra nō germinat nisi pluuiā susceperit, nec
pluuia fructificat sine t'ra. Bone volū tas
sit suaue sicut aput deū q̄ admodū odoriferi
flores. Ide s' sn' Sicut peccatū opus sine
volūtate nō facit. ita iusticia ex ope non
cōsumatur nisi volūtas affuit. Fiat volūtas tua
q̄ factura est necessariū, offeramꝰ deo
cōmune q̄ p debito tenemur reddere. Ancelmꝰ
Volūtas bona ē q̄ dei volūtati subdita est qm
vult qd illud q̄ deꝰ vult. Bernhdꝰ Cesset vo
lūtas ppā et ifernꝰ nō erit. Inquit enim ignis ille
deseuiet ~~nisi~~ nisi in ~~pp~~ ppriā volūtatē

De oracionibus aug(ustinus) capitulum xlv

Oracionibus mundamur. lectionibus instruimur.
utrumque bonum est melius tamen est orare quam
legere. quia in lectione cognoscimus quid agere quid
cauere quo tendere debeamus. in oracione accipimus
que postulamus. O fratres si sutores faber vel reliqui
artifices mane vigilant et laborant ut possint
corpori necessaria acquirere. nonne multo magis ante
lucem debemus surgere ut peccatorum indulgenciam pos-
simus obtinere. Si mercatores vigilare solent
pro lucro pecunie. nos quare non vigilamus et labo-
ramus pro amore vite perpetue. Sepe homines se
ventis tempestatibus se committunt et navigant
ab oriente usque ad occidentem nulla pericula sus-
tinentes. famem. sitim. et frigus sustinentes et
pacientes. si hec omnia pacienter sufferunt
propter substanciam periturum. quare nos pigeat vigi-
lare et orare propter vitam eternam. Petite inquit dominus
et accipietis. querite et invenietis. pulsate
et aperietur vobis. Super hoc dicit aug(ustinus) hec
verba domini toto corde sunt pensanda. quia
regnum celorum non ociosis et vacantibus sed pete-
ntibus querentibus et pulsantibus dandum inveniendum
et aperiendum esse testatur. petenda est ergo ia-
nua celestis orando. querendo recte vivendo.
pulsando perseverando. Quid melius oracione que
deo est sacrificium. melos angelis. convivium sanctis.
unguentum contritis. hostibus obstaculum. temptatis
firmum fundamentum. Sicut leua manus

in orone quia leuauit deus nr̃ ꝑ nobis manus in cruce. Mira virtus pure orōnis que effusa in terra in celo operatur. Ysidorus. Orō cordis est nō labiorū. neqȝ enim verba deprecantis deus intēdit sed orantis cor aspicit. longe quippe a deo est eius animus qui in orone cogitacōibus sclī ē occupatus. ¶ Nichil proficiat orō illius cuius adhuc odiū manet in mente. Qui iactanter orat laudem appetendo humanā nō solū orō eius nō delet peccatū. sed ipsa uertitur in pctm̄ ¶ Nullus alio mō deus citius ad misericordiā flectitur. qȝ si animus deprecantis ad deū toto deuocōis affectu conuertitur. Sine intermissione orare debemus Nā sicut nullū est momentū quo homo nō fruatur dei pietate et misericordia. sic nullū debet esse momentū quo eū presentem nō habeat in memoria. Gregorius. Quociens quisqȝ impugnatur viciis. tociens in orone se subdat quia frequens orō viciorū impugnacōem extinguit Oracio humilis diuinū promeretur auxiliū. Multū valet deprecacio iusti assidua. Cesarius. Duobus modis orō impeditur ne impetrare quis valeat postulata. hoc est si aut mala adhuc cōmittit. aut si delinquenti debita sibi nō dimittit sepe multos deus nō exaudit ad voluntatē ut exaudiat ad salutē. Bernhardus. Qui habet laudē dei in ore et in corde suo in extremo apud deū gaudebit et aiam suā in celo mirificauit id est mirabiliter beatificauit Si orans a deo inuentus fueris claritate ipsius frueris. si tñ verus adorator extiteris Vñ dñs in ewā. ¶ Non omnis qui dicit m̄ dne dne nō intrabit in regnū celorū

Crisostomus. Si in filium dei credis illa ab eo pe-
te que expediunt accipe et illum decet dare.
De si petis carnalia quando illa libenter daret qui
spiritualia iubet te ut contempnas. Augustinus.
Firmissime credas et nullatenus dubites nul-
lum orantem dei beneficium obtinere si petat carnalia.
Orationis devote. magna est virtus et velut fide-
lis nuncius mandatum hominis peragit quo caro per-
venire nequit. Orationis utique iacula removet in
inimici. Oratio gladius est inimico anime per illam
enim nobis cuncta utilia a domino tribuuntur et noxia
queque pelluntur. Et nondum quod sicut carnalibus
escis alitur homo exterior sic devotis orationibus homo
interior pascitur et nutritur. Ferventes preces ad deum
dirigamus. pro nobis enim angeli de celo descen-
dunt ut protegant. rursum ad celestia conscen-
dunt ut pro nobis deum impetrant et ut desideria
nostra ad ipsum et ab ipso beneficia divina ad nos
portent et premium. Oratio iustum glorificat. pecca-
torem liberat. pauperes fovet. divitem temperat.
aufert metum. tollit tristiciam. In prosperis le-
ta est. in malis secura. hec est consolacio me-
rencium. sanitas egrotorum. hec inter ignes
exhibet refrigerium. et contra hostes presidium.
Oratio frequens dyaboli tela removet et ex-
supat. hec est prima contra temptacionum in-
cursum. Oratio frequens vincit et expellit in-
mundos spiritus. Sequitur de locucione

De locucione sive de peccato lingue capitulum lxvi.

Multum loqui stulticia est. qui in multiloquio
peccatum declinare non potest. Vis virtutes tuas
augere. peccare noli. Ex manifestado

potes amittere tacendo custodi. Lingua dicitur quia
lingit. lingit adulando. mordet detrahendo.
occidit mentiendo. ligat et ligari non potest.
labilis est et teneri non potest. sed labitur et fallitur.
labitur ut anguilla. penetrat ut sagitta.
Tollit amicos. multiplicat inimicos. movet
rixas. seminat discordias. vno ictu multos
perimit et inficit Qui custodit linguam suam
custodit animam suam. quia mors et vita in potestate
lingue sue est Quacumque arte verborum quis
iuret. deus qui conscientie testis est ita hoc accipit
sicut ille cui iurat intelligit Duplex reus est
qui et nomen dei in vanum assumit et proximum dolo
capit Quid inter se loquuntur homines numquam scire
desideres Omne genus mendacii summopere fuge
nec casu nec studio loquaris falsum quia os
quod mentitur occidit animam Vanus sermo vane
conscientie est index. mores hominis lingua pandit et
qualis sermo ostenditur talis animus approbatur.
quia ex habundantia cordis os loquitur Sermo
vanus non est absque iudicio. quia ab omni statu
rectitudinis deprimuntur qui per verba vana dilabuntur

De detractione rubrica lxviii

Detractor et libens auditor uterque dyabolum portat in lingua. detrahentes
et audientes pari reatu detinentur. Ve illi qui
suam penitus corrigere vitam et aliorum non desinit
detractare Si vis detrahere in tua te prima re-
prehendas nec aliorum [illegible] delecta sed propria cure
Numquam enim aliis detrahes si te bene inspexeris
De malo alieno os tuum non inquinetur quia grave
peccatum est detractio Qui seipsum inspicit non

grat quod in aliis reprehendat sed in seipso quod lugeat. Gregorius. Id circo dominus linguas detractorum in electos suos laxat ut si quid elacionis in eis surrexit lingua detractoris abradat. Cum peccatores conspicimus non eos facile iudicemus. sed magis defleamus quia in similibus aut lapsi sumus aut labi possumus. Quid potest nobis obesse si omnes derogent et sola nos consciencia defendat. Et quid prodest si omnes laudant cum consciencia nos accusat. Ambrosius. Tolerabiliores sunt qui bona mea deprimunt quam qui famam. Heinricus. De hic et detrahente audiens quod horum sit dampnabilius non facile dicam. Non enim est detractor si non est auditor.

De detractore quere supra. liii. De propria discussione vii lxix.

Beatus homo qui se potest cognoscere et despicere probare et improbare. Illa quod sibi displicet deo placet. et quod sibi vilis est deo carus est. Multe sunt sciencie hominum. sed nulla melior est ea qua cognoscit homo seipsum. Discerne te tuo iudicio non alieno. Nemo enim magis scire potest quis sis quam tu quia consciencia es tua. Quid enim prodest dum malus es si bonus predicaris. Unde catho. Plus aliis de te quam tu tibi credere noli. Leonardus. Ego ab hominibus argui et emendari paratus sum et illum meum amicum estimo cuius lingue beneficio anime mee maculas tergo. leva in circuitu oculos cordis et inde ubi nunc prostrata anima peccatrix misera et infelix leva oculos et inde qua prostrata es in statum in quo deo displices. angelis fetes. mundo viles et times. dyabolo places. Ysidorus

lxxiii

Displice tibi quia enim sibi vilis est apud deum
magnus est. qui sibi displicet. deo placet.
Esto igitur vilis in oculis tuis. ut sis mag
ante oculos dei nus in oculis dei. Tanto eris preciosior quantum
fueris ante oculos tuos despectior. Hugo.
Melior es si te ipsum cognoscis quam si te neg
lecto cursus syderum. vires herbarum
complexiones hominum. et celestium omnium et ter
restrium scienciam haberes. Bernhardus. Scio
neminem absque sui cognicione salvari. nam
de cognicione sui nascitur salutis humilitas ori
tur et timor domini. Quia sicut inicium sapiencie.
ita et salutis est magnus accessus ad deum.
est cognicio infirmitatis sue

De ope Gregorius lix

Sciatis qui scripturas legitis. ubi audit
in opere. fit plerumque bonum opus et in
occulto fit cum fit publice. Et rursum in publico
cum agitur occulte. Qui enim in publico bono
opere non suam sed superni patris gloriam querit
quod fecit abscondit. quia illum solum testem
habuit cui placere concupivit. Et qui in secreto
bono opere suo deprehendi ac laudari concupiscit
et nullus forte tamen vidit quod exhibuit et tamen
coram hominibus fecit. quia tot testes in bono
opere secum duxit quot humanas laudes in corde
requisivit. Non intuetur deus quantum male valeat
facere sed quantum velit et cum deest potestas foris
intrinsecus tamen habere potestatem appetit quia omni
potens deus corda pensat. iam in eius oculis
fecit quod cogitavit. Quamvis e mala non agit

nisi quisque bonis opibus studuit insudare
Positurus enim racionem dominus bene operantes remunerat
seruum vero a bono opere torpentem dampnabit.
Ysidorus. Deuocio actionem viuificat. Omnis
actio que sine deuocione est mortua est. Pen-
sat deus et coronat non tantum factum operis quam affectum
cordis. Sapiens bonorum operum gloriosus
est fructus. Basilius. Cuiuscumque operis inchoaveris
facere, primo inuoca deum nec desinas gracias
agere cum perfeceris illud. Beda. Nichil te iuua-
bit quod non feceris. Unusquisque tamen opera sua iuuabit
aut opera sua pressura. Augustinus de angelis.
Unusquisque tamen angelum dei habet qui obseruat
singula que agit. Et si bene agit gaudium sancto
angelo sibi adherenti gignit. Si vero mala
exercet opera angelum a se repellit et malig-
num sibi coniungit. Deus portatur in corde per medi-
tacionem et affeccionem, in ore per confessionem
et predicacionem, in opere per castigacionem et bonam
operacionem. De hoc. Augustinus. Qui portat deum in cor-
de ore et opere utique remunerabit eum supra
meritum, supra spacium, supra desideratum et
cogitatum. Si peruersa est cogitacio, prauum est
quod agis, eciam si rectum videatur. Sicut omnia medi-
camenta nichil valent ad sanandum vulnus quamdiu
ferrum infixum fuerit nisi ipsum extrahatur, ita omnia
beneficia ad vitam non prosunt nisi peccatum relinquatur.
Gregorius. Tunc veraciter id quod agit homo bonum
est, cum ei concupiscit placere a quo est. Ysidorus

Tunc placet deo nostra conuersacio · quoniam bonum quod in
choamus perseueranti fine complemus Sit ad ec
clesias humilis et deuotus ingressus · sit in eis
quieta conuersacio deo grata · inspicientibus
placida · que considerantes non solum instruat sed
et reficiat Ubi peccatum est venia postulan
da · ibi non detur peccandi occasio · Ysidorus
Uitam bonam quam cepisti non deseras Tunc ~~enim~~
erit opus perfectum si usque in finem durauerit
salus penitentibus promittitur · perseuerantibus
datur: Bernhardus Fugienda est ociositas que
mater est nugarum et nouerca uirtutum

De temptacione capitulum lix

Ubi non est temptacio · ibi non est pugna ·
ubi pugna non est ibi non est victoria ·
et ubi non est victoria ibi non est corona ·
Iacobus Beatus vir qui suffert temptacionem
quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite
Temptacio ut dicit augustinus est mala (materia) extende
re virtutis · illud vicium cui non consentitur non
est peccatum sed (materia) mala extende virtutis Peri
culosissima temptacio est nulla temptacione probari
Eximde multa mala proueniunt scilicet cordis
elacio · temptatorum incompassio · contemptus aliorum
ignorancia agendorum et cetera · temptaris quod te nescias
ut a te ipso inicias Nota homo distemperatur
in praua cogitacione · infirmatur in delectacione ·
moritur in consensu · effertur in operacione · tumulatur
in confessione consuetudinis. Gregorius Temptacio cui
resistitur peccatum non est · dyabolus periculum decepcionis
inserit ubi semitas suas cognoscit · illa ponit

an faciē hois ad que incidit mortem eius facilius
declinat Superbos mundos ducit et seducit
dyabolus auaros mundus luxuriosos et gulosos
corpus. Bernhardus. Dyabolus non dormit non
quiescit non comedit non bibit. cum nullum aliud
est studium quam animas nostras perdere. Gregorius
Nichil se fecisse estimat cum animas ad in morte
etiam non sauciat. Hugo Si amor dei te a
peccato tenere non potest. saltem te teneat et terreat
timor iudicii laquei mortis dolores inferni
vermis corrodens sulfur ardens et fetens.
flamma tartarea et omnia mala Et illud
quotiens resistis. totiens coronaberis. Ieronimus.
Nunquam cessat dyabolus pugnare contra iustum
Aut enim commouet dolorem corporis. aut cupiditatem
mentis aut instigat ad luxuriam aut ad detractionem
vel ad superbiam. Et si contra hec viriliter ora
homo pugnauit et hoc totum humiliter tulerit
sine dubio mercedem in celis recipiet. et sic dulcia
gustabit in celis quia amara fortiter superauit
in terris Bernhardus Creatam potestatem licet dyabolus
perdere Mundum quia tres homo hostes scilicet
mundum carnem et demones Mundus suadet nobis
placationes diuicias et honores potentibus scilicet
resistere. vanitatibus insistere Caro suadet sua
uia scilicet splendide comedere. molliter dormire
opera vitare. ocia sectari voluptates carnis
implere Demones suadent superbiam inuidiam
iram. impacientiam. et maliciam Et contra dei bonitas
suadet nobis omne bonum per scripturas. per inspira
tiones. occultas et per suadet nobis pacem pacientie

iustitiam, et munditiam, et discretionem, nec omni
spiritui credamus nec in hiis tribus hostibus obedi-
amus. Bernhardus. Vocat nos deus dyabolus mundus
et caro. Deus dicit Venite ad me et ego vos
reficiam. Dyabolus dicit Venite et ego vos de-
cipiam. Mundus Venite et ego vos inficiam. Caro
dicit Venite et ego vos interficiam. Quantumcumque
seviat temptacio vel tribulacio non te reputes
derelictum. sed memineris illud scriptum cum ipso sum
in tribulacione. Ergo domine da mihi semper tribulacionem
ut semper meritum sit. De contritione augustinus lxx.

Contritio est sanitas et illuminacio anime,
remissio peccatorum, spiritum sanctum ad se reducit,
ipsum in se habitare facit. Penitens
semper doleat, et de dolore gaudeat, et non sit
satis quod doleat. sed ex fide doleat, et non semper
doluisse doleat. Si peccata fuerint in homine, opor-
tet eum de omnibus penitere. Penitens consideret
qualitatem criminis in loco, in tempore, in perseverancia,
in varietate persone et quali hoc fecit temptacione,
et ipsius vicii multiplici exercitacione. Quacumque
hora quis conversus fuit peccator et gemuerit salvus erit,
quoniam cor contritum et humiliatum deus non despiciet.
Tardius siquidem videtur deo peccatori veniam dedisse
quam illi accepisse. Sic enim festinat misericors
deus absolvere reum a tormento consciencie sue quasi plus
cruciet misericordem conpassio miseri, quam ipsum
miserum passio sua. Qui enim vere penitet, qui
veraciter dolet, absque dubio et absque mora
indulgenciam accipiet, et graciam recipiet. Et
quanto quis frequencius quanto vehemencius de suo

d' confessione cap. lxxii

peccati in tanto dolore efficiatur, tanto citior de
indulgentia efficiatur. Inde est quod animam peni-
tentie lacrimis afflictam tanto frequentius tanto libentius
consolatur spiritus sanctus paraclitus. Da michi
domine in hoc exilio panem dolorum et lacrimarum
quod esurio super omnem copiam deliciarum. Nota
in compendio theologice libro sexto titulo de con-
tricione sic legitur. Dicendum quod beati et dam-
nati et qui sunt in purgatorio non habent contri-
cionem, huius hec est racio quia in contricione
proprie sumpta tria sunt scilicet gratia dolor et effectus
merendi satisfacientis. In beatis autem non est dolor,
In dampnatis non est gratia, et hii sunt qui in purga-
torio non merentur gratiam. Quanta debet esse contricio
dominus ostendit in quatuor que fecit in lazaro. Primo
turbavit se. Secundo infremuit spiritu. Tercio la-
crimatus est. Quarto clamavit veni foras,
O homo hic quatuor diebus mortuus fuit, tu forte
multis annis mortuus fuisti, ut ergo de sepulchro
peccatorum prodeas in quo diu putridus et fetidus
iacuisti, et ut de abisso infernorum recedas in quo
sedem posuisti. Turbare in vero dolore per contricio-
nem quia contra tot quod turpia commisisti. Infreme
in gemitu et timore propter infernum afflictionem quam
demeruisti, lacrimare in flebili merore propter
mandatorum prevaricationem quia deum et regnum
eius amisisti. Clama per culpe confessionem et
puram oracionem ut a deo habeas ~~amissi~~ remis-
sionem quod totiens offendisti. Veni foras per peni-
tencie satisfactionem ut ab eo obtineas salva-
cionem a qua te eiecisti. Dole fle geme et

luge p omnib9 q stulte et male pegisti qbus te
terrã deo mortuũ et scandalũ fecisti Sic qz reci
pies absolutionẽ et gr̃e recupatione dei mi
seratione a qua recessisti Quia suauis dñs vni
uersis ad se conuersis et miserationes ei9 sup
oĩa opa ei9 Ezechiel Quacũqz hora igemu
erit pctõr oim iniqtatũ suaz nõ recordabor
amplius. Cassiodor9 Dñs nescit misericordiã
differre dũ copuncto corde sibi aliqs senserit
supplicare. Augustinus de libro penitẽcie Quãdo
dñs aliqm sanauit. qm nõ oĩno liberauit.
totũ eni hoiem sanauit quia corp9 ab infir
mitate. et aĩam ab oĩ cõtagione liberauit
indicans penitẽtem pete et dole de oĩ crimẽ
Basilius. Quatuor sũt affectiones qbus
mens iusti salub tedio cõpungit scilicet
memoria pctõrũ facinorũ qbus deũ offendẽs
celũ pdidit. infernũ meruit. et se cũ de
monib9 obligauit. cõsideracio peregrinacõis
sue. in miseria hui9 vite. recordacio pene
future q est incõpabilis intollabilis et
interminabilis. desideriũ superne prie qualit
ad hãc quãtocius valeat puenire q est ieffabil
delectabilis et tota desiderabilis

Nota casus epales xxvi.

Homicidiũ sacrilegiũ incendiũ pctm̃
contra naturã seu sodomiticũ que fiũt
quatuor modis que p°mo de lux
uria Concubitus psonarũ quetu aliqui i sacris
ordinib9. Incestus que fit cũ cõsanguinea

vel affini vel cum ea que votum castitatis fecit / Iniectiones manuum in parentes / Oppressiones puerorum / negligentie parentum in igne vel in aqua natos amittentium / veneficia plurima solempnia que saluerit fiunt supra crucem. Fidei fractiones. votorum fractiones. Simonia / adulteria / manifesta heresis / apostasie. maleficia eorum qui maleficiunt coniuges ne possint coire vel qui procurant sterilitatem mulierum vel aborsum / Crimen falsi in litteris / sigillo vel moneta

De lacrimarum effusione Rubrica lxxiiii.

Bonis lacrimis indigemus quia quo fine terminandi simus ignoramus. Flere ergo debent peccatores propter culpe commissionem qua deum offenderunt / nam deo honorem / sibi premium / proximo adiutorium abstulerunt / merito ergo isti flebunt. Iereme. Deduc quasi torrentem lacrimas per diem / et noctem non dies requiem tibi neque taceat pupilla oculi tui / consurge lauda in nocte in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum domini. Bernh. Magnam prorsus miseriam magna misericordia diluit et abstergit et hoc festinanter quia sine ullo intervallo coniunguntur lacrime peccatoris et indulgencie salvatoris. Item propter patrie amissionem sed multi hanc non flent. Augustinus. Amittis pecuniam et doles. amittis villam et fles. amittis deum et patriam et neque fles neque doles. Item propter miserie perpetue obligacionem ad quam flagiciis se vendiderunt. Petrus ravenensis. O quanta vis lacrimarum / culpam abluunt / ieheennam extinguunt / divinam sentenciam flectunt / graciam restituunt / et ad

gloriã nos pducũt. Itẽ flere debet iusti propt dei
timore. Ecce . Nescit homo utrũ amore vl odio
dignus sit et nescit utrũ opa eius placeant deo. Iob
Verebar oĩa opa mea sciens q nõ pcis delinquerem Ideo
btũs homo q semp est pauidus. Propt pric dilacõe
ps. heu michi quia incolatus meus prolongatus est
Glosa Et si minimus breue est tempus. desiderio min
longũ videtur. Itẽ nota de lacrimis bernhardus lacrime
penitenciũ vinũ sũt angelorũ quod illis odor vite
sapor grẽ sit indulgẽcie gustus reconsiliacõis io
cunditas. sanitas redeuntis innocencie. suauitas se
renate consciẽ O humilis lacrima tua est potencia
tuũ est regnũ tribunal iudicis nõ vereris cõminus
tuorũ accusatoribus silenciũ imponis. quis sentẽ
ciã ab ore iudicis rapis nõ est q te asscendere vete
si sola intras inugs sola ac vacua reuerteris Quid
plura. plus cruciaс dyabolũ q pena infnalis
vincis tremabilẽ. ligas oĩpotentẽ. filiũ vir
ginis inclinas plus purgat vna sola lacrima
de puro corde elapsa in pñti sclo q decẽ anni in
purgatorio Quo deũ leuit lacrima cogit. Aug
Acriores dolores demonibus nõ ifertis quam q cũ pctã
nrã cõfitendo et penitẽdo plangimus. Ieronimus
lacrime nãliter sũt humide ut sordes pccõrũ ablu
ant. et aĩa munda efficiatur salse sũt. ut carnis
luxuriam restringant. ne corpus et aĩa corrupãt
calide sunt ut ad claritatẽ pducũt quia deus victa
Ieronimus Sathanas tollabiliꝰ sustinet flã
mã sua q lacrimã uirãm acrius enim cõtriti cordis
lacrima q pena ifernalis icendij torquetur. Cri
sostomus Si oĩs lapides. ligna arbores
bestie. pisces. et volucres. et ut singula co

ut torporẽ accidie expellant. ut deo sint clarẽ

ductu. si totus mundus leuaret uocem ad lamentandum
peccatum propter quod dampnati ab illis delicijs ceciderunt et se
eternis supplicijs inmerserunt nichil dignum lamen-
tabitur. Augustinus Mirum est quod eternum dampnandis
ulla non fuerit estimatio in solacium. sed magis mirandum
quod eternum salvandis omnes lapides non inficiunt
in offendiculum. Ex hoc patet quantum plorandum
sit miseris pro obligatione miserie. quantum flendum
sit iustis pro dilacione glorie. Ysidorus Age pe-
nitenciam dum potes, dum mors moratur. ora deum quod
male gessisti lacrimis abluens ploratu scelera
diluam valent. Nichil prosunt lamenta si replicantur
peccata. nichil valet veniam de malis actibus postu-
lare et mala denuo iterare. Nec rursus facias quod
iterum plangas. Basilius Ubi fuerint lacrime
ibi spiritualis ignis accenditur qui cor illuminat et vicia
queque consumit. Augustinus Christus mortuum non flebat
quem suscitare poterat. sed mortem quam sibi homo peccando
comparat. Ysidorus Duplicem fletum debet habere omnis penitens
quia quod oportuit non fecit et quia fecit quod agere
non debuit. Augustinus Qui peccatum peccato addit
quasi funem nectit unde ligatur et ad infimum tra-
hatur. Item struem lignorum colligit in quo perpetuo
comburatur. Cassiodorus Gemitus inito fideles ap-
petunt quia dolentes consolantur. penitentes emundant.
dyabolum fugant. christum consiliant. Innocencius
Sciat se dure culpabilem qui carnalem amici sui
mortem deplorat et spiritualem anime sue mortem non
flet. Augustinus Deus inter plurima flagella petrum
lacrimantem oculis misericordie respexit, quasi
diceret plus doleo de tuo peccato quam de meo

tormento O felices lac̃ime penitenciũ quas deus manibus suis absterget O q̄nta uis est in lac̃imis q̄ tociq̄ p̃cti abluũt culpã ꝯ extinguũt iehennã ꝯ diuinã flectũt sententiã ꝯ aqua lac̃imarũ balneũ est animarũ. ut sponse celestis regis fiant ꝯ Ideo dicit. Ieremias Laua scilicet p lac̃imas a malicia cor tuũ ut saluus fias ꝯ lac̃ime delent lr̃as mortis quas q̄ peccat dyabolus scribit manu p̃pria ĩ libro ꝯsciẽ ꝯ lac̃ime dyabolũ submergũt. aqua eñi lac̃imarũ est eñi quasi mare rubrũ in quo pharao infernalis cũ exercitu viciorũ submergitur. Ps. Contribulasti capita draconũ ĩ aquis. Bernhardus O felices lac̃ime q̄bus peccatorũ incendia extinguuntur et viciorũ macule abluuntur ꝯ Gregorius Illũ q̄ ꝯspicis delicta deflẽ. ĩ ꝯspectu dei. nõ dubites misericordiã ꝯsequi ꝯ quia nullum peccatorẽ ad se reuersũ p̃r despicit. qui p̃ita recordari vẽ dimittere vẽlit. Augustinus Aqua lac̃imarũ balneũ est quo abluũt̃ anime ut fiãt celestis regis sponse

De confessione aug. cxxx.

Magne uirtutis est ꝯfessio ꝯ aĩam saluat ꝯ vicia dissipat ꝯ uirtutes restaurat ꝯ demones expurgat. misericordiam deo reconciliat et q̄cq̄ in hoĩe viciatũ est euacuat. Confessio ostiũ inferni claudit q̄ dyaboli exire nequiunt ad rapiendũ peccatorẽ. porta aperit paradisi. quã omnibus scĩ aperire nõ p̃nt. ipsa ecia os obstruit sacerdotis O breue verbũ peccaui q̄ portas aperit paradisi ꝯ dauid dixit peccaui. et nathã p̃pha a dño missus statim intulit. dimissũ est tibi peccatum tuũ. Aude ergo dicẽ peccaui nõ te tedeat nõ te pudeat nõ te retrahat pudor hoĩs nõ timor

dyaboli nō desparando de pctīs enormibꝰ Ipm
iudā nō tm̄ scelꝰ qđ cōmisit quātū desꝑ desꝑacō
venie cōdempnauit Omnis spes venie et misericor-
die est ī vera cōfessione Nulla est tā grauis
culpa. que nō habet veniā ꝑ cōfessionē Quanto
quis plurib' in spe venie cōfitet' turpitudine
crimīs. tāto facilius cōsequit' grām repromissiōis
Cū iustꝰ ī culpa cadit. et eā citiꝰ corrigere
negligit. corā eo offendiculū deus ponit. cū ꝗ
iusto iudicio ī aliā culpā cade' ꝑmittit. Ysidorꝰ
Dū ī cōfessione lauant'. cōsciā mūdat'. amari-
tudo tollit'. pctīm fugat'. trāquillitas redit. spes
reuiuiscit. animꝰ hylarescit. post baptismum
aliud nullm̄ nob' cōstitutū est remediū quā con-
fessionis refugiū. Nō erubescas deo cōfiteri
cui nō potes abscondi Ipē eīn nouit abscondita
cordiū cui oīa nuda et apta sūt. Añ cuiꝰ cōspcm
omīa nrā pctā sūt scripta. Ideo qđ tibi scripsit trans-
gressio hoc delet cōfessio. Nō te pudeat dice'
qđ nō puduit face' Et si forte pudor est tibi uni
soli et priori pctā tua expone'. qđ futurꝰ es in
die iudicij ubi omnibꝰ exposita tua apparebit cō-
sciā. Si cogeris corā multitudine nudꝰ corpe
transire posses nō erubescere. Cur ergo minus
cōfundereis qñ ī multa cogitacione ī mente sor-
didaris. Cur magis vereris vultꝰ hoīm qđ dei
et angelorū. Talis cōfusio sepat a deo.
Ambrosius Confessio a morte liberat. padisū
apit. spem salutis tribuit. Nō meret' iustificari
q' pctā sua nō vult cōfiteri. Sapiens Diuces
et sanꝰ cōfiteberis et laudabis deū et glori-

ficabeis in misericordiis illius. Gregorius Quan
tumcumque vas conscientie sordidatum fuit, si per confessionem
et correctionem purgatum fuit, tamen placet deo
quantum placuit ante peccatum. Illius autem confessio magis
habet meritum, quod a veritate non separat membra pudo
ris. Augustinus Tunc dictum est quod mala eius, nam
si corrigi per confessionem velles, ut deus te re
formaret in melius, cum tibi peccatum invenires. Er
go quod eris si non confessus lateas, inconfessus damp
naberis. Ne timeas confiteri, ideo quod per confessionem
scias minus scio quam id quod nescio. Ad hoc deus exigit
confessionem ut liberet humilem, ad hoc dampnat non
confitentem ut puniat superbum. Ergo tristis esto
antequam confitearis, confessus exulta quia iam sana
tus es. Initium bonorum est confessio malorum. Non
est necesse quod vivo sacerdoti semel confessi sumus
si non iteramus et secundo confiteamur, sed lingua
cordis non carnis apud deum verum iudicem illud id
debemus iugiter confiteri. Isidorus Qui peccata
sua presbiteris occultatum et per seipsos confessi
non fuerint, deum quem habent testem ipsum habebunt
iudicem et ultorem. Ex eo unusquisque iustus esse
incipit ex quo sui accusator extiterit. Con
fessio iustificat, confessio peccati veniam donat, omnis
spes in confessione consistit. In confessione locus
misericordie est. Augustinus Confessio omnium malorum
initium est omnium bonorum, et confessio est sanctitatis
initium. Dominus dat veniam confitenti, sed non dat
terminum differenti. Bernhardus Quantum displicet
deo impudentia peccatoris, tantum placet ei erubes
centia confitentis. Crisostomus Ne peccator non

pudeat cōfiteri. quia pfect9 timor soluit pudo
rē. Q' timet iudiciū dei. pctā nō erubescat cō
fiteri. Ideo iubemur cōfiteri pctā. ut erubescētiā
patiamur pro pena. Sine cōfessione sperare
veniā nō licet. Nota si fenestra apit' sol in
trat et domū illūiat. sic qn cor deo p apitur
p cōfessionē mox grā dei ītrat et illud illūiat.
Crisosto9 Confessio cor emūdat. sens9 illūiat.
aīam sāificat. et ad susceptōem xpi prepat.
Cōfessio debet esse festina propt' quatuor p°
propt' hore mortis incertitudinē. Exemplū in
diuite cui dcm̄ est. stulte hac nocte repetent
aīam tuā a te. scilicet dyaboli. luce xij. Scdo
propt' pctōrū augmētacionē. Gregor9 Pctm̄
qd p penitenciā nō diluit'. mox suo pondere
ad aliud trahit. Tercio propt' piculosam
a deo elongacionē. ps. Qui elongāt a te
peribūt. Quarto propt' diuinā īdignacionē. Qui
eīn nō audit deū clamātē p se. Conuertimini
ad me et salui eritis. clamabit ipe et non
exaudiet'. Sicut clamauit diues ī inferno
et nō est exaudit9. Ysidor9 Certissime crede.
nllō mō hesites. nullatenus de dei misericordia
desperes. omnes spes et ōia fiducia ī cōfessione
cōsistit. Nō despēs salte. si cōfitēdo ad meliora
conūteris. Qui eīn veniā de pctō despat. plus
se de despacione q̄ de cōmisso scelē dāpnat.
Despacio auget pctm̄ pevor ē oī pctō. Aug9
Si te accusās deus excusat. si apis deus opit. Si
agnoscis deus ignoscit. sc̄a de penitencia dis 1 lxxv

Penitencia medicamentum est vulneris
spes salutis per quam peccatores salvantur
per quam deus ad misericordiam inclinatur
que non tempore pensatur sed profunditate
luctus et lacrimarum. Ciprianus. O penitencia
quid novi de te referam omnia ligata tu solvis
omnia soluta tu reseras omnia adversa tu mitigas
omnia contrita tu sanas omnia desperata tu animas.
Penitencia respuit avariciam. horret luxuriam
fugat furorem. firmat amorem calcat
superbiam continet linguam. componit mores
odit maliciam. excludit invidiam. Ysidorus.
Quanto in penitencia affligimur tanto in futuro
gaudebimus. Si hic flagella attendimus purgati
in iudicio invenientur. Bernhardus. Quantum displicet
deo impudencia peccatoris tantum placet
ei erubescencia penitentis. Quisquis perfecte sensit
onus peccati anime quam lesionis. parum sensiet
aut ex toto non sensiet corporis penam. nec imputabit
laborem quo peccata novit deleri preterita et
futura caveri. Vera penitencia est peccata preterita
plangere. et plangenda iterum non committere.
Inanis est penitencia quam sequens inquinat culpa.
Gregorius. O felix penitencie lavacrum quod totiens
valet ad purgandum. quociens purgacione
indiget cor humanum. Promittit deus veniam
penitenti. sed non promittit tempus differenti. Qui
penitenciam non egit in presenti. illi peccatorum venia
negabitur in futuro. Erubescimus modo parvo tempore
penitenciam agere et non timemus sine ullo tempore

eterna supplicia sustinere. Augustinus Veniet
dies ille novissimus. veniet dies iudicii quando
peccatoribus penitentiam non licebit agere. nec bonis
operibus se poterunt ab eterna morte redimere. quia
hac animadversione percutitur peccator ut mori-
ens obliviscatur sui qui dum viveret oblitus est dei.
Gregorius Satis longe est a fide qui ad agen-
dam penitentiam tempore senectutis expectat. et
metuendum est ne dum sperat misericordiam incidat
in iudicium. Ruffus In die iudicii veniam invenire
quomodo aptum tempus venie perdit. et tunc ianua lugen-
tibus clauditur. quomodo penitentibus aperitur. Augustinus
Penitens semper doleat. et de dolore gaudeat.
et non se semper doluisse doleat. Ruffus debet
deserere complere de culpa. qui semper vult gaudere de
venia. Beda. Publica nova publica in-
diget penitentia. Unde magdalena que habuit
in se oblectamenta tot de se invenit holocausta.
convertit ad numerum virtutum numerum criminum. ut ser-
viret deo in penitentia. quia per se deum contempserat
in culpa. Unde dicit lex Qui publice peccat.
publice peniteat. Augustinus O homo si de-
sideras regnum dei possidere. mala que fecisti dum
potes emenda. dum tempus habes ad deum misericordie
clama. festina. dum potes remedium tibi eternum
acquirere. priusquam te dies mortis preveniat. prius-
quam te infernus absorbeat. ubi nullus ad confessionem
vel ad penitentiam recursus. ubi nulla vox nisi gemitus
et ploratus. nulla requies nisi ignis. Vera
penitentia in omni opere sancto solicitate ampliatur.

nō habet vanas fabulas nec risus in actibus
prioribus machinatur celestia desiderat terrena nō
curat. de fine suo cogitat. iudicium formidat
et qualiter corā deo digne appareat cotidie medi-
tatur In cibo et potu moderata in labore et
lectione assidua in caritate et castitate perpetua
in vigiliis verissima. In iuramento cōtinens. benig-
na est et paciens. nec ira nec invidia superatur
Cavet iactanciam humilitatem amat contumeliam
nō rependit. odit avariciam. fugit vanam
gloriam. superbiam detestatur. Penitencia eciam optima
et perfecta que omnes defectus renouat ad perfectum et omnia
perdita restituit Penitencia dolores corporis
sanat. sanitatem auget et conseruat vicia
fugat. virtutes ornat. mentem munit et ro-
borat. Nemo iusti nō amittit quod per penitē-
ciam resurgit Penitencia nō agitur nisi res
aliena restituatur. Ieronimus Qui tempus
penitencie datum negligit frustra ante tri-
bunal christi preces fundit Omne peccatum quod nō
statim per penitenciam diluitur suo pondere ad aliud
trahit. Crisostomus Sicut priora presenciam ma-
la mortua fuerint et irrita facta ita ipsa
eadem per penitenciam et alia bona reviviscunt
Augustinus Fac pro i-cupacione aiē. quod quasi fa-
ctes pro vita corporis in morte Penitencia volun-
tarie suscepta maxima delet peccata. ideo cum
hylaritate est facienda. quia per penitenciam pur-
gatur culpa. condonatur pena. vitatur iehenna
acquiritur gloria Non est quoddam in criminibus quod nō pe-
nitencia deleatur Penitencia vera nō potest

esse sera. Bernhardus Si vis verus esse peni-
tens cessa a peccato et noli amplius peccare
Crisostomus. Penitentia cor emundat. sensus illuminat
animam sanctificat et ad susceptionem christi preparat
Bernhardus. O homo cur non dulce est tibi
penitentiam facere in hoc seculo. Dico tibi vere quod
gravius est esse in purgatorio quam diu possit
oculus claudi et aperiri quam illa pena quam sus-
tinuit laurencius in craticula. Ysidorus Nulla
tam gravis culpa. que non habet veniam per
penitentiam Quamvis peccatoris sis quamvis nefandis
criminibus oppressus sordeas. Facile tamen venie penitentem
divina clemencia subvenit. Per penitentiam indul-
gencia datur per penitentiam delicta omnia abstergunt(ur)
Augustinus Aut feceris unguem leve cum domino aut molam
asinariam cum dyabolo Augustinus Penitencia
calcat superbiam conculcat invidiam. respuit
avariciam horret luxuriam. odit omnem maliciam

De ieiunio et abstinencia. lxxvi.

Omnino necessaria est abstinencia a pec-
cato quia sine ea non valet abstinen-
cia a cibo et a potu. Leoninus Tunc preclara
et grata est apud deum abstinencia corporis. cum
animus ieiunet a viciis. Parum enim prodest at-
tenuari corpus abstinencia cum animus intumes-
cit superbia. vel tabescit cor invidia vel putres-
cit corpus luxuria. Ysidorus Qui a cibis ab-
stinent et mala agunt. demones imitantur
quibus esca semper abest et nequicia semper adest
Parum abstinentes sunt qui a peccato mortali non ab-
stinent in quo oculo fidei mortem anime comprehendunt

Cū bruta aīalia ab esca illa abstinēa videt̄
ex qua capcionem suā sequi attendūt. Greg9.
Cum se ab alim̄ alimētis abstinēt. ꝯsectādo
iusticiā a culpa ieiunēt. Cesari9. Talia sine
caritate sūt ieiunia. q̄lis sine oleo lucerna Illi9
sp̄mit ieiuniū. q̄ ad vesperū reficit īmīna
plenitudīe ciborū Ille bene abstinet a cibis ꝯ
q̄ a malicie actib9 et a mūdi ieiunat ambicio
nib9. Bernhard9 Si gula sola peccauit. sola
ieiunet et sufficiat Si vero peccauerūt et cetera
mēbra. q̄re nō ieiunēt et ipa i Ieiunet ergo
ocul9 q̄ depdat9 est aīam Ieiunēt aures et
lingua Ieiunēt man9 ne macula faciant
opa Ieiuniū nō solū est absolucio pccōrū sed
extirpacio viciorū futurorū. nō solū opti
net veniā sed meret graciā

De virtute elemosine aug9 lxxviii

Elemosina est res sancta auget p̄mia
diluit pccā. liberat a penas amēdat
merita. separat a demonib9. iungit an
gelis et q̄si mur9 i expugnabilis circa aīaz
datoris deq dicit tibi Da michi de eo q̄ dedi
tibi. et q̄d habuisti. habebis i remuneratorē De
paupi dat ꝯ nō dāpnū. sed mutuū dr̄. quia cū
multiplici fenore reddit ꝯ quia q̄ hic dat. in
celo centenario fructu recolligit ꝯ Nō auferas
vim q̄d tribuas alij. quoniam nichil pdest si alterū
inde reficias vnde aliū inanē facis Talis ele
mosina pccā nō purgat. sed aplicat Nā cū
tristicia elemosinā porrigit. fructū i remuneracōis
amittit Item Diū terrena seruando amittimus
lar. gie̅ᵉdo seruam9 Si vis esse bon9 mer

cator et mītarū terrū cōparator, ea q̄ optime
nō potes. et recipies ea que amittere nō potes.
Elemosina ē uirtutū scala, ue dilectionis dei
ostensio. peccatorū remissio. pene alleuiacio,
et ad regna celorū festina preparacio. Bernhardus
O homo si ieiunas in hoc a dyabolo nō differs
quia nūquā comedit. si vigilas ab eo nō differe
pas quia nūquā dormit. si cōtines eis ipse nūquā
coiuit. In hoc uero dyabolū supas si elemosinis
opam prestas. Beda Si iustitia manus suas
orās ad deū expandit. q̄ proposse suo ad sub
ueniendū paupi eas nō extendit. Salomon.
Qui obturat aures suas ad clamore pauperis
clamabit ipse et nō exaudietur. Ambrosius. Elemo
sinas dare nō est amittere, sed seminare. Tria
sunt genera elemosinarū. Vna corporalis scilicet
egenti dare q̄ potes. Alia spūalis dimittere
ei a quo lesus es de hiis. Gregorius dicit. Due sunt
ale quibus uolatur in celū. dare egenti. dimittere
delinquenti. tercia caritate corrigere. Augustinus.
Qui dat ut careat tedio rogantis, nō ut re
ficiat ventrē esurientis. et rē pdit et meritū,
Bernhardus Qui dat peccatori nō quia peccator est.
sed quia xpianus nō peccatorē. sed iustū nutrit.
Gregorius. Judiciū sine misericordia fiet ei
q̄ nō miseretur paupi. Bernhardus Si panē dederis
tristibus. et panē et meritū pdis. qm̄ in pnti amit
tis q̄ tribuis et in futuro mercedē carebis. Augustinus.
Vis optimus mercator ee da q̄ nō potes retinere,
ut cōsequaris q̄ nō potes amittere, da modicū
ut cōsequaris centuplū, da rē tempale. ut recipias
hereditatē eternā Tobias xii Bona est oracio

cū ieiunio et elemosina magis valet quā
thezaurū auri condere. Beda. Iudeum diues est
qui transitoria contempnens pauperibus distribuit cuius
est expectacio diuiciis. eius enim anima sustentatur et
pascitur apud deum. Ysidorus Nam pauperibus
cū affectu et hylaritate tribue. Prebe elemosinam
sine murmure. Tale erit opus tuū qualis est
intencio tua. Quod enim cū affectu bono dispensat
hoc accipit deus. qui cū tedio dat perdit mercedem.
Bonū quod facis misericordie causa nō iac
tancie facito. Nichil studeas dare propter
laudem vel famam. sed propter vitam eternam. Si
enim hic laus queritur. illic remuneracio amit
titur. Futura merces promittitur sanctis nō presens
in celo nō in terra merces promittitur sanctis. Tobias
Si multum tibi fuerit habundanter tribue. si autem exi
guum illud libenter impertiri stude. Origenes
Sicut serpentes extrahuntur de cavernis per verba
incantancium sic demones vel temptaciones de corde
hominis per virtutem oracionis et elemosine expellunt
Quanto magis crescit indigencia pauperibus
tanto magis multiplicatur substancia et gracia
conferentibus. Cum causa iactancie pauper pascitur
totum opus misericordie in peccatum convertitur. Jeronimus.
Elemosina redimit nos a peccatis et penarum
periculis. quia bona est elemosina cum ieiunio
hec peccata purgat. a morte liberat et in tenebras
ire nō patitur sed vita eterna per eam datur. Multa
sunt genera elemosinarum que cum facimus adiu
vamur ut peccata nobis dimittantur. hec inter
ea nichil maius quam cum ex corde dimittimus
quod in nos quisque peccavit. Marci Si dimi

serius hominibus peccata eorum, dimittet nobis pater
celestis peccata nostra. Elemosina emundat peccata
et ipsa supplicat pro nobis ad deum, quia quod quod
pauperibus dederimus, hoc ipsum integre possidebimus.
Via celi est elemosina, per quam venitur ad patrem,
stude igitur erogare si non vis errare. Gregorius
Quod quod pauperi tribuitur, si vera consideratione pensetur
non est donum sed mutuum, quia quod pauperi datur
deo offertur, ergo multiplicato sine dubio
fructu recipitur ~~de morte diuitis bonorum fortuna lxxix~~ ventura

De morte diuitis bonorum ventura lxxix — lxxviii

Mors sanctorum est preciosa, quia finis
est miserie, victoria pugne, ianua
glorie, principium vincendi, peruentio ad por-
tum optatum gaudij eterni. Item non sentit fer- ... tyrus
dominum liberalem non curat sine placet ei quod equus
suus moritur in seruicio domini sui, quia sperat
meliorem recipere. Nos autem equi sumus secundum fidem
et scripturam de equo recedendo id est de corpore immortali
si deo seruiuimus et corpus nostrum mortale morti
exposuerimus pro amore ihesu christi. Hora mortis
dubia est propter tempus et locum et modum exitum.
Timida propter dyaboli interuentum, quia sicut
murilegus muri ante foramen insidiatur ut rapiat
et mortificet, sic dyabolus exitum anime ad foramen
prestolatur ut rapiat et dampnet. Periculosa
propter bellum, quia tunc maxime dyabolus im-
pugnat et in fide examinat. Dolorosa et labori-
osa propter corporis et anime diuorcionem. Item nota
in morte corporis hominis primo cale fit. Secundo infirmatur,
tercio moritur. Quarto extra domum effertur. Quinto
humatur. Sexto lapis supponitur. Sic in morte

voluptatum

aie primo calefit aia per cogitaciones . secundo in
infirmatur per delectaciones . tercio moritur per con
sensum . quarto de domo egreditur per opus effectum .
quinto inhumatur per consuetudinem peccandi . sexto
lapis supponitur scilicet per obstinacionem et in
penitenciam finalem . Idem dicit Secura mors
insidiatur tibi in omni loco habes ergo securus
expecta . Rota usus Forma genus mores
sapiencia res simul honores morte ruent subita
sola manent merita Res spes perit quod honor
quod fama quod etas Ex quo nemo potest mortis
transcendere metas Quid valet ars quod opes quod
gloria quod venerari Cum mors cuncta rapit condicione
pari mors reserat mors omne necat quod car
ne creatur Magnificos punit et mediocres
cunctis dominatur Mors fera mors nequam mors
nulli illi parit et equam Dat cunctis legem sumit cum
paupere regem Mors iuvenes rapit atque senes
nulli miseretur Divitibus et pauperibus communis ha
bet . Bernhardus Quid fetidius humano cadavere
quid horribilius mortuo homine . cuius erat in vita
gratissimus amplexus . fit in morte horribilis
aspectus Quid prosunt divicie quid delicie . quid hono
res . divicie non liberant hominem a morte . nec
nec delicie a verme honores a fetore Qui modo sedebat dives in
throno . iacet nunc pauper in tumulo . qui modo de
liciis vestiebatur . nunc in sepulchro a vermibus con
sumitur . qui paulo ante gloriosus stabat in aula . modo
iacet ignominiosus ~~tump~~ culpa ulterius in tumba
Augustinus Nullus bene moritur qui male vivit

Corrige ergo male viuere time male mori
Cum enim correxeris male viuere noli timere Non
potest male mori qui bene vixerit

De memoria mortis augustinus lxxix

Semper ante oculos tuos vltimum diem
cum diluculo surrexeris ne ad vesperam
confidas te peruenire et cum quiescenda
in loco membra posueris de luce non confidas ad
ventum et facillime poteris te refrenare ab omnibus
vicijs Dictus qui semper habuerit diem exitus sui
ante oculos et festinauerit in illa hora paratus inue
et sine aliquo timore peccati vel conscientie in demum
Nichil magis necessarium est omni christiano quam
diem mortis sue cotidie pre oculis habere et ad horam
obitus sui quia nescit quando veniat se semper preparare
Timor mortis et metus futuri iudicij reuocat ho-
minem a peccatis et stimulat ad bene agendum
ac deo placendum ut despiciat mundum quem cito
relicturus est et preparet se ad illud seculum ubi
semper erit secundum meritum suum vel in pena vel in
requie mansurus Semper diem mortis et horam
tremendi iudicij cum contritione et timore dei cogi-
temus quia breuis est huius mundi gloria fragilis
et non diu mansura Item memorare nouissi-
ma et in eternum non peccabis scilicet anime et corporis
miserabilem dissolucionem demonum horribilem
visionem remorsum conscientie obligacionem rationis
reddende premium beatorum et supplicium dampna-
torum Stultum est ergo in tali statu viuere in quo quis
non audet mori Tempus presentis vite nichil est

aliud q̄ cur-sq ad morte̅. **Gregorius** Qui co-
siderat qualis erit i morte, semp est timidus
i opacone. Dn̄ in omib9 memorare nouissima
tua etc̄. **Augustinus** Nichil sic retrahit hoiem
a pc̄tis q̄ frequens mortis meditacio, omio nichil
aliud est temp9 huius scl̄i. ul9 uite, q̄ cur-sus
ad morte̅. Precepi confino et audeo dicere, nō pt
male mori. q̄ bene vixerit. hec age ut bona
vitā habeas, quecunq3 occasio uenerit ut ex-
eas de hoc corpe exis ad r-quiē, exis ad bti-
tudine̅. que nō habet timore̅ nec fine̅ dis-
bene viuēre. Mors ergo bone vite vita est eterna,
Bernhardus Memento homo q̄ es quasi in domo
aliena, nescies qua hora tibi dicatur exi fora.
nō est tuū hospicium, ergo spara tibi hospi-
cium ad quod cito transitur9 es. **Augustinus**. Quā
cito nascim̄r. cpcā ingredim̄ iter, q̄ incipit
cū fletu, transit p miseria. finitur cū dolore
Memorare nouissia tua etc̄. Nota tria sunt
hoīs nouissima. q̄ si frequenter et diligenter
cogitaret, raro ul9 nunq̄ sciens peccaret. Ut
ergo pcā possim9 vitare debem9 hec tria
sepe cogitare. Die̅ mortis i minente̅, q̄ est de
ta ēimabilis. i cautabilis, et minus formi-
dabilis. Item facie̅ iudicis pn̄te̅. Qui inexp
est i fallibilis, inmutabilis, i effugibilis. Item
penam infini pccore̅ sine fine puniente̅,
n-tenuedia. q̄ est intollerabilis, et interminabilis. nā ipa pcā
vindicat sine tpamento sine it̄uallo, sine ter-

De gloria et felicitate celesti Gre

O Ui celestis vite dulcedine̅ inq̄tū pos-

sibilitas admittit perfecte cognouerit ea que
intrinsecus amauerat libenter omnia derelinquit In con-
templacione eius omnia vilescunt. deserit habitacionem con-
gregata diffugit ardescit in celestibus animus
nil in terrenis libet deforme uidetur quidquid in
terrena placebat specie quia sola dei caritas ful-
get in mente Qualis sit illa gloria futura cum quibus
diuiciis et deliciis floreat quanto decore fulgore
fulgeat audire possumus explicare non pos-
sumus Videbimus christum in diuinitate et humanitate
ut sensus hominis interior reficiatur in contemplacione
diuinitatis et sensus exterior in contemplacione huma-
nitatis merces sanctorum magna est multa est
copiosa est preciosa est tam magna quod non
potest nominari tam multa quod non potest numerari
tam copiosa quod non potest tiari tam preciosa quod huic
nichil potest comparari Vere magna est et multa
ubi perpetua claritas nulla mortalitas mira
agilitas maxima subtilitas angelorum et
sanctorum societas perpetua fraternitas eterna se-
curitas dei cognicio dei dileccio et fruicio Tan-
ta est iocunditas diuini aspectus quod sine amore
videri non potest si mali possent mallent deum videre
in inferno et in penis quam extra penas deum non videre
Tanta est dulcedo regis glorie tanta pulcritudo
celestis patrie quod si non liceret ibi plusquam vnius
hore spacio morari incito innumerabiles anni
pleni deliciis et diuiciis pro eo contempnerentur
ibi enim quidquid amabitur aderit nec desiderabitur
quod non aderit Psalmista Melior est dies vna in atri-
is tuis super milia quam mille anni etc. Petrus

dicit in quem desiderant angeli prospicere Glosa
Tanta est gloria et claritas ihesu christi qui assumptus est
in celum quod etiam angeli non solum omnipotentis magis
infinitam dei sed etiam assumpte humanitatis eius
gloriam semper aspicere gaudeant Sed cur cum desi
derant eius faciem numquam cum cessant Certe ideo
quia divine presencie contemplacio ita angelos leti
ficat et beatificat ut semper visa eius gloria saciet
et eius dulcedinem quasi novam sacietatem insacia
lem biliter esuriant incessanter Gregorius In illa eterna
beatitudine explicatur deo fruemur videntes eum in
omnibus creaturis habentes eum in nobismetipsis
et quod huius omnibus est iocundius ineffabiliter ipsam
trinitatem in seipsa recognoscemus ipsamque gloriam
mundo corde et oculo contemplabimur et hec est
vita eterna ut cognoscamus patrem et filium et
spiritum sanctum ut videamus deum sicuti est Ut
ait Bernhardus Congnoscere patrem et filium et spiritum
sanctum est vita eterna perfecta beatitudo summa
voluptas oculus non vidit nec auris au
divit nec in cor hominis ascendit quanta claritas
quanta iocunditas quanta suavitas maneat in
illa visione cum facie ad faciem videbimus deum
qui est lux illuminatorum requies exercitatorum
vita iuvenantium premia redemptorum corona victo
rum Tot sunt in celo gaudia particularia quia sola
dei noticia comprehendit et quos summa dei
sapientia voluerit ea scire Tot et tanta sunt in celo
gaudia quod omnes arismetici huius mundi non possunt
ea numerare omnes geometri mensurare omnes
magistri sermonibus explicare quia quod oculus

nō vidit et Gaudebunt sancti supra se, de
dei visione, infra se de celi et terrarum et aliorum
creaturarum pulchritudine, intra se, de corporis
et anime glorificatione, extra se, de angelorum
et sanctorum associatione Deus omnibus sensibus
ineffabili delectatione reficiet Erit namque deus
speculum visui, cythara auditui. mel gustui
flos tactui, balsamum olfactui Tota facies
domini est amabilis propter sue pulchritudinis
ineffabilem claritatem, delectabilis propter magne
dulcedinis immutabilem caritatem, tota desiderabilis
propter divine glorie insatiabilem eternitatem Verus
honor est in celo qui nulli negabitur digno,
nulli dabitur indigno Vera pax, ubi nichil
adversi nec a seipso, nec ab alio quisquam
patietur Premium virtutis erit ipse qui virtutem dedit ei,
qui seipsum quo maius aut melius nichil possit eis
promisit Unde ait Ego ero merces tua mag-
na nimis Ego ero quecumque ab omnibus honeste
desiderantur Ego ero eterna salus et vita, mer-
ces et copia, honor et gloria, pax et omne
bonum. sic ergo deus erit omnia in omnibus Qualiter
possimus docere de vita eterna quod ibi non sit quam
quid ibi sit, ibi nullus defectus vel molestia, nul-
lus luctus vel tristicia, nulla fames vel sitis,
non estus frigus vel lassitudo. non erit ibi dolor
metus vel inquietudo, nulla infirmitas morbus vel
corruptio Illuc festinate ubi semper vivatis,
Si enim sic amatis istam miseram vitam ubi cum
tanto labore vivitis et quanto magis hanc de-
siderare debetis ubi nullum laborem vel dolorem

sustinebitis, ubi semper summa securitas et
felicitas. Ibi implebitur quod dominus dicit in ewangelio:
Erunt homines similes angelis, et ibi fulgebunt
iusti sicut sol. **Augustinus.** Divicie si diliguntur
ibi serventur ubi perire non possunt; honor si dili-
gitur illic habeatur ubi nemo indignus honoratur;
salus si diligitur ibi desideretur ubi adepta finem non
timetur; vita si diligitur ibi acquiratur ubi nulla
morte finitur. **Ieronimus.** Nullus labor durus
nullum tempus longum videri debet quo eterna
gloria acquiratur. **Gregorius.** Tanta caritas
in illa pace nos saciat ut quod in se quisque non accepit
hoc in alio se accepisse exultet, una in omnibus
est beatitudo leticie quamvis non una in omnibus sub-
limitas vite. Solis iustis celestis patrie debentur
premia ut humiles, casti, mites, pacifici et
misericordes ad gaudia eterna perveniant.
Non electis in hac vita est districtio operis
in anima erit procul dubio districtio dignitatis ut
sicut hic alius alium retributione transcendit et quod
ius dignitatis eadem non sit, una tamen omnibus beati-
tudinis vita erit. **Bernhardus.** Corona duode-
cim stellarum in propria persona: prima stella sapiencia sine
oblivione qua deum semel viderit, est omnia scire;
secunda racio sine errore; tercia voluntas libera
sine omni perturbacione; quarta impassibilitas in
qua corpus nostrum erit sine corrupcione; quinta
claritas qua configurabitur claritate corporis Christi;
sexta agilitas ut secundum mobilitatem cogitacionis
naturam sit mobile; septima subtilitas ut omne
spissum [et solidum sit ei penetrabile]; octava est diligere proximum in omni beatitate

tamquam seipsum. Nona est videre proximum suum in omni
puritate diligentem sicut diligit seipsum. Decima
est deum perfecte diligere scilicet plusquam seipsum. Un-
decima est diligere seipsum tantummodo ~~prop~~ propter deum.
Duodecima stella est videre deum diligentem se sem-
per quam diligit seipsum. Illud ~~e~~ verum et solum est
gaudium quod non de creatura sed de creatore con-
cipitur quod cum ~~possideris~~ possederis nemo tollet a te,
cui comparata omnis mundi iocunditas meror est, omne
dulce amarum, omne decorum fetidum. Fulgebunt
Sicut per speculum tria videmus scilicet ipsum
speculum, nos ipsos, et quicquid presens est, sic in specu-
lum divine claritatis et ipsum deum contuentes possibile
erit creaturas et nosmetipsos et cetera omnia vera
et certa scientia cognoscemus. In regno dei erit
omnis pulchritudo obiecta visui, quia deus faciem
ad faciem videbitur, omnis armonia sonans au-
ditui, omnis dulcedo influens gustui, omnis
delectabilitas subiecta tactui, et fragor aro-
maticum fumigans olfactui.

Re De gloria et felicitate celesti. Bern(ardus). ~~xxxiii~~

Revera illud est verum et solum gaudium
quod non de creatura sed de creatore con-
cipitur, quod cum possederis nemo tollet a
te, cui comparata omnis mundi iocunditas meror est,
omnis suavitas dolor est, omne dulce amarum,
omne decorum fetidum, et omne postremo quicquid
aliud quod delectare potest molestum est. Omnis huma-
na eloquentia in laude superne civitatis et
eterni premii deficit in loquendo, omnis intellectus

i cogitaco tabescat Erit i celesti pria iocu
ditas sine dolore ꝯ sanitas sine languore ꝯ
fortitudo sine debilitate ꝯ pulchritudo sine de-
formitate ꝯ vētitudo sine pusitate ꝯ iqmes sin
labore ꝯ satuitas sine siti et fame · securitas
sine timore ꝯ vita sine morte ꝯ letant omēs i
dnō ꝯ quia sup oīa delectabilis ad videndū ꝯ
suauis ad habendū et pfruendū ꝯ placet pre
se ꝯ sufficit ad incitū ꝯ sufficit ad finitū mi
ex eū ꝯ quia qd qd desiderat i ipō inuenit O
dulcissime ihū qn te videbo qn apparebo an faciē
tuā · qn saciabor dulcedine tua ꝯ tūc vbiq
cū apparuerit glā tua Qs si dulcedinē valeat
degustare ul' gloriā estimare ꝯ qnta erit glā
qm inestimabilis exultacio et leticia cū dnūs
sabaoth dnūs virtutū et rex glē descendet ad
reformāda ꝯ corpa nrā et cofigurāda corpi
claritatis sue Cogita qm qm uis ꝯ qd qd potes ex
opta ꝯ excedit oēm cogitatū · exsupat omē de
siderū illa felicitas ꝯ illa eternitas illa btitudo
Debemus ergo illuc frequēt ascendere cogitacoīb
et affectibus Cū magna nāq ꝯfusione illuc
veniet q' uehement nō desiderat O certo illā
vitā amplecti debuisti ꝯ ubi uita sine morte
ubi iuuentus sine senectute · ubi lux sine tene
bris · ubi gaudiū sine tristicia · pax sine discordia
ubi regnū sine fine. Ambrosius. Tria sūt in
celis miracula de quibꝯ miratur et gaudet aīe
pmū vnde miratur est quō pnt cū tā fragili
corpe tantā gloriā acqre Scdm quō cū

tā puo labore pōt tantā mercedē accipere ·
terriū quo ī tpe tā breui tā feliciē eternitate
papē Iconuisp de captiuitatib. Augustinus Oīs
hūana eloqncia ī laudē supne ciuitatis et eterni
pmij deficit ī loquēdo · oīs ꝯ intellectus ī cogi
tādo pus Gloriosa ~~dicta~~ dicta sunt de te ciuitas dei
Augustinus Felix illa ciuitas · mansio secura ·
pria plena bonis totum continens qd delectat · ī hac reg
nū sine fine · corpus sine crimine · dies sine nocte · uita sine morte
Oculus nō uidit deus absq te q̄ pparasti dili
gentibus te q rex pax sine pace · indeficiens exulta
tio · torrens uoluptatis diuine · flumē leticie ·
Sed qd dicā? Facies nō attingit · spes nō co
phendit · caritate nō capit · desideria et uota
transgredit · acquiri pt estimari nō pt · Homo
ī illa ciuitate celesti sine ullo defectu fruitur deo ·
cristus cibus aderit ne esuriat · potus ne sitiat ·
Xpc erit uita ne illū senectus dissoluat Nullus
ibi insidiatur morbus · nullus metus erit ex transcursus ·
Sūma ibi erit sanitas · ī aīa tota erit tranquil
litas · nichil erit triste omino · sed gaudium uerū
ppetualiter cū deo O quanta erit ibi felicitas
ubi nullum erit malum · nullum latebit bonum ·
uacabitur dei laudibus q̄ erit oīa in omnibus ·
Vera ibi pax ubi nil aduersi nec a seipso nec ab alio
aliquo qs patietur Premium uirtutis erit ipse qui
uirtutē dedit eis q̄ seipsum quo melius et maius nichil
ee pt pmittit Diuicie si diligunt ibi querantur
ubi perire nō pnt · honor si diligitur ibi deside
retur ubi nunquam minuitur neqꝫ tiatur Salus et

vita si diligunt ibi acquirantur ubi nulla morte finiuntur Cristus finis erit desideriorum nostrorum qui sine fine videbitur sine fastidio amabitur sine fatigatione laudabitur Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris mei etc. Augustinus Qualis erit piorum splendor animarum quando solis claritatem habebit lux corporum ibi summa felicitas felix libertas de eternitate summa securitas Nulla erit ibi tristicia nullus labor timor nullus nulla mors sed perpetua sanitas et iocunditas permanebit In qua beatitudine qui semel susceptus fuerit semper felix gaudebit O vita vitalis dulcis et amabilis et semper socialis ubi summa securitas secura pax et tranquillitas tranquilla iocunditas iocunda felicitas felix eternitas eterna beatitudo et beata sine fine dei visio atque laudatio Ibi affluencia diviciarum ibi influencia deliciarum confluencia omnium bonorum Nichil celesti civitate gloriosius nil pulchrius nil verius nil illa securius nil illa habundancia copiosius Digne ergo quisque nostrum velit nullo modo sarcire peccata nobis tanta promittuntur in celo Nam quisque aliud non finis nisi pervenire ad regnum cuius non est finis A deo igitur hoc regnum petatur A deo queratur ad deum pulsetur sic accipietur et invenietur sic aperietur quod nobis prestare dignetur

De laude gloriose virginis marie. beda presbyter

Merito beata maria singulariter a nobis pronomie attollitur et honoratur cuius

sactissim9 filius nō solū mūdū pditū libe
rauit9: sed etiā uite et'ne gaudia obedientib9
sibi cōcessit. Augustin9 Quid nos tantilli quid
actione pusilli q̄ ī ei9 laudib9 referem9 cū
et si om̄i nr̄m membra uerterent' ī linguas
eā sufficeret laudare nullus. O maria q̄ digne
de te dicā q̄ referā cū nō sufficit lingua cun
ctis tuas enarrare uirtutes. O felix maria
o omni dignissima o genitrix gloriosa o sub
limis puerpa cuius visceribus auctor celi et terre
comittit'. Quid dicā de te paup ī gegio cū de
te q̄ q̄ dixero minor laus est quā dignitas
tua meret'. Si te celū uocē altior es si ma
trē gentiū dicā precedis si formā dei appellē
digna existis si dn̄am angelorū uocē p oīa
esse pbaris Tu gl'a mulierū gēma uirginū
stella confessorū rosa martirū dn̄a aposto
lorū filia patriarcharū testis pphetarū re
gina angelorū iocūditas celorū mater
ihū dei. Leonard9 ut vere fateatur q̄ q̄ humanis
dicit sit ubiq minus est laude celi. qm diuinis
et angelicis maria est excellentius pdicata
et laudata pconiis. Prophetis quidē pnūciata
a patriarchis figuris et enigmatib9 pfigurata
ab euāgelistis exhibita ab angelo vene
rabiliter salutata. Maria est uere ortus deli
ciarū. ī quo cōsita sunt uniuersa florū genera
et ornamenta uirtutū. Bernhardus Si linguis
hoīm loquor et angelorū laudes marie
digne nō possem exprimere. Quid dicemus de

te v͛go serenissima. bn̄dc̄a int͛ mulieres. Si solē te dixerim9 splendidior es9 si rosam floridior9 si liliū candidior9 si cynamomū et balsamū et omīb spēb aromaticas9 odore v͛tutū p͛cellis. quia p͛uilegia gratiarū a deo tibi data sūt nō solū hoībus sed et angelis ammiranda. Leoninus. Cuius natiua nō habuit usus. nescit ut ignorauit racio9 mens nō capit humana9 pauet celū. stupet t͛ra9 oīs creatura celestis mirat͛9. hoc totū est qd p angelū marie diuinitus nūciat͛9 et p xp̄m adimplet͛. Cl͛m de causa; de tali tanta qd conn͛a loqui me indignū fateor. Bernhardus. Merito in te maria respiciūt oculi oīs creature9 quia p te et in te est manus id est p͛tectio omīpotentis In te angeli leticiā9 sancti gl͛am9 p te iusti grām9 peccatores misericordiā inue niunt. ideo beatā te dicūt omēs generationes. Sicut in operacōe dei nemo bonus9 sic in operacōni b9 dei nulla inuenit͛ p͛fecta q͛ v͛tutib9 sit exīmia ubique. Hec est stella maris9 vite via porta salutis. Gemma iusticie. limen pietatis origo. Virtutū vena. mūr speculū qd castis9 Spes miseris. medicina reis. tutela beatis.

De te corona xii stellarū bt̄e marie lxxxiiii

Signū magnū apparuit in celo. mulier amicta sole9 et luna sub pedib9 ei9 et in capite ei9 corona duodecī stellarū. Apocal. xii. Mulier sole amicta est maria9 sup omēs bn̄dcā. sol est xp̄c marie filius. q͛ eā sic illuminat qd totā celi curiā p eā ornat et leti

d coro͞ne xii stellarū bt̄e marie lxxxiiii

firmiter et omnē fidelē aīam p hāc vīficat ꝯ
et luna id est oīs irrationalis creatura est sub
pedibꝰ eiꝰ quo ad tria: scilicet quo ad locū ꝯ
quia a dextris dei sup choros angelorū sedet ꝯ
quo ad imperiū: quia in omni gente et oī pplo
primatū tenet Ecclī xxiiij Quo ad meritū: quia
graciarū plenitudinē et meritorū celsitudinem
sup omēs habet Proverbiorū xxxi Multe filie congrega
uerūt etc. In capite eiꝰ id est ipse vere āia suorū
bonorū opm: ē corona id est premiū celeste premiū
quod excedat omē meritū [illegible] omē gaudiū. xij
stelle q̄ in corona marie micant q̄bus mire ordi
nat et illūiat sunt duodecim p̄clara merita q̄ eā
sup omēs eleuāt quibꝰ plꝰ omibꝰ ditat: et
p quibꝰ p̄ omibꝰ honorat Circa q̄ notā ꝙ
maria tm̄ ~~maria~~ virgina virginū quatuor precel
sa merita habuit ī aīa quatuor ī corpe: quatuor ī
honore Primo habuit quatuor merita ī aīa scilicet
dei sapiām · mētis stabilitatē ꝯ verā humili
tatē ꝯ et fidei firmitatē Hec quatuor merita p
dīa virgo bndīa vere se ipsā mostrauit: qn̄ ea
filiū dei gabriel nūciauit: quia dū eā āgelꝰ
salutauit mox expauit et cogitauit qualis
esset ista salutacio Ecce sapia Itē habuit mē
tis stabilitatē ꝯ vn̄ interrogauit Quō fiet
istud qm̄ virū nō cognosco: id est cognoscere
nō ppono Itē habuit verā humilitatē q2 dū
angelꝰ ei i̇ndit ꝯ spūs sctūs supueniet in te ꝯ
illa dixit Ecce ancilla dn̄i Itē hūit fidei fir
mitatē ꝯ q2 mox āgelo credidit · et dixit · Fiat

vlt̄o.

michi st̃dm̃ v̄bū tuū. propt̃ hec q̃tuor p̄clara
meita que maia tā clare habuit ī aīa. Facta
est regina celoꝝ ꝯ mi. regis angeloꝝ ꝯ corona
sanctorū ꝯ et dn̄a oīm populoꝝ ꝯ spes et salꝰ
pc̄orū. Jd circo ab oībꝰ est amāda: et propt̃
sua meita est laudāda. Sed eā laudaē mūdꝰ
nō sufficit ꝯ eciā si linguis hoīm loq̄tur et an
gelorū. Hinc ait aug̃ O dn̄a magna q̄d dicā
de te q̄ñ de te ꝙ q̄d dixero mynor laus est quā
dignitas tua meret̃. O v̄go bt̃a tu omni
virtute et grā ditata ꝯ oī pietate et mīa
repleta: oī salute et glā dotata ꝯ te laudāe
sufficit. Item p aliās quatuor stellas q̄ ī corona
maie clare lucēt pbat̃ ꝙ maia quatuor hūit
alia meita in suo corpe v̄ginali p p̄uilegio sp̄eali
q̄ p totū mūdū claē relucēt. Quia sāluet filiū dei
de sp̄ū sc̄o v̄go ꝯcepit ꝯ quia hūc sine labore tulit ꝯ
quia sine merore et absq̄ dolore pturiuit. Et quia
hūc seruato v̄ginali pudore mat̃no ubere lactauit
et nutriuit. O q̄̄ mira et q̄̄ magna sūt h̄ quatuor
meita spāli maie propt̃ sua v̄tut̃ ad nr̄aꝫ salutē
adeo tā pie ꝯcessa. De h̄is loquit̃ augn̄. Que
fuit vnq̄̄ v̄go tā sc̄a tā mūda. mq̄̄ sic supuenire
dignatꝰ est sp̄ūs sc̄ūs. tā speciosa ut eā sibi sp̄o
sam p̄eligēt deus ꝯ tā bn̄dc̄ā ut sic ei virtꝰ altis
simi ob̄umbraēt ꝯ ut eēt sine corrupcione fecunda ꝯ
sine grauamīe grauida ꝯ sine doloē puerpēa. Que
est mq̄̄ v̄go tā bn̄dc̄ā ꝯ ut eēt dei mater dil̄cā ꝯ
et v̄go semp intacta. Tercio p vltīās q̄tuor stellas
ꝯsiderā ꝙ maia q̄tuor hūit meita ī suo speciali
regali honore ꝯ quibꝰ sic ornat̃ ꝙ bn̄dc̄ā ī mu
lieribꝰ ab oībꝰ iuste narrat̃. Hec merita de

tullus

d coro xii stellaz bt̃e marie v[…]

de celo sibi missa: singulari dono dei soli ei fuit i
missa Huius meritis eminencius maria virgo pre alii toto
orbe nouo floret more: sicut rosa formosa celi
viget rore Quia fuit a deo per angelum salutata:
quia fuit a spiritu sancto impregnata Quia virgo existit
et mater dei beata: et quia tam plene plena fuit
gratia Hec merita salutaria ita sunt marie sin-
gularia: quia deus ei soli de celis ea dedit in quibus
optimam partem elegit Hec merita numquam ab ea au-
ferentur nec umquam alteri tribuentur: quia soli
ei debentur. Propter ista preclara quatuor merita
quibus deus mariam plus omnibus beatificauit:
augustinus Eam huius virtutibus pre omnibus honorauit.
O quam venerabilis et quam laudabilis est hec dei
mater beata: quam pro suis meritis ex omnibus pre
elegit altissimus: ut sola sine compare esset ex-
emplar iusticie et humilitatis: et speculum mun-
dicie et castitatis: pudicicie forma leticie
causa. paradisi porta. professio tocius virtutis salutis
et sanctitatis: et templum sancte trinitatis. Hoc
signum magnum scilicet maria benedicta apparet
et claret in celo: cum ~~melo~~ vero sole amicta Quia
nunc christo qui sol est iusticie est associata: et a
dextris eius in summo throno glorie astat exaltata
Et habet nunc lunam: id est totam celestem curiam sub
eius pedibus Quia sicut sol est luna lucidior. et
luna stellis: sic maria dignior est creaturis
omnibus: et pro suis meritis preclaris summe benedictis
tamquam angelorum domina suprema et sanctorum omnium regina:
habet in capite coronam summe bonam. Et fulget

in ea et dignitas et claritas duodecim stel
larum quia per sua duodecim merita auctarum agmina sanctorum animarum fecit in iocunditate gaudere in felicitate florere et in eternitate vigere ut possit vere regina nominari. Hec bernardus. Attende per deo quam qualiter est hec regina. Sancta. Numquam est regina iusticie absit. Ipsa est regina misericordie mater omnis gracie et regina glorie. Hanc ergo reginam amemus honoremus et hanc rogemus ut per eam a deo impetremus peccatorum veniam meritorum graciam et gaudiorum eternorum gloriam. Quam nobis prestet rex celorum per suam misericordiam. Amen.

De nomine marie bernardus lxxxvi

Ubi nomen marie exprimitur ibi vires demonis effugantur. Non sic timent hostes visibiles quamlibet castrorum multitudinem copiosam sicut demones marie vocabulum patrocinium et exemplum. Fluunt et pereunt sicut cera a facie ignis ubicumque inveniunt huius nominis invocationem et sollicitam promutationem. Gilbertus. Sicut nebula matutina solvitur a calore meridiani fervoris cera liquescit et deficit a facie ignis sic quecumque vicia et universa demonia fugantur et pereunt potencia et virtute sanctissime marie virginis. Ps. Tu confregisti capita draconis id est abstulisti vires demonis. Item bernhardus. O magna o pia o multum amabilis maria. Tu nec nominari potes quin accendas nec cogitari quin recreas affectus diligencium. Tu numquam sine dulcedine divinitus sit insita pie memorie portas

te

d̄ noīe marie b⁹ lxxxv

ingredieris O virgo dulcissima quam dulcis est tua memoria · de te cogitare magna est refectio · de te loqui magna est consolatio Aue maria Hoc nomen in salutacionem angelicam causa deuocionis addidit ecclesia. Nullum enim nomen post ihesum est in celo et in terra quod ita deuocionem accendat · compunctionem excitet · consolacionem ingerat · defensionem contra hostem prebeat · sicut hoc nomen maria · bene ergo ei dicitur in cantico · oleum effusum nomen eius Oleum supernatat omnibus liquoribus · sic hoc nomen maria supereminet omnibus nominibus Unde maria proprie interpretatur mare · quia sicut nullus valet guttas maris dinumerare · sic nullus marie misericordiam graciam et gloriam potest verbis explicare

De benedictione marie lxxxiiij

Benedicta tu in mulieribus · scilicet communiter id est super omnes et plus quam omnes mulieres benedicta quia scilicet es mater virgo et mater dei · Sola maria benedicta est super omnes mulieres quia sue virginitati addidit fecunditas · et fecunditati in conceptu sanctitas · et sanctitati in partu iocunditas Benedicta est maria a deo patre quia in eodem filio suo communicat · a filio quia dignum habitaculum ei preparat · a spiritu sancto cuius cooperacione salutare mundi generat Item benedicta ab angelis quia eorum vitam intra inchoat · eorum ruinam reparat · eorum allocucioni se humiliat Item benedicta ab omnibus iustis · quia eos exaudit in precibus liberat in temptacionibus augmentat graciam in virtutibus · vel sic Quia eis prebet viuendi exemplum · quia eorum est illuminatrix ·

oromnibus suffragium quia fidelibus est auxiliatrix
pugnandi adiutorium quia est contra demones
defensatrix Item benedicta a peccatoribus quia iudi
cis sententiam mutat quia eis accessum ad deum
parat quia eos deo reconsiliat Item benedicta a
mulieribus quia eas quo ad deum honorauit
quo ad vitam excusauit quo ad dyabolum libera
uit Item benedicta a creaturis omnibus quia filium
genuit et educauit qui omnes creaturas cre
auit et eis omnibus et singulis in suo statu bene
dixit quia eas ab iniquitate peccati mundauit
quasi eas in statum pristinum renouauit propter
hec omnia iuste anselmus ait O virgo benedicta
et superbenedicta per cuius benedictionem benedicitur
omnis creatura non solum creatura sed etiam (a creatore)
creator a creatura Benedicant ergo te o virgo
benedicta deus pater deus filius deus spiritus sanctus
Benedicant te omnes angeli et sancti dei quia
in gloria in te delectantur et per te letificantur Be
nedicant te omnes iusti quia per te iustificantur
et conseruantur Benedicant te peccatores et iusti quia
per te deo reconsiliantur Beda. Non sola benedicta
tu in mulieribus sed inter mulieres benedictas
maiore benedictione specialiter insignita
Augustinus Benedicta tu in mulieribus quia
vitam viris et mulieribus peperisti. Bernhardus
Beatam te dicent omnes generationes que
omnibus generationibus veram et eternam beatitudinem
genuisti Decuit ut benedicta salutaret que in
incarnatione effici debuit thronus regalis. In

natiuitate mater patris · in passione matrona
salutis in resurrectione speculum salutis · in as
censione exemplum paciencie et longanimi
tatis ¶ Nota triplex maledictio mulieres sub
iecte erant scilicet maledicto obprobrii quo ad
non concipientes · unde dixit rachel que diu ste
rilis erat tandem genuit ioseph qui saluauit
egiptum dicens · Abstulit deus obprobrium meum
Item maledictio penitentis quo ad concipientes psalmista
Ecce in iniquitatibus concepta sum etc · Item maledictionem
supplicii quo ad parturientes · genesis In dolore
paries filios tuos Sola autem virgo maria bene
dicta est inter omnes mulieres quia sue virginitati
addita est fecunditas · quia virgo et mater fuit · fe
cunditati in conceptu sanctitas quia de spiritu sancto
concepit · et sanctitati addita est in partu iocunditas · quia
sine dolore peperit et virgo permansit et mater dei ex
titit Bernhardus ¶ Non solum quia tu benedicta ideo
benedictus fructus ventris tui · sed quia ipse te preuenit
in benedictionibus dulcedinis ~~ideo~~ tu benedicta · Beda
Non solum laudanda est maria quia verbum dei in utero
portauit · sed et magis est beata est · quia precepta dei
in opere seruauit Sic et omnes beati sunt qui verbum
dei auditu et fide conceperunt · et bonorum operum custodia
in suo et in proximorum corde pariunt et conceperunt et
nutriunt Bernhardus O maria merito in te respiciunt
oculi tocius creature · quia in te et per te benigna
manus omnipotentis dei quod creauerat recreauit
In te angeli leticiam · iusti graciam · peccatores misericor
diam inuenerunt · et sic omnibus generacionibus graciam
peperisti · merito ergo beatam te dicent omnes

gñaciones Benedicta es tu filia a dño deo
excelso p omibȝ mulierib9 sup t'ra Judith xiij
O beatissima maria tibi competit laus ista. sicut
eni filius tuus est benedictus p omibȝ viris. sic
tu benedicta pre omibȝ mulierib9 Benedicta
vtiqȝ propt' plenitudine gr'e qua inuenisti,
propt' celsitudine psone qua genuisti. propt'
multitudine misericordie qua exhibuisti, et
propt' magnitudine glorie qua percepisti No
maria est bndicta in mulierib9 quia p omibȝ
viris et mulierib9 de omibȝ utilitatib9 et ne-
cessitatibȝ deu prem omnipotete ut filia eius
pdilecta pt confident' rogare et eius q'q' et quantu
voluit impetrare Ite quia ihu xpo filio suo
vero deo ut eius mr pdilecta pt potent' impare
Ite quia nullus sic a deo est abiectus. nullus i mudo
sic desperatus. cui vmq' beata virgo petenti ve-
nia noluit gram denegare Vn aut illud sapie
Transite ad me omes etc Debet igit' omes crea
ture maria bndicere. quia p ea chori angelici
sue ruine habet restauracione, omes ciues
celici gloria et exultacione, iustis in mudo
confert gram. reis venia. animabȝ i purga
torio remediu et redemptione. et ut breuiter
concludam singula maria est omnibus omnia.

De humilitate marie aug9 lxxxv

O Que bte marie humilitas q dnm hoibȝ pepit,
vita mortalibȝ edidit, inouauit celos. pa
radisu apuit. mundu restaurauit. et aias hoim
ab inferis liberauit O mira et pfunda marie
humilitas Ecce maria angelus alloquit' marie
maria gratia plena dicit'

d humilitate marie aug9 lxxxvij

supueniens spus sancti promitti. Maria in matrē dei assumi. Maria iā omibus creaturis anpomi. Maria iā celi et terre dna effici. Et pro hijs omibus nulla supbia extollit. sed in hijs omibus mira humilitate depmit dicens Ecce ancilla dni. Non dixit. Ecce dna mundi sed ecce ancilla dni. propt hec beda dicat Maria nequaq se donis celestibus quasi a se hec esset extulit sed ut magis magis q donis apta eet diuinis i custodiā humilitatis gres sū mentis fixit angelo rspondendo Ecce ancilla O dura et infelix supbia O supbia et infelix duricia pctoris. Maria sine omi pctō legem subiit purgatois. et tu miser plenus pctis nō vis sub ire legē satisfactiois O maria tu spm elacionis ea uirtute humilitatis extinxisti quā ita mire respexit dns ut ipius merito sup omes choros angelorum te sublimari dignū estimauerit. Nunq enim sup omes choros angelorū sublimata ascendisses nisi prius infra omes hoies humiliata deorsū descendisses O uirgo sublimis. ad quātā celsitudinē es erecta. Certe usq ad sedentē i throno. usq ad thronum maiestatis. quia i altū id est inprofūdū mentis radices humilitatis fixisti. Ysidorus. Hec qppe dicta decebat ut sicut p supbiā eue. mors in trauit i orbē terre. ita p humilitatē marie pandet porta vite De sanctitate et innocentia marie lxxxviii

O sancta et int sctos singularit p deū scā maria mir admirabilis uirginitatis. uirgo amabilis fecunditatis. q filiū altissimi ge nuisti. q pdito humano generi saluatorē pepisti. pfulgens tanta sanctitate sup omes eminens

tanta dignitate quod utique tantum est non minori predita
esse potencia et pietate. O genitrix vite, o mater
salutis, o templum pietatis et misericordie tibi sese
conatur presentare miserabilis anima mea morbis viciorum
languida, vulneribus facinorum scissa, ulceribus
flagiciorum putrida. Sed heu pudor sordentis iniquitatis
in presencia nitentis sanctitatis, heu confusio immunde
conscientie in aspectu fulgentis mundicie. **Bernhardus.** Fuit
procul dubio mater Christi ante sancta quam nata. Decuit
reginam virginum singulari privilegio sanctitatis absque
omni peccato ducere vitam, ut dum peccati mortisque pareret
peremptorem, munus vite et iusticie pro omnibus obtineret.
Nota quod dicit absque omni peccato. Absque omni utique peccato
Maria sic totam vitam duxit, quod nec corde nec ore
nec opere maculam peccati contraxit ut ei dominus vere
dicere possit: Tota pulchra es. **Leoninus.** Omne quod
in maria gestum est totum puritas et simplicitas, totum
gratia et veritas fuit, totum misericordia et iusticia
que de celo prospexit. **Bernhardus.** Maria inter peccatores
degens tanta ante deum sanctitate claruit, quod sola
super choros angelorum in summo throno eterni re
Ambrosius gis sublimari meruit. Nichil torvum in oculis
marie, nichil in verbis procax, nichil in actu inverecundum
fuit. **Augustinus.** Si omnes sancti sancteque convenirent omnes dicere
haberent si dixerimus quod peccatum non habemus nos ipsos
seducimus, excepta beata virgine de qua cum de peccatis
agitur volo nullam fieri mencionem. Sicut enim surgente
aurora albescit polus, terris dies illabitur,
sic per beatam mariam mundus rutilat, tenebre fugiunt
et lucet lux illuminans totum mundum. Beata virgo
ante fuit sancta quam nata. Hec spiritus sancti ad adiutorio

et angelorū seruicio. sic ī mūdo vixit ī maculata
ut cogitacōe. locucione. ul' ope. nil ūquā spūalitē
ī eā venīret. a qua mens tā s̄ta ul' corpꝰ eiꝰ
sāctissimū de quo processit xp̄c sācto͞rū sanctꝰ inqnai
potuisset Gloriosā ūgo añ ꝯcepcionē filij ī omī
sāctitate et gr̄a incōparabilis fuit p̄ omībꝰ ūginibꝰ
angelo teste q̄ dixit. aue gr̄a plena. facto igit̄
dn̄o in filij ꝯcepcione magis omī dīna gr̄a re
plet̄ tanto ꝙ excellenciꝰ dn̄s spūs sc̄us corporalit̄
ei infundit̄ dn̄i mater. dei efficitur. creaturis
omībꝰ anfert̄ De ū̇tute et dignitate marie lxxviii

Maria est ūgo egregia p̄ quā pctm̄ deletur
mors destruit̄. dyabolꝰ ꝯfudit̄. vita
q̄ pdita fuerat recupat̄. padysꝰ apit̄
salꝰ vniūsis offert̄. Augustinꝰ Maria est intemp
trix vicioꝝ. recōsiliatrix pctōꝝ. ꝯsolatrix desola
toꝝ. subleuatrix lapsoꝝ. ꝓtectrix omī xp̄ianoꝝ
Admonicātā vis hr̄e. ad mariā r̄curre. exau
diet matrē filiꝰ. exaudiet filiū pr̄. nō enī pt
ihesꝰ saluator matrē r̄pellere. nec omnipotēs pr̄
filiū. hec est enī pctōrū spes et fiducia p̄ quā īuenit̄
gr̄a apud deū Hec est lapsoꝝ scala p̄ quā ascendit̄
in celū Maria semp apud deū īuenit graciā qua
egemꝰ Sicut sol suis radijs. sic maria suis gr̄cijs
totū mūdū illuīat. sic ꝙ b̄nficijs oēm hoīem
ad deū se ꝯūtentē b̄ificat. Bernhꝰ Maria
est illa nobilis stella ex iacob orta cuiꝰ radiꝰ
vniūsū orbē illuīat. cuiꝰ splendor ī celis p̄fulget
et usq̄ ad purgādas ī purgatorio aīas se extendit
t̄rā eciā p̄lustrāns corda inflāmat. mentes irra
diat. corpa ꝯsūat. ūtutes firmat. vicia delet

demonia fugat. Ancelmus Sicut o beatissima omnis a te auersus et a te despectus necesse est ut interiat ita omnis ad te conuersus et a te respectus impossibile est ut pereat. Ancelmus O femina mirabiliter singularis. et singulariter mirabilis. per quam homines saluantur. anime de purgatorio liberantur. angeli letificantur O femina plena et superplena gratia. cuius plenitudinis habundancia respersa. reuirescit omnis creatura humana Cur plura loquor O virgo benedicta per tuam benedictionem benedicitur omnis creatura a creatore. sed et creator a creatura Cur plura loquor domina beneficiis tuis plenum est mundum. Infernum penetrant. celos superant. per plenitudinem enim gratie tue et qui in inferno id est in limbo erant se letantur liberata et qui super celos sunt gaudent illuminata.

Beda. Felix maria que astat a dextris filii ad orandum pro peccatoribus populi ad placandum iram dei ad amouendam penam ad impetrandam gratiam et ad dandam dampnis reuerentiam. De castitate et puritate marie Ancelmus xt

Virgo mundo venerabilis. mater humano generi amabilis. femina angelis mirabilis maria sanctissima. cuius beata virginitate omnis sacratur integritas. cuius glorioso partu omnis saluatur fecunditas O tu benedicta super mulieres que angelos vincis puritate. et sanctos superas pietate anhelat spiritus meus ad tante benignitatis respectum. sed erubescit ad intuitus tanti intuitus aspectum. Augustinus. O femina benedicta et super benedicta que virum omnino non nouit. et virum suo intra se utero conclusit O quam beata est maria que sine contaminatione concepit et sine dolore peperit medicinam factor hominis ut fieret homo

d castitate et puritate marie ancelmus xt

talẽ sibi domũ eligẽ debuit qualẽ eẽ decebat
de qua i maculat9 prodiẽt · oim̃ maculas pur-
gaturus. Anselmus Decebat ut de purissĩa mr̃e interet
fiet pceptio filij dei et ea puritate qua sub deo
necq̃ maior fieri ul9 intelligi. Secundum Ppone
tibi mariã q̃ tante extitit puritatis ut eẽ m̃-
dim inerẽ. O maria tu sola digna ĩuenta es
ut in tuo ṽginali utero rex regũ et dñs dñanciũ
a regalibus sedibus ueniẽs p̃mã sibi int̃ filios hoim
eligẽt mãsionẽ. Veniet desideat9 cũctis gentibus
xp̃c nat9 de ṽgine · veit in mũdũ tãq̃ pastor ut ouẽ
pditã et errãtẽ a uia salutis ad uitã reuocaret · veit
tãq̃ redemptor ut debitũ mortis pro nobis solueret et
nos p̃ri recõsiliaret Jtẽ tãq̃ aduocatus ut vulnera
p̃ri oñderet et p nobis aduocaret Jtẽ tãq̃ medicus
ut vulnera ĩ aĩe sanaret. Bernhardus O maria tu vei
solis ymago int̃ milia astrorũ deo assistencium
ṽginali puritate ĩ celis gloriosa refulgens Ortus
deliciarũ nobis est tu9 uterus sanctissim9 · o maria
qua ex eo multiplicis gaudij flores colligim9 q̃uo-
ciẽs mẽte recolim9 q̃ magna multitudo dulcedinis
vniũso orbi inde profluxit Nõ eñ decebat deũ alia
mr̃ q̃ ṽgo · nec ṽginẽ alio filio q̃ deus · qua nec
maior int̃ matres · nec maior int̃ filios potuit
nasci. Bernhardus Vt naturã corruptã vinceret
gr̃a saluatoris nõ solũ sine libidine et sine viri
semine maria ocepit · verũ etiã sine dolore edidit.
et cũ ĩtegritatis decore post ptũ ṽgo p mansit

De plenitudine gr̃e marie ~~xci~~ 89

Maria gr̃a dei fuit plena et sp̃u sc̃o repleta
ut oliua fructifera et oĩs gr̃e et ṽtutis
habitaculũ fcã est Secundum Ecclesiasticus p pt̃s

prestat gracia marie vero se totam infudit gracie plenitudo.
mariam si diligenter aspicias nichil uirtutis et gracie
nichil speciositatis et glorie est. quod ex ea non resplendeat
Sicut in comparatione dei nemo bonus. ita et in comparacione
matris dei nemo inuenitur perfectus Iohannes damascenus
Beata uirgo a nullo illustrium vincitur in aliquo. quod esse
dicitur. Cum cunctos deus omnes sanctos suos diuersis uir-
tutibus et graciis ditauit. mariam tamen omnibus gracie
plenitudine plus omnibus in terris beatificauit et
totius glorie celsitudine in celis super omnes exaltauit.
ita quod nec in terra fuit gracia. nec in celo sit gloria que
umquam sanctorum aliquis mariam superauit. Vnde angelus
ei dixit Inuenisti graciam apud deum. Bernardus
O quantum gracie maria in terra adepta est precibus.
que tantum in celis optinuit glorie singularis. Beatam
et gloriosam uirginem credendum est ampliora
promeruisse uirtutum priuilegia. et percepisse etiam
graciam ab angelis collaudandam. Intuemini quanto
deuocionis affectu dominus mariam a nobis voluit ho-
norari qui totius boni plenitudinem uirtutis et gracie po-
suit in maria. ut si quid boni in nobis est. si quid
gracie. si quid salutis ab ea nouerimus redundare.
Cum tu dignus non eras ut gracia dei tibi daretur. con-
data est marie plenitudo gracie. ut per eam acciperes
quicquid gracie haberes. Nichil enim deus nos habere
voluit. quod per marie manus non transiret. Vas
liquore plenum. si quo modo moueatur defacili effun-
dit liquorem. sic beata uirgo si precibus moueatur mox
effundit graciam in nobis. Bene gracia plena
est maria. quia deo angelis pro castitate. et
hominibus pro fecunditate. O maria tu sanctorum

et hominibus grata est. Deo pro humilitate. angelis

corona virtutum omnium floribus delectabiliter
venustas est. sicut per flores virtutes. sic per fructus
bona opera significantur quibus deuoti marie illus-
trantur et beneficiantur. Maria est plena in ventre
gratia deitatis. in corde gratia caritatis. ore gratia in-
effabilitatis. in manibus gratia misericordie et lar-
gitatis. ideo vere plena. quia de plenitudine
eius omnes accepimus. captiui redemptionem et in-
uenisti gratiam. Bernhardus. Quam graciam? Dei et
hominum pacem. mortis destructionem. vite reparacionem.
nam ipse quia in castitate fuit fecunda. virginitate
integra. humilitate deuota. ideo tantum coram deo
inuenit gracia ut esset virginitatis primitiua sine
corruptione fecunda. sine grauamine grauida. sine dolore puerpera.
Bernhardus. O maria teste angelo apud deum
gratiam inuenisti. et me teste ego perdidi. ut ergo
michi restituas meum perditum. ego astabo tibi fu-
turus. Sed o domina celorum regina mater angeli de-
siderant prospicere. angelus pacialis quod tibi nomen
furti astabo quod quod desidero impetrabo. Maria bene
gratia plena fuit. quia et virginitatis honorem
tenuit. et insuper fecunditatis gloriam acquisiuit.
Maria velud sol suis graciis. suis beneficiis
totum mundum illuminat. O maria priuilegia graciarum Augustinus
a domino tibi data sunt. non solum ab hominibus. sed etiam
ab angelis et sanctis omnibus admiranda. Anselmus
O virgo plena et super plena gratia de cuius pleni-
tudinis exundancia respersa reuirescit omnis crea-
tura. O bone ihesu quomodo veniam ad te nisi per

maria · p q venisti ad me · Leonis Talibus
decebat virginem honorari muneribus · ut esset
gratia plena que dedit gloriam celestibus · terris
deum · pacem hominibus qui infudit · fidem gentibus · finem
vicijs · ordinem uite · moribus disciplinam · Eccl
24° Inplenitudine sanctorum detencio mea · Reuera
inplenitudine sanctorum detencio marie fuit · quia
in mirifica perfectione sua · omnis plenitudo perfectionis
sanctorum sibi non defuit sicut Bernardus ait Merito
in plenitudine sanctorum ~~dei~~ detencio marie fuit cui
non defuit spiritus patriarcharum · caritas apostolorum · constancia
martirum · sobrietas confessorum · castitas virginum ·
fecunditas coniugatorum · immo nec puritas ange
lorum · Sap Ego quasi terebintus extendi ra
mos meos et rami mei honoris et gratie Te
rebintus secundum glosam est arbor magna habens
ramos multos late extensos Hec arbor est
maria · ~~rami~~ rami huius arboris sunt rami ho
noris et gratie Marie multi sunt multe virtutes
et multa diuerse gratie · et exempla infinite
misericordie et beneficia que late extendit
ad homines omnibus benefaciendo et gratiam large tri
buendo · Ieronimus Maria salutatur angelis non
solum eam plenam gratiam · sed etiam in eam subuen
turum asserit spiritum sanctum · Sed ad quid? Nisi ad
ueniente spiritu sancto iam plena sibi sit · et eo superue
niente nobis superplena et superaffluens fieret Beata
virgo super omnes angelos et sanctos tantam a deo meruit
habere graciarum omnium plenitudinem · quod omnes qui in celo
sunt · angeli · apostoli · martires · confessores · et virgines

rami

et omnes celi cives per eam a deo receperunt gaudium
et celsitudinem Et omnes qui adhuc usque ad ultimum
diem salvandi sunt per eam recipient a deo misericordiam
veniam graciam et beatitudinem Ergo vere
plena quia omnibus est omnia ut de plenitudine eius
accipiant omnes universi gracias. captivi redemptionem et cetera
Ave gracia plena fuit maria plena gracia generali
cum sanctis omnibus. sed quia in ewangelio testatur
angelus. quod ipsa fuit benedicta in mulieribus id est
super omnes et plus quam omnes mulieres. benedicta
et inter omnem humanam creaturam. a summo patre in mente
sua preelecta. et plus omnibus dilecta Ideo etiam fuit in
terris decorata virtutum omnium beatitudine Et ditata
omnium divinarum graciarum plenitudine Et nunc est in
celis super omnes angelos et sanctos sublimata in celesti
glorie celsitudine Quia ipsa est perpetua regina angelorum
domina prophetarum et apostolorum. florens rosa martirum. fulgens
stella confessorum. flos et decus virginum. et
omnium corona sanctorum. et est pro suis meritis a dextris
filii sui super choros angelorum locata. Pro hac gracia
generali gracia fuit ab angelo iuste salutata. per verba
tam amena Ave maria gracia plena Tanta graciarum
copia in maria habundavit ut et ipsa graciosa
virgo. gracia quodammodo dici potest

De immensa pietate marie. Sermo xvii. 90

Quis misericordie tue o benedicta longitudinem.
et latitudinem. sublimitatem. et profundum
queat investigare. Nam longitudo eius usque
ad novissimum diem invocantibus eam subveniet omnibus.
latitudo eius replet orbem terrarum. ut sua misericordia

plena sit oīs t'ra Sic et sublimitas ei9 sup'ne
ciuitatis inueīt restauratioēm Et pfūditas
ei9 · sedentib9 ī tenebris et in umbra mortis
obtinuit redēptioēm Maria omib9 sinū mi
sericordie sue aperuit · ut deplenitudie ei9
accipiāt vniu'si · captiu9 redēptioēm · eger cu
ratioēm · tristis ɔsolatioēm · pctor ueniam
iust9 grām · angel9 leticiā · deniq3 tota tri
nitas gloriā · filij psona carnis hūane sbām
Que ad modū sol sup bonos et malos īdiffe
rent' orit' · sic vgo maria nō discutit merita ·
sed omib9 se inuocātib9 exorabilē et clemētis
copiosa simā pbet Ipā eni caritate sua omib9 sinū
misericordie sue aperuit ꝛc ut sup' Aduocatā
pmisit peregrinatio nrā q tanq mr misericor
die efficatius negocia nrē salutis ptractabit
io ergo caritati9 Eya ergo aduocata nrā ꝛc
O felix marie uterꝰ · quātitate puus utili
tate maxim9 · q totū mūdū i'plet vbitate ·
O maria mat' misericordie ī tuo utero mise
ricordia est nata · et ideo merito es mater
misericordie nūcupata Tu mr mie nō ro
gabis pro filio filiū Rogabis qre quia qui
filiū tuū int' deū et hoiem posuit media
torē · te q3 int' reū et iudicē posuit media
tricē · et sicut tu nunq iudicē inuenis difficilē ·
sic te reus nunq inueīt inexorabilē · habūdas
eni visceribus misericordie et pietatis et sup
habūdas grē et caritatis O maria ī ma
visceribus

nibus tuis sunt omnes thesauri miserationum domini.
Absit ut esset manus tua vacua simplex a munere
neque enim gloria tua minuitur sed augetur
cum penitentes advenias iustificati ad gloriam
assumuntur. Quis misereri non potest nisi omnipotens
qui misereri nollet mater misericordie. Secundus
Sileat misericordiam tuam beata virgo maria. si quis
invocatam te in suis necessitatibus sibi memi- b
nerit defuisse. Bernhardus Iustum est ut beata virgo ab
omnibus benedicatur cum eius misericordia sua quasi be-
neficia ab omnibus sentiatur. Eius misericordia
altior est celo quia locum angelorum restaura-
vit. profundior inferno quia eum spoliavit.
latior mundo quia sua misericordia replevit orbem
terrarum. Omnium necessitates magnis misericordiis affluens.

De mansuetudine et bonitate marie virginis ·xxi·

Revolve diligentius evangelice hysto-
rie seriem universam. et si quid increpatorium.
si quid durum. si aliquod signum tenuis in-
dignationis occurrerit in maria. deinceps eam suspectam
habeas. et ad eam accedere vereare. Quod si plenam
magis omnis pietatis et gratie. plenam mansuetudinis
et misericordie inveneris. gratias age deo qui talem tibi
mediatricem providit. in qua nichil possit esse ~~suspectum~~
suspectum. Quid ad mariam accedere trepidat humana
fragilitas? Bernhardus In ea durum. nichil asperum.
nichil austerum. tota dulcis et mitis et graciosa
tota misericors et benigna est omnibus omnia facta est
ut de plenitudine eius accipiant universi etc.

De presencia domini cum maria .xiii.

Dominus tecum. Bernhardus. O maria tu
sola inventa es digna ut in tua virginali
aula rex regum et dominus dominancium a re-
galibus sedibus veniens primam ire sibi inter filias
hominum eligeret mansionem. Iste singularis marie dominus
tam singulariter cum maria fuit quod ipsam tam singulariter
fecit dominam quod nec primam similem visa est nec habere
sequentem. Non decebat deum alia mater quam virgo, nec
virginem alius filius quam deus. Quia nec maior inter matres
nec maior inter filios potuit nasci. Maria est
mater floris misericordie, mater solis iusticie, mater
fontis sapientie, mater regis glorie. Mater inquam eius cuius
misericordia ad dilectionem, cuius iusticia ad timorem,
cuius sapientia ad agnitionem, cuius gloria nos ad spem
usque perducit ut ipsa vere dicere possit illud ecclesiastici:
Ego mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis
et sancte spei. Mater eius. Cuius eius. Origenes. Mater
unigeniti dei domini et regis omnium, creatoris cunctorum,
mater eius qui in celis sine matre et in terris fuit sine patre,
mater eius qui in celis secundum divinitatem in sinu fuit
patris et in terris secundum humanitatem in sinu fuit
matris. Bernhardus. Hec est singularis et excel-
lens prerogativa marie ut unum et eundem filium
habere meruit cum deo patre. Sed numquid solius christi mater
est maria? Absit. Immo quod saluberrimum et iocundum
est. ~~mater christi~~ maria non solum est mater christi singu-
laris et corporaliter sed etiam mater omnium fidelium
universalis et spiritualiter. Ambrosius. Si christus est

credentium frater, cur non ipsa que genuit christum
credentium est mater. Anselmus. O bona fiducia.
o tutum refugium. mater dei est mater nostra. Ergo cer-
to karissimi. omnes nunc gaudeamus. omnes nunc gau-
dendo dicamus. Benedictus super omnia sit christus in-
finitus. propter quod maria est nostra mater. Et benedicta
a creaturis omnibus sit virgo maria dei et nostra
mater. propter quam christus effectus est noster frater. O
maria tu vere benedicta in mulieribus. tu omni laude
dignissima ab omnibus quia tecum dominus. sicut filius
cum matre carissima. Dominus tecum. Ieronimus. O beata
virgo dominus tecum non solum ut maneat apud te, qua-
liter est homo cum homine. nec solum ut in te habitet ita
qualiter spiritus sanctus habitat in anima. sed ut fiat
ex te qualiter partus fit ex matre. Hinc anselmus
ait. quem rex deus filium suum equalem sibi tamquam
seipsum diligebat. seipsum dedit marie. ut esset
unus idemque filius dei et marie. Deus qui omnia fecit.
ipse se ex maria fecit et sic omnia que fecerat refecit.
Maria obsecro te per gratiam qua sic dominus esse tecum
et te voluit esse secum. fac propter ipsam gratiam.
secundum eandem gratiam. misericordiam tuam mecum.
Dominus tecum. Tota trinitas tecum. quia tu sponsa
patris. tu mater filii, tu sacrarium spiritus sancti, ideo
vere dominus tecum. Non tantum dominus pater tecum qui creavit
quem concipis. nec tantum dominus filius tecum quem carne
tua induis. sed et spiritus sanctus tecum de quo
concipis. Dominus tecum. Bernhardus. Pater ingenitus tecum
qui ~~fit~~ suum filium facit tuum. Filius tecum. qui ad

condendum in te sanctum et mirabile sacramentum. miro modo et tibi reservavit et sibi conservat integrum virginale sacrarium. Augustinus O maria te rex regum ut matrem veram et decoram sponsam pre omnibus diligens amoris amplexu sibi associat. Crisostomus super matheum Cum virgo xpistum habebat in utero facies eius tanto splendore pulchritudinis splendebat. quod ioseph custos eius non poterat intendere in faciem eius donec peperit filium. Nota de supra dictis O inestimabilis marie laus magis credebat ioseph quod eius castitati quam utero. et plus gratie quam nature conceptionem manifeste videbat. et fornicationem suspicari non poterat possibilius credebat mulierem sine viro concipere posse. quam mariam posse peccare. Nota Bernhardus Est tibi o sanctissima virgo maria quasi osculum pacis ave imprimere totiens osculari. quotiens per ave salutaris. Nunc ergo o amantissimi ad ymaginem eius accedite genua flectite. oscula ipsi mitte Ave dicite maria gratia plena dominus tecum etc. propinquitas materna nichil marie profuisset nisi felicius xpistum corde quam carne gessisset

De beneficiis que maria peccatoribus prestat ...

Beata virgo hominem de culpa erigit. de pena eripit. Impugnata protegit. in eternam gloriam introducit. Nisa ergo dyabolica temptamenta nulla carnis blandimenta possunt decipere hominem qui tota fiducia perfectiori virginis se commendat. Bernhardus Sicut ~~...~~ sol super bonos et super malos oritur sic maria omnibus se reddit exorabilem et omnibus

mundi oblectamenta nulla

De beneficiis que maria peccatoribus prestat b9 xxv

pio amplexu amplexu Ille solus a laude virginis
taceat. quisquis est qui eam in suis necessitatibus
fideliter invocatam sibi meminerit defuisse. Quia se
invocantes in angustiis liberat, in periculis adiuvat.
et de peccatis veniam impetrat O homo securum habes
accessum ad deum. ubi habes filium ante patrem. ante filium
habes matrem. filius ostendit patri latus et vulnera. mater
ostendit filio pectus et ubera. nec ulla potest ibi esse
repulsa ubi tot caritatis occurrunt insignia O maria
quanta nobis propter te ad deum fiducia esse potest. Tu es mater
regis et mater exulis Tu mater rei, tu mater
iudicis Tu mater dei et hominis Cum sis utriusque mater
inter filios discordiam sustinere nequis O maria tu
peccatorem quantumlibet fetidum non horres. non despicis
sed si ad te suspiraverit. tuumque interventum penitenti
corde supplicaverit. tu illum a dampnacionis baratro
pia manu retrahis. ac toto mundo desperatum materno
affectu amplecteris. foves nec deseris quousque
tremendo iudici miserum reconcilies Exemplum in theo-
philo O domina maria ex ore tuo pendet consolacio
miserorum. redempcio captivorum. liberacio afflictorum
salus universorum merito in te respiciunt oculi omnium
quia ~~et~~ in te per te et de te benigna nobis suffra-
gatur manus omnipotencie. sicut sol differencia oritur
super bonos et malos. sic maria preterita non discutit
merita. sed omnibus se exorabilem et clementissimam
prebet. omnesque necessitates magno misericordie affectu
fidelis mediatrix maria que salutis antidotum
viris et mulieribus propinavit. Anselmus Unde
securius valeas in necessitate subvencionem sperabo?

q̄ vn̄ precessisse mūdo ꝯplicacione sc̄o Aut cuius
intercessio facilius reo veniā inpetrabit. q̄ eius que
illū gn̄alē et singularē iustū ultorē. et miseri
cordē indultorē lactauit. O dn̄a maria tu
ām̄irabilis singulari virginitate. amabilis salu
tari fecūditate. venerabilis i̅estimabili sc̄itate
tu ōndisti mūdo dn̄m deū et creatorē suū
q̄ prius nō videbat. tu pep̄isti mūdo saluatorē
suū quo p̄ditus indigebat et rc̄osiliatorē q̄ reus
nō habebat Per fecūditatē tuā dn̄a mūdus
p̄ccōr est iustificatus. dāpnatus saluatus. exul re
ductus. Sicut o beatissima oīs a te auersus. et a te
despectus. necesse est ut intereat. ita oīs ad te
cōuersus. et a te respectus inpossibile est ut pereat.
Innocencius Aue dei mater alma. que ex digni
tate dei mater es et impare potes angelis
et demonibus. opesce demones. ut nobis nō no
ceāt. Precipe angelis ut nos custodiāt Itē magna
fiducia est p̄ccōribus ī maria Sicut enī xp̄c est
ostiū regni celorum sicut dicit Johannes Ego sū ostiū.
si quis per me introierit saluabitur. ita maria est fenestra
eius. ideo cantat ecclā Intrent ut astra flebiles.
celi fenestra facta es Itē maria est felix celi porta
latissima miseris per misericordiā. quia strictus est
introitus per dei iusticiā. plures enī intrant per portā
misericordie marie. q̄ per ostiū dei iusticie.
Ipsa est fons indeficiens. terrā totius ecclie p gr̄am
fecūdans et irrigans. Fons esse solet in vallibus.
et btā maria familiaris solet esse humilibus. loca fon
ti vicina florida solet esse et virida. familiarī

beate virginis florent virtutibus. et viret bonis operibus co-
herentibus. Inclinato capite ihesus ad matrem emisit
spiritum quasi diceret. O peccator hanc honora. hanc implora
hanc necessitatibus in tuis [illegible] nam quicquid virtutis et salutis in tuis
credes a me postulancius per eam impetrabis. Nichil
enim boni preter nos habere voluit quod per marie manus non
transiret. Nota maria ex plenitudine gracie est inter deum
et hominem mediatrix. Per graciam marie homo deo reconsi-
liatur. a peccato liberatur. et pena eterna peccatori in
temporalem commutatur. Maria tanquam virgo facta. tanquam domina
honesta et discreta recognoscit quod plenitudinem gracie
propter nos peccatores a deo recepit sine meta ut
omnibus se invocantibus graciam faciat qua est repleta.
Ipsa igitur est inter deum et reum fidelissima mediatrix.
Quociens ergo peccator deum marie filium dolet offendis-
se. et iram eius se dolet incurrisse. quia per se non potest
deo seipsum reconsiliare. utpote infectus peccato. abiectus
a deo beato et adiectus dyabolo. det marie suas mi-
serias indicare. quia ipsa non dedignatur reum qua-
cumlibet [illegible] cum suo filio consiliare. Item est auxi-
liatrix id est promotrix. ipsa se invocantes promovere
non cessat. Ubi enim filius eius manum ad feriendum
levat. ipsa negocium peccatoris tractat. quod salus
[illegible] paciencie expectat [illegible] dissulat. et in multis
periculis liberat. Sic ipsa reis veniam. iustis graciam.
sanctis gloriam procurat. Item est reparatrix. quia peccatorum
vulnera putrida et scissa sanat et lenit. bona per
peccatum amissa reddit. opera nostra deo placida et me-
ritoria facit. sicut stabulum inferni in quo peccator [illegible]

sedē posuit ī palaciū celi cōutit vn̄ si xp̄c
dicit · pctorē occidā · īmo ira dicit et ego viuē
faciā · si dicit pcutiā · respōdit et ego sanabo ·
Si dicit nō est q̄ de manu mea possit eruere ·
rn̄dit · nō est tā grādis pctor quin p graciam
meā a te misericordiā possit recipe Itē ē illuīatrix ·
Maria arbitriū liberū ī hoīe excitat ad cōuertēdū ·
et ipm̄ incitat ad cōfitendū · et roborat ad peni
tenciā faciendū Sicut mētē ad deū c spūali so
lacio cibat · sic aīam purgat a culpa · illuīat
graciā · deo associat in glā Itē est adiutrix Maria
duobus modis hoīem adiuuat scilicet ī vita et in
morte Quō · Audi xp̄iane · Aīa in baptismo
xp̄o vero sponso p fidem desponsatur · et p spm̄
~~fac~~ scm̄ dotatur · et heres dei cū angelis depu
tatur · sed cū postea pctīs inficitur · mox xp̄i spō
sū abicit et dyabolo se cōiungit et ~~ad~~ adultera
dyaboli efficitur · sicut de celesti regno puatur O triste
cōcambiū · xp̄m sponsū aīe p pctō vili abicere
et pessimo hosti se subicere Sed maria mater grē
cū ipsa sit dei genitrix et pctōr adiutrix ostendit
filio pectus et vbera · et sic reo veniā postulat
filius hoc videns ostendit patri latus et wlnera · et ab
eo misericordiā impetrat Sic maria pctōres
ī vita adiuuat · ita q̄ p eius grāciam aīa fit rursus
templū spūs scī · spōsa xp̄i · filia regis eterni · heres
regni dei Secundo est adiutrix ī morte quō et quare ·
Audi xp̄iane · Maria propter necessitatē pctōr sta

est mater regis celorum. et sic exaltata quod est locata
ad dextris filii super choros angelorum. si enim tota multi-
tudo reorum extitisset. numquam in matre dei electa.
nec regina celi effecta fuisset. Quia igitur tantum ho-
norem propter peccatorem suscepit. ipsa enim adiuuare et pro
eo coram deo aduocare non desinit. nec eum in morte
deserit. sed a dyabolo protegit. a culpa erigit. a
pena eripit. et in gloriam introducit. Propter hec
omnia beneficia tam grata. maria virgo beata iuste
et pulchre. mediatrix. auxiliatrix. reparatrix.
illuminatrix. et adiutrix est vocata. Sic ergo maria
ab angelis et hominibus et mulieribus est benedicta. quia
per hanc purgantur delicta. et nobis prestantur beneficia
supradicta. De fructu marie ventris benedicti x c viii

O maria illius es mater cuius est deus pater.
filius prime caritatis. est corona tue casti-
tatis. Sapientia primi cordis. est fructus tui
uteri virginalis. Fructus quanto altior tanto dulcior.
ergo xps fructus ventris marie est solus dulcissimus quia solus altissimus
Si fructus ille mortis non solum suauis fuit ad vescendum.
sed etiam teste scriptura delectabilis aspectu. quanto magis
huius vitalis fructus viuificum decorem debemus in-
quirere. in quem desiderant angeli prospicere. O maria tu
vere es arbor salutis que portasti mundo fructum vite
et salutis. O vere celestis planta. preciosior cunctis
sanctior vniuersis. O vere arbor vite que sola digna fuit
portare salutis fructum. Cui assimilabimus te o mater
pulchritudinis. Vere paradisus dei tu es. quia lignum

de fructu marie ventris b x c vi

vite mundo protulisti de quo qui manducaverit vivet in e-
ternum O maria mater misericordie tu filium dei ad terras at-
traxisti et quasi quoddam frenum divinitati imposuisti ut
illa maiestatis dextera que quondam misereri nesciebat
sed docta punire iam habeat ipsa potestate misereri et parcere
Augustinus Maria absque dubio ministratrix christi ex-
titit quia utero gessit quia ipsum aluit et quia eciam eius infan-
ciam pio est mentis affectu prosequuta ita ut usque ad mor-
tem crucis ab eo non recessit. Bernhardus Tria propo-
sita sunt que gaudium et solacium omnibus inducunt Quia
puer nobis ex virgine natus est qui ihesus christus filius dei
vocatus est Quare esset ihesus vocatus nisi salvum faceret
populum suum a peccatis eorum Ihesus enim salvator dicitur Quare
christus nisi christus interpretatur unctus et ipse ungit cre-
dentes in se oleo divine misericordie Aut quare filius
dei homo factus est nisi ut per eum homines fierent
filii dei. Bernhardus Sicut sol inter astra splendi-
dior sic maria rutilatior omnibus sanctis spiritibus an-
gelicis et ab ea tamquam a filio suo ad omnes claritas
sempiterna procedit Idem Nullus inter omnes ita fami-
liaris deo. Immo nec omnes simul ut ipsa sola sanctissima quod
tam pia dulcis et suavis est maria quod nec nominari
potest quin accendat nec recogitari quin recreat affectum
diligentium se. De gracia et felicitate marie virginis 97

Non sunt loquele neque sermones in omni natione
que sub celo est quibus amplitudo glorie marie
ad plenum valeat explicari Cuius cogitare
potuit quam gloriose regina mundi in celum assumpta fuerit
quanto devocionis affectu in eius occursum celestium legio-

d' gra a felicitate marie 67)

nū multitudo pressit. q̄bus canticis sit deducta. q̄
plaudo vultu. q̄ serena facie. q̄ dulcib⁹ amplexib⁹
diuis a filio sit suscepta. et sup oēm creatura
exaltata. cū tāto honore quo tāta mr̄ digna fuit.
cū ea glā q̄ tm̄ filiū decuit. Ascendit maria sup omē
hūanū gen⁹. ascendit usq; angelos sed et ipos q̄
trāscēdit. et celeste oēm sup gredit͛ creaturam.
Gloriosa u͛go ascendēs supnoꝝ gaudia ciuiū copio
sis cumulauit augmētis. Ideo legit͛ iudith xiiij
Tu glā ihr̄lm. tu leticia isrl̄. tu magnificēcia
ppl̄i tui. Ideo rex āgelorū ei obuiā veniēs susce
pit eā. Attollite oculos ad assūptionē u͛ginis
gloriose. et salua filij maiestate īueniet͛ occursū
celestis pompe ascensione dn̄ica multiplicit͛ digniore.
Sol ēīm angeli potuāt occurrere redēptori.
matre vero celi palacia petēti. filius ei⁹ cū tota curia
tā āgelorū q̄ iustoꝝ sollēpnit͛ occurrēs siu sū
cepit eā. et adextrās ei⁹ sup choros angeloꝝ statuit.
et ait tota pulchra es et c̄. O q̄ta dignitatis q̄ spūalis
reuerēcia. Maria in assūpcione sua enixa est super
dilcm̄ filiū suū. in q̄ angeli aspicē delectant͛. cui
omēs ciues celici famulant͛. Augustin⁹. Non fuit
ī t͛ris locus dignior u͛ginalis uteri templo in quo
filiū dei maria suscepit. nec ī celis locus excelsior
regali solio. ubi mariā marie fili⁹ sublimauit.
Anselm⁹. Mira res in qua sublimit͛ contemplor
mariā locatā. Nil equale marie. nil nisi de⁹ mai⁹
maria. Jeroni⁹. Quid nobili⁹ mr̄e dn̄i. q̄ splēdi
di⁹ ea q̄ splendor elegit p̄ne glē. Gloriosum

maie p̄uilegiū est· q in glā ipa vē gloriossima
p9 deū est Gloriosū maie p̄uilegiū est q q̄q̄
p9 deū pulchri9 et iocūdi9 q̄q̄ dulci9 et delec-
tabili9 in glā est h° maia h° in maria h° p ma-
riā est· Anselm9 O pulchra adintuēdū· amabi-
lis ad cōtēplandū· delectabilis ad amādū· de-
siderabilis ad habendū· quo euadis captiuitate
cordis mei· p̄stolāe dnā ī fmā aiām p9 te an-
helantē· te desiderātem Jtē gloriosū maie
priuilegiū est· q post deū maior angelorū
leticia· maior sctorū glā de maria est· Vn̄ bernh9
Summa glā o maria post deū te videē· tibi adherē
tue et inte ptectiōis mūnimīe demorāi Sicut stella
matutina fulget p̄ nebulis· et sol lucet p̄ oībȝ
stellis· sic maria vginū rgina ī cōpabili vginali
castitate et ineffabili maternali puritate et in
oī sctitate p̄fulget omib9 vginib9 et puellis·
plus deberet merito quilibet laborāe et deo ser-
uire ut solū vna die maria posset videē· et tū ea
manē· quā modo laborāt mlti ut possīt etnā
gloriā possidē De dignitate sacerdotū bn̄9 xt viii

O sacdos corp9 tuū cotidie efficit xpi se-
pulchrū et templū· quō igr lingua
tua dcinnat dolos et mēdacia q dcinit
dei laudes et magnalia Quō de ore tuo egdit
falsitas· ī quo tota die igredit sūma vitas
Quō iples te supfluo vino et cibo q plen9 es
deo Quō oculi tui videbūt vanitatē q sūma
videēt veritatē Quō oculos tuos figis ī pulchri-

d dignitate sacerdotū bn9 xt viii

tudinē mulieris? cū semp̄ te videāt oculi indi
ris cūcta cernētis. Quō manꝰ tue extēdent
ad illicita? q̄ tenēt tenētē omia. Quō digiti
tui attrectabūt imūda? q̄ tractāt xp̄m natū de
carne ūginea. Q̄ turpiꝰ. qȝ sacerdotis mēbra
xp̄i sanguine ɔsecrata. libidinosis ardoribus
maculaē. Nec attendē p̄miā et ireuerenciā
minātis penā et pmittētis gloriā. Nō mi-
nistros eccle ppt̄ sex rōes decet castitatē et sc̄i
tatē habē. Primo quia exercent officiū angelicū
ideo puritatē angelicā debēt habē malachie
Angelꝰ dn̄i exercituū est. Scdo quia eos oportꝫ
mūdaē alios. ideo oportet eos eē valde
mūdos Ecci. Ab imūdo quis mūdabit? Tercio
quia sūt vas et templū dei. ideo debet esse
valde casti et mūdi ysa. Mūdamini q̄ fertis
vasa dn̄i. Quarto quia deū debet placare
Ro viii. Qui in carne sūt placē deo nō pnt
Quinto quia sūt ministri altissimi. ideo decet eos ut uis
sint eiꝰ p̄pij serui. qȝ nō esset si mulier ūeis vis
haberet. Sexto quia verū deū in se sumūt et hoiem.
Leuitici xxi. Homo q̄ habet maculā nō offeret panes
deo suo. nec accedat ad ministeriū eiꝰ. Macula
valde turpis est. luxuria ebrietas aut auaricia
Tergat ergo sordes praui opis q̄ deo pparat
domū mētis et corpis. Vnde Exterit mūdat vas
et placat atque ministrat. Hic sumit xp̄m decet
hūc ergo fore castū. Versus. Nō minꝰ detesta
bile est in os pollutū qȝ in lutū platearū mittē
dei filiū. Tange q̄ gaudes metrice quē audes

Membris pollutis regere tractare salutis

De penis inferni et purgatorio 9A

Illa ultrix flamma viciorum concremationem habet et lumen non habet. quia quos iehenne flamma devorat. a visione dei luminis cecat. ut et foris combustionibus eos pena cruciet. et intus cecitatis obscuret. Qualiter quia auctorem suum corpore et corde deliquerunt corpore et corde puniantur. et utrobique penas senciant. Hugo. Infernus locus est sine misericordia. profundus sine fundo. plenus ardore intollerabilis fetore incomparabilis dolore innumerabili. miseria intolerabili. ubi nulla spes boni. nullus defectus mali. Sapientie memorare novissima tua et in eternum non peccabis. Novissima mea sunt mors iudicium et gehenna. Quid horribilius morte. quid iudicio terribilius. et gehenna nichil potest intollerabilius cogitari. nam in morte nec magnum nec parvum de bonis huius mundi aliquis secum delatus est homo. in iudicio nec fallere nec flectere nec resistere nec effugere possibile est. In gehenna nulla penitus liberatio ulla consolatio est. sed perpetuum ve. ululatus. et fletus propter ardorem. stridor dencium propter algorem. Augustinus. Qui purgatorium ignem petit nescit quod petit. Cuius est tanta vis doloris quod aliquis existens in eo non potest facere alias cogitaciones. quia sicut differt ignis materialis ab igne picto. sic differt ignis purgatorius ab igne materiali. cuius tanta vis ardoris est. quod si totum mare influeret. unam scintillam non extingueret. quod sola elemosina facit. Gregorius loquens

de penis inferni et purgatorio

de fame dicit Fames interficit id est ad modum
mortis affligit. quia suam eius faciem deus abscondit.
Quod homo peccator de penis inferni hic credere non
potuit illum cruciatum deditus invenit. Gregorius
In inferno fit miseris mors sine morte. finis sine
fine. defectus sine defectu. quia mors ibi semper
vivit. et finis semper incipit et deficere defectus
nescit. mors perimit et non finit. dolor cruciat.
sed nullatenus dolorem fugat. flamma comburit sed
ignem non extinguit. Queritur in inferno mors et non
invenitur. quia quibus in hac vita vita eterna offertur et no-
luit accipere. in inferno querent mortem et non poterunt
invenire. Sicut in domo patris ~~mei~~ multe mansio-
nes sunt id est diversa premia pro meritis. sic in
inferno quisque tollerabiliorem habet dampnacionem.
quanto hic minorem habuit iniquitatem. Sicut nullum gau-
dium rerum temporalium ex aliqua parte simile potest inveniri
gaudiis vite eterne que iusti accepturi sunt. ita
nullus cruciatus omnium penarum temporalium potest sempiter-
nis iniquorum cruciatibus comparari. Johannes Crisostomus
Excludi a bonis eternis et alienum effici ab hiis
que preparata sunt sanctis. tantum generat cruciatum et do-
lorem. ut si nulla extrinsecus pena extorqueret
hec sola pena sufficeret. Ysidorus Intende anime
quascumque seculi penas. quoscumque tormentorum dolores.
quascumque dolorum acerbitates. et hoc totum compara ge-
henne et leve est omne quod pateris. Bernhardus Sin-
gulis excessibus et singulis membris quibus perpe-
trata sunt opera iniquitatis debetur sua pena pro

qualitate uel quantitate commissi in quo quidem membro
creator plus offendit peccator grauius torquetur etc.
Fulgencius Duo sunt principalia tormenta in inferno
scilicet calor ignis inextinguibilis et frigus intol
lerabile. Unde in ewangelio legitur Ibi erit fletus et
stridor dencium. fletus namque de calore nascitur et
stridor dencium de frigore oritur De iudicio dei. 93

Veniet iudex iustus et fortis qui male iudi
cata iudicabit. illicita instrumenta confuta
bit. quia faciet iustum iudicium iniuriam paci
entibus. Rabanus Sic iudicium sine misericordia fiet
illi qui non fecit misericordiam. quale iudicium fiet ei
qui fecit rapinam uel usuram. Aut quid recipiet qui
aliena rapit ex quo diues in flamma ignis semper
ardebit quia sua non dedit. Dicitur quare iusto dei
iudicio pro peccato mortali momentaneo peccator in inferno
Solucio cruciatur perpetue. Anselmus Quia peccator contra dei pre
ceptum in peccato male delectatur et id operatur in dei
despectum qui est altissimus et eternus. iuste ergo in locum
despectum precipitatur qui est infimus ut ibi a demonibus
puniatur. hoc est in inferno qui est perpetuus. Gregorius
Cuius cor hominis districti iudicis eternam sententiam non for
midabit. Ibi enim tunc simul omnia peccata ante oculos
redeunt Ibi omnia que cum delectacione acta sunt ad me
moriam cum pauore reuocantur. Redemptor humani generis
tunc iudex apparuerit. speciosus et blandus iustis. iratus
et terribilis erit iniustis Qualis hic quisque egreditur
talis in iudicio presentatur. Augustinus Cum uenerit dominus ad
iudicium tunc illuminabit abscondita tenebrarum. et

manifestabit cogitationes cordium. tunc nichil omnibus
latebit. et quod peccata confessio non deleuit. tunc omnibus
apparebit. Cognoscetur dominus iudicia faciens. qui
nunc ignoratur misericordiam et gratiam prebens. Pudi-
stabunt miseri ante tribunal christi ut audiant uocem
iudicii qui nunc obturant aures suas ad uocem consilii
Quod enim loquitur deus. Agite penitentiam inquit. multi
tamen dissimulant. multi obturant aures suas et dicunt
Durus est hic sermo. Non sic impii non sic. Cui tamen
erit sermo durus et asperum uerbum. Ite maledicti.
Anselmus. Dies illa dies ire etc. Quid dormi-
tas anima tepida et digna euomi. Qui non expergiscitur
qui non tremit ad tantum ~~tonitruum~~ tonitruum non dormit
sed mortuus est. Augustinus. Mallem ~~ad magis~~
~~uolui~~ reprobi tormentum gehenne sustinere quam faciem
irati iudicis uidere. Ipse tunc erit iudex in causa tua qui
modo est uerus testis in culpa tua. Gregorius
Horam iudicii uoluit dominus omnibus esse incognitam.
ut dum illam preuidere non possumus. sine intermissione
ad illam nos preparemus. Et quia est presentis uite leti-
cia ita est agenda ut nunquam amaritudo sequentis
iudicii recedat a memoria. Que mens est hominis qui
districti iudicis sententiam non formidantis. Ibi enim tunc
cuncta pariter sua ante oculos reducuntur. ibi omnia que hic cum
delectatione acta sunt. cum pudore et pauore ad
memoriam reuocantur. Redemptor noster christus cum iudex ap-
paruerit speciosus et blandus iustis. et terribilis et
iratus erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi
hunc eundem pauendum atque terribilem aspiciunt reprobi
Nec minutissime cogitationes. nec uerba tenuissima

que apud nos usu viluerunt in christi iudicio indiscussa
remanebunt **De septem peccatis capitalibus** 129

Peccata capitalia sunt vii que in hoc versu recto or-
dine ponuntur. Est. sup. in. ira. post ac avaritia
gula cum luxus. Horum prima tria sunt spiritualia
ut sunt superbia invidia ira. Duo ultima sunt carnalia
ut gula luxuria. Duo media sunt mixta ut acci-
dia et avaritia. Accidia inquantum pertinet ad tristitiam
est vicium spirituale. inquantum ad corporis torporem est
vicium corporale. Horum primum est superbia. Est autem superbia
quedam singularis appetitus excellentie super alios.
Unde dicta est superbia quasi super vadens id est mensuram
se extollens. Sunt autem duo genera superbie. unum
intrinsecum in cordis elatione et proprie dicitur superbia. aliud
forinsecum in operis ostensione et dicitur vana gloria.
Est autem inter superbiam et vanam gloriam differentia. quia licet
utrobique sit appetitus proprie excellentie tamen superbus appa-
ret sibi magnus intra. et vane gloriosus appetit
apparere in ore aliorum per laudem extra. Gregorius. Qua-
tuor sunt species superbie. Prima est cum homo estimat
bonum a seipso quod habet. Secundo cum bonum sibi a deo
datum credit sed pro suis meritis accepisse putat.
Tercia cum quis iactat se habere quod non habet. quarto cum
quis despectis aliis singulariter vult videri. Item secundum
Gregorium superbia septem habet filias. Unde versus. Hijs septem
parvis fit fulta superbia ramis. Sunt inobe. conten.
iac. ypo. per. dis. et presump. Prima filia est in-
obedientia quia vane gloriosus in nullo vult videri
inferior quod fieret si mandatum faceret. Secunda est contentio.
quia superbus vult vincere cum clamore et per hoc apparere

Tercia est iactancia cum fr̄a sua qua conatur ut lau-
dabilis appareat. Quarta ypocrisis que fit dum quis
conatur hominibus melioribus apparere. Quinta pertinacia que fit
dum quis dictum suum uel factum quod malum est ~~defen~~ defendit,
ne errasse videatur. Sexta discordia que contra omne
dictum sumit contrarium propter vanam gloriam. Septima
est nouitatis presumpcio qua quis ~~no~~ noua dicit aut in-
uenit ut laudetur. Item gregorius. Signum reproborum
superbia. signum electorum humilitas est. Sicut per humili-
tatem cordis custoditur castitas corporis. ita per superbiam
mentis itur ~~ad libidinem~~ ad inmundiciam libidinis. Augustinus
O homo quid intumescis. o fomes fetida quid inflaris.
Ipse princeps tuus humilis factus est. et tu superbis. Ab-
sit si pudet hominem imitari. saltem deum imitari.
Ieronimus Superbia est peccatum maximum. hec enim
disciplinam non recipit. curari renuit. Ulcus est pes-
simum quod medelam non sustinet. Bernhardus Fugite
superbiam fratres mei queso que tam velociter ipsum luciferum
cunctis eminentem eterna caligine obtenebrauit. et
non solum angelum sed angelorum primum in dyabolum
commutauit. Nichil ille spiritus fecit. cogi-
tauit tamen superbiam. et in vno ictu oculi irrecupa-
biliter est deiectus. si sic factum est angelo quid erit de te homo
qui puluis es et cinis. ille intumuit in celo et tu in
mundo. Que superbia abhominabilior est. an in diuite
uel in paupere. Certum est deus superbis. nec enim cum hominibus
habitare desiderant. nec ad deum uolare possunt. solum ergo
eis relinquitur flamma ignis deuorantis. Superbia est
subtile malum. secretum virus. pestis occulta. liuore

parēs ꝯ viciorꝫ origo; tinea scītatis. Augustinꝰ
ypocrisis est nouerca uirtutū et mat̄ viciorꝫ ypocrisis
est simulacio boni sub actu ɔtrario. Vita ypocrite
q̄dā visio fantasmatis est. quia hoc ondit ymā
gine q̄ nō habet veritatē. q̄ sopno ɔpat̄. quia
oīs laus et glā dū tenet̄ amittit̄. Gregoriꝰ. In
iciū oīs pcti supbia. Q̄ padisō io audiuꝰ. q̄ celo
sēciuꝰ. angelos tn̄ de celo. hoīes tn̄ de padisō p
supbiā cecidisse scīmꝰ. Augus. Qui de beato
ope gloriat̄. de uirtute faciꝰ facit. Bernh. Q̄
magis lugēdū. aut q̄ gtiꝰ penitēdū. q̄ aplius
detestādū. q̄ q̄ homo filiū dei videns puulū
et vilem fcm̄ esse et despectū. apponit se magni
ficare sup t̄rā. Augustinꝰ. Supbia est elacio p
niciosā. q̄ inferiorē et parē despiciēs. supioribus
satagit ɔnari. Hec misera supbia et oīs vana
glā diuiat modicū. et tn̄ hoīem corā deo modicū
et miserū facit. Ysidorus. Caue iactanciā alas
supbie nō extendas. nichil de te p̄sumas. de ius
ticie uirtute nulla elacione supbias. Crisē. Qui te
nuerit supbiā rplebit̄ maledictōe. et subūtet eū
in fine. Bernhar. Dns de angelo fecit dyabo
lū. si ita fcm̄ est cū angelo q̄ supbiuit in celo. q̄
fiet de hoīe q̄ supbit in mūdo. Jeronimꝰ. Tanto
pfundiꝰ supbꝰ demergit̄. q̄to magis ī altū ele
uat̄. Bernh. Oīs vē viciosꝰ diligit sibi silēm ꝯ
solꝰ supbꝰ odit elatū. ideo int̄ supbos semp sūt
iurgia. Jeronimꝰ. Si habēs sapiām salomōis ꝯ
fortitudinē sampsōis. pulchritudinē absolonis ꝯ

ꝙ ꝑsūt hᵉ omīa . dū tandē caro dat² v̄mibꝫ aīa
demōibꝫ cū diuite . sine fine c̄ruanda . Bernh'
Erubesce puluis et cinis . deus se hoībꝫ subdidit . et
tu dn̄ari hoībus cupies te ꝑponis auctori . Aug'.
Memēto homo ꝙ puluis es et cinis . et nisi te te
hūilies . peres oīno ꝙ es . Nūꝗ̄ tu altior ꝗ̄ lucifer-
ꝑrīus angelus . Nūꝗ̄ tu splendidior ītra ꝗ̄ angelus
in celo . et si ille de tanta sublimitate cecidit ꝑ sup-
biā . quō ad tantā celsitudinē suꝑbiēs depressus as-
cendes . Gregorius . Cū oīa vicia fugiāt a deo .
sola suꝑbia se deo opponit . Sicut hūilitas omnia
vicia enerūat . oīs qꝫ v'tutes colligit . et roborat
sic suꝑbia oēs v'tutes destruit . omīa vicia cō-
fidat . et coarinat . Quāto corā hoībꝫ quisqꝫ glorio-
sior . tanto corā deo et angelis eius vilior fit et ab-
iectior . Prima suꝑbie filia est inanis glā . q̄ dū
oppssā mētē corrūpit . mox īuidiā gignit ꝯ
Bernh'. Suꝑbū angelū nō pepcit deus quāto
magis nec tibi putredo et cinis . Inter oīa aīalia
pauꝑior nascit² homo . dat² enī coriū aīalibus .
lana ouibus . pluma auibus . Quid ergo habes homo
ꝙ tu accepisti a deo . Origenes . Oīs honor secli
quasi sōpnus et fumus . sicut enī q̄ dormit falsa
gaudia suscepit . et expꝛectus nichil inuenit .
sic diues ī futuro sicut fumus euanescit ascendēdo .
sic diuites ascedentes ꝑ suꝑbiā tollūt² de mūdo .
Gregorius . Cū bona agitis semꝑ ad memoriā
mala acta cū dolore reuocate . ut dū caute culpa
cognoscit² . nūꝗ̄ de bono opere in caute aīmus eleuet²
Ne cōtra creatorē suū homo suꝑbiat . cōsidēt

vnᵢ hᵉ veit · ꝙ sit · et quo tendat · Bernhda · Nō viuit sed mortuus est q̄ supbia īflat · q̄ luxuria inquinat · aut cetis mortalibꝫ infiat viciis · quia nō est viue sed vitā ofunde · et qꝫ inquat usqꝫ ad portas mortis Gregorius Tanto quisqꝫ fit deo vilior qnto supbior et sibi pciosior · Hos elegit deus quos despicit mundus · Ysidorus Ois supbia tanto in ymo iacet qnto se in alto erigit · tantoqꝫ pfundius labit qnto excelsius eleuat · ib i · tine ubi frangit deus oīe supbū De inuidia et quinqꝫ filiabus eius c ii

Inuidia ut ait augᵘ est odiū felicitatis alienes · hoc viciū ab angelo dyabolū fecit · hoiem de padiso iecit Cap ij Inuidia dyaboli mors introiuit ī orbē terraꝝ · hoiem homicidā efficit · Iohes · Qui odit fratrē suū homicida ē Auctorē suū infestat et torquet · Ysidorus Inuidus animo medullitus estuans a semetipso liuoris sui semp penas exigit · hinc seneca dᵉ Utinā inuidi in oībus ciuitatibus aures ul oculos haberet ut de oībus pfectibꝫ torquerent · Inuidia est eni omi inuido · ꝙ venenū stomacho · ꝙ tinea uestimēto · ꝙ rubigo ferro · ꝙ vermis corpi · humano Dr aut īuidia a nō videndo · quia nō pt vide bona alioꝝ Gafridus in poetria noua dᵉ Pessima res liuor totus letale venenū ad mala sola · bonus ortra bona sola malignat effundit ꝙ palam ꝙꝙ occepit amarū osiliū tractē p occipit esse malignum Quinqꝫ filias habet inuidia fm gregoriū ubi Inuidus est odiū sus exultacio pua hos afflictio ī pspeis sisur ulᵉ detractio uexat pma ergo filia est odiū ꝙ est

---

ꝙ gⁱ felicitatē pui gaudia tot inuidos tormentaret seneca

uelle malū alteri et nolle bonū, scd'a exultacio
ī aduersis p(ro)ximi. Tercia afflictio ī p(ro)speris p(ro)ximi.
Quarta susurracio q(ue) est detractio latens. Quinta est
detractio q(ue) fit ī aperto. intendit q(uod) melior apparere
illo cui detrahit. Gregorius. Ubi ī uidia ibi sup(er)nus
amor esse nō pt. Job. Vidi eos q(ui) operant(ur) iniq(ui)tatē
et seminant dolores. et metunt eos. flante deo
perisse. et sp(irit)u ire esse consumptos. Virum stultum int(er)
ficit iracundia et p(ar)uulum ~~fals~~ ī caritate occidit in-
vidia. Bernhardus. O si q(ui)s es q(ui) saluti inuides aliene
p(ro)prio salute tue. Ysidorus. Nō homines sed vicia
odio habenda sunt. Odium a regno dei separat. a celo
eicit. a paradiso expellit. Odium nec quiuis pas-
sione condonatur. nec martirio expiatur. Augustinus
Si hn̄s odium fr(atr)is sicut laurencius ass~~eret~~ ul(terius) sicut aret
petrus crucifigeretur nichilominus dampnaretur. Ysidorus
Inuidia omnes uirtutum fructus extremat. hec primum ~~sibi~~
sibimet nocet. primum suum actorem rodit. Inuidia
animi tinea est. sensum comedit. cor urit. et
quasi quedam pestis mortifera cor pascit. Contencio
pacem cordis extinguit. odium accendit, concordiam
disrumpit. lites gignit. a regno dei defungit. ad
infernum pertrahit. Si ceciderit inimicus tuus nō gra-
tuleris et letieris sup(er) inimici tui interitu ne supprimant in te filia. Qui enim congaudet inimici ca-
sui. cito cadet. Seneca. Vere ~~filius~~ fieri ~~ut~~ nō pt
ut liuorem in bonis gestis quis effugiat. Augustinus
Nichil similius actibus demonis quam inimicari et liti-
gare. Unde seruum dyaboli nō dei se esse demonstrat.

strat: si non dimittis iniuriam que tibi facta est. non oracionem pro te facis sed maledictionem super te inducis dum dicis pater dimitte michi sicut et ego dimisi.

Senecca. Quot felicium sunt gaudia tot iudeorum sunt gemitus et tormenta. Gregorius. Nichil deum tam placatum facit quam ut inimicos diligere propter deum et hiis qui obsistunt benefacere. Ego vos ad inimicorum dilectionem commoneo. quia ad sanandum peccatorum vulnera nullum medicamentum utilius agnosco.

De ira et sex filiabus eius c iii

Ira ut ait augustinus est ulciscendi libido. Filie ire secundum gregorium sunt sex videlicet Rixa. timor mentis. et contumelia clamor. Rami sunt ire scilicet indignacio blasphemia. Habet etiam quatuor alias filias que sunt impaciencia protervitas odium homicidium. Gregorius. Qui assuetudo ymaginem dei conservat in nobis. quam ira dissipat. que etiam mentis virtutibus privat. que dum quiete mentis tollit. spiritus sanctus ibi non requiescit. Dum ira animum a pace pulsat spiritui sancto habitacionem suam turbat. ymmo deo expulso dyabolum introducit. quia sicut in pace factus est locus dei, sicut in ira locus dyaboli. Discordantes et discolos compescendos precipit virtutibus. nunquam spirituales fieri prius. Sciendum est quod alia est ira quam inpaciencia excitat, alia quam zelus iusticie format. illa ex vicio hec ex virtute generatur. De hac sapiens dicit Melior est ira risu. quia per tristiciam vultus corrigitur sepe animus delinquentis.

Bernhardus. Nichil sitis demonibus quam frequenter litigare.

Jeronimus. Contencio est mater scandali. et prima pugna

litium. ysidorus In nulla causa contendas. quia con-
tencio parit lites et yras Disce magis tollerare
quam facere Disce mala ferre quam inferre Qui autem in-
tulerit mala in die illa ut reus dampnabitur. Augustinus
Noli irasci neque indignari * est contra deum pugnare
et ipse deum blasphemare Quicumque convicio vel ma-
ledicto vel etiam criminis obiectu aliquem leserit memi-
nerit satisfactione quam citius curare quam fecit et ille qui
lesus est sine disceptatione dimittere Si autem se in-
vicem se leserint invicem sibi debita relaxare debe-
bunt propter orationes vestras quas utique quanto crebri-
ores habetis tanto sanctiores habere debetis.
Gregorius O homo si proximo irasceris et cum o-
dis tibi ipsi contra dicis qui in oratione ad deum clamas.
dimitte nobis debita etc. Secundum bernardum Ca-
vete ne christi sol iusticie mentem vestram deserat per
iram. quia numquam cum ira habitat in pace enim factus
est locus eius. Gregorius Si quis tibi intulit mala
ne irascaris eis sed dole pocius pro eo. quia deo
irascitur ei Nichil valet orare aut alia beata
opera facere nisi mens prius revocetur ab ira et in-
iquitate. ysidorus Nulla oratio a deo recipitur si ira
vel odium in corde retinetur nulla remissio peccatorum
datur si odium a corde non repellitur. Bernhardus Qui
suas iniurias hic vult vindicare corona patiencie
carebit. Gregorius Per iram sapiencia perditur. iusticia
relinquitur concordia rumpitur et quies mentis subtrahitur
et sic ira dei acquiritur Quedam ira iusta est

* contra irasci et indignari

cum irascitur quibus pro suis et alienis peccatis. Sicut acetum
corrumpit vas si diutius ibi fuerit, sic ira corrumpit cor
si in alium diem duraverit. Ira dei non perturbatio animi
intelligenda est, sed iudicium quo irrogatur pena
peccato. Ieronimus. O homo iram fuge que hostis nature
existat, iusticiam, amiciciam rumpit, concordiam dis-
sipat, aufert pacem peccatorum et tollit gaudium
eternitatis. Quedam ianua omnium viciorum est ira-
cundia, qua clausa dabitur cordi tranquillitas et
quies virtutibus, qua aperta ad omne facinus armabitur
animus. Offenso primo et non placato impossibile
est deo munus offerri et suscipi. Nemo magis
iram meretur quam homo se amicum simulans et inimicus
est. Aristoteles: Non irasci quando oportet insipientis esse videtur.

De accidia et sex filiabus eius xiiii

Accidia ut ait Hugo est mentis confusio
vel intensa tristicia, sive desidiosus tor-
por animi a bono incepto faciens re-
silire. Hoc vicium duo habet nomina. Dicitur enim tris-
ticia vel accidia. Horum nominum hec est racio. Quia
in hoc peccato est aversio a spirituali bono quod est interne
grave sicut est ieiunare orare et huiusmodi, et racione
huius dicitur tristicia. Est etiam hec aversio ad carnalia
scilicet ad quietem que estimatur levis, et racione huius dicitur accidia.
Accidia secundum Gregorium sex habet filias sive ra-
mos viciorum. Sex habet accidia filias: malicia
prima, desperatio, pusillanimitas, rancor, torpor, vagatio mentis.
Prima filia vocatur malicia que est secundum Gregorium vo-
luntas ad machinandum malum alicui. Cum enim quis

De accidia et sex filiabus eius xiiii

iniuria accipi. tunc irascitur et postea tristatur. Beda des-
pario quia diffidentia meliorum. inde est diffide-
ne premiorum ex qua iterum oritur tristicia. Tercia
pusillaminitas que nascitur ex diffidentia proveniente
ex consideracione ipse infirmitatis vel operis arduita-
tis. Quarta rancor qui est inveteratum odium. sicut
enim ex caritate sunt opera bona ex quibus consumacio
caritatis. ita ex ira est accidia. ex accidia ve-
tustas ire. Quinta torpor circa precepta. Sexta
evagacio mentis circa illicita. hec enim evagacio
quamquam est particularis. et etiam habet materiam et sic
convenit omnibus viciis. quamquam generalis et incerta et hec
est ipse evagacio accidie. quia enim absorptus est tristicia
non habens in se ubi delectetur evagatur ad omnia
querens delectationem. Cassiodorus. Accidia paciam
spem et caritatem extinguit. et tota bona vitam
destruit. Bernhardus. Accidia est quedam animi torpor
quo quis negligit aliqua bona inchoare. aut fastidit
perficere. O homo imprudens et imprudens milia milium
angelorum ministrant deo. et decies centena milia
assistunt ei et tu sedere vel torpere presumis. Beda
vult et non vult piger. id est piger vocatur qui vult
regnare cum deo. et non vult laborare pro deo. delectant
cum premia cum pollicetur. sed deterret servicia cum
iubentur. Experimento probatum est accidie impugna-
cionem. non declinando fugiendam. sed resistendo supe-
randam. Bernhardus. O homo qui velox es ad mensam.
tardus ad ecclesiam. petens ad potandum. eger ad
orandum. pronus ad fabulas. piger ad devo-

sinas · tu trabē nō r̄spicis · et festucā ī ꝓximo
ꝯsideras · tu xp̄i ꝓsecutor · tu nō uerus xp̄ianus
sed anti xp̄c · Accidia ul' ociositas est mater
viciorum · et nouerca virtutum Ieronimus Melius
est dicere quinque orōnes d̄nicas cū iocunditate et
deuotione mentis q̄ dicere psalteriū cū accidia
et tedio · Accidia clericū arcet a studio · cano
nicū abstrahit a choro · monachū a claustro · vicia
nutrit · virtutes excludit · parit luxuriā · nutrit
gulā · detractiōes seminat · iurgia parat · Ra
banus · Pigricia est egestas virtutū · fomes tristicie
lepra morū · mors aīe · perdicio tpis · requies demo
nū · Bernhardus Nemo in huius vite itinere torpeat · (in finale iudiciū)
ne in patria locū perdat · Ysidorus Dei seruū sine
intermissione legere orare ul' operari oportet · ne mente
ocio deditā spūs fornicacōis surripiat · Cedit enī
labori voluptas carnis · aīm aūt vacantē cito
preoccupat · Fugienda est ociositas mater nugarū ·
(brūs) nouerca virtutū · Oīm temptacōnm et cogitacōnm
(ociū) malarum sentina est ociū · Ociosū est q̄ nullam
habet utilitatē aut utilitatis intencionem

De auaricia et xv filiabus eius. Cm

Auaricia ut ait tulius est immoderatus amor
habendi pecuniam ul' iniuriosa appeticio
alienarum rerum · Auaricia sicut dicit aplūs est ydolorū
seruitus · quia homo auarus exhibet creature q̄
tenetur creatori scilicet fidē spem · et dilcōem · hec enī
auari exhibet pecunie · Dicit ecclesiasticus Auaro nichil est
scelestius · et hoc propter tres causas · Prima quia oīa

d'auaricia & xv filiab' ei' 5v

fere scelera per auaricia perpetrantur ut furta homici-
dia. periuria et iniurias. Secunda quia contra legem est
nature. Luce. Quecumque vultis ut faciant vobis
homines. et vos illis facite. Sed hoc non facit auarus.
Tercia quia est contra legem scriptam et a deo preceptam.
Quia ait luce Estote misericordes sicut et pater vester etc.
Sed hoc auari non faciunt quia multis modis sine misericordia
proximis bona sua abstrahunt. valde ergo metuere
possunt. quia iacobus dicit Judicium sine misericordia illi
fiet qui non fecit misericordiam. Est ergo auaricia ab omnibus
fugienda maxime propter comminaciones et graues ma-
ledictiones quas in diuersis locis sacra scriptura facit auaris.
Nam ysaie quinto dicitur Ve qui coniungitis domum ad do-
mum. ysaie xxxiii Ve qui predaris nonne et ipse predaberis
Abacuch ii° Ve qui congregat non sua Ibidem: Ve qui
congregat auariciam domui sue. Amos vi° Ve qui opu-
lenti estis in syon Apocal viii° ve ve ve habi-
tantibus in terra ad modum talparum. Augustinus Ve illis
qui viuunt ut augeant res pecuniarias. vnde et animas
amittant. Item maledictus dispensator auarus cuius largus
est dominus. propterea hic omnia dicitur ecclesiastici x Nichil est
iniquius quam amare pecuniam. hic enim et animam suam
venalem habet Auaricia nouem habet filias videlicet
Simon. et usura latro proditio. Falsum ius iurgium
fraus periuria furta rapina. Bernhardus Auaricia
est quarumlibet rerum insaciabilis et inhonesta cupido.
Item cum omnia vicia senescente homine senescant sola aua-
ricia iuuenescit Inreplebilis auaricia diuitum
semper cupit numquam saciatur nec deum timet nec hominem

reliquerit. nescit quod debet amittere vitam. acquirere mor-
tem. et perdere celum. O homo si mansurus es que sunt hec
quere. si iturus es que sunt hec cur non relinquis? Qui
relinquenda seruat. alienorum custos est non suorum.
Diuicie mundi incendiarie sunt. dum non permittunt et ser-
uum faciunt. securitatem spondent et pariunt timorem.
saturitatem promittunt et famem faciunt. delicias
promittunt et pungunt. Anselmus. Auaricie morbus
numquam melius compescitur quam cum diues mortis meditatur.
Seneca. Pecunia non saciat auarum sed irritat
id est turbat uel uacuat. Sapiens. Auarus non implebitur
pecunia. Item Ibi Senece. Que est maxima egestas?
auaricia. Quis est diues? qui sibi ipsi satis est. Augustinus
Cum pecunie incremento rabies cupiditatis augetur.
nam omnes auari velud ydropisis morbo egrotare
videntur. Unde in alio: Quid tibi diuiciis opus est
que semper auaro esuriem pariunt etc. Augustinus. Ut
bene excolat quis agrum cordis. extirpet cupidi-
tatem. et plantet caritatem. Non enim potest plantari
caritas. nisi extirpetur cupiditas. O anima mea
quid uagaris per singula? quere deum in quo sunt omnia.
Nimis est auarus cui non sufficit deus. Si queris
diuicias. gloria et diuicie in domo eius. delectationes
in dextera eius usque in finem. O lucra dampnosa. Tu
auare queris pecuniam et perdis animam. Res quibus
iniuste quas tenes in seculo. et teneris a dyabolo
Auari animus quanto magis superfluus erit. tanto
difficilius ab eis diuiditur. Desiderat quod habet. sic
terrenis inmoratur quod celestium obliuiscitur. Ideo dicitur

si delectaciones

+ quod non habet. tenacitas seruat

Eccl. Avaro nichil est scelestius id est scelerosius. Sub-
basilius. Rapaces et avari in iudicio dolebunt
et flebunt amariter nec malorum suorum veniam conse-
quentur. In merore et gemitu magno in sempiternum
erunt qui viciis et vanitatibus finierunt. Illa dilige
o homo mortalis in quibus delectaberis deus. et ab omni
avaricia declina cor tuum ut non condempneris. Noli
diligere opes ~~terrenas~~ terrenas ne amittas celestes.
Caveto avariciam que radix omnium malorum appellata est.
pecuniarum cupidus animam suam venalem habet propter
avariciam suam saul rex a deo ~~alie~~ alienus effectus
et a dyabolo possessus est. et ad extremum de culmine
regali expulsus. ab inimicis suis penitus peremptus
est. Avarus inferno est similis. Infernus enim quantoscumque vo-
raverit. non dicit satis est. et si omnes thezauri
confluxerint in avarum. non saturabitur. Eccl. Pecunie
obediunt omnia. Bernhardus. Avaricia est subtile
malum secretum virus. pestis occulta. livoris parens.
viciorum origo. virtutum erugo. tinea sanctitatis. excecatio
modis morte animas necans. Ysidorus. Si bona huius
mundi peritura credimus, quare peritura tanto amore
cupimus. Boecius. Divicie possidentibus persepe
nocuerunt. Plus hominibus reor adversam quam prosperam
prodesse fortunam. Eiusdem. Avaricia semper odiosos.
claros largitas facit. Job. Nolite attendere
ad possessiones iniquas. nichil enim vobis pro-
derunt in die obductionis dm. De gula et quinque filiabus eius c. iiij

Gula ut ait augustinus est immoderata cibi avi-
ditas. Item gula est vorax edacitas nature
finibus non contenta. Cuius modus per

de gula et quinque filiabus eius c. v

cator circa gulā ut dr̄ gregorius preprope laute
nimis ardent̄ studiose Filie gule scḋm gregoriū
sūt quinqꝫ videlicet Sūt rami gule scurri multi
loqūuqꝫ hic leticia no mudicia pq ebitudo Prima
filia est scurrilitas quia mouet ad uba scurrilia
Gregorius Semp epulas loquacitas sequit̄ cū
vent̄ innuis rficit̄ ligua diffrenat̄ · hic oriūt̄
detractio. vitupia. rixe et alia uba inania
Tercia inepta leticia scilicet lascivia carnis siue
gestus corporis iordinatꝰ lasciuiā mētis demō
strās. Gregorius Esus et potus ad ludū puocāt.
ludus ad luxuriam Cū vent̄ nimia saturitate
distendit̄. cor et sensꝰ ad libidinē excitantur
Quarta imūdicia q̄ solet puenire ex gula scilicet
vomitꝰ eructuacio fetida luxuria Quinta est
ebitudo mētis scilicet subūsio rōnis. Bernhardus
Cum nimiū cibis utit̄ q̄to magis ventre pas
citꝰ tāto magis sensū mētis obturat · igr̄
nimiū qꝫ ebesce facit Tria sūt osidenda in
cibo scilicet qđ qū et q̄tū omedamꝰ scilicet spēs
cibi · hora et mensurā Nā illicitū aut ex hora
aut ult̄ mēsurā aliqđ omedamꝰ Illicitū ome
dit adam ī padyso et expellit̄. ex hora omed
ionathas et a p̄re maledicit̄. plus iusto vltra
mēsurā et occidit̄ Pō nulli ordinē ētamus
ignorātes. edomaē gulā negligūt et iā ad
spūalia bella osurgūt q̄ aliqn̄ insita q̄ bona
sūt faciūt · sed dn̄ante gula p carnis ocupi
scēciā sil' omīs ūtutes obruūt. Ambrosius. Per

+ Secda multiloqui

gulam primi parentes mortui sunt vnde hoc vicium timen-
debz successiue. ne quasi ignis morbus transeat
ad heredes. Hugo. Per esum parentis culpa surrepsit
vicium. et ideo cauendum est nobis ne sicut ille
per esum paradysi meruit egressum. et nos arcem
ab ingressu. Bernhardus Gula est libido volu-
ptatis carnis deseruiens Terra et mare gulositati
non sufficiunt. propter hoc contigit pauperes spoli-
ari et rapinas fieri ut fames pauperum in diuicias
diuitum conuertatur. O delicate qui diuiciis et deliciis
circumfusus atque confusus confusionem expectas et morte.
esca et potus regnum dei non habebunt. non purpura
et bissus. quia diues utroque habundans ad inferna
descendit. quid ad hoc dicatis gulosi et luxuriosi
quorum deus venter est. quorum usus et actus aut in
ventre aut sub ventre est. Voluptas cibi quam tanti
estimatur vix duorum digitorum habet latitudinem. quia
non durat nisi quantum durat transitus per gulam. et
nulli labori intendit quia inpletioni unius saciati
saluet corporis. Quomodo esuriet presentire xpm. qui
cotidie plenus est siliquis porcorum. Gregorius
Impossibile est ut quis presentibus et futuris fruatur bo-
nis ut hic ventrem ibi mentem repleat. ut de deli-
ciis ad delicias transeat. ut hic et ibi sit primus
et in utroque appareat gloriosus. Venter non os delectatur.
inde comoditas anime necatur. Seneca Ventri
obedientes animalium loco numerantur non hominum.
Augustinus Gula est virus flagiciorum. origo vi-

rorum. subversio sensuum. ignominiosus labor pertur-
batio morum. dedecus vite. infamia honestatis.
corrupcio sanguinis debilitacio corporis anime corrupcio

De ebrietate c. xvii

Ebrietas ut ait augustinus est vile sepulchrum
racionis et furor mentis. Ebrietas multos sub-
vertit. aufert memoriam. minuit sensum.
confundit intellectum. revelat secreta. impellit ad iurgia
inflamat ad libidinem. corrumpit sanguinem. omnia
membra debilitat. vitam abreviat. salutem exterminat.
animam dampnat. Ebrietas est blandus demon. dul-
ce venenum. suave peccatum. quod qui habet non se habet.
quod qui facit non solum facit peccatum. sed totus est peccatum.
Basilius Ebriosus cum se putat bibere bibitur. sicut
enim piscis avide appetit ut escam glutiat et re-
pente hamum inter fauces recipit. ita ebriosus per
vinum in se suscipit inimicum. qui inter eum moratur
impellit ad omne opus nefandum. et homo racionalis
ut irracionale animal fatigatur. Bernhardus Quid turpius
ebrioso. cui fetor in ore. tremor in toto corpore.
cuius mens alienatur. facies transfertur. quod est ymago
mortis. similitudo furoris. Item augustinus Neque
alios ad se inebriandum instigare aut cogere voluit.
et ipse et pro eis in iudicio reus erit. Qui alterum
cogit ut se plus quam necesse est bibendo inebriet
minus malum facit, ei si carnem suam gladio vulne-
raret. quia animam per ebrietatem occidet. Seneca
Ebrietas est voluntaria insania. naturales sensus
minuit homines infirmos reddit. egere facit. et multos

subuertit. mentes alienat. ad verba pellit. ad luxuriam
trahit. secreta reuelat. et vinis ignibus aptat
Basilius. Plerique per vinum capti sunt a demonibus. neque
est aliud ebrietas quam manifestus demon per violentiam.
armatur os ad maledicta et ad convicia proximorum et
immutatur mens. et lingua balbutit. De luxuria et de
octo differentiis eius et de octo filiabus eius c. vii.

Luxuria ut ait hugo est libidinose volup-
tatis appetitus et intelligitur hic appetitus
qui fit cum consensu rationis. quia talis appetitus
est mortale peccatum. Item luxuria est concupiscentia explende
libidinis. Nota octo sunt differentie luxurie. Unde Oc-
to modis differt luxuria prima quam forni. Hinc
metri sed adulterium stuprum quam sacri. Incestus
sodomis coitus quam libidinosus. Prima differentia est forni-
catio que est soluti cum soluta. Secunda meretricium quod fit
dupliciter vel vaga libidine cum diversis scortando
vel cum publice venali concumbendo. Tertia adulte-
rium quo coniugalis thorus maculatur. Adulterium
simplex est cum uxoratus cum uxore alterius peccat contra
sacramentum matrimonii et contumeliam dei et contra ius
naturale. quod est non facias alii quod tibi non vis fieri.
Graviter peccant adulteri propter tria. Primo quia
ordinem quem deus in paradyso constituit violaverunt.
Secundo quia fidem datam mutuo infregerunt. Tertio quia
sacramentum matrimonii infregerunt. Quantum deus hoc
peccatum puniat patet ex hoc quod 2o regum 12o dicitur est
david. non recedet gladius de domo tua usque in sempi-
ternum eo quod despexeris me et tuleris uxorem urie
De hoc peccato sequitur homicidium ut patet in dd

cix

Jtē ī cesto ut qͥs agnoscat filiā patris sui uel eius
vxorē quia ignorat qͥs sit pr eius ¶ Tercia dcā est
stuprū et est illicita de floracio virginū ¶ Grauitas
huius pcī patet quia aufert virginitatē cui debet
fructus centesimus q est irrecupabilis ¶ Jtē deteriorat
tiā q facit ut nō possit ~~cē~~ reddē nisi tricesimū ul
sexagesimū fructū cū prius reddet centesimū ¶ Jtē est
occasio oim fornicacōm quas mulier facit postea
sicut q clausurā frangit vinee. ¶ Est occasio dāp-
ni q̄ faciūt q postea intrāt ¶ Jtē aufert virgini qͥ
maritū decepto nō habet ¶ Quīta sacrilegiū quo
cōtinencia deo sacrata leditur. ut ī clericis ī sacris or-
dinibus cōstitutis. ī religiosis et in hijs q vouerūt
votū cōtinencie ¶ Sexta est incestus ~~cū nār~~ quo cōsang-
uinitas ul affinitas ul cōpatrinitas corrumpitur ¶ Septia
pcām contra nām ul sodomia q naturalis vsus coīdi
putitur ¶ Octaua est libidinosus coitus cōiugalis
q multiplicat accipitur ¶ Coitus aūt cōiugalis aliqualis
alius fragilis. alius īpetuosus. ¶ Aliquis triplex est.
vnus q̄n fit causa prolis ad cultū dei. ul causa
reddēdi debitū. ul cū fornicacōis vitāde. primus
pietatis. sedus iusticie tercius cautele. et ī hijs nō
dr ēē pcām ¶ Fragilis q̄n fit cū delectacōis. et hic
distinguitur. quia si amor illius delectacōis ꝓponitur
deo. pcām mortale est. si vero post ponitur veniale.
¶ Impetuosus est. q ex sola libidine cōueniens metas
honestatis et rōis excedit ¶ Et fit quinqꝫ modis ꝓ
causa sanāde libidinis ꝑ incētiuas blandicias
¶ Scdō cū fit cōtra nāle modū ¶ Tercio cū fit tpē

phibito. Mixto cu accedit ad pregnatem vel
na ptu. vel q est in fluxu mestruo. Quinto cu
fit in loco phibito. Luxuria ut d gregorius octo hz
filias v . Octo tenet natas luxuria noxia p'
Est cecitas mentis i cosideratio mortis instantia
cordis amor papitacio quinta hic odiu sequitur
af def despacio celi pma est cecitas mentis.
quia scd'm aug luxuria tota te absorbet. Sap vinu
et mulieres auferunt cor. Scda icosideracio mor
tis et inferni. Tercia icostancia cordis scilicz ad co
gitandu et desiderandu. vn nunc illud nunc istud
vult. Quarta amor sui. quo quis desiderat longa
vita ut expleat voluntate sua. Quinta papitacio
qua quis papitanit currit ad peccandu. expo
nens se periculo mortis propter luxuria. Sexta
odiu dei qd fit quia deus abstrahit et punit
eos q delicias carnis sequuntur ad quas declinat
luxuria. Septima affectus scli pntis scilicz appe
titus honoris. deliciaz. sanitatis. fortitudis.
et huiusmodi p q luxuriosus fine suu consequitur
Octaua desperacio futuri scli q est diffidencia venie
et glorie consequende et hec est filia luxurie consumate.
Luxuria valde nocet homi. propter multa pma quia deo
est odiuelosa. Scda p hac no solu aia q est sposa
xpi. sed eciam corpus qd est templu dni maculatur.
aplus: vi Omne pctm qdcunqz fecerit homo extra
corpus est. q aut fornicatur. i corpus suu peccat.
Glosa Cetera pcta tm aiam maculant fornicacio
aiam et corpus contaminat. Augg. Inter cetera

septē vicia fornicacio est magis scelesta. qr p carnis
īmundiciā. templū dei violat᷑ et homo tollens
mēbra xpi facit ea meretricis. Gregorius. De q ambu
lant ī carne. quia deo placere nō possūt. Si ergo nō
parcis tibi propt te. parce tibi propt deū. q sibi fecit
te domū. Secūdo nocet luxuria. quia angelo est odiosa
hinc ait bernardus. In quouis angulo reuerēciā exhibe
angelo tuo. nec audeas illo presente qd me presente
nō audēs. Tercio quia dyabolo est placida. Glosa
sup leuitic. Cū demones oī pctō gaudeant. pre
cipue tn̄ gaudēt de fornicacōe. quia ibi corpus
et aīa maculant᷑. Itē quia hō pctō ad minus duas
aīas lucrant᷑. Augustinus. Demones sciētes pulchritu
dinē aīe esse castitatē. et p hāc hoīes āgelicas
meritis coequari de quibz illi lapsi sūt. liuore percussi.
quia sensus corporis ad opus desideriū qz libidinis
aīam pertrahit quod gloriando secū ad tartara ducunt.
Gregorius. Tanto magis dyabolus nos deridet. qto
magis nos sibi in luxuria obediē videt. Quarto
quia ipso subiecto est nociua quia aufert hoī
substāciā. Prouerbiorum. Qui nutrit scortū. pdit sub
Ar^m de filio pdigo
stāciā. Luce xv. Aufert eciā bona corporalia et
spūalia. Itē aufert honorē. Ideo dicit aristotiles ī libro
de regimine dominorum. Noli tua desideria declinare
ad coitum mulierum. quia coitus est quedā proprietas
porcorum. Que igitur gloria erit tibi si exerceas opus irra
cionabilium bestiarum. Et maxime mulieribz īducit
ī famiā. Ecclesiastici ix. Omnis mulier que est fornicaria qi
stercus in via ab omnibus pretereuntibz conculcabitur et vilis
reputabitur. Sed nō solū aufert honorē tēporalem

sed et infert ignominiã eternalẽ ꝑpetuo vel. Turpi
tudinẽ et ignominiã aggregat sibi9 et obprobriũ illi9
nõ delebitur. Itẽ in servitute miseram hoĩem ponit. q
fit spiritu servus corpori. Ieronim9 Nichil vilius quã
carne vinci. nichil gloriosius quã carnẽ vincere. Itẽ a regno separat
Apl'us. Nõ intrabit in eã id est celestẽ civitatẽ
aliquis coinquinatũ. Anselm9 homo regnũ dei hẽre
nõ pt nisi desideret illud. desiderare nõ valet nisi se
pe inde meditetur. ne sepe eũ inde meditetur sup oĩa
impedit luxuria Itẽ aĩam eternaliter dãpnat. Gregori9
Momẽtaneũ est qđ delectat. eternũ vero qđ cruciat.
Idẽ Nulla maior pt eẽ insania. quã pro delectatõe mo
mẽtanea obligare se ad eterna supplicia. pfecto gravit
insanit. q pro tã brevi luxuria aĩam perdit ꝑpetuo
vt Qui adulter est propter inopiã cordis perdet aĩam suã.
Dicit perdet quia luxuria ad multa vicia trahit. Isi9
libido nescit hẽre modũ. nã dũ aĩmus in explenda
fornicatõe laxatur. mox ad alia nefanda suadentibz
demonibz homo transit. dũ qđ imoderate inctat pud[illegible]
excedit. crimẽ criminibz addito. paulatĩ ad deteriora p
cedit Et sup oĩa hec luxuria etiã corpus cruciat in
pñti Gregori9 luxuria pn9 nõ saciat. pfita non
delectat. Futura cruciat. pmo i futuro corpus cũ aĩa dãp
nat. Augustin9 O caro cur aggravas aĩam quã tibi nõ
molesta est. nec tu quidẽ effugies p n penã cũ ipsa
pcipitaberis in iehenã Quã multipliciter luxuria
homo subiecto nocuat. Bernard9 narrat dicens luxuria
est ablacio petitũe. diminucio mi-nis. Infectio aĩe
fetor infamie. offensio dei et ablacio regni celestis
Bernhard9 luxuria maculat aĩam. corpus enervat.
bursã vacuat. deũ tollit. primũ offendit. aĩam

ad iehennam trahit. Ex quo igitur luxuria homini tam multipli-
citer est nociua audi consilium Sap. Eccli. ix. Ne dederis
fornicariis animam tuam in nullo. ne perdas te. et animam
tuam. et hereditatem. Glosa. ne perdas te in corpore personaliter.
animam spiritualiter. hereditatem temporaliter. Gregorius. Cedar flam-
ma comburet quos nunc delectatio carnalis polluit.
tunc barathrum deuorat. quos elatio nunc exaltat.
Ieronimus. Dic sacerdos dic clerice qualiter eisdem labiis oscu-
laris filium virginis. quibus osculatus es filiam meretricis.
Quid tibi cum mulieribus qui ad altare cum deo fabularis.
ut iuda osculo tradidis filium hominis. Luxuria pacienciam
tollit. famam ledit. corpori dat paralisim. oculis ceci-
tatem. bursam vacuat. inimica est deo. placet dya-
bolo. animam interficit. deum offendit. vitam interimit.
fetor eius usque ad celum ascendit. et ignis eius usque
ad infernum descendit. Augustinus. O quam praua est concubitus
qua perditur vita eterna. Cuius vita mortua fuit in
culpa scilicet luxurie. eius mors viuit in pena iehenne
ibi mortem optabit et non dabitur. Ysidorus. Oppone te
aduersus pruritus carnis ardores. futuri supplicii ignes.
supera estum libidinis. recordacio incendii eterni et me-
moria mortis. Ardor iehenne ardorem excludat
luxurie. paciencius leuiora portabis. si grauiora
futuris recordatus. Cum nescimus repente mors venit.
malignus spiritus qui ad luxuriam succendit. peccantem
sepe subito rapit. qui vincentes inflammat. morientes
male cruciat. qui inflectit ad vicia. trahit ad sup-
plicia. Retrahat te a peccato impiorum interitus. tu quorum
pena. Audi anima que loquor. Attende quod moneo. Nulla
libidine maculeris. custodi a fornicacione corpus
tuum. mallem esse mori. quam fornicari. Melius est

animam effundere. quod causa est per incontinentia perdere. Continentia
hominem proximum deo facit. ubi continentia fuit. ibi et
deus manet. Dum carnis luxuria sentis. pone ante
oculos mentis memoriam mortis et metum futuri iudicii.
propone tibi perpetuos ignes et ieheñe diversas penas
horribiles. philosophus. Quid est mulier. hominis confusio. insatia-
bilis bestia. continua sollicitudo cotidianum dampnum.
castitatis impedimentum. hominis incontinentis naufragium.
Leonardus. plus placet deo rugitus azinorum. vel mu-
gitus boum aut latratus canum. quam canticum luxuriancium.
In delectacione carnis cito transit quod delectat. sed sine
fine permanet quod cruciat. Nota sex dampna incurrit
homo per luxuriam scilicet dei et angelorum inimiciciam.
intellectus ignoranciam. humanam infamiam. corporis impoten-
ciam. rerum inopiam. et in eternum perdit animam. Wilhelmus. Inveni
sex dampna luxurie. quia denarium do. offendo quod deum
de tali sorde confundor. humanos mores quod bonos
proprio de corde fundo. Apporopo vitam studium cum nomine
perdo. Leonardus. Cum luxuriatur vivens mortuus est. quia
luxuria ignis infernalis est. cuius materia gula. cuius
flamma superbia. cuius scintille amplexus. et oscula igni
nutriencia. cuius fumus infamia. cuius cinis inopia.
cuius finis iehenna. Beda. Brevis est voluptas
fornicantis. sed perpetua est pena fornicantis. Augustinus.
Ut ignis vestem sic luxuria consumit animam. In delecta-
cione luxurie cito preterit quod delectat. sed permanet
pena que sine fine cruciat. Contra impetum libidinis
fugam accipe. si vis eternum premium castitatis recipe
quia aliter non possis de luxuria triumphare. Leonardus
Terra humida pulverem surgit ut sitiet. sic caro

nr̄a luxuriosa · cōsiderare ergo vilitatis et vite mor
tis desideriis noxiis desiccat. Augustinus Quocies
dies sancte festiuitatis aduenerit · non solum a concubi
narum consorcio sed etiam a proprijs uxoribus abstinendum
est. Jeronimus Mulier est ianua dyaboli · via in
iquitatis · scorpionis percussio Nocivum genus femina est.
cum approximat stimulat incendit ignem flammigero
ore perurit conscientiam pertur habitantis · exurit quia fun
damenta meritorum Crede michi non potest deo placere nec
ex toto corde seruire qui mulierum amplexibus copulatur.
Basilius Castitatem serua cum omnibus verbis et actibus ·
ut videas deum in gloria Nec delecteris pulchrarum
vultibus feminarum ne deos timeas aditum introeundi
te mulieribus omnino calcato carne ne velis tangere · nec per
tactum eius inflammetur cor tuum · et spiritu tuo labaris
in perdicione Sicut enim fenum approximans igni comburitur ·
ita qui tangit mulierem non evadit sine dampno anime ·
Nota vicium contra naturam fit quatuor modis
primus mollicies sive immundicia · secundus bestialitas
scilicet extra speciem · tercius per concubitum indebitum · scilicet
masculus ad masculum · vel femine ad feminam · quartus
si non seruetur naturalis modus concumbendi · aut quantum
ad instrumentum non debitum · aut quantum ad alios mo
dos monstruosos et bestiales concumbendi Nota
attende fornicator quid fecisti · cogita quid per luxuriam
meruisti · precipita te in luctum inmoderate mesticie · qui te
sponte precipitasti in cenum horrende nequicie Obuol
ue te mole terribilis horroris · luge in amaritudine do
loris quia sponte te obligasti ad penas perpetue
dampnacionis O fornicator aperi oculos cordis et
vide quia iudex terribilis districtus · inollcabilis

seuerus. vehementer iratus. contra te vibrauit gladium
iudicialis sentencie irreuocabilis. quia postquam semel prolata
fuit heu semper manet immutabilis. Apostolus Fornica-
tores et adulteros iudicabit deus. Glosa Gladio
iudicialis sentencie. Ite maledicti etc. Ambrosius c. viij

Ebriosus cum absorbet vinum absorbetur a vino.
abhominatur a deo. despicitur ab angelis.
deridetur ab hominibus. destruitur a virtutibus.
confunditur a demonibus. conculcatur ab omnibus. Ebriosus con-
fundit naturam. amittit graciam. acquirit infamiam. perdit
gloriam. incurrit dampnacionem eternam. Crisostomus Sicut
est ita demoni amicum sicut ebrietas et lascivia
que est mater omnium viciorum. Anima omnia autem vitet avaricia
quia omnium peccatorum radix et nutrix est. Hugo. Ebrie-
tas racionem et mentem obfuscat. contenciones et bella pro-
vocat. robur et naturalem virtutem eneruat. infirmitatem
generat. rebus spoliat. in mortem adducit et quod deterius
est eternam dampnacionem inducit. Petrus Ebrie-
tas in lapsu crimine est. inpossibilitatis sacrilegium est. nam lapsu-
s animam suam necat vino. possidet spiritum sathanas contin-
git. Ebrietas est omnium flagiciorum mater. radix et
criminum. origo viciorum. turbacio capitis. subuersio
sensus. ignominiosus languor. dedecus vite. ho-
nestatis amissio. et anime dampnacio. Crisostomus In-
possibile est ut ignis inflametur in aqua. ita impos-
sibile est compunctionem cordis vigere in delicijs. Boecius
Ebrietas est detrimentum bonorum operum. multiplicacio
scelerum. sensum minuit. iram excitat. libidinem infla-
mat. secreta animi ~~reuelat~~ reuelat. Virgilius Sic
secretarum scienciam dum noscere rerum Ebrius insipiens
puer dicit tibi verum.

Qui sint absoluendi a papa Cap. C viij

De absolucione ep[iscop]i z ep[iscop]ali. c[apitu]l[u]m

V Erbero obvio frangere omnino falso crimine
A postolicum papam de iure requiro

hii sunt absolvendi ab episcopo si crimen est notorium cxi

R aptor et incensor homicida veneficus atque
S ortilegus falsus testis fide quoque lesus mechus
et incestus proclamati synodo si sint solvat presul eius
quoque vinculis hos quos non ligat aut solvat simul de me sa[illegible]

isti sunt absolvendi ab episcopo sive crimen sit occultum sive n[otorium]

S I quis partum suffocat aut si quis negligit occidat
infantem inter quocumque modo moriatur Si presbyter a[illegible]
inter violenter ledit Aut si quis brutale nefas facit
aut per dicionem si papa dominum perimit vel in ecclesia
qui sacrilegus furatur vel qui mechatur in illa Matrem
cum nata qui polluit atque sceleroses Corpus vel crisma
fonte sacrum violantes presulis arbitrium licet
occulti subeant hii. Sed de cognatione spirituali cxiii

E St cognacio spiritualis que trahitur in baptismo
novem proprietates oritur Prima inter sacerdotem
baptizantem et baptizatum que est filiacio
Secunda inter sacerdotem et patrem baptizati et hec est
compaternitas. Tercia inter sacerdotem et matrem pueri et hec
est commaternitas Quarta inter filios sacerdotis et bap
tizatum et hec est confraternitas ut habetur xxx questione
secunda omnibus et questione 3a ita Quinta inter baptizatum
et suscipientem de baptismo et hec est filiacio Sexta
inter baptizatum et uxorem suscipientis et hec est
filiacio similiter Septima inter baptizatum et filios
suscipientis et hec est confraternitas Octava inter sus
cipientem et patrem suscepti et hec est compaternitas.
Nona inter suscipientem et matrem suscepti et hec est
commaternitas Et hec omnia probantur xxx questione

hii sunt absolvendi ab episcopo si crimen est notorium c. xi isti sunt absolvendi ab episcopo sive crimen sit occultum sive n[otorium]

3a p totum et in aliis multis capitulis Gregorius
Corporibus impetum inde intelit vni cito breui tempore te
stiauit vinit Pinguis vent' tenue gignit sen
sum Inter mensas et pocula facilis est ad inmundiam
prouocatio. nam ebrietas corporalis infirmitas est mentis.

Ambrosius in libro de ieiunio c xiii

Ieiunium est refectio anime cibus mentis. vita
angelorum mors culpe. remedium salutis.
radix gratie. fundamentum castitatis. Criso
super matheum Qui peccat et ieiunat non ad
gloriam dei ieiunat nec ad se ad deum humiliat
sed bonis suis prestat. Bernhardus Ieiunium non
solum est abolitio peccatorum. sed exstirpatio vitiorum.
non solum optinet a deo veniam. sed meretur gratiam.
non solum delet peccata preterita que commisimus. sed etiam
repellit futura que committere potuimus. Ieronimus Deo ieiu
nat qui eius amore se maceat et quod sibi tollit pauperi
impendit. Augustinus Si ieiunandum est a cibis.
quanto magis a vitiis. Nichil prodest tota die
ieiunare. si homo postea luxuriatur uel inebriatur.
magnum et salutare est ieiunium ab omnibus iniquita
tibus et voluptatibus abstinere. Ysidorus Qui
a cibis abstinet. et praue agit. demones
imitatur. Augustinus Qui de mane propterea ieiunat ut
nocte plus quam debeat in tabernis vina sibi in
gurgitat. ita grauius in hoc peccat quod etiam dyabo
lum in se inducit qui eum ad diuersa vitia ducit

De penis inferni gregorius c xv

Gehenna quamuis omnibus sit vna non tamen omnes
eadem qualitate succedit. quia quod hic
agit dispar valitudo corporum. secundum hoc

illuc puniet dispar pena viciorum. Cuius vita mor-
tua fuit in culpa, eius mors semper vivet in
pena. Tantus est in inferno defectus totius boni tantus
que cruciatus omnis mali ut mors que in hoc mundo
pre ceteris timetur semper ab omnibus desideretur. Bernardus
Ob hoc quis punitur eternaliter, quia quod breve fuit
tempore vel opere longum esse constat in pertinaci volun-
tate. Augustinus. Cum infernus puteus peccatores recepe-
rit, claudetur sursum, aperietur deorsum. Gehe-
na intelligitur vallis miserie. Anselmus. In
gehenna tot habet peccator supplicia quot vicia.
Ibi tortores horribiles qui numquam ~~lassantur~~ lassescunt
numquam miserentur, numquam quiescunt, sed animam secundum
numerum et quantitatem criminum crudeliter puniunt
sine moderamine, sine requie, sine spe venie
et sine fine. Item de penis inferni quere supra

De penis infernalibus ~~c. xvi~~

In inferno est ignis inextinguibilis, frigus intolera-
bile, vermis conscientie immortalis, fetor incomparabilis,
tenebre palpabiles, flagella et vincula peccatorum,
horrida visio demonum, confusio peccatorum, despe-
ratio omnium bonorum. Hec tormenta decem sine mo-
ra que carent. Curre per singula tot invenies tormen-
ta quot vicia. Job. Luet scilicet peccator que fecit
omnia nec tamen consumetur. Quos habuimus incensores
in culpis, habebimus derisores in penis. O
quam arta est via reprobis in die iudicii. Sursum
erit iratus iudex, subtus infernus patens, a dextris
mundus te accusans, a sinistris demones ad in-
ferna trahentes, circum totus mundus ardens, retro

De penis infernalibus c. xvi

pctor pt da qfugens . intus qscia vrens vl' prop
in dapnacio scdm meritu puniens Dis pctor sic
dephensus quo fugiet . latere est ipossibile . appare
itollerabile Sicut venator bestia insequitur ut pos
sit cape et occide . sic dyabolus hoiem psequitur
ut aiam eius ad interitu mortis possit pthere .
Bernhardus Nichil pt adusu nos malignus
spus nisi iussus aut pmissus . vn cu eius volutas
semp sit mala . nuq pt nisi iusta . Leonius
In inferno cquibus est stimulus peitudis . nulla est ibi
correctio volutatis . a quibus ita culpabit in
iqtas ut nullatenus ab eis possit desiderari iusticia .
Augustinus . Non solu in misericordes et diuites
ignis gehenne itormentis excruciat . sed et ipa
diuiciaru memoria quibus facilime potuisset suas
redemisse necias Ignis gehenne cu miseros
corpaliter vrat no studio huano succeditur . nec
lignis nutritur . sed creatus semel et durat i
extinguibilis . astabunt omes ut referat vnus
quisqz qd gessit . siue bonu siue malu Quod sto erit
dyabolus ut recitabit vita cfessio cfessionis
nre . et obiciet nobis i facie qd qd fecimus . et q
die . et quo loco . et qd opibus illo facere debuimus
Quantu distat ignis materialis ab igne picto .
tantu distat ignis infernalis ab igne materiali .
cuius est tanta violencia qd si maris affluencia in
flueret . ipm nec ad modicu refrigeraret .
Tanta dapnatorum erit vis doloris . ut alia ferre
negant i pectore cogitaciones . Ve ve cui hec
prius sunt experienda qd credenda . velhis quibz

preparatur dolor vermium. ardor flamme. fames et
sitis sine extinctu. penitentia sine fructu.
fletus et stridor dentium. tenebre exteriores sine
luce. continuus fletus et gemitus. clamor et ulu
latus sine requie. ubi mors optatur et non datur.
ubi nec mater filium vel filiam diligit. nec filius ho
norat patrem vel matrem. ubi omne malum. ira
et indignatio et fetor et amaritudo habundat.
Frustra flebunt peccatores. quia peccatorum veniam
non consequentur. Celum ventilabit peccatores per toni
trua. aer exagitabit eos fragoribus. terra
extruciet se ab eis non valens sustinere pondus
eorum. et mare evomet eos per tempestatem suam.
solum ergo restat flamma ignis devorans. Fulgen(tius)
Cum mali sunt in extremis. demones cum magno
strepitu conveniunt aspectu horribiles. gestu
terribiles. quam animam cum valido tormento de corpore
eiciunt. et crudeliter ad inferna pertrahunt. Bern(ardus)
Quantus tibi erit pavor o misera anima cum dimis
sis omnibus quorum tam iocunda tibi fuit presentia dum
vixisti. quorum tam gratus aspectus aliena penitus
terra ingredies. certatim ~~contra~~ contra te infernalia de
monia exire videbis postquam benedicti vocabuntur in regnum
quod maledicti in caminum ignis deiciantur. ut hii quoque
acrius doleant videntes quod amiserunt. et illi amplius
gaudeant considerantes quod evaserunt. O mors quam
dulcis esses peccatoribus quibus tam amara fuisti. te so
lam desiderant optabunt in inferno qui te solam vehementer
~~...~~ oderunt in mundo. Ysidorus. Ignis gehenne
lucebit miseris ad augmentum penarum. ut vide

ant vn̄ dolcāt. et nō luctebit ad ꝯsolacōnē ne
videāt vn̄ gaudeat. Sicut nec aliqs ad vitā re
dit capite truncat⁹. sic diuina iusticia nō sinit
ut aliqs ad requiē redeat et̄na morte dāpnat⁹.
quia i inf̄no nulla est redēpcio. Job. Luet q̄
fecit pccōr oīa nec tn̄ ꝯsumet̄ Glo. In igne
cruciabit̄. et nō extinguet̄. morietur et viuet. et
semp sine fine manebit si h̄ solo auditu sūt t̄ri
bilia valde q̄to magis passione. Basilius.
Frustra i iudicio penitebūt pccōres. et inpii
fornicatores et adult̄i. vlulabūt nec vllā req̄ne
poterūt inuenie. In luctu maxio cruciabūt̄. om̄s
q̄ carnis voluptate secuti sūt In die iudicii cū
om̄s ipiis c̄minibz suis gehēne ignibz mancipāt̄
tūc iusti sempit̄na p̄mia. et leta gaudia tri
buūt̄. Que oculꝯ nō vidit ꝛc̄. Beda. Pena pur
gatorii icōpabilis est pena huius seculi. nā que
minor est in purgatorio supat maiorē q̄ pt̄ susti
neri in hoc seculo. Gregori⁹ Vnꝯ gehēne ignis ē
credendꝯ sed nō vno modo cruciat pccōres. vnus
quisq̄ eni q̄tū exigit sua culpa tn̄ illic senciet
de pena. Cuius qs ad inf̄na descēdit nequaq̄
vltra ad lucē redibit. nec p misericordiā liberabit̄.
q̄ semel p iusticiā dāpnāt̄ Eicient̄ i tenebras
ext̄iores ut illic dentibz stridcāt. q̄ h̄ de edacitate
gaudebāt. nā fletꝯ de ardore. stridor excitat̄ de
frigore. Bernhdꝯ. Ibi clamabit demon ad demonē
pcute. dilacera puni et ab omi quiete spolia.
Crisostomꝯ. Intollerabilis est gehēna et hor
ribilis. tn̄ si mille qs ponat̄ gehēnas nō tā

iniuens esset quale est ab honore illius vite glorie
appelli · expelli esse adeo et gaudio ab illo sermone non
in vos : et illud discedite a me maligni.

De capitulo generali c xvii.

Prima inprimis persecutas nigrior e corvo · peccator laqueum in collum mittit quo ad in
fernum trahatur et fasciculum spinarum por
tat quo comburatur In se xpm crucifigit et ei contu
melias facit quia gratiam eius vilipendendo inprimis
iacet. Gregorius Dyabolus inventor malorum primum
leve et modicum affirmat in corde deum misericordem
predicat · longam vitam promittit · et permanere in peccato
suggerit · tandem peccatorem in contemptum vel desperationem
inducit ut peccat. De mortuis sunt quod abeo quod vera
est vita penitendo recedit. Peccatum moritur. vera contri
tione · effertur pura confessione · sepelitur grata
satisfactione. Tot caritatum regnum sunt quot predicationis
exempla exhibui. Augustinus Nichil infelicius
felicitate peccantium qua nutrit impunitas et
mala roboratur voluntas. Ciprianus Ex fine
suo unusquisque iustificabitur aut condempnabitur Quicumque
divinationes aut auguria observat aut consentit
observantibus aut talibus credit aut ad eos vadit
ut interrogaret sciet se fidem xpianam et baptismum
prevaricasse · et paganum et apostatam et dei inimicum
esse · et iram dei eternum incurrere nisi ecclesiastica pe
nitentia emendatur · deo reconcilietur. Seneca sapiens.
Mors nichil aliud est quam exitus de carcere. Finis
exilii et laboris · oneris gravissimi depositio ·
ia est corporis · omnium egritudinum et malorum finitio · omni

d'ca^lo gnali c xvii

piculorum et dolorum euasio. a dijs ad leticiam
ingressus ad gloriam. **De utilitate temporis c. xviii**

Nichil preciosius tempore sed heu nichil hodie vi
lius reputatur. Ostenditur autem temporis preciosi
tas per hoc quia in una hora potest homo
mereri peccatorum remissionem. pene eterne dimissionem.
dei graciam et eternam gloriam. In inferno talis hora ad
agendam penitenciam plus amaretur quam tanta massa auri
quantus est totus mundus. Iste debet hominem mouere ad conser
uacionem temporis hoc quia oportet eum districtam racionem
reddere pro eo coram deo. Bernhardus. Usque ad ictum
oculi omne tempus impensum requiretur a te qualiter sit ex
pensum quia scriptum est Sicut nec capillus de capite
sic nec momentum de tempore peribit quin omnia recitantur in
illa qui dicitur. Bernhardus. Nemo vnquam plus ^ Sit homo et opera eius
extimet tempus quam in verbis consumitur ociosis. volat
tempus irremeabile. euolat verbum irreuocabile. nec
aduertit insipiens quid amittit. Sit in corde diuina
cogitacio. in ore sacra lectio vel oracio. in manibus
bona operacio. ut quociens inimicus accessit, te in
ueniat armatum. Fac aliquid boni operis. ut semper te
inueniat occupatum. quia enim ociosum recipit. hunc
temptare non desinit. Augustinus. Ocium est ingrata
negacio. multa enim mala docet ociositas. Bernhardus
fugienda est ociositas que est ingrata nugarum
nouerca virtutum. omnium temptacionum et malarum et in
utilium cogitacionum sentina est ocium. Ocium est quod
nullam habet utilitatem aut utilitatis intencionem.

De sequela dyaboli c. xix

Sequi dyabolum est eius suggestiones morti

fectas adimplere et in peccatis perseverare. Bernhardus
Perseverare in malo dyabolicum est. et digni sunt eo
genus in similitudine dyaboli permanent in peccato. Augustinus
Nulla frenesis grauior iudicatur quam in peccati cor
dis. et peccandi obstinata pertinacitas. Anshelmus.
Cur non ~~odis~~ odis imitari illum cuius nequitiam abho
rres? Cur non times esse filius eius cuius penam con
tremiscas Cur non odis cum eo imperpetuum habitare?
qui numquam cessat seruos suos cruciare? Cur sequeris
serpentem antiquum draconem venenosum. si videris
quod ~~fug~~ sequeris. procul fugeres. et eum amplius non
sequereris. sed nunc vides incipiens quando eum fugere non va
lebis. Crisostomus. Antequam peccauimus liberi sumus. sed
si semel operibus dyaboli nos obligauerimus. iam
nostra virtute liberari non possumus. sed sicut nauis
gubernaculo fracto illuc ubi tempestas voluerit
ducatur. sic homo perdito auxilio gracie dei non facit quod
vult sed quod dyabolus. Augustinus Bonus homo
~~et~~ si seruit liber est. malus homo. etiam si regnet
~~tn~~ tamen seruus est non demonis unius. sed tot demo
num quot ~~fuit~~ viciorum. a quo enim quis superatus est.
eius et seruus est sicut dicit petrus 2°. Gregorius
Stultum est seruire dyabolo qui nullo placari obse
quio quanto quis ei sumeit. tanto eum plus torquebit
profecto aduersarius vincatur quando mens nostra in temptacione
eius ad delectacionem vel consensum non afflictur et inter
concupiscencias proximum ab odio custodiatur. et inter flagel
la dei a murmure compescatur. Ysidorus Dyabo
lus decipere quemquam querit. prius naturam uniuscuiusque
intendit. et inde temptaciones adducit unum hominem

apiu ad peccadu inspexcit. Petrus tamen dyabolus tocius nequicie origo semper boni hominis inimicus. ille hamos et laqueos semper ponit. iras immittit. virtutes odit. vicia diligit. facit et pacem disrumpit. discordias nutrit. quanto quis eum plus sequitur tanto eum plus persequitur. Crisosto. In primis gravis est et fatigabilis temptacio dyaboli sed si quis fortiter eam repulerit eum in secundo inveniet eum infirmiorem. quanto eum plus repulsus fuerit. magis deficit. Jacobus Resistite dyabolo et fugiet a vobis. Quanta puritatem habet homo in suo pectore. tantam puritatem habet dyabolus in pectore. Ambrosius. pater peccatorum dyabolus dyligit filios suos ut perdat. sicut amat gludo bonum morsellum ut comedat. Gregorius in dyalogo Demon cogitacionibus locucioni. et operi nostro insistit. ut si quid inveniat. unde apud examen iusti iudicis accusator existat. Ysidorus. Dyabolus est serpens lubricus. cuius si capiti id est prime suggestioni non resistitur. in interiora cordis dum non sentitur illabitur. Bernhardus Mille nocendi artibus corda hominum temptat dyabolus. sed si non consentis quociens resistis tociens coronaberis.

De diversis virtutibus c xv

Nec contra creatorem suum homo superbiat. consideret unde sit. et intelligat quid sit et quo tendit. Ysidorus Nichil peius quam culpam agnoscere. et non deflere. ubi maior cognicio veritatis ibi transgressor maioris est culpe. Seneca. Inicium salutis est noticia peccati. nam qui peccata nescit. corrigi non vult. De consciencia. Nec valde gaudere debemus dum laudamur. nec contristari dum vituperamur quia augustinus

Genera nodo felix es si trita te no dicit

nec dapnat iniuria . nec coronat pt laus
falsa Jeronim9 . Utina ob dei mei nome ct gtp
iusticia vniusa me tba psequat et tbillet ut in
obpbriu meu mudg exurgeat ut tmmodo a xpi
merear laudari et sine pollicitatois spare mercede
gras ago deo meo q dignus su q mudg odit
me De paciencia . Jeronim9 . libent nuc torm
ta paciar ut futa michi det gla . na eni dnis
bis punit in idipm De pseuerancia Ysidorus
Cui deo placet ma durario . qm bonu q ichoa
mg pseuerata fine iplem9 Bernhd9 Non
uiuit q supbia inflat . q luxuria inquinat . q ce
teris inficat vicijs . qm hoc est viue . sed vita co
fude . qua appinquat usq ad portas mortis .
Bona vita esse puto et mala pati et bona fac
et sic pseuerare usq ad morte De temperancia
Gregor9 Quociens ira am iuadit mente edoma vme
teipm . differ tepus ~~fororis~~ furoris Catho .
Vindicta differ . donec ptrascat ira Impedit
ira aim ne possit cne veru De abstinencia .
Ysidor9 Jeiuniu no solu est absolucio pctoru sed et ex
stirpacio pctoru . no solu optinet venia . sed m
ret gram . no solu delet pcta pterita q amisimus
sed et repellit futa q omitte possum9 De co
tinencia . Crisostom9 sup matheo oms uitute
spuales res sut angelice . pcipue castitas est res
angelica . p hac eni solu hoies assimulat sin
gulari deo et vnit natura utitutibz . Ciprian9
pudicia ornamentu est nobiliu . exaltacio humiliu .
solame mestoru . decus religiois . multiplicacio
meritoz . dei cratoris aim amica De visu . Gregor9

Ne quidē lubrica in cogitacīoē vsēmo prudēdū
est nobis q̄ ītuici nō debet q̄ nō licet ācupisci
Augustinus in regula Oculi vestri si et iaciant in
aliquā feiarū in nullā figantur. neqȝ enī dū pre
diens feiās vidēre phibemini sed eas appetere vel ab
ipsis appeti velle criminosū est. Bernhardus Vt te ipm̄
semper aspiciās ab omni vanitate oculos aūte Terra
tue ut cognoscās te ipm̄. ipa in memoria tibi ad
ducet. quia terra es et in terra ibis. Augustinus Da
modicū ut sequaris centuplū. da rē trāsitoriā.
ut sequaris vitā etnā. De oracione In oī tribulacōe
et angustia ī tpe ad diuine pietatis semper est fugi
endū. quia ab illo solo oīs spes et salus sine dubio
cōstat De oracione Sicut thimiamata bene cōfecta
delectant hoiem odorātē. sic orō iusta suauis est
an deū. Vis scire dignitatē oronis mox ut de
ore pcesserit suscipiunt eā angeli in manibz suis.
et offerunt eā an deū. Ambrosius Pernoctabat in
oracione dñs ihs nō indigens pcacōis auxilio sed sta
tuens tibi ymitacōis exemplū. Glosa sup illud ma
thei Et orauit tercio. xpc tribus vicibz orauit. vt
et nos a ptitis pctis veniā. et pntibz malis tutelā
et ptectionē. et a futuris piculis cautela. oremus
Augustinus Qua audacia postulas pmisit deus
si nō facis q pcepit deus. prius supple iussiones qd
et sic exige pmissiones. Crisostomus Cum orat et
peccat. nō orat deū. sed deridet eū. Beda Qui
p diuicijs aut p honore seculi vel pro morte inimici
obsecrat ille viles preces ad deū mittit quas bonus
deus nō exaudit Oracio humilis q cū fide et feruore fit
scdm bernhardū celū sine dubio penetrabit. Vn̄ ceū
est q vacua esse nō potest possit In tpe oronis re

mitte si quid habes adversus proximum tuum et quale cupis
erga te deum. talis esto erga proximum. De elemosina.

Gregorius. Terrena substantia pro hoc quod pauperibus
distribuitur multiplicatur. et hoc credentibus finitur. quia
propter hoc nobis promittit. dicens date et dabitur vobis.

Crisostomus. Cum nos ignoramus esurientem proximum et ipse
ignorabit nos misericordia indigentes. De morte

Gregorius. Vita nostra est navigantibus similis. His namque
qui navigat sive stet sedeat vel iaceat in pulsu navis
ducitur. ita et nos sumus. quia sive vigilamus sive dor-
mimus sive volentes sive nolentes per momenta temporum
cotidie ad mortem ducimur. Iugi meditatione pensemus
miserias nostras et necessitates. lugentes enim in hanc
vitam intravimus. cum labore vivimus. cum dolore et timore
morituri sumus. Horam ultimam ideo christus dominus noster voluit
esse nobis ignotam. ut semper possit esse suspecta. ut
dum illam providere non possumus. ad illam sine intermissione
nos preparemus. Bernhardus. Mors iustorum optima bo-
na propter requiem. Sap. Iustus quacumque morte pre-
occupatus fuerit in refrigerio erit. Melior propter gau-
diorum felicitatem. et timorem multiplicatem. Optima
propter eterne beatitudinis securitatem. in qua qui semel
susceptus fuerit semper letus et omni bono repletus
manebit. E contrario mors peccatorum pessima. Audi un-
de pessima. est enim mala quia peccator mundum quem amavit
derelinquet. et omnia que congregavit hic relinquet nichil
secum preter peccata portabit. Peior propter carnis et
anime separationem. et quia reddet coram iudice iustam
rationem. Pessima propter duplicem contritionem. nam vermis
carnem hic vorabit. et ignis animam illic cruciabit. Ad-
huc magis pessima. quia vermis consciencie nunquam morietur.
et ignis gehenne nunquam extinguetur. Bernhardus

In hac vita q̄ modicū durat et nō modicū grauat. spata tibi illā vitā q̄ semꝑ durat et delectat. dū viuis in carne mūdo mori studeas ut post mortē carnis cū deo viuē incipias. Senc. Incertū ē quo te loco mors expectat. tu ergo illā omni loco expecta. Grego⁹ Oīb sapientib vita meditacio mortis est magna dei pietas quia nūq̄ ad etnā vitā pdestinatū mori pmittit nisi in eo statu in quo melior futurus nō est tollit etiā dāpnandos qui cognoscit eos peiores futuros ut eoz pena minuat et ceti eoz exemplo malo nō corrūpant. Clamat mortuus de sepulchro Inspice me et cognosce te Cosidera ossa mea ut horrescat tibi luxuria et auaricia tua. qz tu es ego fui. qz ego sū tu eris. sicut me fuit vanitas et luxuria. fac ut te ornāt castitas et iusticia. delinq prava desideria. Ysi.⁹ In libro de sūmo bono Solliciti dei vnusquisqz viue et semꝑ t'minū vite sue cogitet ut de meditacia mortis huius seculi vanitatē caueat. luxuria fugiat. auariciā spnat. vnde scriptū est In omnibus opibz tuis memorare nouissia tua. et ieternū non peccabis. Bernhdus Tria induūt timorē. dolor intollabilis in morte spiritu, horror demonū i cunctabus in trāsitu. pudor et timor ineffabilis in dei conspectu Tria faciūt mortē scōrū pciosā Requies a labore. gaudiū de pulchritudine celestis curie. securitas de etnitate. Ambros⁹. Suaves sūt epule dū sumūt. sed fetide sūt dū egrediūt. Sic diuicie et honor in seculo dū viuim⁹ bona estimāt. sed cor turbāt. et aīam grauāt dū in morte relinquūt. Ysidorus. Dyabol⁹ quos viuētes trahit ad vicia morientes ptrahē nitit ad tormenta Quauis q̄s sit iustus. tn cū de corpe

egredi pertimescat ne supplicio sit dignus. Nullus est sine peccato. nec quisquam securus esse potest de dei iudicio. cum etiam de ociosis verbis reddenda sit racio. Mors dicta est a morsu primi hominis. nam cum primus homo fructum vetitum per inobedienciam momordit. per morsum mortem incurrit. Ista mors a mordeo mors alios mordere [illegible] Isidorus.

glo. i. p. [illegible]
p amor de.

De diversis viciis c. xxi

Urget reatum culpe incitum virtutibus precedentibus. Contra unius cuiusque casus tanto est in maioribus criminibus quanto prius quam caderet maioribus potuit esse salutis. In cassum bonum agitur si ante terminum vite si deseratur quia frustra currit qui prius quam ad metas veniat deficit. Augustinus. Nolentes sese peccatores [?] corrigi. nichil aliud elegerunt nisi cum dyabolo dampnari. Dampnabiliter vivit. qui non convertitur desperans de indulgencia peccatorum. vel si sit de misericordia dei sperat. ut usque in fine vite in peccatis permaneat. Crisostomus. Peccare humanum est. permanere autem in peccatis dyabolicum. De voluptatibus. Crisostomus. Qui nunc in voluptatibus carnis male maculatur. cum dyabolo postea in suppliciis cruciatur. Difficile et impossibile est ut temporalibus quis et futuris fruatur bonis ut hic ventrem crapula. et illic mentem gloria impleat ut de deliciis ad delicias transeat et in terra et in celo appareat gloriosus. Quicumque in carne sunt id est qui carnaliter vivunt. sive in habitu sive extra habitum religionis si verax est primo quia verax est apostolus. Nec deo placere nec regnum possidere possunt. Vilis est et ad nichilum utilis mundi vanitas et consolacio. et quod magis est timendum vere et salubris consolacionis est impedimentum. Unus ad vanas seculi consolaciones et ad carnales delectaciones

d' divers[is] viciis c xxi

mens mirat ipe sibi xpo celesti consolacionis
subtrahit graciam. qꝫ si digna deuocione petere
querere. pulsare satageret. sine dubio petens acciperet
querens inueniret. et pulsanti aperiret. De ingratitudine.
Bernhardus. Deuote gratias agenti e merito ampliora
beneficia pmittit quia enim fidelis inuenit in modico
iure constituitur super multa sicut econuerso indignus est
accipiendis qui fuit de acceptis ingratus. Disce ad
singula dona gratias agere. Nam ingratitudo est hostis
gratie. dissipacio uirtutum. perdicio beneficiorum. Ingra
titudo est uentus urens siccans fontem pietatis
rorem misericordie. fluenta gratie dei. Ingratitudo
obstruit vias gratie. et nisi fuit ibi gratia. ingratus
accessum non inuenit ad graciam acquirendam. Ingratitudo
nostra omnino a donis dei nos repellit. Nam deus perditum
reputat. quod dedit quod ingratus accepit. De odio siue
malicia. Gregorius. Non potuit habere concordiam cum
xpo qui discors voluerit esse cum xpiano. Isidorus.
Amicicia tamen in rebus bonis habenda est. nam qui
ea in malo utuntur. non amici sed inimici sunt. ipse eciam
cum caym dampnabitur qui huius generis homicidii reus
tenetur. ut discordet a fratribus. Boecius de consola
cione. Que felicitas amicum facit infortunium inimicum
faciet. quod vero peste efficacior quam familiaris in
imicus. Ovidius. Cum fueris felix multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila solus eris.
Bernhardus. Odium quod seuit in proximum magis ledit
seruientem. eo quod longe peius ipse sit inferre violenciam
quam sufferre. Gregorius. Qui scurrilitate vacant
in cachinnis ora dissoluunt. et aliquid profert tur
pitudinis. hi non onerosi sermonis. sed criminosi rei tene

bitur. Qualiter ociosa verba non reprimit. cito ad noxia transit. De amore carnali. Notandum quod amor eorum qui carnaliter conveniunt et qui se amant. non est vere dilectio. sed anime perdicio. Est enim talis amor sicut ignis duarum domorum se mutuo exurencium. vel sicut amplexus duorum in aquis se mergencium. vel sicut species in quo ipsi ad malum suum se amantes ad usus dyaboli custodiuntur. Dicitur quod tales in vicem se diligunt et ad mortem anime se odiunt. Dum enim unus alium carnaliter diligit. et ad peccatum trahit. alter alteri mortem ingerit. Augustinus. O quam gloriosum est quod pro amore carnale amitti. quam gravis et quam miserum quod incurrit. quam vile quod appetitur. quam infelix commercium feda carnis voluptate ardorem et fetorem mercari sempiternum. Leonimus. Germinat fere spinas cum viris habitantes. et archana mencium acuto mucrone perimunt arma dyaboli. via iniquitatis. scorpionis percussio. nocivum genus femina est. Cum approximat igne accendit. constanciam perit habitantibus perturbat et gravat. Crisostomus super matheo. Quid est mulier. nisi amicitie inimica. et ineffugabilis pena. necessarium malum. naturalis temptacio. assidua calamitatis. boni colore depicta. Corrupta est dilectio carnis. mendax est omnibus amicicia secularis que dei timoris non est vinculo alligata. Leonimus. Hospicium tuum raro vel numquam pedes mulierum terant quia non potest toto corde habitare cum deo qui feminarum accessibus vel amplexibus copulatur. femina constringit secum habitantis spiritum. Qui corpus suum continencie dedicavit cum feminis habitare non presumat. Membra nostra debet esse deo dicata non fornicacioni data. Opponat ergo se homo desiderio carnis sue ut sit dignus sapiencia

et dei gr̃a. Ubi est ĩmundicia corporis. ibi habitacio
dyabolici spũs. q̃ maxime gaudet de iquinatõe
carnis. Prov. v. Favus distillans labia meretricis
et nitidius oleo guttur eius. novissima aũt eius ama
ra quasi absinthiũ. et acuta quasi gladius biceps.
Nũc ergo longe fac ab ea viã tuã et ne approp-
quens foribus domus eius. Nõ concupiscat pulchritu
dinẽ eius cor tuũ. ne capiaris nutibus illius. mulier
enĩ preciosam viri aĩam capit osculũ lectatoris
est osculũ iude proditoris. Crisostomus. — c. vij

Dulcis est amor xpi. et dulcius est qua-
dus inceptũ q̃sq̃s xp̃m amat tũ ad ingressũ r̃gni
eius appropinquat. ipse pestes mentis sanat.
cor illuminat. et aĩam exhilarat et roborat. Deũ
nõ diligit q̃ hoĩem. Ille vero deũ diligit. qui eius / ibidem
mãdata custodit. Leo pp̃a. Nichil amantibus durũ.
nullus labor difficilis. amemus et nos xp̃m et fa
cile videbitur omne difficile. Fulgencius. Si cupis
ut mens tua placita tranquillitate letetur et q̃escat
fac ut amor divinus introcat. Amor divinus ẽ ignis
lux. mel. vinũ. et sol. Ignis est ĩ meditacõe. men
tẽ purificans a sordibus viciorũ. lux est ĩ oracione
mentẽ irradians claritate virtutũ. Mel est in gratiarũ
actione mentẽ dulcorans dulcedinẽ divinorũ bene
ficiorũ. Vinũ est in cõtemplacõe mẽtẽ letificans
et inebrians iocunda et suavi delectacõe. Sol ĩ eterna
beatitudinẽ aĩam clarificans serenissimo lumĩe et exhi
larans ineffabili gaudio et perhenni iubilacione.
O q̃ dulcissima benignitas dei nã pro peccatoribus mor
tuus est. Perdit̃ vitã pro ipsis. illuditur sapiencia. flagel
latur innocencia. despicitur gl̃a. occiditur vita. Dedit
nobis deus seipsum in precium. filiũ in fratrẽ. carnẽ

eius eius in cibum. et sanguinem eius in potum. animam in receptionem. spiritum sanctum in doctorem. angelos in servos. sanctos in socios mundum in sustentacionem in regno dabit se ipsum in mercedem. De bonitate et natura bonitatis

Summum bonum deus est. c xxiii [xix]

Cetera autem bona non sunt nisi in quantum a deo sunt.

Promissivus. Bonitas dei omnia creat et vivificat. omnes ad se convertit Et si omnes angeli et sancti traherent peccatorem ad conversionem absque dei bonitate nichil proficiunt. si autem accedat bonitas dei. omnes qui nolunt proficiunt Et si omnes demones ad infernum traherent unam animam. si accedat bonitas dei liberabitur. Deus est fons et principium omnis boni Unde sicut tota aqua rivuli est a fonte. et omnis radiatio est a sole. et fructus arboris a radice. et totus motus corporis est a corde. sic omnia bona sunt a deo. Gregorius In omni bono opere quod agimus intencionem semper ad deum levemus. Augustinus Se presentem deus exhibet. semper se paratum offert si me paratum ad se invenerit. quocumque iero me non deserit. nisi prius eum deseram. Anselmus Que misericordia excogitari valeat. quam peccatori eternis tormentis obligato et non habenti unde se redimat. deus celestis pater dicat. accipe filium meum et da pro te. Et ipse filius dicat Tolle me. et redime te.

ij hant

intelligisse in me anima mea igne contricionis super compassione christi quod in tanta mansuetudine tot iudeos afflictum doloribus De repulsione dampnandorum c xxiiii

cxix Ite maledicti in ignem eternum et discedite a mea gratia et ab omni leticia. quia dum vixistis. fugere noluistis prava opera. Ergo discedite a mea misericordia. de qua numquam erit vobis spes et fiducia Discedite a me et a meis angelis. quia facere noluistis eorum consilia. et vicia propria fecistis. in priorum peccatis. Discedite ergo ab eis quia de celo vos non iusto

dicent. et in potestate omnium demoniorum. desolatos et dap-
natos vos relinquet. et in ignem eternum qui paratus
est lucifero et angelis eius vos proiciet. Discedite
a me et a meis sanctis quorum vitam imitari noluistis. quorum
doctrinam contempsistis et eorum festis peccando pre noluis-
tis. Ergo discedite ab eorum iocundo consorcio. ab eorum
adiutorio et ab eorum eterno gaudio. Discedite a me et
a matre mea dulcissima. quia de eius familia esse no-
luistis et ei honorem et amorem non exhibuistis. Dis-
cedite a me ut aures vestre numquam vocem meam audiant.
et oculi vestri numquam faciem meam videant. et manus vestre
numquam coronam glorie accipiant. Tunc respondere pote-
runt. O pie deus tu nos devias a facie tua decora et
amabili. ergo quo ibimus nos miseri. Ibimus ne ad
domus nostras ubi venimus. Non sed in ignem qui numquam
extinguetur. nec umquam minuetur neque finietur. In ig-
nem qui est ignis ignium in quo numquam spes misericordie
aut quietis aut liberationis habetur. Gregorius. In
omelia ut peccatores in inferno amplius puniantur eorum
videbunt gloriam quos hic contempserunt. et de illorum eterna
pena torquentur quos luxuriose et inutiliter amaverunt.
Idem in moralibus. Unusquisque consideret et recogitet quam illi sint
passuri quos deus spernit et reprobat si sic puniuntur quos
amat. Augustinus. Querunt in inferno mortem querunt et
non invenient. quia hijs quibus in hoc seculo vita offerebatur
et noluerunt accipere. in inferno quererent mortem et non
poterunt invenire. Augustinus in libro de civitate dei
Ibi dolor permanet ut semper affligat et anima misera
perdurat. ut semper dolorem senciat. quia utrumque
non deficit ne pena deficiat. Commentator. Tanta est
in inferno vis doloris quod mens ad aliud dirigi non
poterit nisi ad quod vis doloris impellit. et si sin-
gulis diebus quibus erunt dampnati in inferno unam
lacrimam materialem emitterent. plus exiret aque

pcessū tpis q caret fine. ab vno dāpnato. q omīa
vasa hui9 mūdi cape possent. simo pl9 q̄ totū mar̄e
ag̃ ɔtineat. Crisosto9 sup matheū Cū tā penale
q̄ velle q nūq̄ erit. et semp nolle q nūq̄ deerit.
Dāpnat9 nūq̄ obtinebit q vult. et q nō vult ītēnū
sustinebit In quo membro reus creator pl9 offendi⁹
pctor ampli9 torq̄bit⁹. Crisosto9 Et miseris mors
sine morte. Finis sine fine. defectus sine defcū. quia
mors ibi semp viuit. et finis semp incipit. et de
fectu9 deficē nescit. Fides in dampnatis esse nō pt.
quia est malarū rerū et bonaz. Spes aūt in eis
nō est. quia nō est nec bonoz futurū. Prospe
Cogitate pctores q̄ta sit miseria. q̄ta sit tristicia
a facie dei separi. et a gaudio celi excludi. beatiss
angeloz et scōrū societate priuari. Morī vite eter
ne. et viuē ī morte sempiterna. Pfūdo gehēne
ardentib ī mergi. crudelissimis vermib ī etnū
laniari. In illo igne ignū nūq̄ sentiē q illūinat
ul alleuiat. sed semp sentire q turbat ul cruciat.
Augustin9 Qualib aīa in penis viuat hec
vita poci9 est dicēda mors etna. q vita Nulla
q̄ppe grauior et peior mors est. q̄ vbi nō morit⁹
mors. Bernhard9 Vnicuiq̄ q̄tū exigit culpa
tāta illi9 erit pena. nā sicut in hoc mūdo sub
vno sole multi ɔsistūt. nec tn̄ solis ardore equa
lit⁹ senciūt. ita illic in vno igne nō erit vni9
mod9 incendij Et ad magnā iusticiā ptinet iudi
cātis. vt nūq̄ careāt supplicio q in hac vita nūq̄
voluerūt eē sine pctō. Crisosto9 Decē milia
fulmīa et tonitrua leui9 esset sustinē. q facie
xpi iratā in iudicio vidē. et a regno separi.
De pctō xxv.

cxx

Peccatum est privacio gracie · obprobrium in familie
elongacio dei · amissio regni · approximacio
dyaboli · obligacio inferni. Si sciremus
quantum per unumquodque peccatum vulneratur et fetet anima · usque
ad mortem resisteremus in peccato. **Boecius** Displicere deum
ignoscitivum · et hominis ignoscitivos · et me a demo-
nibus numquam puniendum tamen adeo fetidum est in se peccatum
quod propter feditatem peccare dedignarer. Item feli- i. Ide
ciores sunt ipsi suppliciis in hac vita lucentes · quam
si illos nulla austeritatis pena cohercat. **Gregorius**
peccatores quoque tunc sunt amplius misericordes · quam eos
conspicimus in sua culpa sine flagello delectari
Hugo Quatuor peccata propter suam enormitatem
dicuntur clamare ad dominum · scilicet homicidium · oppressio
viduarum · et pauperum · defraudacio mercedis · et
vicium zodomiticum. De consuetudine peccatorum. **Augustinus**
Consuetudo culpa obligat mentem ut nequaquam surgere per se
possit ad rectitudinem · Surgere conatur et labitur · quia
ubi diu persistit · ibi cum surgere voluerit cadit ·
Leoninus Peccatum vix evellitur quod longa consuetudine
et multa placet aut voluptate. **Bernhardus** Grave pa-
rit periculum peccatum ex consuetudine radicatum. Prima
peccatum inducat ante mortem tria dampna intollerabi-
lia · et in morte tria ~~dampna~~ que sunt flebilia ~~primo~~
peccatum maculat animam ligat necat illam In necem
turbatur sathane datur atque fugatur **Ysidorus**.
Perfecte renunciat vicio qui occasionem renunciat in peccato
perpetrando. **Cesarius**. Vicia nostra hostes nostri sunt
De detractione In vitis patrum Sicut susurrans ser-
pens evam de paradyso expulit · sic qui detrahit proximo
suo non solum suam sed eciam audientis animam perdit.
Salomon. Qui detrahit alicui rei seipsum in futurum

obligat. Sicut vermis corrumpit lignum, sic invidia
vel detractio corrumpit animam. Sicut tinea cor-
rumpit vestem sic detractio animam. Deteriores sunt
qui vitam mores quam bonorum corrumpunt. hiis qui substan-
ciam aliorum rapiunt. Caveat igitur unusquisque ne
aut linguam aut aures habeat prurientes. id est
ut aut ipse aliis detrahat. aut alios detrahentes
audiat. Sedens inquit psalmista adversus fratrem tuum lo-
quebaris et ponebas scandalum. hec fecisti et tacui. Et
sequitur arguam te et statuam contra faciem tuam. Prover.
Nichil est miserius eo qui miseris accusationibus crescit
et complementum fraudes facit et rapine. In
die ultionis non proderunt thezauri impietatis.
Sapiens. Sex sunt que odit deus. et septimum de-
testatur anima eius. Oculos sublimes. linguam mendacem.
manus effundentes innoxium sanguinem. cor machi-
nans cogitationes pessimas. pedes veloces ad
currendum in malum. proferentem mendacia. falsum in
periurio. testem fallacem. et eum qui seminat inter fratres
discordias. De desperatione. c. xxxvii

Unusquisque in peccato positus si de venia dei
desperet misericordiam funditus
perdit. Ambrosius. Nemo diffidat nemo
conscius delictorum premia divina desperet. Novit deus
mutare sententiam si tu noveris delicta emendare.
Qui veniam de peccato desperet. plus se de despe-
ratione quam de commisso scelere dampnat. Desperatio
auget peccatum. et est omni peccato periculosior. Perpe-
trare flagitium mors est. sed desperare est descendere
ad infernum. In summa viciorum legitur. Desperatio
solet provenire ex nimia tristicia pro viciorum. In

de desperatione c. xxxvii

merore anime deiicitur spiritus in profundum desperacionis. Vnde in ecclesiastico: Felix qui non animi habet tristiciam et non excidit a spe sua. Propterea quod peccatum desperacionis valde displicet deo. Ieronimus. Magis offendit iudas deum quod se suspendit, quam in hoc quod eum tradidit. Valde placet dyabolo, nam qui desperat seipsum in potestate dyaboli dat. Homini valde nocet quia hoc peccatum aufert homini quasi totam fortitudinem. Ysaias. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquile volabunt et non deficient. Fortitudo enim dei subuenit in se sperantibus. Psalmus. Sperans in domino non infirmabitur. Scilicet + capitulum ad animam. Deus enim qui veritas est confidentibus in se promittit auxilium tradit dicens Psalmus. Quoniam in me sperauit liberabo eum etc. Nota summum remedium contra peccatum desperacionis est memoria diuine passionis. Bernhardus. In meditacionibus peccaui peccatum grande et multorum sibi michi conscius peccatorum nec sic despero, quia vulnera domini recordabor. Xpc mortuus est pro peccatis nostris. Nichil tam ad mortem quod morte xpi non soluatur. De oracione diuina c xxviii 122.

Sciendum quod triplex est causa oracionis vocalis ad deum. Primum est ut debitum honoris obsequium deo impendatur. Ieronimus. Oracio deum rogare obsequium est. Secunda ut bonum exemplum ceteris ostendatur. Rabanus. Vult rogari et honorari deus ut bonitas eius demonstretur ad plebes et status iusticie seruetur apud homines. Tercia causa est ut per oracionem vocalem excitetur deuocio et magis augeatur. Dicitur enim in oracione dominica pater noster qui es in celis. Propter tamen primo ut xpc ostendat quod celestis pater celestes filios vult habere et quod celestia debent petere. Crisostomus. Si in precem celestem creditis illa ab eo petere que expediunt

De oracione diuina

accipe. et illum deceret dare. Vel si petis carnalia
illa quae libenter daret. quasi heres iubet te ut a te speras
secundo ut per hoc nos doceat quod a celesti patre nulla
carnalia vel saluti contraria petere debemus. Augustinus
Firmissime credas et nullatenus dubites nulla
oratione dei beneficia optinere si petat carnalia
tantum ut per hoc in celestis hereditate eterna filiis dei parata
vere ~~credimus~~ credamus. Apostolus quod si filii et heredes et
dicimus etiam panem nostrum non meum. duplici de
causa. Prima ut nemo sibi soli temporalia appetat. ita
ut dicit Crisostomus. Omnia que nobis deus dat. non
solum dat nobis sed etiam per nos dat aliis. ut de
eo quod accepimus egenis et amicis pauperibus im
pendamus. Secunda est ut nemo sibi bona
aliena et iniuste adquisita usurpet. Gemma dicit etiam
Avaro nichil est scelestius id est scelerosius. Dimit
te nobis debita nostra. homo orans hic loquitur. aut
in persona ecclesie. et sic non peccat. nec tamen remissio
nem impetrat. si odium in corde servat. Aut hic
loquitur in persona propria intelligendo desiderio suo remis
sionis quia contra se et contra salutem postulat. Aut
loquitur de vite remissionis. et sic non peccat ut sit
sensus. Dimitte nobis debita nostra sicut et nos
dimittimus id est de iure dimittere debemus et si
non desiderio sic loquitur contra se. Gregorius. Vox psal
modie vel orationis dum per intentionem cordis agitur
per hanc deo ad cor iter paratur. ut intente menti
vel prophetie misterium vel compunctionis gratia infundatur.
Isidorus Psalmorum decantatio et divina oratio
perpetua dei laude demonstrat misericordiam et
gratiam dei importat. Nota inter omnia servitia que
celesti patri homo potest ~~exhibere~~ exhibere et quibus

deo placet. et ab eo misericordiam et graciam va-
let optinere. specialiter prodest oracio Item dicit si ho-
humiliter orat et devote cum firma fide et puro
corde Quia ergo cum humilitate et cordis puritate
et cum firma fide quisque debet orare quia a deo petere primum
veniam. et hic graciam et illic gloriam cupit ipse
trahere Hoc ergo scire debemus quod si cor extiterit
sordidatum superbia vel carnali voluptate aut si
fuit induratum invidia vel excecatum mala volun-
tate. revera tunc celestis pater qui corda hominum intrin-
secus intuetur. et qui secreta operum forinsecus aspi-
cit oracionem audire vel recipere non dignatur Unde
matheus in evangelio testatur dicens Primum quia peccatores
deus non exaudit Ideo ihesus christus qui est bonus me-
diator inter deum celestem patrem et hominem propter
nostram salutem formam oracionis instituit et quibus
modis celestem patrem adorare et invocare debemus
plene nos docuit dicens luce Orantes nolite
multa loqui sed dicite sic pater noster etc

Non deo sed sibi De ieiunio xxxiii 123.

Non quisque ieiunat si eam quam ad tempus sibi abs-
trahit non pauperibus tribuit sed ventri post-
modum offerenda custodit Deo ieiunat qui eam a-
more se macerat. et quod sibi subtrahit pauperi in-
pendit Nota dicit thomas in summa sua Ieiunium
assumitur propter tria Primo propter concupiscencias
carnis refrenandas. Ieronimus [illegible] abstinencia
tepescit luxuria. Secundo ut mens liberius elevetur
ad divina Tercio ad satisfaciendum pro peccatis Et no-
tandum pueri non teneantur ad ieiunia ecclesie propter
debilitatem nature quia indigent multo nutrimento.
usque ad finem septenii. conveniens tamen est ut se tunc

tercii

8

ieiunia

quadragesime ad ieiunium excitat plus vel minus secundum tempora etatis. Quandoque etiam pro magna tribulacione imminente etiam pueris indicitur sicut in nimmultis legitur Joel ii. Si vero est necessitas peregrinandi et magnas dietas faciendi. vel etiam multum laborandi. vel propter conservacionem vite corporalis. vel aliud necessarium ad vitam spiritualem. et similem causam huiusmodi non potest servare ieiunium etiam non obligatur ad ieiunandum. Si vero autem esset cum hoc absque defectu corporis fieri posset. Cum in talibus recurrendum est ad dispensacionem superioris. Item nota quod ieiunium ad delecionem culpe et elevacionem mentis ordinatur. Ideo illis temporibus sunt ieiunia instituta in quibus homines magis debent a peccato mundari et in deum elevari sicut ante festum pasche. et in quatuor temporibus quando conferuntur ordines et in festis sanctorum. Est autem institutum semel comedere. quia per hoc homo aliquid sibi detrahit concupiscencie et tamen satis fit nature. Item nota quod hora nona cibus accipitur ut ieiunans aliquam afflictionem senciat. Et etiam propter misterium et reverenciam passionis Christi qui hora nona cum lacrimis et voce magna expiravit. Nota quod electuaria non indicit abstinenciam potus. quia magis sumuntur ad curacionem corporis et digestionem ciborum sumptorum quam ad nutricionem licet aliquo modo nutriant. Si autem quis inmoderate utitur potu peccat et potest meritum ieiunii perdere. sicut etiam si inmoderate in una comestione cibum sumat. Nota quod electuaria licet aliquo modo nutriant tamen si principaliter non sumantur ad nutrimentum. sed ad digestionem ciborum non solvunt ieiunium sicut aliaque medici-

narū assūptio nisi forte ī magna q̄ntitate su
mat^z p modū cibi ¶ Nota si causa sit euidens
p sepm licite pt homo statuti obseruanciā p
terire p̄scripti ꝯsuetudīe interueniēte. et si nō
pt de facili recurrere hr̄i ad supiorē ¶ Si vero ca
sit dubia debet vti dispēsacōe supiorib et ei⁹
ꝯsilio regi ¶ Nota paupes a ieiunio videt^r
excusari q^r frustrātū elemosinas mendicat
q^a nō pn̄t simul hr̄e ad unā ꝯmestionē qd eis
ad victū sufficiat ¶ Nota qd quadragenari⁹ nus
dierū q̄dragesīe sacratus videt^r ¶ Na dn̄s qua
dragīta annis mana pauit filios isrl̄ ī de
serto. q̄dragīta mēsibz publice p̄dicauit ī mūdo.
Ihs q̄dragīta diebz et noctibz ieiunauit ī deserto
q̄dragīta horis iacuit mortu⁹ ī sepulchro et p⁹
resurrectionē suā q̄dragīta diebz fuit ī mūdo. et
q̄dragesīo de die ascendit ad celū et eq̄lis patri in
sūmo throno sedet ad dextris dei patris

De dilcōe dei ꝯ primi c xxiiii

Qui deū vere diligit quatuor facit; eo libent^r
facit ¶ Pmo libent^r audit loqui ¶ Vn xpc
ī iohe d^r ¶ Qui ex deo est u'ba dei audit ¶
Ad domū ei⁹ freq̄t^r vadit ps ¶ Introibo ī domū
tuā adorabo ad templū scm̄ tuū ¶ Mandata ei⁹
libent^r custodit ¶ Vn in iohe xpc ait ¶ Qui di
ligit me mādata mea seruabit ¶ Quarto. ca
dei libent^r a prio iniuria dimittit et q̄nto grauiora
celerat tanto verius deū et tanto plus de⁹ eū diligit.
Gregorius ¶ Ille vere deū diligit et de⁹ eū in suū
amorē magis recipit q̄ a ꝯ ei⁹ dilcōe a prio de corde

De dilcōe dei c xxiiii

i. mittit Nota quod quatuor modis diligendus est
proximus necessaria in necessitate ministrando. correp
tione [illegible] scribendo iniuriam condonando. salutem
ei fauendo Primo in necessitate subueniendo ysaie
Frange esurienti panem tuum etc. Correptione adhi
bendo Ecclesiastici Corripe amicum tuum Luce Si peccau
erit in te frater tuus id est proximus. corripe eum
inter te et ipsum solum. Tercio iniuriam condonando
Apostolus. Estote inuicem benigni condonantes inuicem
Ecclesiastici Relinque proximo tuo qui te nocet
te et tunc deprecanti tibi peccata soluentur Quarto
salutem ei optando et bene ei fauendo Orate pro
inuicem ut saluemini Augustinus Excogitare non
possum quod me magis inflammare possit ad amo
rem dei quam quod Christus dei filius factus est homo
ut ego fiam filius dei Et sic est finito

~~Laus tibi sit Christe quoniam liber explicit iste~~

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

[illegible]

War aufgeklebt

[illegible] und [illegible] [illegible]

[illegible] in [illegible]

[illegible] alle [illegible]

[illegible] komen [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] louf [illegible]

[illegible] und [illegible]

[illegible] war [illegible]

[illegible]

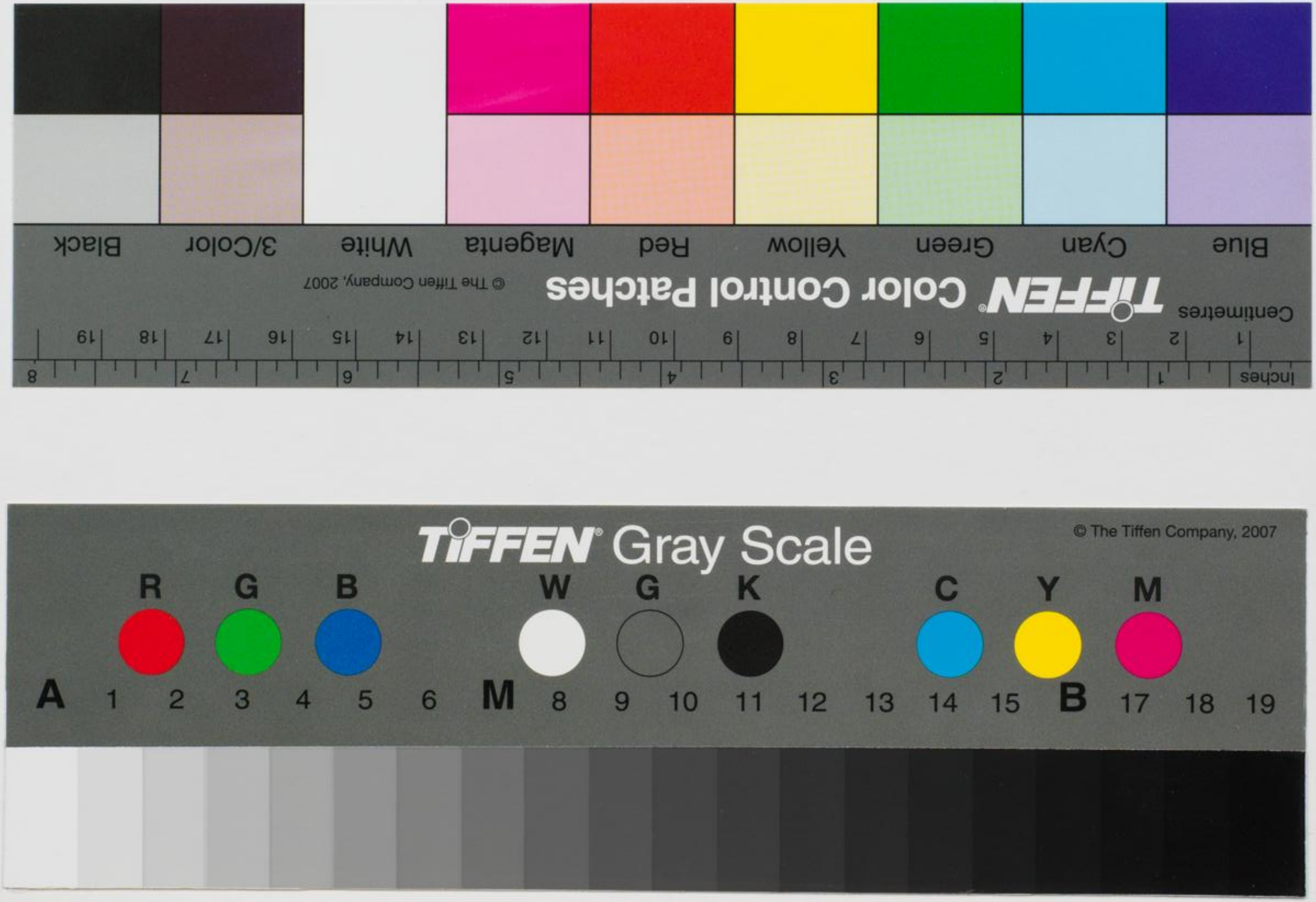
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches
Centimetres
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007
R G B W G K C Y M
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Neues Vorsatzbl.